

ศาลาวิมาน

สายน้ำสามแผ่นดิน

สโละวัน

สายน้ำสามแผ่นดิน

ISBN : 978-974-451-851-4

พิมพ์ครั้งที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๑

จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม

จำนวน ๒๓๐ หน้า

ราคา ๒๐๐ บาท

กองบรรณาธิการ

โครงการแม่น้ำเพื่อชีวิต

โครงการฟื้นฟูนิเวศวิทยาในภูมิภาคอินโดจีนและพม่า

ศูนย์ข่าวสละวัน

ผลิตโดย

โครงการแม่น้ำเพื่อชีวิต

โครงการฟื้นฟูนิเวศวิทยาในภูมิภาคอินโดจีนและพม่า

ศูนย์ข่าวสละวัน

ร่วมจัดทำโดย

Salween Watch

EarthRights International

Karen Environmental and Social Action Network (KESAN)

เอื้อเพื่อข้อมูลโดย

SAPAWA

Shan Women's Action Network

Shan Herald Agency for News

Images Asia

Karen River Watch

Karenni Development Research Group

Mon Progressive Youth Organization

ออกแบบ/พิมพ์ที่

วนิดาเพรส เชียงใหม่ ๐๘๑-๙๗๘๔๕๖๙

ดำเนิน

เรื่องราวของ “สาละวิน” ยังไม่เป็นที่รู้จักกันกว้างขวางเหมือนดัง “แม่น้ำโขง” ทั้งที่เป็นสายน้ำที่หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนและแหล่งพืชพันธุ์สัตว์น้ำ รวมทั้งระบบนิเวศที่มีคุณค่ากับ “สามแผ่นดิน” ทั้ง จีน พม่า และไทย

ความงดงามและคุณค่าของสาละวิน ที่เคยดำรงมายาวนาน จึงถูกทิศทางการพัฒนาแห่งทุน และนโยบายรัฐแห่งจีน พม่า และไทย รุกล้ำเพียงเพื่อผลประโยชน์แห่งเศรษฐกิจ ที่เอื้อต่อกลุ่มทุนเป็นหลัก

ไม่ใช่ดีต่อชุมชนเก่าแก่มากมายที่อาศัยลุ่มน้ำสาละวิน ทั้งเพื่อดำรงชีวิตและดำรงวัฒนธรรมแห่งชนเผ่า รวมทั้งรักษาระบบนิเวศให้ผู้คนที่อยู่ห่างไกล โดยคนจำนวนมากอาจยังไม่รับรู้ว่า การต่อสู้เพื่อรักษา “สาละวิน” เป็นระบบนิเวศที่เป็นเนื้อเดียวกันของผู้คนทั่วโลก ที่ต้องพิทักษ์ปกป้องไว้ร่วมกัน

“รัฐ” ที่อาศัยอำนาจโดยปราศจากการเคารพและไม่ยึดมั่นหลักการ “สิทธิในการพัฒนา” ที่ชุมชนและผู้คนต่างต้องมีสิทธิมีส่วนร่วมในการจัดการ การวางแผน การใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน จึงทำให้เกิดโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ ทั้งของรัฐ และกลุ่มทุนที่อนุญาตโดยรัฐ นับแต่เขื่อนต่างๆ จาก จีน จนมาถึงพม่า ที่ผู้คนต่างไม่มีโอกาสร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ตั้งแต่ต้น

รัฐไทยเองก็พยายามแสวงหาผลประโยชน์จากลำน้ำประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งพม่า ลาว และกัมพูชา โดยเฉพาะการสร้างเขื่อนเพื่อไฟฟ้า การตัดไม้ จนถึงการลงทุนอุตสาหกรรมและบริการในยุคสมัยใหม่

ประชาชนไทย จึงมีพันธะภาระหน้าที่อันสำคัญ ในการร่วมมือและเกื้อหนุนประชาชนประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะที่อยู่ในเผด็จการเช่นพม่า ในการเปิดเผยข้อมูลเรื่องราว ทั้งความงดงามและคุณค่า ทั้งวิถีชีวิตผู้คน และการเปิดเผยข้อมูลโครงการขนาดใหญ่ต่างๆ ที่รัฐไทยร่วมกับรัฐพม่า ดำเนินการโดยไม่เคารพต่อสิทธิของประชาชนทั้งสองฟากฝั่ง รวมทั้งการตีแผ่ถึงโครงการและผลกระทบที่ดำเนินมาจากแผ่นดินจีน

คณะผู้จัดทำหนังสือ “สาละวิน สายน้ำสามแผ่นดิน” จึงมีคุณูปการอย่างสำคัญต่อการประมวลข้อมูลทั้งวิถีชีวิต และนโยบายแห่งรัฐจีน พม่า และไทย ที่กำลังกระทบต่อ “สาละวิน” และผู้คนแห่งลุ่มน้ำสาละวิน เนื่องจากเป็นข้อมูลที่ไม่ค่อยเป็นที่รู้จักกันของประชาชน พม่า ไทย จีน และทั่วโลก แม้จะยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ทั้งหมด แต่มีคุณค่ายิ่งในการสร้างความเข้าใจต่อประชาชนไทย ที่น่าจะเป็นทุนแห่งการสร้างพลังสำคัญในการช่วยสนับสนุนพี่น้องพม่าทุกชนเผ่า ในการพิทักษ์ปกป้อง คุณค่า และรักษาวิถีชีวิตที่สงบสุข งดงามของชนเผ่าต่าง ๆ รวมทั้งรักษาฐานทรัพยากรที่มีความอุดมสมบูรณ์ เพื่ออนาคตลูกหลานประชาชนในพม่า

ทั้งนี้ด้วยความมุ่งมั่นและเชื่อมั่นร่วมกันว่า สักวันหนึ่งพี่น้องประชาชนทุกชนเผ่าในพม่า จะได้มีโอกาสอยู่ในรัฐที่เป็นประชาธิปไตยกว่าปัจจุบัน และมีโอกาสวางแผนจัดการอย่างมีส่วนร่วมในฐานทรัพยากรของตนเอง เพื่อความยั่งยืนของประชาชนทุกชนเผ่าในพม่า และสันติภาพ ความสงบสุข ความอุดมสมบูรณ์แห่งพี่น้องประชาชนทั่วโลกนั่นเอง

สุณี ไชยรส
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
พฤษภาคม ๒๕๕๑

คำนิยาม

แม่น้ำสาละวินเป็นแม่น้ำนานาชาติ มีต้นกำเนิดจากที่ราบสูงทิเบต ไหลผ่าน ๓ ประเทศ คือ จีน พม่า และไทย (หากนับทิเบตเป็นอีกประเทศหนึ่งต่างหาก ซึ่งเป็นต้นน้ำก็ถือว่า ๔ ประเทศ) ลุ่มน้ำสาละวินเป็นดินแดนที่อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ เป็นที่สุดแห่งหนึ่งของความหลากหลายทางชีวภาพของมนุษยชาติ มีโซ่ของประเทศหนึ่งประเทศใด แม่น้ำสาละวินไหลผ่านดินแดนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ที่มีความน่าสนใจเช่นเดียวกับลุ่มแม่น้ำอื่นๆ

เป็นที่น่าเสียดายว่า คนไทยส่วนใหญ่รู้จักแม่น้ำสาละวินน้อยกว่าแม่น้ำโขง ซึ่งไหลผ่านพรมแดนไทย-ลาวทางภาคอีสาน เหตุผลหนึ่ง อาจเป็นเพราะพรมแดนตะวันตกซึ่งแม่น้ำสายนี้ไหลผ่านเป็นดินแดน “ชายขอบ” ทั้งทางภูมิศาสตร์และการเมืองทางชาติพันธุ์ ด้านภูมิศาสตร์นั้น การเดินทางไปยังแม่น้ำสาละวินจะต้องข้ามภูเขาหลายลูกเพื่อไปให้ถึงอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เมื่อไปถึงแล้วก็ยังต้องนั่งเรือผ่านเกาะแก่ง โขดหินและป่าดิบชื้นกว่าจะได้พบบ้านเรือนของชาวกะเหรี่ยง กลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในชุมชนสองฝั่งแม่น้ำสาละวินมาหลายชั่วอายุคน

ทางด้านการเมืองทางชาติพันธุ์ ชุมชนสองฝั่งที่ตั้งอยู่บนแม่น้ำสาละวินเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง หรือ ปกาเกอญอ ซึ่งเป็น “คนส่วนน้อย” ของประเทศไทย (แต่เป็นคนส่วนใหญ่ของลุ่มน้ำสาละวิน) ความรู้สึกชาตินิยมที่ฝังลึกในจิตสำนึกของคนไทย จึงเป็นอุปสรรคต่อการรับรู้เกี่ยวกับพรมแดน และผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แถบนี้ ภาษาที่ใช้สื่อสารคือภาษากะเหรี่ยงที่แตกต่างไปจากภาษาตระกูลไท-ไต เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้คนภายนอกไม่อาจเข้าถึงชุมชนของผืนป่าสาละวินได้ง่าย นอกจากนี้ ชุมชนที่อยู่อีกฟากหนึ่งของแม่น้ำสาละวินในเขตประเทศพม่ายังต้องเผชิญกับสงครามกลางเมืองจนต้องลี้ภัยสงครามเข้ามาอยู่ในค่ายพักพิงชั่วคราวฝั่งไทยอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ทศนคติที่คนไทยส่วนใหญ่มองประชาชนสองฝั่งแม่น้ำสาละวินจึงเป็นไปในทางลบมากกว่าบวก ความเป็น “คนอื่น” ของผู้คนเหล่านี้จึงถูกผลิตซ้ำในจินตนาการของคนไทยส่วนใหญ่ตลอดเวลา

หนังสือ “สาละวิน สายน้ำสามแผ่นดิน” เล่มนี้จึงนับเป็นการเปิดโลกทัศน์ของคนไทยให้มองแม่น้ำสาละวินในหลากหลายมิติ ทั้งมิติด้านธรรมชาติ ด้านการพัฒนา ด้านพลังงาน ด้านวัฒนธรรมและด้านสิทธิมนุษยชน หนังสือเล่มนี้จะช่วยให้คนไทยได้หันกลับมาทบทวนโครงการพัฒนาต่างๆ ที่เราต้องการตัดดวงผลประโยชน์จากประเทศเพื่อนบ้านว่าพลังงาน “ราคาถูก” อาจเป็นเพียงแค่ตัวเลขແຫດตา แต่สิ่งที่ประชาชนไทยและพม่าจะต้องสูญเสียไปอาจมีมูลค่ามหาศาลกว่าตัวเลขลงๆ ที่นักสร้างเขื่อนบอกกับพวกเรา สังคมไทยน่าจะพัฒนาไปข้างหน้าด้วยการรักษาสายน้ำสาละวินให้ไหลตามธรรมชาติ และเคารพสายธารวัฒนธรรมที่หลากหลายให้งอกงามไปพร้อมกับวัฒนธรรมไทย

ชยันต์ วรรณะภูติ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๑๘ สิงหาคม ๒๕๕๑

คำนำ

นับตั้งแต่พ.ศ. ๒๕๔๖ เป็นต้นมา ประชาชนในกลุ่มน้ำสาละวิน ได้เดินทางผ่านช่วงที่มีความยากลำบากมากที่สุดอีกช่วงหนึ่ง ภายใต้เงาหมิพของบรรดานักสร้างเขื่อนจากไทย พม่าและจีน ที่ต่างกระหายเข้ามาตัดขวางผลประโยชน์จากสายน้ำที่ยังคงบริสุทธิ์มากที่สุดแห่งหนึ่งของมนุษยชาติ โครงการเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำบนแม่น้ำสาละวินมากมายนับไม่ถ้วน ตั้งแต่ประเทศจีนลงมาถึงพม่าและไทย ถูกเสนอให้เป็นแหล่งพลังงานไฟฟ้าราคาถูก เพื่อป้อนให้ระบบเศรษฐกิจที่ไม่รู้จักคำว่าพอเพียง ของไทยและจีนผ่านเครือข่ายสายส่งที่เชื่อมโยงถึงกันในระดับภูมิภาค

เบื้องหลังไฟฟ้าราคาถูกจากเขื่อนสาละวินคือ ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นอย่างสลับซับซ้อนแก่กลุ่มต่างๆ ตั้งแต่กลุ่มบริษัทหรือสถาบันที่รับจ้างเป็นที่ปรึกษา กลุ่มบริษัทก่อสร้างขนาดใหญ่ กลุ่มสถาบันการเงินทั้งในและต่างประเทศ รัฐวิสาหกิจไฟฟ้าของแต่ละประเทศ และผลประโยชน์แอบแฝงในเรื่องการกวาดล้างชนกลุ่มน้อยในประเทศพม่าทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยประชาชนที่อาศัยในกลุ่มน้ำสาละวินได้ประโยชน์เป็นเพียงเศษข้าวหักสำหรับรางวัลตอบแทน กับการต้องถูกบังคับให้สละวิถีชีวิต วัฒนธรรมและถิ่นที่อยู่อาศัย และความล่มสลายของระบบนิเวศตลอดกลุ่มน้ำสาละวินตั้งแต่ต้นน้ำถึงปากแม่น้ำ

ตลอดระยะเวลา ๕ ปีที่ผ่านมาของความพยายามหักท้วงจากประชาชนและเครือข่ายภาคประชาสังคมในกลุ่มน้ำสาละวิน และระดับนานาชาติ เพื่อการตรวจสอบโครงการเขื่อนสาละวินในด้านต่างๆ ดำเนินไปด้วยข้อจำกัดมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อจำกัดทางการเมืองในพม่าและจีน เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้กระบวนการติดตามตรวจสอบแทบจะเป็นไปไม่ได้

อย่างไรก็ตามถึงแม้ในประเทศไทยจะมีข้อจำกัดทางการเมืองน้อยกว่าอีก ๒ ประเทศ แต่รัฐวิสาหกิจไฟฟ้าของไทยก็ได้สร้างเงื่อนไข

โดยไปสร้างข้อตกลงผูกมัดตนเองให้ใช้กฎหมายของประเทศพม่า ในกรณีการสร้างเขื่อนฮั๊ดจี เพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจสอบจากประชาชนและภาคประชาสังคมไทย นับเป็นการกระทำที่น่าอับอายมากที่สุดประการหนึ่งในสังคมไทยและสังคมโลก นอกจากนี้สังคมไทยยังถูกโฆษณาชวนเชื่อว่ารัฐบาลทหารพม่าจะนำรายได้จากการขายไฟฟ้า ไปพัฒนาคุณภาพของประชาชนในพื้นที่ด้านการศึกษา การสาธารณสุขและโภชนาการ และจะทำให้ไม่มีผู้อพยพจากพม่าเข้ามายังประเทศไทยเช่นในปัจจุบัน ถือเป็นการโฆษณาแบบหลอกลวงไม่เห็นว่ารัฐบาลทหารพม่าได้ปฏิบัติกับประชาชนของตนเองอย่างไร ในกรณีภัยพิบัติจากพายุไซโคลนนาร์กีส ในเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๑

การทำหนังสือ “สาละวิน สายน้ำสามแผ่นดิน” เล่มที่สองนี้ (เล่มแรกคือ เขื่อนสาละวิน โศกนาฏกรรมสองแผ่นดิน, ๒๕๔๖) กองบรรณาธิการได้พยายามรวบรวมข้อมูลในทุกๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศแม่น้ำสาละวิน วิถีชีวิตของผู้คนที่หลากหลาย โครงการเขื่อนสาละวินและปัญหาผลกระทบในทุกๆ ด้าน ให้ทันกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วง ๕ ปีมานี้

กองบรรณาธิการปรารถนาให้หนังสือเล่มนี้เป็นสื่อสะท้อนให้เห็นถึงชีวิตของคนตัวเล็กๆ ที่อาศัยและพึ่งพาสาละวิน และเป็นเสมือนเสียงแห่งมโนธรรมเพื่อให้เราหลีกเลี่ยงโศกนาฏกรรมที่กำลังจะเกิดขึ้น

กองบรรณาธิการขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งต่อเพื่อนกัลยาณมิตรทุกคนและทุกองค์กรที่ร่วมกันจัดทำหนังสือเล่มนี้จนสำเร็จ ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งต่อการเอื้อเฟื้อข้อมูลการวิจัย รายงานภาคสนาม บทความ บทสัมภาษณ์ รูปภาพ ความคิดเห็น รวมไปถึงพันธมิตรร่วมบริจาคเงินในการพิมพ์โดยไม่ประสงค์จะออกนาม

ข้อผิดพลาดใดๆ ก็ตามที่เกิดขึ้น เป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการทั้งสิ้น คุณูปการใดๆ ที่หากเกิดจากหนังสือเล่มนี้ ก็ขอให้ เป็นเสียงแห่งมโนธรรมในการปกป้องสิทธิและวิถีชีวิตของคนพื้นถิ่นแห่งลุ่มน้ำสาละวิน

กองบรรณาธิการ
เชียงใหม่ สิงหาคม ๒๕๕๑

••• ๙๕๖ •••

๑

สาละวิน : สายน้ำและชีวิต

๓๓

โครงการพัฒนาขนาดใหญ่บนแม่น้ำสาละวิน

๔๙

เขื่อนท่าช้าง เมื่อสายน้ำของชาวรัฐฉานหยุดไหล

๖๙

เขื่อนสาละวินขายแดนหายนะสามแผ่นดิน

๘๙

ฮัตจี เขื่อนกลางสนามรบ

๑๐๙

โครงการผันน้ำ น้ำยมตอนล่าง - อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล

๑๒๓

ประเด็นที่ต้องตระหนักเสียงอุทธรณ์ต่อมโนธรรม

๑๓๑

ย้อนรอยผลประโยชน์โครงการเขื่อนสาละวิน

๑๘๓

สัมภาษณ์ 'ชินชม สง่าราศรี กริเซ่น' :

ข้าทะเลโครงสร้างไฟฟ้าไทยจากแผนประเทศถึงบิลค่าไฟ

๒๐๑

ภาคผนวก ลำดับเหตุการณ์ โครงการเขื่อนสาละวิน

อภิธานศัพท์

กฟผ.	- การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
กองกำลัง DKBA	- Democratic Karen Buddhist Army
กองกำลัง KNPP	- Karenni National Progressive Party
กองกำลัง KNU	- Karen National Union
กองกำลัง SPDC	- State Peace and Development Council
กองกำลัง SSA	- Shan State Army
กองกำลังทหารราบเบา LIB	- Light Infantry Battalion
ปตท.	- บจก. การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย
ม.รทก.	- ระดับความสูงจากน้ำทะเล มีหน่วยเป็นเมตร
ลบ.ม.	- ลูกบาศก์เมตร
DSM	- Demand-side Management (การจัดการด้านความต้องการ)
EIA	- Environmental Impact Assessment (การศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม)
EXIM Bank	- Export and Import Bank (ธนาคารเพื่อการนำเข้าและส่งออก)
GDP	- Gross Domestic Product (ผลผลิตมวลรวม)
ICRC	- International Committee of the Red Cross (องค์การกาชาดสากล)
IDPs	- Internal Displaced Persons (ผู้พลัดถิ่นภายใน)
ILO	- International Labor Organization (องค์การแรงงานสากล)

KnWO	- Karenni Women's Organization (องค์กรสตรีคะเรนนี่)
KRW	- Karen River Watch
LNG	- Liquid Natural Gas (แก๊สปิโตรเลียมเหลว)
MDA	- Mass Drug Administration
MEPE	- Myanamar Electric Power Enterprise (การไฟฟ้าพลังน้ำของพม่า)
MoA	- Memorandum of Agreement
MoU	- Memorandum of Understanding
MSF	- Médecins Sans Frontières (องค์กรแพทย์ไร้พรมแดน)
OCH	- Operational Control Headquarter
PDP	- Power Development Plan (แผนพัฒนาพลังงานไฟฟ้า)
PNO	- Pa-O National Organization (องค์กรปะโอแห่งชาติ)
SAPAWA	- องค์กรสภาวะเพื่อสิ่งแวดล้อมแห่งฉาน
Salween Watch	- กลุ่มเฝ้าระวังแม่น้ำสาละวิน
SHRF	- Shan Human Rights Foundation
SIA	- Strategy Impact Accessment (การประเมินผลกระทบเชิงยุทธศาสตร์)
SWAN	- Shan Women's Action Network (เครือข่ายปฏิบัติงานสตรีไทใหญ่)
TBBC	- Thai Burma Border Consortium
WHO	- World Health Organization (องค์การอนามัยโลก)

แผนที่แสดงลุ่มน้ำสาละวิน

สาละวิน : น้ำแห่งชีวิต

ศูนย์ข่าวสาละวิน

๖๖ แม่น้ำสาละวินมีต้นกำเนิดจากการละลายของหิมะบริเวณที่ราบสูงทิเบตเหนือเทือกเขาหิมาลัย ที่ระดับความสูงมากกว่า ๔,๐๐๐ เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง แม่น้ำสาละวินไหลลงสู่พื้นที่ลาดชันที่เต็มไปด้วยภูเขาทางด้านทิศใต้ ผ่านมณฑลยูนนาน ประเทศจีน ไหลต่อเข้าสู่แผ่นดินเขตประเทศพม่าผ่านรัฐฉาน (Shan State) รัฐคะยา (Kayah State) และลดระดับลงมาเหลือต่ำกว่า ๓๐๐ เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ก่อนที่จะกลายเป็นแม่น้ำกั้นพรมแดนระหว่างไทยกับพม่าที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

หลังจากไหลกั้นพรมแดนไทยกับพม่า ๑๑๘ กิโลเมตร จึงไหลลงมาบรรจบกับแม่น้ำเมยซึ่งมีต้นกำเนิดจากเทือกเขาตะนาวศรี (Tenasserim Range) ที่อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน หลังจากนั้นแม่น้ำสาละวินจึงไหลวกกลับเข้าประเทศพม่า ค่อยๆ ลดระดับจนกระทั่งไหลลงสู่มหาสมุทรอินเดียที่อ่าวมะละแหมะ (Mataban Gulf) บริเวณเมืองมะละลำเลิงหรือมะละแหม่ง (Moulmein) รัฐมอญ รวมระยะทางทั้งหมด ๑,๗๕๐ ไมล์ หรือ ๒,๘๐๐ กิโลเมตร นับเป็นแม่น้ำสายที่ยาวเป็นอันดับที่ ๒๖ ของโลก

รายงานการสำรวจทางภูมิศาสตร์แห่งสหรัฐ (U.S. Geological Survey, 1964) ระบุว่า แม่น้ำสาละวินมีปริมาณน้ำมากเป็นลำดับที่ ๔๐ ของโลก และเติมน้ำให้กับมหาสมุทรถึง ๕๓ ลูกบาศก์ฟุตต่อวินาที

สำหรับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้ว แม่น้ำสาละวินเป็นแม่น้ำนานาชาติที่ใหญ่และมีความสำคัญเป็นอันดับสองรองจากแม่น้ำโขงเท่านั้น

กว่าจะเป็นสาละวิน

แม่น้ำสาละวินเกิดจากแม่น้ำสาขาหลายสายไหลลงมารวมกันแม่น้ำสาขาเหล่านี้มีความสำคัญต่อชีวิตประชาชนสองฝั่งลำน้ำทั้งเป็นแหล่งอาหารเส้นทางสัญจร และพื้นที่สองฝั่งลำน้ำยังเป็นพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพหลักของประชาชนตลอดสองฝั่งลำน้ำ

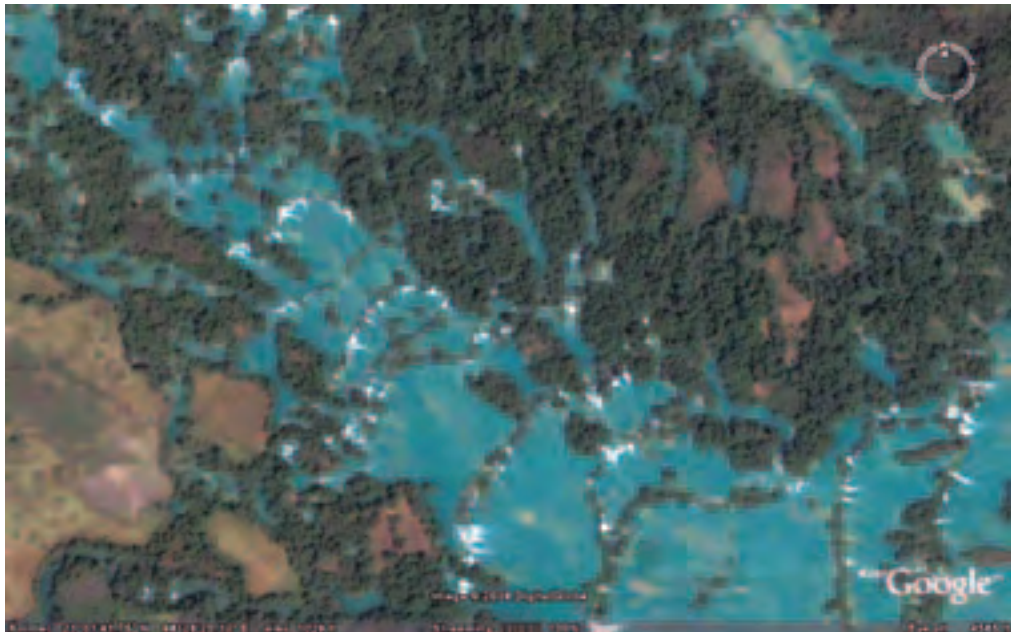
ในเขตประเทศพม่า แม่น้ำสาละวินไหลผ่านรัฐฉาน รัฐคะยา รัฐกะเหรี่ยง และรัฐมอญโดยมีแม่น้ำสาขาหลายสายไหลลงมาบรรจบรวมเป็นแม่น้ำสาละวินที่กว้างใหญ่มากขึ้นเรื่อยๆ แม่น้ำสาขาสำคัญในรัฐฉานประกอบด้วยแม่น้ำปาง แม่น้ำเต็ง และทะเลสาบอินเล ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงก็เป็นส่วนหนึ่งของลุ่มน้ำสาละวินด้วยเช่นกัน แม่น้ำสาขาในรัฐคะยาและรัฐกะเหรี่ยงประกอบด้วยแม่น้ำยูซาลิน แม่น้ำสาขาในรัฐมอญประกอบด้วยแม่น้ำอัตรัน (Ataran) แม่น้ำไกร้น (Gyaing)

ในเขตประเทศไทย แม่น้ำสาละวินได้ไหลผ่านชายแดนไทย-พม่าส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตาก และกาญจนบุรี มีแม่น้ำสาขาสายสำคัญประกอบด้วยน้ำยม น้ำเงา น้ำเมย น้ำปาย และน้ำแม่กษัตริย์

แม่น้ำสาละวินมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ที่แม่น้ำไหลผ่าน แม่น้ำตอนบนไหลผ่านยูนนานถูกเรียกว่า “นู่ เจียง” (Nu Jiang) ขณะที่แม่น้ำตอนกลางไหลผ่านรัฐฉานซึ่งมีชาวไตหรือชาวไทใหญ่อาศัยอยู่มากที่สุดถูกเรียกว่า “น้ำคอง” (Nam Kong) เช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในรัฐคะยา รัฐกะเหรี่ยง และกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในแถบล้านนา อาทิ ลัวะ ไตลื้อ ดาระอั้ง รวมทั้งปกากะญอ ล้วนเรียกชื่อแม่น้ำสาละวินในสำเนียงใกล้เคียงกันว่า “คอง” สำหรับชื่อ “สาละวิน” เป็นชื่อที่ชาวอังกฤษเรียกเพี้ยนมาจากเสียงเรียกของชาวพม่าว่า “ตาลวิน” (Thanlwin)

แม่น้ำปาง

แม่น้ำปางมีต้นกำเนิดจากเมืองไทย และเมืองสู้ (สู้) เขตรอยต่อระหว่างภาคกลางและภาคเหนือของรัฐฉาน ไหลคู่ขนานกับแม่น้ำสาละวินผ่านเมืองเกซี และเมืองกุนฮิง ก่อนไหลลงสู่แม่น้ำสาละวินในเขตกุนฮิง ไหลผ่านผืนป่า เกิดเป็นเกาะแก่งมากมาย จนได้ชื่อว่า เมืองพันเกาะ (กุนเหง คือ พันเกาะ แต่ภาษาพม่าเรียกเพี้ยนกลายเป็น กุนฮิง) ซึ่งมีระบบ

เกาะแก่งและระบบนิเวศลุ่มน้ำของแม่น้ำปางที่กุ่มอิง เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของชาวบ้านในรัฐฉาน
ภาพจาก Google Earth

นิเวศหลากหลาย มีพันธุ์ปลาหลายๆ ชนิด สามารถจับได้ตลอดทั้งปี
เป็นแหล่งอาหารที่สมบูรณ์ของประชาชนท้องถิ่น

แม่น้ำเต็ง

แม่น้ำเต็งมีต้นกำเนิดในเขตเมืองกึ่ง ภาคกลางของรัฐฉาน ได้แยก
ออกเป็นสองสายล้อมทุ่งนาในเขตเมืองกึ่ง และรวมเป็นสายเดียวกันไหลผ่าน
เขตชุมชนในเมืองลายข่า ซึ่งเป็นพื้นที่เกษตรที่สำคัญของชุมชนตลอด
สองฝั่งในเขตเมืองกึ่งและลายข่า ชุมชนในเมืองกลางเคอ อูโปก และบริโกล
น้ำเต็งเป็นหลัก

หลังจากนั้นไหลผ่านผืนป่าในเขตเมืองน้ำจาง และเชียงตอง ซึ่งเป็น
ผืนป่าใหญ่ มีอาณาเขตติดกันห้าเมือง ได้แก่ เมืองกุ่มอิง เมืองน้ำจาง
เมืองนาย เมืองกลางเคอ และเมืองปัน ก่อนไหลลงสู่สาละวินในเขตรัฐฉาน
ด้านจังหวัดแม่ฮ่องสอน ไหลผ่านตัวเมืองกลางเคอ ที่ตั้งของเมืองอยู่ใน
ที่ราบต่ำติดแม่น้ำ เมืองนี้ไม่เคยมีน้ำท่วมมาก่อน จนกระทั่งปี พ.ศ.๒๕๔๘
ได้เกิดน้ำท่วมครั้งใหญ่ เนื่องจากการตัดไม้ในพื้นที่เชียงตอง

แม่น้ำสิม

แม่น้ำสิมเกิดจากเทือกเขาสูงที่หมู่บ้านโถ่งต่ำ ซึ่งเป็นเขตรอยต่อระหว่างเมืองเป็ง กับเมืองเชียงตุง ภาควะวันออกของรัฐบาล ส่วนใหญ่แม่น้ำสิม ไหลผ่านป่าเขาด้านทิศตะวันออกของแม่น้ำสาละวิน ก่อนไหลลงสู่แม่น้ำสาละวิน ด้านบนจุดสร้างเขื่อนท่าซาง

แม่น้ำยาลิน

แม่น้ำยาลินมีชื่อเรียกเป็นภาษากะเหรี่ยงว่า ปแเว โหล่ โกล ส่วนชื่อ “ยูลาลิน” เป็นชื่อภาษาพม่า ต้นกำเนิดของแม่น้ำอยู่ในเขตชายแดนรัฐกะยา และรัฐกะเหรี่ยง หลังจากนั้นไหลผ่านรัฐกะเหรี่ยง ก่อนจะลงมารวมกับแม่น้ำสาละวิน ระหว่างทางที่ไหลลงมามีชื่อเรียกแตกต่างกันไปสามชื่อ คือ ตอนบนมีชื่อว่า ปเก หล่อ โกล ตอนกลางมีชื่อว่า ปโก หล่อ โกล และตอนล่างมีชื่อว่า ปเก หล่อ โกล

ตลอดสองฝั่งแม่น้ำมีหมู่บ้านตั้งอยู่จำนวนมาก ชาวบ้านพึ่งพาแม่น้ำในการสัญจร เกษตรกรรม และดำรงชีวิต บริเวณริมฝั่งแม่น้ำจะเป็นไร่นาของชาวบ้านและการทำไม้ของบริษัทที่ได้รับสัมปทานจากรัฐบาลทหารพม่าและกองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มีอิทธิพลในพื้นที่ ประชาชนสามารถใช้เส้นทางน้ำช่วงตอนกลางจากอำเภอพะปูนจนถึงทางใต้ในการสัญจรไปมาได้ แต่ในช่วงตอนบน ไม่สามารถทำได้เนื่องจากมีเกาะแก่งจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถเดินเรือได้ ประชาชนที่อาศัยอยู่ทางตอนบนของแม่น้ำเป็นชาวกะเหรี่ยงเผ่าสะกอ ส่วนทางใต้เป็นชาวไทยใหญ่และชาวกะเหรี่ยง

ประชาชนในพื้นที่มีการจัดระบบการจับปลาเพื่ออนุรักษ์พันธุ์ปลา ชาวบ้านจะไม่ได้รับอนุญาตให้จับปลาในช่วงฤดูวางไข่หรือในบริเวณน้ำลึกที่ปลามาอาศัยอยู่รวมกัน รวมทั้งไม่อนุญาตให้ใช้ฉมวก เครื่องช้อนปลา ระเบิด และสารเคมี มีเพียงเบ็ดตกปลาและอวนพื้นบ้านเท่านั้นที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ได้ ในช่วงเดือนเมษายน ชาวบ้านจะมารวมตัวกันเพื่อจับปลาสำหรับการทำปลาร้าและปลาแห้ง บริเวณแม่น้ำตอนล่างของอำเภอพะปูนสัตว์น้ำจะดำรงชีวิตยากมาก เนื่องจากเรือยนต์ การตัดไม้ และแพต่างๆ ทำให้สภาพน้ำเปลี่ยนแปลง เกิดภาวะแห้งแล้งและการกัดเซาะของดินริมฝั่งน้ำ ในช่วงหน้าร้อนปลาจะตายจำนวนมากเนื่องจากอุณหภูมิน้ำสูงขึ้น บางครั้งปลาจะเป็นโรคระบาดเนื่องจากสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ

ในอดีต ตลอดสองฝั่งแม่น้ำจะเป็นผืนป่าอุดมสมบูรณ์ แต่ปัจจุบันผืนป่าส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การควบคุมของกองกำลังกะเหรี่ยงพุทธหรือดีเคบีเอ และกรมป่าไม้พม่า ซึ่งมีการดำเนินกิจการทำไม้ ส่งผลให้สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงและประชาชนดำรงชีวิตยากลำบากมากขึ้น นอกจากนี้ บริเวณนี้ยังเป็นพื้นที่สงครามกลางเมือง หลังจากกองทัพพม่าเข้ามาในพื้นที่ประชาชนที่อาศัยอยู่บนภูเขาจึงพากันอพยพมาอยู่บริเวณริมแม่น้ำยูซาลินกันมากขึ้น

ลุ่มน้ำยูซาลินในรัฐกะเหรี่ยงยังเป็นพื้นที่สู้รบระหว่างกองกำลังชนกลุ่มน้อยและรัฐบาลทหารพม่า ภาพโดย อาทิตย์ ธาราคำ

ลำน้ำสาขาที่สำคัญของแม่น้ำสาละวินด้านซ้าย^๑

ลำน้ำสาขาที่สำคัญสองสายของสาละวินได้แก่ แม่น้ำไกร่นและแม่น้ำอัตตะรั่น ซึ่งมีความสำคัญกับหลายหมู่บ้านชาวบ้านมีวิถีชีวิตซึ่งพึ่งพาแม่น้ำเพื่อการเกษตร ประมง และอนามัย รวมทั้งการเดินทางและการสื่อสารคมนาคม ลำน้ำสาขาเหล่านี้ยังเป็นแหล่งวางไข่สำคัญสำหรับปลาที่อพยพระหว่างทะเลกับแม่น้ำสาละวิน

แม่น้ำอัตตะรั่น หรือ แม่กษัตริย์

แม่น้ำอัตตะรั่นเป็นชื่อภาษาพม่า มีต้นกำเนิดจากด้านเจดีย์สามองค์ และไหลตามพรมแดนไทยไปทางตะวันตกจนบรรจบกับแม่น้ำสาละวิน ในภาษามอญเรียกแม่น้ำสายนี้ว่า “กะดอต” (Ka Dot) ซึ่งเป็นชื่อของปลาที่มีขนาดเล็ก แต่ชื่อนี้เป็นที่รู้จักเฉพาะชุมชนมอญในท้องถิ่น แม่น้ำสายนี้เชื่อมแม่น้ำสาละวินเข้ากับทะเล และมีลักษณะน้ำขึ้นลงเช่นกัน แม่น้ำจะขึ้นและลงในขณะที่ไหลผ่านเมืองมะละแหม่งไปจนถึงเมืองไจ้กัมระอว์ (Kyaikmaraw) ชาวบ้านในท้องถิ่นใช้แม่น้ำสายนี้เพื่อการเดินทาง โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนซึ่งถนนกลายเป็นโคลนเลนจนไม่สามารถเดินทางได้ แม้จะเป็นเพียงลำน้ำสาขา แต่แม่น้ำอัตตะรั่นก็มีขนาดใหญ่พอสำหรับเรือประมงและเรือโดยสารของรัฐที่ขนส่งสินค้าจากท้องถิ่นออกไป และนำสินค้าจากเมืองต่างๆ มาสู่ชุมชนริมฝั่งแม่น้ำ

แม่น้ำไกร่น

ลำน้ำสาขาที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งคือแม่น้ำไกร่น (ออกเสียงตามภาษามอญ) เช่นเดียวกับแม่น้ำอัตตะรั่น แม่น้ำสายนี้มีลักษณะขึ้นลงและมีน้ำกร่อย ทั้งยังเป็นเส้นทางคมนาคมและขนส่งที่สำคัญระหว่างคนในท้องถิ่นกับเมือง มีเรือบรรทุกผู้โดยสารและสินค้าจากท้องถิ่นอย่างเช่น ไม้ ฝั่ ไข่ ไม้สำหรับมุงหลังคา รวมทั้งผักและผลไม้

ชาวบ้านตามริมฝั่งน้ำใช้น้ำในแม่น้ำเพื่อปลูกผัก ปลูกข้าว ทำประมง และบริโภคในครัวเรือน ชาวนาซาราคคนหนึ่งกล่าวว่า “ฉันมีความสุขกับการ

^๑ ข้อมูลจากรายงาน “เขวนบนเส้นด้าย ภัยคุกคามต่อชุมชนท้ายน้ำในพม่า” โดยองค์กรเยาวชนก๊วนหัวชาวมอญ

การจับปลาโดยใช้ตาข่ายของชาวประมงขนาดเล็ก พบได้ทั่วไปบริเวณปากแม่น้ำสาละวิน ที่เมืองมะละแหม่ง ภาพโดย TERRA

มีชีวิตด้วยการปลุกผักและทำนาที่นี่ เพราะพวกเรานำน้ำมาใช้ได้ง่ายๆ และในแม่น้ำก็มีปลามากมาย ทำให้ไม่ต้องกังวลว่าจะต้องซื้อปลาทำอาหารเลย”

เกาะที่ปากแม่น้ำสาละวิน

ในเขตเมืองทั้งหมดของชองซอน (Chaung Zon) ประกอบด้วยเกาะขนาดใหญ่หนึ่งแห่งและอีกจำนวนมากที่มีขนาดเล็กตรงบริเวณปากแม่น้ำสาละวิน และมีเกาะอีก ๒๐ แห่งในเขตเมืองปองแซนกัน เกาะเหล่านี้มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การปลูกข้าว ผัก และผลไม้รวมทั้งไม้ยืนต้นอื่นๆ ทำให้ที่ดินในบริเวณนี้มีคุณค่ามากกว่าที่อื่นๆ เกาะที่มีขนาดใหญ่ได้แก่อังมิงคลา หินตา จอน และคาลาจอน โดยมีพื้นที่รวมกันมากกว่า ๗๐๐ ไร่ และมีหมู่บ้านตั้งรกรากถึฐานอยู่ เกาะอื่นๆ อาจไม่มีหมู่บ้านตั้งรกรากอยู่ แต่ก็มีความหมายไปอาศัยทั้งปี เกาะเหล่านี้มีโรงเรียนประถมสำหรับนักเรียนที่พักอาศัยอยู่บนเกาะและพวกเขากลับมายังแผ่นดินใหญ่ในช่วงเทศกาลสำคัญของหมู่บ้าน

ปากแม่น้ำ ระบบนิเวศที่เป็นเอกลักษณ์

- เป็นที่ซึ่งน้ำจัดบรรจบและผสมกับน้ำเค็มจากมหาสมุทร
- เป็นระบบนิเวศซึ่งมีลักษณะทางชีววิทยาหลากหลายที่สุดประเภทหนึ่งในโลก
- เป็นแหล่งของสายใยอาหาร เริ่มจากการแปรรูปพลังงานอาทิตย์ให้เป็นพลังงานด้วยพืชซึ่งอยู่ตามกลุ่มขึ้นฉะ (marsh plants)
- เป็นแหล่งของพืชพิเศษบางชนิด ซึ่งสามารถเติบโตขึ้นได้ในสภาพแวดล้อมของปากแม่น้ำที่โดดเด่น
- เป็นแหล่งอาศัยสำคัญสำหรับสัตว์ป่าบางชนิดในบางช่วงของวงจรชีวิต

ในบริเวณปากแม่น้ำ น้ำจัดซึ่งมีน้ำหนักมากกว่าน้ำเค็มจากทะเล จะลอยอยู่สูงกว่าสารอาหารที่พัดพาจากมหาสมุทรเข้าสู่แม่น้ำ เปลี่ยนให้ปากแม่น้ำกลายเป็นพื้นที่อันอุดมสมบูรณ์เหมาะกับการเจริญเติบโตของพืชเป็นอย่างมาก อันที่จริงปากแม่น้ำเป็นระบบนิเวศซึ่งมีการผลิตด้านชีวภาพใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งในโลก การศึกษาหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่าวงจรการผลิตขั้นพื้นฐานและการแปรรูปพลังงานแสงอาทิตย์ของพืชโดยผ่านการสังเคราะห์ด้วยแสงจนกลายเป็นอาหารที่สัตว์นำไปใช้ประโยชน์ได้ในปากแม่น้ำ มีอัตราการที่สูงกว่าทุ่งหญ้า ป่า และแม้แต่บริเวณที่มีการทำเกษตรกรรมหนาแน่น

มีพืชเพียงบางชนิดเท่านั้นที่สามารถเติบโตขึ้นได้ในสภาพทางกายภาพที่โดดเด่นของปากแม่น้ำ และพืชแต่ละชนิดเหล่านี้สามารถเติบโตได้ในบางพื้นที่ของปากแม่น้ำเท่านั้น ปัจจัยอย่างหนึ่งซึ่งมีผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์และการกระจายตัวของพืชในปากแม่น้ำได้แก่ ความเค็มหรือปริมาณของเกลือในน้ำ *

* Canadian Wildlife Service & Canadian Wildlife Federation 2003

แม้ว่าเกาะในแม่น้ำส่วนใหญ่มีลักษณะถาวร แต่ก็มีบางเกาะที่เกิดขึ้นชั่วคราวเนื่องจากการทับถมของตะกอน และชาวบ้านต่างเร่งเข้าไปจับจองที่ดินบนเกาะใหม่ๆ ที่อุดมสมบูรณ์แม้ว่าเกาะเหล่านี้อาจอยู่ได้เพียงหนึ่งปีก่อนจะถูกกระแสน้ำพัดพาไป หรือถูกทำลายไปในช่วงที่คลื่นลมแรงในฤดูมรสุม เนื่องจากกระแสน้ำถูกรบกวนด้วยเกาะน้อยใหญ่จำนวนมาก เหล่านี้ แม่น้ำจึงเปลี่ยนแปลงทิศทางการไหลไปหลายทิศทาง เป็นเหตุให้เกาะขนาดเล็กมักถูกพัดพาจนหายไป และทำให้เกิดเกาะใหม่ๆ และหาดทรายขึ้นมา ในฤดูแล้งในบางจุด เราสามารถเดินข้ามแม่น้ำที่มีความสูงเพียงเอวหรือเข้าช่วงที่น้ำลง แต่ตอนที่น้ำขึ้น แม่น้ำก็จะไหลท่วมริมฝั่งเช่นเดิม

ปากแม่น้ำสาละวินที่รัฐมอญ

อุทกวิทยาของแม่น้ำสาละวินตอนล่าง น้ำขึ้นลง

ลึกเข้ามา ๗๕ กิโลเมตรในส่วนที่เป็นผืนดิน แม่น้ำสาละวินและลำน้ำสาขาสายหลักจะขึ้นลงตามระดับน้ำในทะเล โดยน้ำจะขึ้นสองครั้งต่อวัน และเวลาน้ำขึ้นจะต่างกันหนึ่งชั่วโมงทุกวันด้วยอิทธิพลของดวงจันทร์ จากการประเมินขององค์กรเยาวชนชนก้าวน้ำชาวมอญ ระดับน้ำในสาละวินจะขึ้นลงเป็นระยะทาง ๒๕ กม. จนถึงหมู่บ้านตอเอ แม่น้ำอัตตะรันจะมีระดับขึ้นลงเป็นระยะทาง ๗๕ กม. จนถึงหมู่บ้านของนัควา และแม่น้ำไกรน์มีน้ำขึ้นลงเป็นระยะทาง ๖๐ กม. จนถึงหมู่บ้านจอนโด ระดับน้ำขึ้นลงจะเห็นได้ชัดเจนที่สุดในช่วงเดือนเมษายนและพฤษภาคม เมื่อระดับน้ำในแม่น้ำอยู่ต่ำสุด

๑๐

แม่น้ำสาละวินด้านท้ายน้ำ ที่ซึ่งน้ำจืดบรรจบกับน้ำเค็ม

อาจกล่าวได้ว่าน้ำในแม่น้ำสาละวินแบ่งออกได้เป็นสามส่วน ส่วนแรกคือ บริเวณปากแม่น้ำที่บรรจบกับทะเลอันดามัน ซึ่งมีปริมาณน้ำเค็มสูง ส่วนที่สองได้แก่แม่น้ำในด้านเหนือน้ำ ซึ่งจะมีปริมาณน้ำจืดสูงกว่า ส่วนที่สามได้แก่เขตน้ำจืดล้วนๆ แม้ว่าจะยังมีลักษณะน้ำขึ้นลงอยู่ก็ตาม

หมู่บ้านซึ่งอยู่ใกล้ทะเลมากที่สุดสามารถใช้น้ำจากแม่น้ำเพื่อวัตถุประสงค์ทั่วไปได้เฉพาะฤดูฝน เนื่องจากเป็นช่วงที่มีปริมาณน้ำจืดในแม่น้ำสูงเพียงพอ และเนื่องจากน้ำจืดมีน้ำหนักเบากว่าน้ำเค็ม จึงลอยตัวอยู่ด้านบนและสามารถตักมาใช้ได้ ชาวบ้านและคนปลูกผักมักตักน้ำมาใช้ก่อนที่น้ำจะขึ้นและหลังจากที่น้ำลงแล้ว ในช่วงฤดูแล้ง ปริมาณน้ำจืดมีอยู่ต่ำเกินกว่าจะไล่น้ำเค็มไปได้ ทำให้ชาวบ้านไม่สามารถใช้น้ำได้ “ฤดูแล้งเป็นช่วงที่หมู่บ้านขาดแคลนน้ำ” ชาวบ้านซึ่งอยู่ในด้านท้ายน้ำในส่วนนี้กล่าวว่า “เราต้องเก็บน้ำไว้ในบ่อเพื่อใช้ในครัวเรือน เราไม่สามารถปลูกผักในช่วงฤดูแล้งได้เลย” ชาวเกาะคนหนึ่งกล่าว

น้ำส่วนที่สองอยู่ไกลจากทะเลจึงมีน้ำเค็มน้อยกว่าในช่วงฤดูแล้ง และในช่วงฤดูฝนก็แทบจะมีแต่น้ำจืดล้วนๆ น้ำในส่วนนี้เป็นที่ตั้งของเกาะหลายแห่งซึ่งมีการปลูกข้าว ผัก และผลไม้ตามฤดูกาล เป็นแหล่งอาหารให้กับเมืองมะละแหม่งและหัวเมืองอื่นๆ ชาวบ้านในแถบนี้สามารถใช้น้ำจากแม่น้ำสาละวินได้ทั้งปีโดยไม่ต้องกังวลถึงช่วงน้ำขึ้นลง เพราะน้ำมีน้ำจืดมากพอที่จะใช้ตามบ้านเรือนและเรือสวนไร่นา

ส่วนสุดท้ายซึ่งไหลจากทะเลเข้าไปอีก จะมีความหนาแน่นของน้ำจืดตลอดปี แม้ว่าแม่น้ำในส่วนนี้ยังจะได้รับอิทธิพลจากน้ำขึ้นลง ซึ่งถือได้ว่าเป็นส่วนที่สามของแม่น้ำ

ชุมชนท้ายน้ำ

จากการสำรวจขององค์กรเยาวชนกัวหน้าชาวมอญ พบหมู่บ้านและหัวเมืองประมาณ ๑๐๐ แห่งในเขต ๕ เมืองหลักซึ่งตั้งอยู่ตามลำน้ำสาละวิน อัดทะวันและไกรน์^๒ ซึ่งใช้น้ำจืดจากแม่น้ำโดยตรงเพื่อทำสวน ล้างสิ่งของปรุงอาหารและดื่ม เมืองมะละแหม่งก็พึ่งน้ำจืดจากแม่น้ำสาละวินในส่วนนี้เพื่อทำเป็นน้ำสำหรับดื่ม นอกจากนั้น ยังมีอีก ๓๑ เกาะซึ่งมีหมู่บ้านอยู่ถาวร ๑๐ แห่งที่ใช้น้ำเหล่านี้โดยตรง จำนวนประชากรทั้งหมดของหมู่บ้านและเมืองมะละแหม่งคาดว่าจะอยู่ที่ ๕๐๐,๐๐๐ คน การเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่เกิดขึ้นกับแม่น้ำสาละวินจะส่งผลกระทบต่อคนในท้องถิ่นในบริเวณเหล่านี้

หมู่บ้านเหล่านี้จะได้รับผลกระทบโดยตรง ส่วนชาวบ้านในเขตเมืองอื่นๆ ก็อาจได้รับผลกระทบในทางอ้อมจากการเปลี่ยนแปลงที่กระทำต่อแม่น้ำ

วิถีชีวิต

การปลูกข้าวทำกันในช่วงฤดูฝน โดยมีการปลูกในเดือนมิถุนายนและเก็บเกี่ยวในช่วงสิ้นปี พื้นที่นามักเป็นพื้นที่น้ำหลากตามธรรมชาติในช่วงฤดูนี้ปลาและสัตว์น้ำสามารถเติบโตในท้องทุ่ง เป็นแหล่งโปรตีนสำหรับชาวนาและครอบครัว หลังจากการเก็บเกี่ยวข้าว จะมีการไถที่นาเพื่อปลูกผักในบริเวณซึ่งมีน้ำจืดมากเพียงพอในฤดูแล้ง การปลูกผลไม้อาจทำได้ทั้งปีขึ้นอยู่กับชนิดของผลไม้ที่ปลูก

ตามวัฏจักรของธรรมชาติ พื้นที่นาซึ่งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำสาละวินต้องถูกน้ำท่วมในช่วงฤดูฝน ปริมาณน้ำจืดที่หนาแน่นไม่เป็นอันตรายต่อข้าวไม่ยืนต้น และผักชนิดต่างๆ น้ำท่วมจึงไม่ใช่อันตรายแต่อย่างใด ในทางตรงข้าม ในช่วงฤดูร้อนจะมีปริมาณน้ำเค็มในแม่น้ำสูง ด้วยเหตุดังกล่าวชาวนาในท้องถิ่นจึงกลัวน้ำหลากซึ่งเกิดขึ้นในช่วงฤดูแล้งมากกว่า ชาวนามักจะกลัวน้ำขึ้นในช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม เนื่องจากมีปริมาณน้ำเค็มสูงหากน้ำเค็มไหลเข้าสู่นาข้าวหรือแปลงพืชผล

^๒ หัวเมืองเหล่านี้ได้แก่มะละแหม่ง ปอง ซองซอน จายมะรอก และผาอ่าง

ปลาน้ำกร่อย ชาวประมงที่ปากแม่น้ำสาละวิน จะจับได้มากช่วงเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคมของทุกปี ซึ่งเป็นช่วงเวลา
ที่ปลาชนิดนี้ว่ายจากทะเลเข้าสู่แม่น้ำสาละวินตอนใน เพื่อเข้าไปวางไข่ ภาพโดย TERRA

ลำน้ำสาขาของแม่น้ำสาละวินในประเทศไทย^๓

ลุ่มน้ำปาย

แม่น้ำปาย มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาตอยลิตี้ และตอยธาตุ ซึ่งเป็นเส้นกั้นพรมแดนประเทศไทย และประเทศสหภาพพม่า ในเขตอำเภอปาย ลักษณะโดยทั่วไปเป็นภูเขาสูง มีที่ราบลุ่มน้ำบริเวณอำเภอปาย และเมืองแม่ฮ่องสอน มีพื้นที่ไม่ใหญ่มากนัก แม่น้ำปาย มีทิศทางไหลจากทางทิศเหนือลงมาทิศใต้ แล้วไหลจากทิศตะวันออกไปทางทิศตะวันตก ผ่านจังหวัดแม่ฮ่องสอนและออกจากเขตประเทศไทยที่บ้านน้ำเพียงดิน ซึ่งอยู่ห่างจากจุดบรรจบกับแม่น้ำสาละวิน ในเขตประเทศสหภาพพม่า ประมาณ ๖๐ กม. รวมความยาวของลำน้ำโดยประมาณ ๒๓๐ กม. (ความยาวลำน้ำในเขตประเทศไทย ๑๗๐ กม.) การสำรวจพื้นที่ป่าไม้ในปี ๒๕๔๕ พบว่าลุ่มน้ำปายยังคงมีพื้นที่ป่าไม้ ๓,๕๐๖,๘๐๐ ไร่ (๕,๖๑๐.๘๘ ตร.กม.) จากพื้นที่ลุ่มน้ำ ๕,๘๙๔.๘ ตร.กม. (ในเขตประเทศไทย) ลุ่มน้ำปายประกอบด้วย ๖ ลุ่มน้ำสาขา สรุปได้ดังนี้

๑๓

ปลาขนาดใหญ่จากแม่น้ำสาละวิน ในเขตรัฐคะเรนนี
ถ่ายภาพโดย ร้านปลากะโห้ แม่ฮ่องสอน

^๓ ข้อมูลจากโครงการจัดทำแผนรวมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำสาละวิน, ร่างรายงานฉบับสุดท้าย, กรมทรัพยากรน้ำ, ๒๕๕๙

ลุ่มน้ำสาขา	พื้นที่รับน้ำฝน (ตร.กม.)	จังหวัด	อำเภอ	ตำบล
แม่น้ำปายตอนบน	๑,๐๓๒.๓๐	แม่ฮ่องสอน	ปาย	ทุ่งยาว เวียงใต้ แม่ฮี้ แม่นาเต็ง เวียงเหนือ เทศบาลปาย
ห้วยแม่สา	๔๙๙.๒๐	แม่ฮ่องสอน	ปาย	โป่งสา
น้ำของ	๖๐๒.๒๕	แม่ฮ่องสอน	ปางมะผ้า	นาปู่ป้อม ปางมะผ้า
		แม่ฮ่องสอน	เมือง	ห้วยผา
		แม่ฮ่องสอน	ปางมะผ้า	สบป่อง ปางมะผ้า ถ้ำลอด
แม่น้ำปายตอนล่าง	๒,๓๒๗.๔๕	แม่ฮ่องสอน	ปางมะผ้า	สบป่อง ปางมะผ้า ถ้ำลอด
		แม่ฮ่องสอน	ปาย	ทุ่งยาว เมืองแปง
		แม่ฮ่องสอน	เมือง	ห้วยผา ปางหมู หมอกจำแป่ ห้วยปูลิง ผาบ่อง จองคำ เทศบาลเมือง
น้ำแม่สะมาด	๙๔๑.๗๐	เชียงใหม่	แม่แจ่ม	บ้านจันทร์
		แม่ฮ่องสอน	เมือง	ห้วยปูลิง ผาบ่อง ห้วยโป่ง
น้ำแม่สุริน	๔๙๑.๙๐	แม่ฮ่องสอน	ขุนยวม	ขุนยวม แม่อุคอ

ลุ่มน้ำยวม

แม่น้ำยวมมีต้นกำเนิดจากเทือกเขาดอยประดู่เวียง และดอยน้ำพอง ในเขตอำเภอขุนยวม แม่น้ำมีทิศทางไหลจากเหนือลงใต้ แม่น้ำยวม ไหลผ่าน อำเภอขุนยวม แม่ลาห้อย และแม่สะเรียง เมื่อบรรจบกับน้ำแม่เงา ที่บ้านสบเงา แล้วมีทิศทางไหลไปทางตะวันตกลงสู่แม่น้ำเมย เหนือน้ำของจุดบรรจบแม่น้ำเมย และแม่น้ำสาละวิน เล็กน้อย ลักษณะภูมิประเทศของกลุ่มลุ่มน้ำสาขายวม มีลักษณะเรียวยาวในแนวเหนือ-ใต้ เทือกเขาด้านตะวันออกเป็นเส้นกั้นระหว่างกลุ่มลุ่มน้ำสาขายวม และลุ่มน้ำแม่แจ่ม ซึ่งเป็นลุ่มน้ำสาขาของแม่น้ำปิง แม่น้ำยวมมีลำน้ำสาขาที่สำคัญ ได้แก่ น้ำแม่ลาเกะ น้ำแม่ลาหลวง น้ำแม่สะเรียง น้ำแม่วิด และน้ำแม่เงา แม่น้ำยวมมีความยาวลำน้ำประมาณ ๑๘๐ กม. มีพื้นที่ลุ่มน้ำ ๕,๗๘๔ ตร.กม. การสำรวจพื้นที่ป่าไม้ในปี ๒๕๔๕ พบว่าลุ่มน้ำยวม มีพื้นที่ป่าไม้ ๒,๙๕๘,๕๓๐ ไร่ (๔,๗๓๓.๖๕ ตร.กม.)

ลุ่มน้ำยวมประกอบด้วย ๖ ลุ่มน้ำสาขา สรุปได้ดังนี้

ลุ่มน้ำสาขา	พื้นที่รับน้ำฝน (ตร.กม.)	จังหวัด	อำเภอ	ตำบล
แม่น้ำยมตอนบน	๑,๑๒๓.๔๕	แม่ฮ่องสอน	ขุนยวม	ขุนยวม แม่เงา แม่อุคอ แม่ยวมน้อย เมืองปอน แม่กิ เทศบาลขุนยวม
น้ำแม่ลาหลวง	๕๐๕.๙๐	แม่ฮ่องสอน	แม่ลาน้อย	แม่โต ขุนแม่ลาน้อย แม่ลาหลวง แม่นาจาง สันติคีรี
แม่น้ำยมตอนล่าง	๑,๖๐๔.๗๕	แม่ฮ่องสอน	แม่ลาน้อย	แม่ลาหลวง สันติคีรี แม่ลาน้อย ห้วยห้อม ท่าผาป้อม เทศบาล แม่ลาน้อย
		แม่ฮ่องสอน	แม่สะเรียง	แม่คง เสาหิน บ้านกาศ แม่สะเรียง แม่ยวม เทศบาล แม่สะเรียง
		แม่ฮ่องสอน	สบเมย	แม่คะตวน แม่สามแลบ สบเมย แม่สวด
น้ำแม่สะเรียง	๓๙๘.๙๐	แม่ฮ่องสอน	แม่ลาน้อย	ห้วยห้อม ท่าผาป้อม
		แม่ฮ่องสอน	แม่สะเรียง	ป่าแป๋ แม่สะเรียง แม่เหาะ
น้ำแม่ริด	๑,๓๔๗.๒๕	แม่ฮ่องสอน	สบเมย	แม่คะตวน กองก่อย แม่สวด ป่าโป่ง
		แม่ฮ่องสอน	แม่สะเรียง	แม่เหาะ
น้ำแม่เงา	๘๐๓.๘๕	แม่ฮ่องสอน	สบเมย	แม่สวด
		ตาก	ท่าสองยาง	แม่วะหลวง แม่สอง ท่าสองยาง

ลุ่มน้ำเมย

แม่น้ำเมยเป็นเส้นกั้นพรมแดนระหว่างประเทศไทย และประเทศสหภาพพม่า อยู่ทางด้านตะวันตกของจังหวัดตาก ฝั่งขวาของแม่น้ำเมยเป็นพื้นที่ของประเทศไทย แม่น้ำเมย มีทิศทางการไหลจากทิศใต้ไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นเทือกเขาสูง มีที่ราบริมแม่น้ำเล็กๆ บริเวณอำเภอท่าสองยาง ส่วนบริเวณอำเภอแม่สอด ขึ้นไปจนถึงอำเภอแม่ระมาดเป็นพื้นที่ราบขนาดใหญ่กว่าบริเวณอื่นๆ แม่น้ำเมย

ตอนเหนือน้ำมีลักษณะค่อนข้างคดเคี้ยวเมื่อไหลผ่านบริเวณที่ราบริมแม่น้ำ และมีลักษณะตรงตอนท้ายน้ำเมื่อไหลผ่านแนวร่องเขาก่อนไหลลงแม่น้ำสาละวินที่บ้านสบเมย แม่น้ำเมยมีลำน้ำสาขาที่สำคัญในเขตประเทศไทย ได้แก่ ห้วยวาลีย์ ห้วยแม่สอด ห้วยแม่ละเมา ห้วยแม่ระมาด ห้วยชะแงงชี้เท่อ ห้วยแม่หละ น้ำแม่สอง แม่น้ำเมยมีความยาวของลำน้ำสายหลักประมาณ ๓๔๕ กม. มีพื้นที่ลุ่มน้ำที่อยู่ในเขตประเทศไทย ๔,๕๑๒.๕ ตร.กม. การสำรวจพื้นที่ป่าไม้ในปี ๒๕๔๕ พบว่าลุ่มน้ำเมย มีพื้นที่ป่าไม้ ๑,๘๖๕,๓๔๓ ไร่ (๒,๙๘๔.๕๕ ตร.กม.) ลุ่มน้ำเมยประกอบด้วย ๓ ลุ่มน้ำสาขา สรุปได้ดังนี้

๑๖

ลุ่มน้ำสาขา	พื้นที่รับน้ำฝน (ตร.กม.)	จังหวัด	อำเภอ	ตำบล
แม่น้ำเมยตอนบน	๑,๐๐๕.๕๐	ตาก	พบพระ	ช่องแคบ รวมไทยพัฒนา พบพระ วาเลย์
		ตาก	แม่สอด	แม่ปะ ท่าสายลวด เทศบาล แม่สอด พระธาตุผาแดง แม่ตาว แม่กุ มหาวัน
ห้วยแม่ละเมา	๑,๔๘๕.๖๐	ตาก	แม่ระมาด	แม่จะเรา
		ตาก	แม่สอด	พะวอ แม่กาษา ด้านแม่ละเมา
		ตาก	พบพระ	คีรีราษฎร์
แม่น้ำเมยตอนล่าง	๒,๐๒๑.๔๐	ตาก	ท่าสองยาง	แม่วะหลวง ท่าสองยาง แม่สอง แม่อุสุ แม่ตัน แม่หละ
		ตาก	แม่ระมาด	สามหมื่น ชะเนจื้อ พระธาตุ แม่ระมาด แม่จะเรา

ประสบการณ์ของชาวบ้านพบว่า กลุ่มน้ำสาละวินมีพันธุ์ปลาที่อุดม-
สมบูรณ์นับร้อยชนิดซึ่งอพยพขึ้นลงระหว่างแม่น้ำสาละวินกับแม่น้ำสาขา
ซึ่งหล่อเลี้ยงชุมชนตลอดสายน้ำไปจนถึงลำห้วยสาขาทั้งในประเทศไทยและ
รัฐต่างๆ ในพม่า รวมไปถึงรัฐฉาน เช่น ปลาหมู ปลาคัง ฯลฯ พันธุ์ปลาที่มี
ชื่อเสียงโด่งดัง ได้แก่ ปลาสะเงะหรือปลาดูหนา ปลาชนิดนี้วางไข่ในทะเลลึก
ของมหาสมุทรอินเดียและอพยพขึ้นมาเติบโตตามลำน้ำสาขาของแม่น้ำ
สาละวิน แถบตอนบน เช่น น้ำปาย น้ำยวม น้ำเงา ฯลฯ

ความอุดมสมบูรณ์นี้จะเห็นได้จากแม่น้ำสาละวินบนพรมแดนไทย-
พม่าถูกประกาศให้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetland) ที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ
โดยรัฐบาลไทย เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๔๓

สบเมย บริเวณที่แม่น้ำเมยไหลบรรจบกับแม่น้ำสาละวิน ที่บ้านสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ภาพโดย TERRA

ระบบนิเวศของป่าสาละวินในเขตประเทศจีน

แม่น้ำนู้เจียง หรือสาละวินในเขตจีนไหลลงมาจากที่ราบสูงทิเบต ซึ่งมีความสูงมากกว่า ๕,๐๐๐ เมตร ระหว่างความสูง ๓,๕๐๐ เมตรจนถึง ยอดเขาปกคลุมไปด้วยพรรณไม้หลากหลายชนิดจนได้รับสมญานามว่า “อาณาจักรแห่งพืชวงศ์สน” รัฐบาลจีนได้ประกาศเป็นพื้นที่อนุรักษ์ระดับชาติ ซึ่งมีสัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์ ๘๐ ชนิด เช่น แพนด้า และเสือหิมะ เป็นต้น

ต้นน้ำนู้เจียงกำเนิดจากที่ลาดทางตอนใต้ของภูเขาทังกูลา (Tangula) และไหลสู่หุบเขาในมณฑลยูนนานที่ระดับ ๕,๐๐๐ เมตรเหนือระดับน้ำทะเล แม่น้ำนู้เจียงในบริเวณนี้ไหลโตรกเขาเล็กซึ่งมีความสูงชัน ยอดเขาบางแห่ง สูงจากระดับแม่น้ำ ๒,๘๐๐ ถึง ๓,๘๐๐ เมตร จนเป็นที่เรียกกันว่า “แกรนด์ แคนยอนแห่งโลกตะวันออก”

หนุ่มสาวชาวลีซูข้ามน้ำสาละวิน

เมืองลีคู้

ในฤดูแล้ง กระแสน้ำแห้งบริเวณเมืองลีคู้ (Liuku) ไหลเชี่ยวกรากด้วยความเร็ว ๖ เมตรต่อวินาที และมีลำธารน้อยใหญ่ที่ละลายจากยอดเขาหิมะเข้ามาเติมสายน้ำแห้งในหุบเขาแห้งมีพื้นที่ป่าปกคลุมประมาณ ๗๐ เปอร์เซ็นต์ซึ่งมีพันธุ์พืชที่ได้รับการคุ้มครองชั้นหนึ่ง นักสัตววิทยาเรียกบริเวณนี้ว่าเป็น “แหล่งกำเนิดของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมหลายชนิด”

ระบบนิเวศของป่าสาละวินในเขตประเทศไทย

ป่าสาละวินในเขตประเทศไทย หมายถึงพื้นที่ป่าไม้ที่ครอบคลุมบริเวณลำน้ำสาขาของแม่น้ำสาละวิน ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอนและบางส่วนในจังหวัดตาก ได้แก่ ลุ่มน้ำปาย ลุ่มน้ำววม ลุ่มน้ำเงา ลุ่มน้ำเมย เป็นส่วนหนึ่งของแนวผืนป่าตะวันตกของประเทศไทยที่เชื่อมต่อลงไปยังป่าผืนใหญ่ในเขตจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์

ป่าสาละวินเป็นแหล่งภูมิพฤษแบบอินโดเบอร์มา (Indo - Burmese Province) เป็นการผสมผสานระหว่างพันธุ์พืชของเขตภูมิศาสตร์ย่อย

ถนนเลาะริมน้ำสาละวินในยูนนาน ภาพโดย โครงการแม่น้ำเพื่อชีวิต

อินโดจีน (Indo - Chinese Subregion) กับเขตภูมิศาสตร์ย่อยสโนหิมาลัยหรืออินเดียน (Sino - Himalayan or Indian Subregion) ทำให้พื้นที่นี้ประกอบด้วยพันธุ์ไม้ที่หลากหลายและควรแก่การอนุรักษ์ จากสภาพภูมิอากาศแบบกึ่งเมืองร้อนมีลมมรสุมพัดผ่าน ทำให้มีสังคมพืชคลุมดินถึง ๘ สังคมด้วยกัน คือ สังคมป่าดงดิบเขา สังคมป่าดิบแล้ง สังคมป่าผสมผลัดใบ สังคมป่าเต็งรัง สังคมป่าผาหินและยอดเขาหินปูน สังคมป่าริมน้ำ สังคมป่าในไร่ร้าง สังคมป่าเต็งรังย่อยที่มีไม้สนสองใบและสนสามใบขึ้นผสมอยู่ด้วย

สังคมป่าที่สำคัญ เช่น

- สังคมป่าดงดิบเขา เป็นสังคมป่าดิบเขาระดับต่ำ (Lower montane forest) ปรากฏบนยอดเขาสูงประมาณ ๑,๐๐๐ เมตรจากระดับน้ำทะเล ไม้ส่วนใหญ่เป็นไม้ในวงศ์เดียวกับไม้ในเขตอบอุ่น เช่น ไม้สกุลก้อ, สกุลเบิช, สกุลเอมซ์, สกุลเซอร์รี, สกุลเมเปิล เป็นต้น
- สังคมป่าดิบแล้ง พบบริเวณริมห้วยที่มีความชุ่มชื้น ในระดับความสูงต่ำกว่า ๑,๐๐๐ เมตรจากระดับน้ำทะเล ชนิดไม้ที่สำคัญเช่น ยางแดง สัตตบรรณ หว้า เป็นต้น

- สังคมป่าผสมผลัดใบซึ่งมีไม้สักเป็นไม้เด่น เนื่องจากครอบคลุมพื้นที่มากที่สุด และยังคงความอุดมสมบูรณ์ สังคมป่าลักษณะเช่นนี้นับว่าสำคัญอย่างยิ่ง เพราะในประเทศเหลืออยู่น้อยเต็มที่แล้ว ซึ่งนอกจากไม้สักแล้วยังพบไม้ชนิดอื่นๆ เช่น ประดู่ แดง ชิงชัน เป็นต้น และยังพบไม้หลายชนิด เช่น ไม้ยาง ไม้บง ไม้ไร่ เป็นต้น

สัตว์ป่า

ป่าสาละวินในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและอุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติสำหรับสัตว์ป่า รวมทั้งพืชอาหารของสัตว์ปายังคงอุดมสมบูรณ์เช่นกัน เช่น ในพื้นที่ป่าที่มีพืชหญ้าหลายชนิด เช่น หญ้าไผ่ หญ้าแฝกหอม ขึ้นสลับตามป่าทั่วๆ ไป หรือมีพันธุ์ไม้ที่มีผลเป็นอาหารของสัตว์ป่า เช่น ไทร มะขามป้อม สมอ กล้วยป่า มะม่วงป่า มะไฟป่า ฯลฯ นับได้ว่ามีแหล่งอาหารอย่างสมบูรณ์ รวมทั้งมีดินโป่งกระจายอยู่ทั้งบริเวณป่า สัตว์ป่าที่พบในพื้นที่ เช่น เลียงผา กระทิง กวาง เก้ง ลิง ชะนี หมี นกยูง นกขุนทอง ไก่ฟ้าชนิดต่างๆ กบทูต (เขียดแล้ว) หมูป่า กวางผา อีเห็น เม่น เสือ วัวแดง เสือดาว เสือไฟ หมาป่า ลิง ค่าง บ่าง ชะนี นกขุนทอง ไก่ป่า นกเงือก เป็นต้น

ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน สัตว์ป่าที่สำรวจพบ (เฉพาะสัตว์ที่มีกระดูกสันหลัง) มีไม่น้อยกว่า ๒๓๕ ชนิด จาก ๑๘๐ สกุล ใน ๘๕ วงศ์ เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ๔๐ ชนิด สัตว์จำพวกนก ๑๒๒ ชนิด สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกและสัตว์เลื้อยคลาน ๓๘ ชนิด และปลาน้ำจืด ๓๕ ชนิด

ชนิดสัตว์ป่าที่สำคัญ ได้แก่ กวางผา (Goral) เลียงผา (Serow) กระทิง (Gaur) วัวแดง (Banteng) เสือโคร่ง (Tiger) เสือดาว (Leopard) เสือไฟ (Asian golden cat) เสือปลา (Fishing cat) นากใหญ่ (Otter) นากเล็กเล็บสั้น (Small clawed otter) หมีควาย (Asiatic black bear) หมีหมา (Malayan sun bear) หมาไน (Asian red dog) พญากระรอกบิน (Giant flying squirrel) พญากระรอกดำ (Black giant

นกอุ้มบาตร ภาพโดย เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน

squirrel) ลิ่นหางสั้น (Chinese pangolin) ชะนีมือขาว (White-handed gibbon) ค่างแว่นถิ่นเหนือ (Phayres langur) ลิงไฉ่เจียะ (Assamese macaque) ลิงวอก (Rhesus macaque) ลิงกัง (Pig-tailed macaque)

ชนิดนกที่หายากและอยู่ในภาวะอันตราย ประกอบด้วย นกยูงไทย (Green peafowl) นกกก (Great hornbill) นกแก๊ก (Indian pied hornbill) นกหัวขวานใหญ่สีดำ (White-bellied woodpecker) นกแว่นสีเทา (Burmese grey peacock) ไก่ฟ้าหลังเทา (Kalij pheasant) การสำรวจนกโดยเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน ในช่วงมิถุนายน ๒๕๔๔ – ธันวาคม ๒๕๔๔ พบจำนวนมากถึง ๑๖๙ ชนิด และต่อมาในช่วงเดือนตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๔๗ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน ได้ทำการสำรวจชนิดนกอพยพ ที่พบได้แก่ เหยี่ยวหน้าเทา (Grey-faced Bussard) นกกระเบื้องผา (Blue Rock Thrush) นกขมิ้นท้ายทอยดำ (Black-naped Cricle) นกจับแมลงคอแดง (Red-throated Flycatcher) นกอุ้มบาตร (White Wagtail) นกยางเขียว (Little Heron) นกยางเปีย (Little Egret) นกยางกรอกพันธุ์จีน (Chinese Pond Heron)

เต่าเหลือง ภาพโดย เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน

เลี้ยงผา ภาพโดย อุทยานแห่งชาติสาละวิน

เสือว่ายข้ามแม่น้ำสาละวิน ภาพโดย เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน

สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกและสัตว์เลื้อยคลานที่สำคัญและหายาก ได้แก่ เต่าปูลู (Big-headed turtle) กบทูต (Asiatic giant frog) ตะกวด (Yellow tree monitor) ปลาที่สำคัญประกอบด้วย ปลาสะตือ (Borneo feather back) และปลาดูหนา (Anguilla eel)

ปลาดูหนา

พื้นที่ลุ่มน้ำสาละวินในเขตประเทศไทย ถูกประกาศเป็นพื้นที่ป่าอุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า^๔ ดังนี้

รายชื่อเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	จำนวน เนื้อที่ (ไร่)	ตาราง กิโลเมตร	อยู่ในเขตท้องที่ อำเภอ
๑. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำปาย	๗๓๘,๑๙๕	๑,๑๘๑.๑๑๒	เมือง, ปาย
๒. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน	๕๔๖,๘๗๕	๘๗๕	แม่สะเรียง, สบเมย
๓. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่ยวมฝั่งขวา	๖๐๑,๒๕๐	๙๖๒	ขุนยวม, แม่ลาน้อย
๔. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่แสะ	๓๒๑,๒๕๐	๕๑๔	แม่แตง (ช.ม) และ ปาย (ม.ส)
๕. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสันปันแดน	๑๗๓,๑๒๕	๒๗๗	ปางมะผ้า
๖. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคอยเวียงหลัก	๒๙๑,๖๑๐	๔๖๖.๕๗๖	ขุนยวม
รวมเนื้อที่ทั้งหมด	๒,๖๗๒,๓๐๕		

ที่มา : สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแม่ฮ่องสอน

รายชื่ออุทยานแห่งชาติ	จำนวน เนื้อที่ (ไร่)	ตาราง กิโลเมตร	อยู่ในเขตท้องที่ อำเภอ
๑. อุทยานแห่งชาติน้ำตกแม่สุรินทร์	๒๗๔,๘๗๕	๓๙๖.๖๐	เมือง, ขุนยวม
๒. อุทยานแห่งชาติสาละวิน	๔๕๐,๙๕๐	๗๕๑.๕๒	แม่สะเรียง, สบเมย
๓. อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง	๗๘๒,๕๗๕	๑,๒๕๒.๑๒	ปาย (ม.ส), เชียงใหม่ (ช.ม)
๔. อุทยานแห่งชาติแม่เงา	๒๕๗,๖๕๐		สบเมย (ม.ส), ท่าสองยาง (ตาก)

ที่มา : สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแม่ฮ่องสอน

^๔ ข้อมูลจากเอกสารประกอบการประชุม คุณค่าสาละวิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ๓ มีนาคม ๒๕๔๙ เรื่อง “ลักษณะทางนิเวศวิทยาและคุณค่าทางโบราณคดี-ประวัติศาสตร์ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน” โดย วิวัฒน์ อธิประสาธน์ และข้อมูลจากสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ชาวบ้านท่าตาฝั่ง กำลังปลูกถั่วบนหาดทรายสาละวิน ภาพโดย TERRA

วิถีชีวิตและกลุ่มชาติพันธุ์ ๓ ประเทศ

แม่น้ำสาละวินเป็นแม่น้ำที่มีความหลากหลายของนิเวศวิทยาชาติพันธุ์สูงมากสายหนึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ตลอดสองฝั่งน้ำสาละวิน ตั้งแต่ต้นน้ำในประเทศจีนจนถึงปลายน้ำในประเทศพม่าอย่างน้อย ๑๓ ชาติพันธุ์อาศัยอยู่บริเวณหุบเขาและที่ราบลุ่ม

ในเขตจีน ประกอบด้วยชาวนู ลีซู ตู๋หลง ในเขตประเทศพม่าประกอบด้วยชาวไทใหญ่ (ไต) ละว้า (ลั๊วะหรือลั๊วะ) คะยา (กะเรนนี่หรือกะเหรี่ยงแดง หรือปะแะ) ปะโอ ปะหล่อง (ดาระอั้ง) ปะต่อง (แซ่กองตู) อาข่า ลีซู ลาหู่ กะเหรี่ยง (สะกอและโปว์) มอญ ยินดาเล และในเขตประเทศไทยประกอบด้วยชาวกะเหรี่ยง (สะกอและโปว์) ละว้า (ลั๊วะหรือลั๊วะ) และปะหล่อง (ดาระอั้ง)

ตลอดริมสองฝั่งแม่น้ำสาละวินและแม่น้ำสาขานั้น เป็นที่ราบลุ่มที่มีความอุดมสมบูรณ์จากปุ๋ยธรรมชาติที่แม่น้ำสาละวินพัดพามาทับถม

โดยเฉพาะบริเวณที่ราบลุ่มปากแม่น้ำสาละวิน ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำท่วมถึง ในฤดูน้ำหลากครอบคลุมพื้นที่หลายล้านไร่ และในช่วงฤดูแล้ง น้ำลด จะมี ตะกอนดินริมฝั่งและเกาะแก่งต่างๆ ซึ่งเหมาะสำหรับการทำเกษตรกรรม ทำให้ชุมชนชาติพันธุ์ต่างๆ มีอาชีพหลักในการทำนา ทำไร่ และการทำ สวนผักเกษตรริมน้ำในช่วงฤดูหนาวถึงฤดูร้อน และด้วยความอุดมสมบูรณ์ ของพันธุ์ปลาและสัตว์น้ำอื่นในแม่น้ำสาละวิน จึงมีการจับปลาตลอดทั้งปี อีกทั้งชุมชนชาติพันธุ์ต่างๆ ยังได้อาศัยแม่น้ำสาละวินเป็นเส้นทางการติดต่อ สัมผัสไปมาหาสู่ระหว่างเครือญาติ หรือเพื่อการค้าขายด้วย

เผ่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์

เผ่ายินตาลมีประชากรอยู่เพียงประมาณ ๑,๐๐๐ คน^๕ ซึ่งเคยเป็นเผ่าที่ทำงานรับใช้กษัตริย์ ละครนี้ที่ชื่อพอฟพอในกรุงบอลาเค เช่นเผ่านี้ยังสืบเชื้อสายจนถึงปัจจุบัน มาตุภูมิของพวกเขา อยู่ในพื้นที่พาชองและเมืองบอลาเค เชื้อนเวยจีจะทำให้น้ำท่วมที่ดินศักดิ์สิทธิ์ของพวกเขา ท่วมแหล่งวัฒนธรรม วิถีชีวิต บ้านเรือนและป่าไม้ของพวกเขา คนเหล่านี้จะเป็นกลุ่มคนที่ได้รับ ผลกระทบมากที่สุดจากการสร้างเขื่อนสาละวิน

ความเชื่อและประเพณี

ยินตาลเป็นกลุ่มคนที่แยกย่อยจาก ชาวกะยา โดยมีภาษาที่ต่างไปเล็กน้อยและ ไม่มีตัวเขียน^๖ ชาวยินตาลส่วนใหญ่นับถือ ศาสนาพุทธรวมกับความเชื่อเรื่องผี ทุกบ้านจะมีหิ้งพระ และศาลพระภูมิ ชาวยินตาลให้ความเคารพต่อเทวดาโบราณศักดิ์สิทธิ์ พวกเขาเชื่อว่าผี ซึ่งคอย คุ้มครองขุนน้ำ ป่าและต้นไม้ใหญ่ พิเหล่านี มีอำนาจมากและเมื่อพวกเขาจะทำการ เเพาะปลูก จะมีการทำพิธีบูชาอันวอน ขอให้พิเหล่านีคุ้มครองให้มีธัญญาหาร อุดมสมบูรณ์และเกิดพลเสียหายน้อย

^๕ แต่เดิมยังเรียกว่ายินดาเลงบ้าง หรือยงดาเลง

^๖ Myanmar Ethnic People Traditions and Culture (Kayah), a publication of the BSPP, 1967

พวกเขามีประเพณีอย่างหนึ่งช่วงที่แม่เสียชีวิต เพื่อเป็นการแยกลูกออกจากแม่ ผู้เสียชีวิต พวกเขาจะเอาสายสิญจน์ที่มีความยาวเท่ากับความสูงของเด็กใส่ลงไปในโลงศพ เป็นสัญลักษณ์แทนการใส่ตัวเด็กลงไป เพื่อให้แม่จากไปโดยไม่มีห่วงกังวล ในการฝังศพ ผู้อาวุโสหรือภริยาจะมีการนำเหรียญและทรัพย์สินมาติดอย่างเช่น ดาบ หอกและปืนคาบศิลา ฝังลงไปด้วย และจะมีการเอาขาของสัตว์เลี้ยงฝังไว้ในลำเล็กๆ ที่ตั้งขึ้นตรงด้านศีรษะของ หลุมศพ

ประเพณีที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือเทศกาลข้าวเหนียวหรือบเวชอด็อง ซึ่งเป็นการ เฒลิมฉลองเพื่อขับไล่ภูตผี ปีศาจออกไปจากที่อยู่อาศัย เทศกาลนี้จะกินเวลาสามวันโดยมี ทั้งการเต้นรำและร้องเพลง ชาวอินเดียเชื่อว่าจะต้องให้การเคารพต่อประเพณีพื้นถิ่นอย่างเคร่งครัด ไม่งั้นนั้นจะเกิดหายนะใหญ่หลวงขึ้น^๗

ข้อห้ามบางประการ

เนื่องจากชาวอินเดียให้ความเคารพอย่างสูงต่อพิธีเกโตโบ พวกเขาจะปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดในช่วงเทศกาลนั้น โดยจะหลีกเลี่ยงจากการกินหิวและสัตว์จำพวกทั้งก่าทุกชนิด ในช่วงเวลานั้น ผู้ชายซึ่งมีภรรยาตั้งครรภ์จะต้องอยู่กับบ้านคอยตัดเลาของเกโตโบ ส่วนปลอกหมอนของหญิงตั้งครรภ์จะต้องไม่เย็บติดกันจนสนิท

วิถีชีวิต

ชาวอินเดียพึ่งพาเกษตรแบบพึ่งตนเอง เลี้ยงสัตว์และล่าสัตว์ บางครั้งพวกเขา ก็ทำงานหัตถกรรมด้วย โดยงานหัตถกรรมอย่างหนึ่งได้แก่การเอาไม้มาผูกกันเพื่อทำเป็นเรือ ขนาดใหญ่สำหรับใช้ทั้งหมู่บ้าน พวกเขายังขายพืชผักที่ปลูกในช่วงฤดูแล้งเพื่อหารายได้เสริม

^๗ เพิ่งอ้าง

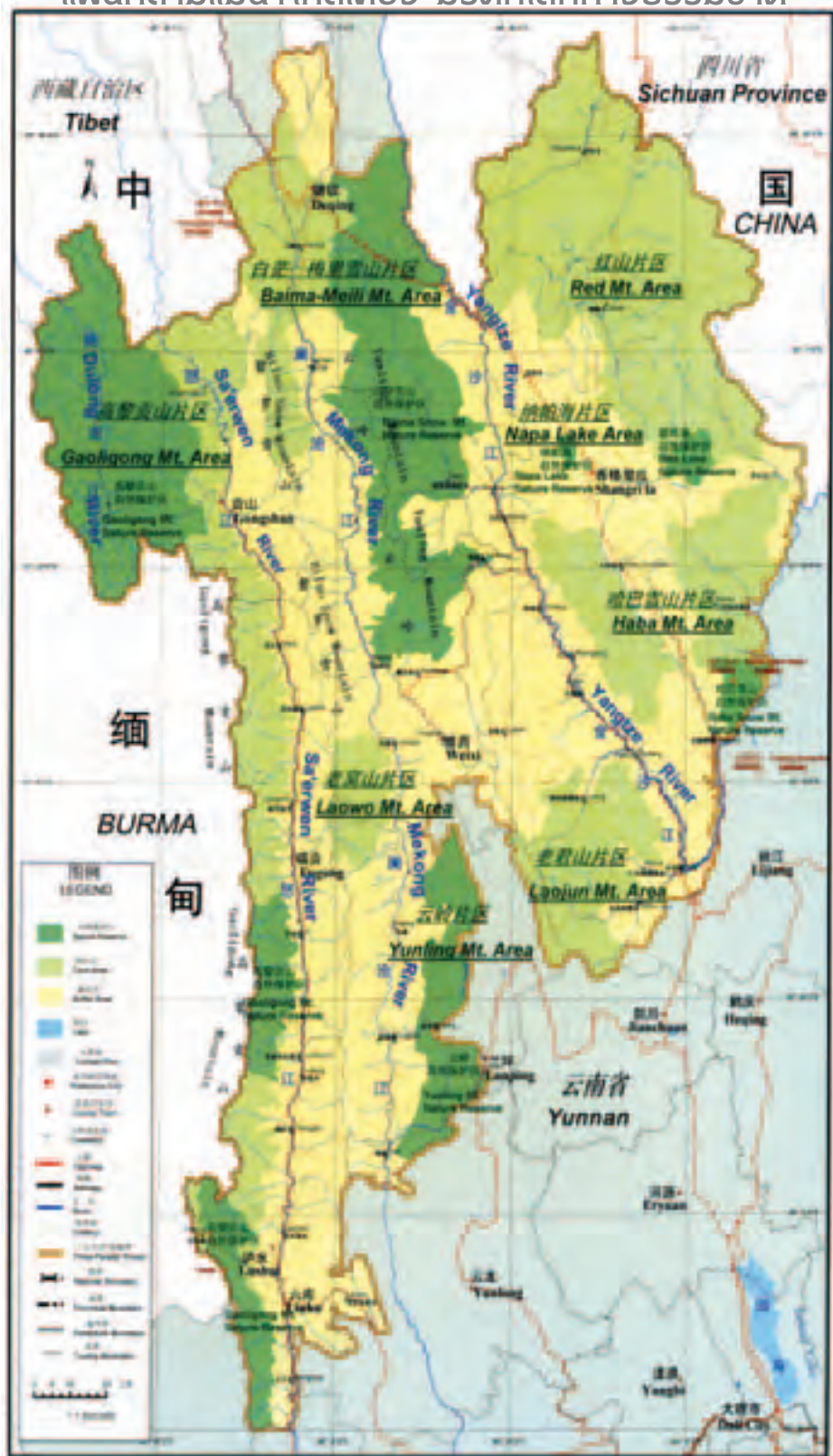
สามแม่น้ำไหลเคียง

“สามแม่น้ำไหลเคียง” หรือ Three Parallel Rivers ที่ประกาศโดยยูเนสโก ให้เป็นมรดกโลกทางธรรมชาติ เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ.๒๕๔๖ เป็นพื้นที่ซึ่งแม่น้ำสามสาย ได้แก่ มู่เจียง (สาละวิน) หลานเซียงเจียง (แม่น้ำโขง) และอิงสาเจียง (แยงซี) เดินทางลงมาจากที่ราบสูงทิเบต และไหลเคียงกันเป็นระยะทางกว่า ๑๗๐ กิโลเมตรในเขตตอนบนของยูเนียน ช่วงที่แม่น้ำอยู่ใกล้กันที่สุดนั้นห่างกันเพียง ๑๘ กิโลเมตร ก่อนแยกย้ายกันไปลงทะเลในทิศต่างๆ ซึ่งปากน้ำของแม่น้ำทั้งสามสายห่างกันกว่า ๑ หมื่นกิโลเมตร แม่น้ำแยงซีเดินทางไปลงทะเลจีนตะวันออกที่แม่น้ำโขงไหลผ่านพม่า ลาว ไทย เขมร และลงทะเลจีนใต้ที่เวียดนาม ส่วนสาละวินไหลลงทะเลอันดามัน

ความโดดเด่นที่ทำให้ได้รับยกย่องเป็นมรดกโลก มีดังนี้

๑. มีปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่น่าอัศจรรย์ พื้นที่มีความงดงามทางธรรมชาติที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์
๒. แสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์โลกและกระบวนการพัฒนาทางธรณีวิทยา
๓. แสดงให้เห็นถึงกระบวนการวิวัฒนาการทางนิเวศวิทยาทั้งพรรณพืชและพันธุ์สัตว์
๔. มีความหลากหลายทางนิเวศวิทยาและเป็นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตจำนวนมาก

แผนที่สามแม่น้ำไหลเคียง มรดกโลกทางธรรมชาติ

ลุ่มน้ำสาละวิน : แหล่งประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สาละวินเป็นลุ่มน้ำที่มีความสำคัญที่สุดแห่งหนึ่งต่อประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และของโลกจากการค้นพบแหล่งโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์ในเขตนี้ แหล่งประวัติศาสตร์ที่เป็นที่รู้จักกันดีของนักประวัติศาสตร์และมีชื่อเสียงที่สุด คือ “ถ้ำผี” (Spirit Cave) ซึ่งพบอยู่ในพื้นที่ภูเขาสลับซับซ้อนทางฝั่งตะวันออกของลุ่มน้ำสาละวิน การพบหลักฐานทางโบราณคดีแสดงให้เห็นว่ามีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ ก่อนที่จะพัฒนาเป็นสังคมในปัจจุบัน

นักประวัติศาสตร์ระบุว่า การค้นพบแหล่งโบราณคดีในลุ่มน้ำสาละวินนั้นมีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นหลักฐานที่ถูกยกเป็นตัวอย่างที่จะลบล้างความเชื่อเดิมที่ว่า “ดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนนั้นยังล้าหลัง ต้องอาศัยวัฒนธรรมชั้นสูงจากจีนและอินเดียก่อนที่จะยกระดับความเจริญเป็นบ้านเมือง”

แผนที่แสดงโครงการเชื่อมในลุ่มน้ำสาละวิน

โครงการพัฒนาวงน้ำใน บนแม่น้ำสาละวิน

โครงการฟื้นฟูนิเวศวิทยาในภูมิภาคอินโดจีนและพม่า

โครงการเชื่อมไฟฟ้าพลังน้ำบนแม่น้ำ หรือแม่น้ำสาละวินตอนบนในจีน

ขณะที่ทั่วโลกกำลังทบทวนเรื่องการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่และผลกระทบที่เกิดขึ้น ประเทศจีนกลับเดินหน้าโหมสร้างเขื่อนอย่างไม่หยุดยั้ง ใน พ.ศ.๒๕๕๒ จีนประกาศ “ยุทธศาสตร์พัฒนาตะวันตก” อันเป็นความพยายามนำทรัพยากรจากฝั่งตะวันตกของประเทศมาพัฒนาให้กับเขตอุตสาหกรรมและประชากรหนาแน่นฝั่งตะวันออก เช่น มณฑลกว่างตุง เขตปกครองพิเศษเซียงไฮ้ และกรุงปักกิ่ง ซึ่งมีความต้องการพลังงานมหาศาล โดยจีนตั้งความหวังสวยหรูไว้ว่า การดูดทรัพยากรจากฝั่งตะวันตกนี้จะช่วยให้ภาคตะวันตกของจีนหลุดพ้นจากความยากจนล้าหลัง จีนจึงให้ความสำคัญของการพัฒนาโครงการเชื่อมไฟฟ้าพลังน้ำเพื่อใช้เป็นยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่กำลังเติบโตอย่างร้อนแรง โดยวางแผนเป้าหมายที่จะเพิ่มกำลังการผลิตไฟฟ้าให้ได้สามเท่า ภายใน พ.ศ.๒๕๖๓

ภาคตะวันตกของจีนเป็นแหล่งกำเนิดแม่น้ำที่ยิ่งใหญ่ของเอเชียหลายสาย ไม่ว่าจะเป็นแม่น้ำล้านช้าง-แม่น้ำโขง และแม่น้ำแยงซี แม่น้ำทั้งสามสายนี้มีต้นกำเนิดจากที่ราบสูงทิเบต และบริเวณที่แม่น้ำสามสายไหลคู่ขนานกันมาเป็นระยะทางเกือบ ๑๗๐ กิโลเมตรในเขตตะวันตกเฉียงเหนือของมณฑลยูนนานก็ได้รับการประกาศ

จากยูเนสโกให้เป็นพื้นที่มรดกโลกทางธรรมชาติ “สามแม่น้ำไหลเคียง” (Three Parallel Rivers) เมื่อกรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๖ ด้วย

แต่หลังจากนั้นเพียงหนึ่งเดือนทางการจีนโดยคณะกรรมการพัฒนาและปฏิรูปแห่งชาติกลับอนุมัติให้เดินหน้าโครงการเขื่อนขึ้นบนได ๑๓ แห่งตลอดลำน้ำนู้ หรือสาละวินตอนบนในพรมแดนจีน โดยมีบริษัทยักษ์ใหญ่ด้านพลังงานของจีนได้ตั้งบริษัทร่วมทุนในนาม บริษัท ยูนนาน หั่วเต๋ย่น นู่เจียงไฮโดรพาวเวอร์ ดีเวลลอปเม้นท์ ขึ้นมา ด้วยเงินทุน ๒๐๐ ล้านหยวน (๑,๐๐๐ ล้านบาท) เพื่อเป็นผู้ดำเนินการในโครงการนี้ (ศักยภาพที่มีการประเมินไว้คือ ๓๖,๔๐๐ เมกะวัตต์ แต่บริษัทเสนอ ๒๑,๓๒๐ เมกะวัตต์)

ในส่วนของลำน้ำนู้ จีนมีแผนสร้างเขื่อน ๑๓ เขื่อน ได้แก่ เขื่อนซงถ่า (Songta) เขื่อนปิงจงลั่ว (Bing Zhong Luo) เขื่อนหม่าจี (Maji) เขื่อนหลู่หม่าเติง (Lu Ma Deng) เขื่อนฝู่ก้ง (Fu Gong) เขื่อนปี้เจียง (Bi Jiang) เขื่อนหย่าปี้หลั่ว (Ya Bi Luo) เขื่อนหลู่ส่วย (Lu Shui) เขื่อนลิวคู (Liu Ku) เขื่อนสือโถวไจ้ (Shi Tou Zhai) เขื่อนสั้เก้อ (Sai Ge) เขื่อนเยียนซางซู่ (Yan Sang Shu) และเขื่อนกวงพอ (Guang Po) ทั้งหมดนี้มีจุดประสงค์หลักเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า

แผนการสร้างเขื่อนนี้ได้ปลุกกระแสการต่อต้านให้เกิดขึ้นทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และนานาชาติ มีเสียงทักท้วงอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับประเด็นทางด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในจำนวนเขื่อนที่วางแผน ๑๓ เขื่อน มีหลายเขื่อนที่ตั้งอยู่ในเขตอนุรักษ์ “สามแม่น้ำไหลเคียง” ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพมากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก และได้รับการประกาศให้เป็น “มรดกโลกทางธรรมชาติ” นอกจากนี้ตัวเลขอย่างไม่เป็นทางการระบุว่า ประชาชนประมาณ ๗๐,๐๐๐-๘๐,๐๐๐ คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์จะต้องอพยพออกจากพื้นที่ และชาวบ้านที่อยู่ท้ายน้ำอีกเรือนหมื่นจะถูกผลกระทบจากเขื่อนเหล่านี้ด้วยเช่นกัน

สื่อหลายสำนักรายงานเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.๒๕๕๐ ว่า บริษัทไชน่าหัวเตี้ยน จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทยักษ์ใหญ่ด้านพลังงาน ได้ลงนามข้อตกลงกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเพื่อเร่งการดำเนินโครงการที่แม่น้ำจิงสา (แยงซีตอนบน) และแม่น้ำนู่ บริษัทในกลุ่มหัวเตี้ยนนี้มีบทบาทสำคัญต่อโครงการพัฒนาต่างๆ ในลุ่มน้ำจิงสาและแม่น้ำนู่ ซึ่งในขณะนี้การสำรวจพื้นที่โครงการเหล่านี้กำลังดำเนินไป แม้โครงการต่างๆ จะยังมิได้รับการอนุมัติอย่างเป็นทางการก็ตาม

ในตอนต้น พ.ศ.๒๕๕๐ ที่ผ่านมามีรายงานข่าวของหนังสือพิมพ์เซาท์ไชน่า มอร์นิงโพสต์ ว่า แม้จะไม่มี การอนุมัติให้เดินหน้าโครงการอย่างเป็นทางการ แต่ชาวบ้านในพื้นที่สร้างเขื่อนรายงานว่า การสำรวจยังคงดำเนินต่อไป และชาวบ้านประมาณ ๑๕๐ ครอบครัวจากหมู่บ้านเสี่ยวซาปา พื้นที่สร้างเขื่อนลั่วคู้ได้ถูกอพยพออกจากบ้านเรือนของตัวเองไปยังแปลงอพยพที่รัฐบาลจัดสรรให้ซึ่งอยู่เหนือหุบเขาขึ้นไป

สมาชิกของครอบครัวหนึ่งได้กล่าวว่า วิถีชีวิตเก่าก่อนที่บ้านเดิมมีความมั่นคงและมีความสุขกว่าที่อยู่ใหม่นี้มาก พวกเขาเคยมีที่ปลูกข้าวและเลี้ยงหมู ๘ ตัว มีข้าวปลามากพอกิน และรายได้ส่งลูกสองคนเข้าโรงเรียนในเมือง ค่าเล่าเรียนตกอยู่ที่ประมาณ ๒,๐๐๐ หยวนต่อหนึ่งภาคการศึกษา แต่หลังจากย้ายไปอยู่ที่จัดสรรใหม่ซึ่งไม่มีพื้นที่แม้แต่จะปลูกข้าวหรือเลี้ยงหมู และไม่สามารถหาเงินมาส่งเสียลูกให้เล่าเรียนได้ พวกเขารู้สึกท้อแท้ชีวิตได้เปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง และเริ่มคิดถึงที่ดินผืนเก่าที่จากมา ชายผู้เป็น

วิถีชีวิตของชนพื้นถิ่นในหมู่บ้านริมแม่น้ำนู่ หรือสาละวินในจีน อาจต้องจมหายหากมีการสร้างเขื่อน
ภาพโดย โครงการแม่น้ำเพื่อชีวิต

หัวหน้าครอบครัวกล่าวว่า พวกเขาไม่รู้ว่าจะอนาคตจะเป็นอย่างไร และจนบัดนี้
ยังไม่มีเจ้าหน้าที่รัฐคนไหนพูดถึงการจ่ายค่าชดเชยกับสิ่งที่สูญเสียไป

แม้ว่าจะมีการกดดันเรียกร้องให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างเขื่อน
บนแม่น้ำนู่มาโดยตลอด แต่ชาวบ้านก็ยังไม่ได้รับข้อมูลรายละเอียดของ
โครงการแต่อย่างใด ขณะที่นายหวาง ชูเซิง รัฐมนตรีกระทรวงทรัพยากรน้ำ
กล่าวว่า จะยังไม่มี การอนุมัติหรืออนุญาตให้มีการก่อสร้างใดๆ ก่อนการ
สับเปลี่ยนรัฐบาลใน พ.ศ.๒๕๕๑ แต่ชาวบ้านกลับเห็นว่าการเตรียมการ
ในพื้นที่ และการโยกย้ายชาวบ้านได้เริ่มดำเนินการไปแล้ว

โครงการเขื่อนกั้นแม่น้ำ/สาละวินในประเทศไทย^๑

ชื่อเขื่อน	สถานที่ตั้ง	ความสูง ตัวเขื่อน (ม.)	ระดับ ความสูง (ม.รทก.)	ความจุของ อ่างเก็บน้ำ (ล้านลบ.ม.)	กำลังผลิต ติดตั้ง (เมกะวัตต์)	การอพยพ ประชาชน (คน)
เขื่อนซ่งถ่า (Songta)	ทิเบต, เมืองฉาอยู่	๓๐๗	๑,๙๕๐	๖,๓๑๒	๔,๒๐๐	๓,๖๓๓
เขื่อนบิงจงลั่ว (Bing Zhong Luo)	ยูนนาน, เขตปกครองตนเองนุ่, เมืองก่งซัน	๕๕	๑,๖๙๐	๑๓.๗	๑,๖๐๐	-
เขื่อนหม่าจี (Maji)	ยูนนาน, เขตปกครองตนเองนุ่, เมืองก่งซัน	๓๐๐	๑,๕๗๐	๔,๖๙๖	๔,๒๐๐	๑๙,๘๓๐
เขื่อนหลูหม่าเติง (Lu Ma Deng)	ยูนนาน, เขตปกครองตนเองนุ่, เมืองฝูก้ง	๑๖๕	๑,๓๒๕	๖๖๓.๖	๒,๐๐๐	๕,๐๙๒
เขื่อนฝูก้ง (Fu Gong)	ยูนนาน, เขตปกครองตนเองนุ่, เมืองฝูก้ง	๖๐	๑,๒๐๐	๑๘๔	๔๐๐	๖๙๒
เขื่อนบีเจียง (Bi Jiang)	ยูนนาน, เขตปกครอง ตนเองนุ่, เมืองฝูก้ง	๑๑๘	๑,๑๕๕	๒๘๐	๑,๕๐๐	๕,๑๘๖
เขื่อนหย่าปี้หลัว (Ya Bi Luo)	ยูนนาน, เขตปกครองตนเองนุ่, เมืองหลูสุ่ย	๑๓๓	๑,๐๖๐	๓๔๔	๑,๘๐๐	๓,๙๘๒
เขื่อนหลูสุ่ย (Lu Shui)	ยูนนาน, เขตปกครองตนเองนุ่, เมืองหลูสุ่ย	๑๗๕	๙๕๕	๑,๒๘๘	๒,๔๐๐	๕,๑๙๐
เขื่อนลิวคู (Liu Ku)	ยูนนาน, เขตปกครองตนเองนุ่, เมืองหลูสุ่ย	๓๕.๕	๘๑๘	๘.๑	๑๘๐	๔๑๑

^๑ Nujiang Middle and Lower Reach Hydropower Plan Cascade Dam Summary (from Nujiang Middle and Lower Reach Hydropower Plan Report), Nu Jiang Autonomous Prefecture Government, 2005.

ชื่อเขื่อน	สถานที่ตั้ง	ความสูง ตัวเขื่อน (ม.)	ระดับ ความสูง (ม.รทก.)	ความจุของ อ่างเก็บน้ำ (ล้านลบ.ม.)	กำลังผลิต ติดตั้ง (เมกะวัตต์)	การอพยพ ประชาชน (คน)
เขื่อนสือโกวไจ้ (Shi Tou Zhai)	ยูนนาน, เขตปกครองตนเองกว่างซี เมืองหลู่ซู่ และ เทศบาลเมืองเป่าซัน	๕๙	๗๘๐	๗๐	๔๔๐	๕๘๗
เขื่อนไส้เก้อ (Sai Ge)	เทศบาลเมืองเป่าซัน อำเภอหลงหยาง	๗๙	๗๓๐	๒๗๐	๑,๐๐๐	๑,๘๘๒
เขื่อนเยียนซางซู (Yan Sang Shu)	เทศบาลเมืองเป่าซัน อำเภอหลงหยาง และอำเภอซือเตี้ยน	๘๔	๖๖๐	๓๙๑	๑,๐๐๐	๑,๘๘๒
เขื่อนกวางพอ (Guang Po)	เทศบาลเมืองเป่าซัน อำเภอหลงหลิง และอำเภอเจินคัง	๕๘	๖๐๐	๑๒๔	๖๐๐	๓๔
รวม					๒๑,๓๒๐	๔๘,๓๗๑

โครงการเชื่อมไฟฟ้าพลังน้ำ บนแม่น้ำสาละวินตอนล่าง

ข้ามพรมแดนจีนลงมาทางใต้ แม่น้ำสาละวินช่วงที่ไหลผ่านประเทศพม่าและประเทศไทยก็มีแผนการสร้างเขื่อนอีก ๕ เขื่อนด้วยกัน ได้แก่ เขื่อนท่าซาง เขื่อนยวาทิดี เขื่อนเว่ยจี (เขื่อนสาละวินชายแดนตอนบน) เขื่อนดากวิน (เขื่อนสาละวินชายแดนตอนล่าง) และเขื่อนฮัตจี

โครงการเขื่อนท่าซาง อยู่ในเขตรัฐฉานประเทศพม่า ห่างจากชายแดนประเทศไทย ประมาณ ๑๓๐ กิโลเมตร ในพ.ศ.๒๕๔๓ เคยมีการประเมินราคาโครงการไว้ที่ ๓,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ (หรือประมาณ ๑.๒ แสนล้านบาท) และในพ.ศ.๒๕๔๕ รัฐบาลพม่า ได้ลงนามให้สัมปทานก่อสร้างแก่บริษัทเอ็มดีเอ็กซ์ ของไทย โดยในช่วงพ.ศ.๒๕๔๗-๒๕๔๘ ได้มีการปรับปรุงกำลังผลิตของเขื่อนท่าซางเป็น ๗,๑๑๐ เมกะวัตต์ โดยตัวเขื่อนมีความสูง ๒๒๘ เมตร จะทำให้เกิดอ่างเก็บน้ำขนาด ๘๖๐ ตารางกิโลเมตร ถือเป็นเขื่อนที่ใหญ่ที่สุดบนลุ่มน้ำสาละวิน และสูงที่สุดในอุษาคเนย์ ปัจจุบันบริษัทเอ็มดีเอ็กซ์ ได้ก่อสร้างถนนจากชายแดนไทยที่จังหวัดเชียงใหม่เพื่อเดินทางสู่บริเวณหัวงานเขื่อน และมีการปรับพื้นที่เพื่อเตรียมการก่อสร้างเขื่อนแล้ว เขื่อนท่าซางยังถูกรรจไว้ในแผนโครงข่ายสายส่งไฟฟ้าในภูมิภาคแม่น้ำโขงของธนาคารพัฒนาเอเชียหรือเอดีบี ซึ่งเป็นโครงการที่จะเชื่อมพลังงานไฟฟ้าเข้าสู่ระบบสายส่งของภูมิภาคด้วย โดยประเทศไทยจะเป็นผู้ซื้อไฟรายใหญ่ของโครงการนี้

ในวันที่ ๒๙ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๐ รัฐบาลทหารพม่าร่วมกับบริษัทเอ็มดีเอ็กซ์ จัดงาน Ground Breaking Ceremony of Tasang Hydropower Project บริเวณหัวงานเขื่อนท่าซาง ที่เมืองโต้น ในรัฐฉาน

แผนพัฒนาพลังงานไฟฟ้าของไทย พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๖๐ หรือ PDP 2007 (ฉบับ ๒๕๕๐) ได้ระบุชื่อเขื่อนท่าซางเป็นโครงการหนึ่งที่กฟผ. มีแผนรับซื้อไฟฟ้าจากประเทศเพื่อนบ้าน

โครงการเขื่อนเว่ยจี (เขื่อนสาละวินชายแดนตอนบน) ตั้งอยู่บริเวณแก่งเว่ยจี ระหว่างชายแดนประเทศไทย-พม่า ทางเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอนตรงข้ามกับรัฐกะเหรี่ยง มีกำลังการผลิต ๔,๕๔๐ เมกะวัตต์

หมุดอ้างอิง บริเวณแนวสันเขื่อนเวียงจี้ โดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ภาพโดย TERRA

ตัวเขื่อนสูง ๑๖๘ เมตร จะก่อให้เกิดพื้นที่อ่างเก็บน้ำที่มีความยาวถึง ๓๘๐ กิโลเมตรทั่วพื้นที่ ๙๖๐ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๖๐๐,๐๐๐ ไร่ ซึ่งพื้นที่น้ำท่วมส่วนใหญ่อยู่ในเขตรัฐคะเรนนี และรัฐฉาน ประเทศพม่า และจะท่วมพื้นที่ส่วนหนึ่งของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวินประมาณ ๑๙,๑๐๑ ไร่ รวมไปถึงชุมชนที่อยู่ในละแวกนั้น และชุมชนที่อยู่ริมแม่น้ำแม่ปาย อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอนด้วย

จากรายงาน การสร้างเขื่อนภายใต้รัฐบาลทหารพม่า ประสบการณ์จากโครงการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำในรัฐคะเรนนีจากน้ำตกกลอปิตาถึงแม่น้ำสาละวินของกลุ่มวิจัยด้านการพัฒนาของคะเรนนี (Karenni Development Research Group: KDRG) ประมาณว่าเขื่อนเวย์จีจะส่งผลกระทบต่อ ๔ ใน ๗ เมืองในรัฐคะเรนนี โดยจะทำให้หมู่บ้าน ๒๘ แห่งจมน้ำอย่างสิ้นเชิง รวมทั้งเมืองผาของและบอลาเค หมู่บ้านหลายแห่งในพื้นที่น้ำท่วมก็ต้องอพยพออกไปแล้วเนื่องจากผลของการสู้รบที่เกิดขึ้น จากการสำรวจของ KDRG และคณะกรรมการเพื่อสวัสดิการด้านสังคมชาวคะเรนนี คาดว่าผลกระทบต่อมนุษย์จะมีโดยสรุปดังนี้

ตารางแสดงผลกระทบต่อมนุษย์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในรัฐคะเรนนี เนื่องจากโครงการเขื่อนเวย์จี

กลุ่มที่ได้รับผลกระทบ	จำนวน
หมู่บ้านที่ถูกน้ำท่วม ๒๘ หมู่บ้าน	๘,๓๒๗ คน
ผู้พลัดถิ่นในประเทศที่ได้รับผลกระทบ	๑๓,๕๒๖ คน (จากจำนวนผู้พลัดถิ่นในประเทศพม่า ทั้งหมด ๙๒,๕๐๐ คน)
ผู้ลี้ภัยที่ได้รับผลกระทบ	๔,๔๐๐ คน (คิดเป็น ๒๐% ของผู้ลี้ภัยทั้งหมด ๒๒,๐๐๐ คน)
ผู้อพยพ	๔,๐๐๐ คน (ซึ่งเข้ามาอยู่ในฝั่งไทย)
ผู้ที่ต้องพึ่งพากับที่ดินทำกินในพื้นที่น้ำท่วม	๓,๖๙๘ คน
รวม	๓๓,๙๕๑ คน

โครงการเขื่อนตากวิน (เขื่อนสาละวินชายแดนตอนล่าง) ตั้งอยู่ใกล้กับหมู่บ้านท่าตาดฝ้าง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติสาละวิน มีกำลังการผลิต ๗๙๒ เมกะวัตต์ ตัวเขื่อนสูง ๕๖ เมตร จะก่อให้เกิดพื้นที่น้ำท่วมเฉพาะในฝั่งประเทศไทยประมาณ ๓,๕๔๐ ไร่ ซึ่งจะท่วมพื้นที่อุทยานแห่งชาติสาละวินและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน และส่งผลกระทบโดยตรงต่อหมู่บ้านท่าตาดฝ้าง หมู่บ้านแมต๊ และหมู่บ้านแม่สามแลบ อำเภอแม่สะเรียง และสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

เขื่อนเวจีและเขื่อนตากวินเป็นโครงการที่เสนอโดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ทั้งสองเขื่อนมีมูลค่าการลงทุน ณ พ.ศ.๒๕๔๖ รวมกันประมาณ ๒.๗ แสนล้านบาท และไฟฟ้าที่ผลิตได้ส่วนใหญ่จากสองเขื่อนชายแดนนี้ประเทศไทยจะเป็นผู้รับซื้อ

๔๓

โครงการเขื่อนฮัตจี ตั้งอยู่บริเวณแก่งฮัตจี ในรัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า ห่างจากชายแดนไทยด้านอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประมาณ ๔๗ กิโลเมตร มีลักษณะเป็นเขื่อนแบบ run-of-river (แบบเดียวกับเขื่อนปากมูลในประเทศไทย) เขื่อนฮัตจีมีโครงสร้างเป็นแบบเขื่อนคอนกรีตบดอัดแน่น (RCC: Roller Compacted Concrete dam) มีกำลังผลิต ๑,๒๐๐ เมกะวัตต์ เขื่อนฮัตจีมีมูลค่าการลงทุนประมาณ ๑,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปัจจุบันข้อมูลเรื่องความสูงของเขื่อนและขนาดของอ่างเก็บน้ำยังไม่เปิดเผยต่อสาธารณะ จึงทำให้ยังไม่สามารถระบุพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงได้ชัดเจน อย่างไรก็ตามการที่เขื่อนฮัตจีตั้งอยู่ใกล้ปากแม่น้ำสาละวิน ดังนั้นผลกระทบประการสำคัญคือการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศปากแม่น้ำสาละวินซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเนื่องต่อชุมชนและผู้คนอาศัยอยู่ในเมืองพะอั้น เมืองมะละแหม่ง และเมืองมะตะบันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

เขื่อนฮัตจีเป็นเขื่อนที่ถูกผลักดันและรุดหน้ามากที่สุดในขณะนี้ โดย กฟผ. ได้ลงนามบันทึกความเข้าใจกับบริษัท ชิโน ไฮโดร คอร์ปอเรชั่น จำกัด ของจีน และว่าจ้างสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ให้ดำเนินการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม รวมทั้งยังได้จัดตั้ง บริษัท กฟผ. อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด (มหาชน) เพื่อดำเนินการสร้างเขื่อนในต่างประเทศโดยตรง โดยวางแผนที่จะเริ่มก่อสร้างเขื่อนใน พ.ศ.๒๕๕๑ และไทยจะเป็นผู้รับซื้อไฟรายสำคัญ

เขื่อนฮัตจีจะส่งผลกระทบต่อชุมชนทั้งในเขตประเทศพม่าและไทย ที่ตั้งอยู่ทั้งด้านท้ายเขื่อนและด้านเหนือเขื่อน

เขื่อนยวาทิต (Ywathit)

เขื่อนยวาทิต เป็นเขื่อนที่ถูกออกแบบมาเพื่อผลิตไฟฟ้าพลังน้ำและผันน้ำจากแม่น้ำสาละวินเข้าสู่แม่น้ำแม่แตงในประเทศไทย การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยได้ศึกษาเบื้องต้นในรายงานโครงการเพิ่มน้ำให้อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล (ฝ่ายวิศวกรรมโยธา, มกราคม ๒๕๓๗) ระบุว่าเขื่อนนี้จะผันน้ำสาละวินประมาณ ร้อยละ ๑๐ ที่ไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำ เข้าสู่ลำน้ำแม่แตง โดยใช้แรงโน้มถ่วงผ่านอุโมงค์ใต้ดินยาว ๘๘ กิโลเมตร คิดเป็นปริมาตรประมาณ ๑๐,๐๐๐ ล้าน ลบ.ม.ต่อปี และเขื่อนนี้สามารถติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้าได้ถึง ๔,๐๐๐ เมกะวัตต์

จากรายงานการศึกษาเบื้องต้นระบุว่า เขื่อนยวาทิตจะกั้นแม่น้ำสาละวินเหนือชายแดนไทยเขตอำเภอเวียงแหงขึ้นไปประมาณ ๗๐ กิโลเมตร และมีระดับเก็บกักน้ำที่ ๔๐๐ เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง

เขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำที่สร้างแล้ว บนลำน้ำสาขาของแม่น้ำสาละวิน

เขื่อนโมเบียแม่น้ำบาลูซอง^๒

แม่น้ำบาลูซอง^๓ ไหลจากทะเลสาบอินเลในรัฐฉานของพม่าลงสู่หุบห้วยลึกก่อนจะถึงแม่น้ำปุ่นซึ่งอยู่ด้านล่างเป็นระยะทาง ๖๗๐ เมตร ก่อให้เกิดน้ำตกกลอปิตาขึ้นมา และยังแบ่งน้ำตกออกเป็นอีกสามกลุ่มตลอดช่วงระยะทางทั้งหมด ๑๙ กิโลเมตร ความมั่งคั่งตามธรรมชาติของน้ำตกต้องสูญเสียไปอันเป็นผลจากการก่อสร้างเขื่อนและการผันน้ำจำนวนมากจากทิศทางเดิม

^๒ สรุปจากรายงาน KDRG เรื่อง การสร้างเขื่อนภายใต้รัฐบาลทหารพม่า ประเด็นการกั้นจากโครงการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำในรัฐคะเรนนีจากน้ำตกกลอปิตาถึงแม่น้ำสาละวิน

^๓ “ซอง” หมายถึง “ลำธารสายใหญ่” หรือ “แม่น้ำสายเล็ก” ในภาษาพม่า ดังนั้นเวลาพูดว่าแม่น้ำบาลูจึงหมายถึง “บาลูซอง” ในภาษาพม่า แต่ในปัจจุบันมักเขียนตามรูปภาษาอังกฤษว่า “แม่น้ำบาลูซอง”

แนวคิดที่จะผันน้ำในแม่น้ำจากน้ำตกเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าเริ่มขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๓ ทั้งนี้ตามข้อตกลงชดใช้ปฏิกรรมสงครามระหว่างญี่ปุ่นกับพม่า เริ่มด้วยการสร้างเขื่อนโมเบียบตรงพรมแดนระหว่างรัฐคะเรนนี้กับรัฐฉาน โดยพื้นที่อ่างเก็บน้ำเกือบทั้งหมดอยู่ในพื้นที่ของรัฐฉาน พื้นที่อ่างเก็บน้ำ มีความยาวประมาณ ๖๐ กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ๒๐๗ ตาราง กิโลเมตร หรือใหญ่กว่าทะเลสาบอินเลเกือบหนึ่งในสี่^๔ มีประชากรที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนโมเบียบประมาณ ๘,๐๐๐ คน เขื่อนโมเบียบ สร้างเสร็จใน พ.ศ. ๒๕๑๓

จากนั้นจึงผันน้ำจากเขื่อนโมเบียบไปยังโรงไฟฟ้าพลังน้ำลอปิตา ๒ และ ๑ ติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้า ๑๖๘ และ ๒๘ เมกะวัตต์ตามลำดับ และแล้วเสร็จใน พ.ศ. ๒๕๑๗ และ ๒๕๓๕ ตามลำดับ อย่างไรก็ตามการสร้าง โรงไฟฟ้าลอปิตา ๑ นั้น ต้องสร้างเขื่อนขนาดเล็กอีก ๑ เขื่อนเพื่อรับน้ำที่ผัน มาจากเขื่อนโมเบียบ คือเขื่อนดอตะชา ซึ่งสร้างแล้วเสร็จใน พ.ศ. ๒๕๓๕ เช่นกัน

โรงไฟฟ้าพลังน้ำลอปิตา ๑ และ ๒ นับเป็นโรงไฟฟ้าพลังน้ำขนาดใหญ่สุดโครงการแรกของประเทศ โรงไฟฟ้าแห่งนี้ยังคงเป็นแหล่งผลิตไฟฟ้า ที่สำคัญสำหรับภาคกลางในพม่า

ปัจจุบันยังไม่สามารถก่อสร้างโรงไฟฟ้าพลังน้ำลอปิตาหมายเลข ๓ ตามแผนได้เนื่องจากข้อกังวลเรื่องความปลอดภัย ปัญหาเชิงเทคนิคและ ขาดเงินทุน

โครงการเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ ไกล่ชายแดนจีน

(จาก Salween Watch Newsletter August 2007)

ประมาณเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๕๐ บริษัทจากจีนคือ Farsighted Investment Group และ Gold Water Resource แถลงว่ามีความพร้อม ที่จะสนับสนุนด้านการเงินในการสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำสาละวิน บริเวณ ไกล่พรมแดนพม่า-จีน ใกล้เมืองกุนหลง ในรัฐฉาน อย่างไรก็ตามยังไม่มี รายละเอียดใดๆ จากบริษัทหรือทางการพม่าในขณะนี้

^๔ Historical Record and Kayah State, U Khin Maung, Information Officer for Kayah State, 1972, p. 53

โครงการเชื่อมสาละวิน ในเขตประเทศพม่าและไทย

ชื่อเขื่อน	สถานที่ตั้ง	ความสูง ตัวเขื่อน (ม.)	ระดับ ความสูง (ม.รทก.)	กำลังผลิต ติดตั้ง (เมกะวัตต์)	พื้นที่ น้ำท่วม (ไร่)	ประชาชน ที่ได้รับ ผลกระทบ โดยตรง* (คน)
เขื่อนท่าซาง (Ta Sang)	รัฐฉาน ประเทศพม่า	๒๒๘	๔๓๘	๗,๑๑๐	๕๐๐,๐๐๐	๒๕,๐๐๐
เขื่อนยวาทิต (Ywathit)	รัฐฉาน ประเทศพม่า	ไม่มี ข้อมูล	๔๐๐	๔,๐๐๐	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล
เขื่อนสาละวิน ชายแดนตอนบน หรือเขื่อนเวย์จี (Weigyi)	ชายแดนไทย-พม่า อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	๑๖๘	๒๒๐	๔,๕๔๐	๖๐๐,๐๐๐	๓๓, ๙๕๑ (ในพม่า), ๑๘ หมู่บ้าน ใน อำเภอ เมือง จังหวัด แม่ฮ่องสอน
เขื่อนสาละวิน ชายแดนตอนล่าง หรือเขื่อนดากวิน (Dagwin)	ชายแดนไทย-พม่า อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	๔๙	๘๖	๗๙๒	๓,๕๔๐	ไม่มีข้อมูล ชัดเจน
เขื่อนฮัตจี (Hutgyi)	รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า	ไม่มี ข้อมูล	๔๘	๑,๒๐๐	ไม่มีข้อมูล ชัดเจน	ไม่มีข้อมูล ชัดเจนใน เขตไทยและ ๒,๔๖๐ คน ในพม่าเหนือ เขื่อนฮัตจี

* ประชาชนที่ได้รับผลกระทบโดยตรง หมายถึง ประชาชนที่ต้องอพยพจากอ่างเก็บน้ำและการเพิ่มขึ้นของทหารพม่า

เอกสารอ้างอิง

- การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย “ข้อมูลโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำสาละวินชายแดนไทย-พม่า” เสนอต่อคณะกรรมการการต่างประเทศ วุฒิสภา. ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖.
- การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย “เอกสารการบรรยาย เรื่อง การดำเนินกิจการไฟฟ้าของประเทศไทย : การพัฒนาลุ่มน้ำสาละวินทางเลือกหนึ่งของการพัฒนากิจการไฟฟ้าของไทยและอาเซียน” เสนอต่อคณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา. ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๔๖.
- รายงาน โครงการเพิ่มน้ำให้อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล, การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยฝ่ายวิศวกรรมโยธา, มกราคม ๒๕๓๗
- กลุ่มวิจัยด้านการพัฒนาของคะเรนนี่ (Karen Development Research Group: KDRG) “การสร้างเขื่อนภายใต้รัฐบาลทหารพม่า ประสบการณ์จากโครงการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำในรัฐคะเรนนี่ จากน้ำตกกลอปิดาถึงแม่น้ำสาละวิน” ๒๕๔๘ (ปีที่พิมพ์)
- เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน “ข้อมูลพื้นฐานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน” กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรุงเทพฯ. มกราคม ๒๕๔๕.
- คณะกรรมการการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ “บันทึกการประชุม คณะอนุกรรมการความมั่นคงของฐานทรัพยากร เรื่องโครงการสร้างเขื่อนสาละวินระหว่างประเทศไทยและพม่า” ครั้งที่ ๔ วันอังคารที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๘.
- ศูนย์วิจัยป่าไม้ “รายงานความก้าวหน้า โครงการสำรวจทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า การจัดทำ ข้อมูลเชิงพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติสาละวิน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน อุทยานแห่งชาติน้ำตกแม่สุรินทร์ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำปาย ในโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำสาละวิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน” คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. มิถุนายน ๒๕๔๗.
- มูลนิธิฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ, ประชาคมตำบลแม่ยวม, หมู่บ้านท่าตาฝั่ง หมู่บ้านสบเมย และหมู่บ้านแม่สามแลบ จังหวัดแม่ฮ่องสอน “สาละวิน: บันทึกแม่น้ำและชีวิต ในกระแสการเปลี่ยนแปลง” ตุลาคม ๒๕๕๐
- Thailand Burma Border Consortium, Internal displacement and protection in Eastern Burma, October 2005.
- TERRA, Watershed Vol.9 No.2 November 2003-February 2004.
- Nujiang Middle and Lower Reach Hydropower Plan Cascade Dam Summary (from Nujiang Middle and Lower Reach Hydropower Plan Report), Nu Jiang Autonomous Prefecture Government, 2005.
- www.salweenwatch.org

เครื่องหมายที่ตั้งเขื่อนเวียงจันทน์ โดยกรมไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ภาพโดย TERRA

๓

เขื่อนท่าช้าง เขื่อนน้ำจืดของชาวภูพานชนวน

องค์กรสภาวะเพื่อสิ่งแวดล้อม

“ถ้าสร้างเขื่อนนั้นแม่น้ำไม่ไหลแต่แม่น้ำสาละวินเท่านั้นที่จะนุดิน
แต่รวมถึงประวัติศาสตร์ของชนชาติไทในลุ่ม
วัฒนธรรมของพวกเราต้องสูญไป
มัน จืด และมันดินที่ทำกินของพวกเราต้องจมอยู่ใต้น้ำ”

ผู้อพยพชาวไทยใหญ่ ๒๕๔๓

“พวกเราไม่เห็นด้วยกับทุกโครงการที่จะทำลงลุ่มแอ่งลุ่มและวิถีชีวิตประชาชน
ในรัฐฉาน”

เจ้ายอดศึก ผู้นำสภาอบกู่เพื่อเอกราชแห่งรัฐฉาน^๑

โครงการเขื่อนท่าช้างตั้งอยู่บริเวณที่เรียกกันว่า “ท่าช้าง” ซึ่งเป็นคำเรียกที่เพี้ยนมาจากภาษาไทใหญ่ หรือ ไต ว่า “ต้าจ้าง” หรือ ท่าช้างที่มาของชื่อนี้บ้างว่าเป็นเพราะท่าน้ำแห่งนี้เป็นบริเวณที่ช้างจะลากไม้ลงมาล่องแม่น้ำสาละวิน บ้างว่าเป็นเพราะรูปทรงของภูเขาทั้งสองฝั่งที่ขนานไปกับแม่น้ำบริเวณนี้คล้ายหัวช้าง ชาวไทใหญ่ จึงเรียกดอยแห่งนี้เป็น “หลอยจ้าง” หรือ ดอยช้าง และเรียกท่าน้ำที่ใช้ข้ามไปมาบริเวณนี้เป็น “ต้าจ้าง” หรือ ท่าช้าง แต่ชาวพม่าเรียกเพี้ยนออกไปเป็น “ตะซาน” และเมื่อเขียนทับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Tasang” เสียงเรียกจึงยิ่งเพี้ยนออกเป็น “ท่าช้าง”

^๑ ข้อมูลจาก www.shanland.org/environment/21feb2008

แม่น้ำสาละวินเป็นแม่น้ำสายหลักของชาวรัฐฉานซึ่งประกอบไปด้วยประชาชนร่วมสิบล้านคน ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยใหญ่ รองลงมาเป็นชาวปะหล่อง มูเซอ ลีซอ และอีกหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ชาวบ้านตั้งแต่ภาคเหนือจนถึงภาคใต้ของรัฐนี้อาศัยแม่น้ำสาละวินเป็นแม่น้ำสายหลักที่ใช้สัญจรไปมาหาสู่กัน ชาวบ้านที่ต้องการเดินทางมาภาคกลางและภาคใต้ของรัฐฉาน มักล่องเรือมาขึ้นฝั่งหรือข้ามฟากบริเวณ “ต้าจ้าง” ซึ่งเป็นท่าเรือข้ามฝั่งทำหน้าที่เชื่อมต่อระหว่างแผ่นดินรัฐฉานฝั่งตะวันตกกับตะวันออกของแม่น้ำสาละวิน “ต้าจ้าง” จึงเป็นท่าหน้าที่สำคัญของรัฐฉานตอนใต้และเป็นเส้นทางค้าขายที่สำคัญระหว่างรัฐฉานตอนกลางกับประเทศไทยตอนบนมาตั้งแต่อดีต

สภาพแม่น้ำสาละวินบริเวณ “ต้าจ้าง” หรือ ท่าซาง มีลักษณะเป็นเว้ากว้างใหญ่ สองฝั่งเป็นภูเขาใหญ่น้อย ยามหน้าฝนระดับน้ำจะขึ้นอย่างรวดเร็วและไหลแรงมาก บางช่วงเวลา น้ำจะกลายเป็นน้ำวน คล้ายกับแม่น้ำสาละวินบริเวณเว่ยจี หากฝนตกหนัก ชาวเรือจะไม่กล้านำเรือข้ามฝั่ง เพราะกระแสน้ำแรงอาจทำให้เรือพลิกคว่ำและจมลงได้

หลังจากสะพานข้ามแม่น้ำท่าซางสร้างเสร็จสมบูรณ์ปี ๒๕๔๒ ชาวบ้านจึงหันมาใช้สะพานท่าซาง แทนการให้บริการเรือข้ามฟาก ผู้สัญจรไปมาโดยเฉพาะรถโดยสารและรถบรรทุกจะต้องเสียค่าผ่านทางให้กับทหารพม่าอย่างไม่เป็นทางการ สำหรับท่าเรือ “ต้าจ้าง” ปัจจุบันยังคงเป็นท่าเรือสำหรับเรือสินค้าและเรือโดยสารของชาวบ้านจากรัฐฉานตอนบนที่ต้องการเดินทางมายังภาคกลางของรัฐฉานและประเทศไทยอยู่เช่นเดิม

วิถีชีวิตชาวบ้านสองฝั่งลำน้ำ

ชาวบ้านตลอดสองฝั่งแม่น้ำสาละวินและแม่น้ำสาขาส่วนใหญ่ทำเกษตรและจับปลาในแม่น้ำยังชีพ แม่น้ำสาละวินบริเวณใกล้จุดสร้างเขื่อนท่าซางมีแม่น้ำปาง เป็นแม่น้ำสาขานาที่ใหญ่ที่สุด แม่น้ำสายนี้จะไหลมารวมกับแม่น้ำสาละวินก่อนถึงบริเวณ “ต้าจ้าง” ประมาณ ๘๐ กิโลเมตร

ชาวบ้านและแม่น้ำปาง ภาพโดย องค์กรสภาวะเพื่อสิ่งแวดล้อม

ฝืนป่าใจกลางรัฐฉานที่จะสร้างเขื่อนท่าซางมีผู้พลัดถิ่นภายในประเทศจำนวนมากที่หลบซ่อนอยู่ ผู้พลัดถิ่นภายในประเทศชาวไทยใหญ่ ๒ คนนี้ออกจากที่หลบซ่อนลงมาตักน้ำจากน้ำปางไปใช้ การสร้างเขื่อนท่าซางจะทำลายฝืนป่าอันเป็นแหล่งพักพิงของผู้พลัดถิ่นภายในประเทศและทรัพยากรที่ต้องพึ่งพาในการดำรงชีวิตให้อยู่รอด ภาพโดย SHRF

แม่น้ำปางจัดว่าเป็นแม่น้ำสายสำคัญและเป็นอยู่ข้าวอัน้ำของรัฐฉานตอนกลาง เนื่องจากตลอดลำน้ำเต็มไปด้วยเกาะแก่งนับพันเกาะ ทำหน้าที่เป็นบ้านของปลาหลากหลายชนิด จนอำเภอนี้ถูกเรียกขานด้วยภาษาท้องถิ่นว่า “กุนอิง” หรือ “กุนเหิง” แปลว่า เมืองพันเกาะ

พ่อเผ่าชาวไทยใหญ่วัย ๖๐ ปีคนหนึ่ง เล่าถึงชีวิตในเมือง “พันเกาะ” แห่งนี้ว่า

“น้ำมีปลาหลากหลายจนจับไม่ไหว ชาวบ้านจะพากันไม่จับปลาในแม่น้ำ และมันง่ายมากที่จะจับได้ในช่วงฤดูฝน น้ำจากแม่น้ำจะตื้นๆ สูงขึ้นจนท่วมเข้ามาในถ้ำ ทำให้มีปลาจากแม่น้ำเข้ามาอยู่ในถ้ำของพวกเรา พวกเราเพียงแต่ใช้ตาข่ายดักจับก็สามารถได้ปลามากมายจำนวนมาก น้ำหนักของปลาโดยทั่วไปประมาณหนึ่งกิโลครึ่งจนถึงน้ำหนักสอง กิโลกรัม นอกจากนั้นยังมีกุ้งและสัตว์น้ำอื่นๆ มากมายในน้ำเราจับ”

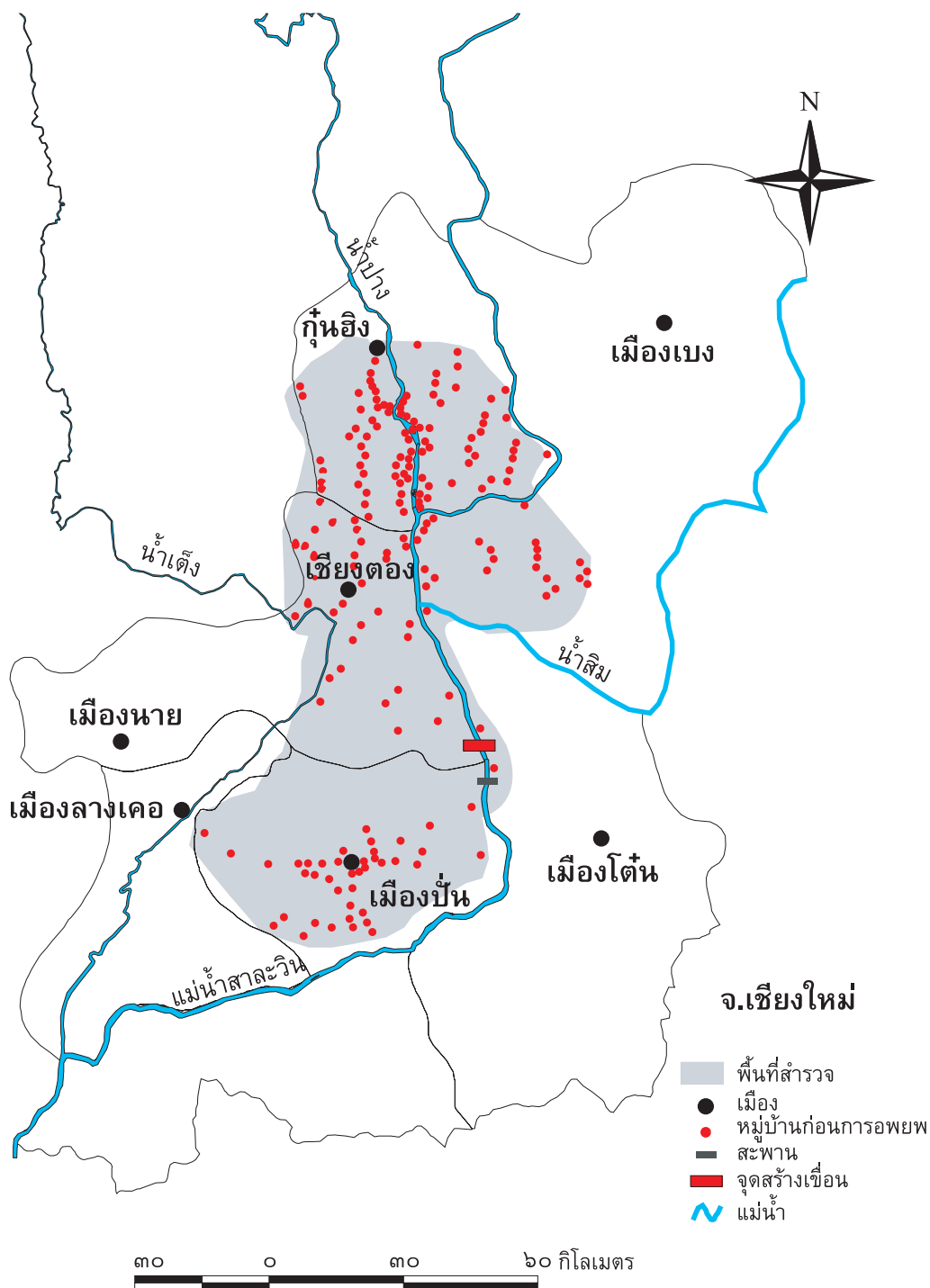
ความอุดมสมบูรณ์ของพันธุ์ปลาบริเวณนี้กลายเป็นที่เลื่องลือในหมู่ชาวรัฐฉานว่า “ปลาน้ำปาง” เป็นปลาที่อร่อยมากที่สุด ชาวเมืองนี้จะนำปลากุ้ง และผลผลิตจากแม่น้ำไปขายหรือฝากญาติพี่น้องของตนที่อยู่ไกลออกไปอยู่เสมอ นอกจากนี้ผืนดินของเมืองกุนอิงยังมีความอุดมสมบูรณ์ไม่แพ้กัน ชาวบ้านนิยมเลี้ยงวัวควายสำหรับทำไร่ไถนาซึ่งให้ผลผลิตปีละไม่น้อยด้วยเหตุนี้ ตลอดสองฝั่งแม่น้ำปางในเขตอำเภอ กุนอิงจึงเต็มไปด้วยหมู่บ้านแน่นขนัดมากกว่า ๕๐ หมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ตั้งรกรากมาหลายชั่วอายุคน เมืองกุนอิงจึงเป็นแหล่งอารยธรรมดั้งเดิมที่สำคัญของชาวรัฐฉาน

ภาพจาก Google Earth

เมืองพันเกาะแห่งแม่น้ำปาง คือแหล่งที่มาของปลาที่อร่อยที่สุดของภูฏาน ภาพโดย องค์การสภาวะเพื่อสิ่งแวดล้อม

ข้อตกลงอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับเขื่อนท่าช้าง

วันที่ ๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๕ บริษัทเอ็มดีเอ็กซ์ (MDX) จากประเทศไทยลงนามในบันทึกความเข้าใจกับกระทรวงพลังงานแห่งพม่าเพื่อก่อสร้างเขื่อนท่าช้าง

วันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๙ บริษัทเอ็มดีเอ็กซ์ลงนามในบันทึกข้อตกลงกับกรมไฟฟ้าพลังน้ำแห่งวิสาหกิจพลังงานไฟฟ้าพม่า เพื่อโครงการพัฒนาสำหรับการสร้างเขื่อนขนาด ๗,๑๑๐ เมกะวัตต์ที่ท่าช้าง โดยมีตัวแทนจาก กฟผ. เข้าร่วมเป็นสักขีพยานในการลงนาม

บริษัทเอดิเอ็กซ์เป็นใคร ?

บริษัทเอดิเอ็กซ์ จำกัด (มหาชน) ทำข้อตกลงกับกรมพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำแห่งพม่า ซึ่งระบุว่าเป็นผู้พัฒนาโครงการสร้างเขื่อนท่าซาง การดำเนินงานกระทำโดยผ่านบริษัท จีเอ็มเอส พาวเวอร์ (GMS Power) ซึ่งเป็นบริษัทลูก โดยมีที่ปรึกษาด้านวิศวกรรมเขื่อนและบริษัท ออกแบบเขื่อนอย่างเช่น Lahmeyer จากเยอรมนีและ Electric Power Development Corporation (EPDC) จากญี่ปุ่นเพื่อการศึกษาเขื่อน

บริษัทเอดิเอ็กซ์เป็นบริษัทพัฒนาอสังหาริมทรัพย์และโครงสร้างพื้นฐานมีสำนักงาน ที่กรุงเทพฯ โดยก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.๒๕๓๑ และมีโครงการตลอดทั่วภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง เอดิเอ็กซ์และบริษัทสาขายังมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเก็งกำไรที่ดิน บริการด้านการเงินและการบริหารจัดการ การพัฒนาโครงการที่อยู่อาศัยและอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ บริการน้ำ และการผลิตไฟฟ้า รวมทั้งโครงสร้างเพื่อการกระจายสินค้าและบริการ

คณะกรรมการบริหาร เจ้าหน้าที่และที่ปรึกษาของเอดิเอ็กซ์ประกอบด้วยอดีตนักการเมือง อดีตผู้ว่าการกฟผ.และอดีตพนักงานของธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย

นับแต่ พ.ศ.๒๕๕๐ เอดิเอ็กซ์ต้องเผชิญกับปัญหาด้านการเงิน ทางตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้สั่งพักการซื้อขายหุ้น และถูกจัดให้อยู่ในวงฟืนฟูกิจการ กล่าวได้ว่าโครงการ เขื่อนสาละวินที่ทำขางมีนัยสำคัญอย่างยิ่งต่อสถานภาพทางการเงินของบริษัท วันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๐ เอดิเอ็กซ์ ได้ถือฤกษ์ทำพิธีเปิดโครงการอย่างเป็นทางการ นอกจากนี้ เอดิเอ็กซ์ ได้รับโครงสร้างหนี้ตามแผนฟื้นฟูกิจการแล้วเสร็จและศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งยกเลิก การฟื้นฟูกิจการของบริษัทในเดือนพฤษภาคม และได้กลับเข้าสู่ตลาดหุ้นไทย วันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๐

นอกจากนี้ เอดิเอ็กซ์ ยังมีโครงการเขื่อนเก็บกักน้ำบนส่วนขยาย และเขื่อนน้ำจิม ๓ ใน สปป. ลาว

การเคลื่อนไหวยของบริษัทเอ็มดีเอ็กส์

ความคืบหน้าของโครงสร้างพื้นฐาน

ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๔๗ บริษัทเอ็มดีเอ็กส์ได้ว่าจ้างบริษัทไทยสวัสดิ์ (บริษัทของคนไทยที่ทำมาอยู่บริเวณท่าช้างตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๑) เพื่อสร้างถนนความยาว ๑๓ กิโลเมตรจากสะพานท่าช้างไปยังพื้นที่สร้างเขื่อน ในช่วง พ.ศ. ๒๕๔๗ บริษัทเอ็มดีเอ็กส์ติดตั้งกังหันปั่นไฟฟ้าพลังน้ำขนาด ๑๕๐ กิโลวัตต์เพื่อปั่นไฟจากน้ำแม่โมก ซึ่งเป็นลำน้ำสาขาของแม่น้ำสาละวิน โดยตั้งอยู่ระหว่างห้วยงานเขื่อนและสะพานท่าช้าง ประมาณ ๑ กิโลเมตรจากหมู่บ้านศาลา เครื่องปั่นไฟจะจ่ายพลังงานในช่วงที่มีการก่อสร้างเขื่อน นอกจากนั้นยังมีการสร้างบ้านพักคนงาน คลินิกและสำนักงานทางตอนใต้ของพื้นที่สร้างเขื่อน จากข้อมูลของชาวบ้านในท้องถิ่น บริษัทเอ็มดีเอ็กส์ยังวางแผนซ่อมถนนสายหลักที่เชื่อมต่อระหว่างพรมแดนไทย-พม่ากับทางแยก BP1 บ้านหนองอู่อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ไปยังพื้นที่สร้างเขื่อน ในช่วงหลังฤดูฝน พ.ศ. ๒๕๕๐

พิธีเปิดการก่อสร้างเขื่อนท่าช้างเมื่อปลายเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ภาพโดย องค์การสภาวะเพื่อสิ่งแวดล้อม

จากการเตรียมการมาระยะเวลาสิบปี บริษัทเอ็มดีเอ็กซ์ได้ถือฤกษ์วันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๐ จัดพิธีเปิดการเริ่มโครงการอย่างเป็นทางการในวันนั้นทหารพม่าได้เกณฑ์ชาวบ้าน ๕๐๐ คนเพื่อมาร่วมพิธีเปิดโครงการนี้ และพิธีเปิดการก่อสร้างเขื่อนในครั้งนี้ทำให้เอ็มดีเอ็กซ์มีสถานะพ้นจากการล้มละลาย และได้กลับสู่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอีกครั้งในเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๐ ทว่าไม่ได้มีการดำเนินโครงการก่อสร้างเขื่อนท่าซางเหมือนดังที่ทหารพม่าคาดหวังไว้ ทำให้ทหารพม่าปรับเปลี่ยนการถือหุ้นเขื่อนท่าซางให้แก่บริษัทกั้นจูบา (China Gezhouba Group Cooperation) ของประเทศจีน เมื่อปลายเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๐ โดยบริษัทนี้ได้ถือหุ้นร้อยละ ๕๑ ทำให้บริษัทเอ็มดีเอ็กซ์ มีหุ้นเหลือเพียงร้อยละ ๒๔ น้อยกว่าทหารพม่า ซึ่งถือหุ้นอยู่ร้อยละ ๒๕

บริษัท China Gezhouba Group Corporation (CGGC)

บริษัท CGGC รัฐวิสาหกิจและบริหารโดยสภาแห่งชาติ ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.๒๕๑๓ ภายในระยะเวลา ๓๐ ปีที่ผ่านมาบริษัทใหญ่ขึ้นอย่างมาก มีธุรกิจเกี่ยวข้องกับการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน โรงไฟฟ้า ท่อเขื่อนและนิวเคลียร์

CGGC เป็นบริษัทหลักที่ได้รับสัมปทานเขื่อน โครงการเขื่อนสามผา (Three Gorges Hydroelectric) บนแม่น้ำแยงซีในประเทศจีนเป็นเขื่อนที่ใหญ่ที่สุดในโลก มีการอพยพประชากรกว่า ๔,๐๐๐,๐๐๐ คน

ช่วงที่มีการก่อสร้างเขื่อนสามผา นายพลจีนยุน ผู้นำพม่าในขณะนั้นไปเยี่ยมชมโครงการเมื่อ พ.ศ.๒๕๔๖

ปัจจุบัน บริษัท CGGC มีโครงการก่อสร้างเขื่อนทั้งสิ้น ๒ โครงการ ได้แก่ เขื่อนเยหวา แม่น้ำสาขาของอิรวดี ในมณฑลมณฑลทะเลย์ และเขื่อนท่าซาง โดยได้รับสัมปทานบูดอูมอจ เมื่อ ๓ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๐ และต่อมาได้ซื้อหุ้นในการลงทุนเขื่อนท่าซางเป็นสัดส่วนถึง ๕๑ เปอร์เซ็นต์ เมื่อ ๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๐

การประชาสัมพันธ์แบบเลือกปฏิบัติ

ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๔๙ เป็นต้นมา บริษัทเอ็มดีเอ็กซ์ได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์กิจกรรมทางตอนใต้ของเมืองโตน ซึ่งเป็นจุดที่จะมีการสร้างสายส่งไฟฟ้าจากท่าซางไปยังประเทศไทย บริษัทเอ็มดีเอ็กซ์ได้ว่าจ้างแพทย์สามคนจากตอนกลางของรัฐฉานเพื่อตรวจหาเชื้อมาลาเรีย และให้บริการด้านทันตกรรมกับหมู่บ้านที่อยู่ตามแนวสายส่งไฟฟ้า ผู้จัดการภาคสนามของบริษัทเอ็มดีเอ็กซ์ในพื้นที่ท่าซางบอกถึงผลประโยชน์ด้านต่างๆ ของเชื้อนต่อชาวบ้านในท้องถิ่น ชุมชนทางตอนเหนือเชื้อนซึ่งจะถูกนำท่วมเนื่องจากเชื้อนกลับไม่ได้รับการดูแลหรือไม่สามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพเหล่านี้โดยไม่มีการแจ้งข้อมูลให้ทราบ ไม่มีการขอคำปรึกษาหารือเกี่ยวกับโครงการเชื้อนแต่อย่างใด

“เอ็มดีเอ็กซ์ พยายามบอกเราว่าการสร้างเชื้อนท่าซางจะทำให้ชีวิตพวกเราดีขึ้น และเราควรสนับสนุนเชื้อน ไม่ควรพยายามไปทำลายสายส่งไฟฟ้า พวกเขابอกว่าเชื้อนจะทำให้มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก และพวกเขาจะเอาเงินมาใช้ที่หมู่บ้านของเรา แต่พวกเขาไม่เคยบอกเราถึงผลกระทบในด้านลบ” ชาวบ้านในเมืองโตนกล่าว^๒

๕๙

ความเคลื่อนไหวของกองทัพพม่า

การสร้างเชื้อนในพื้นที่สู้รบ

โครงการเชื้อนท่าซางตั้งอยู่ใจกลางของพื้นที่สู้รบที่สำคัญในรัฐฉาน ซึ่งเป็นจุดที่กองกำลังฝ่ายต่อต้านต่อสู้กับกองทหารพม่ามาเป็นเวลามากกว่าสี่ทศวรรษแล้ว พื้นที่ทางตะวันตกและตะวันตกเฉียงเหนือของเชื้อนยังมีความสำคัญในเชิงยุทธศาสตร์ และมีกองกำลังติดอาวุธของไทยใหญ่ปฏิบัติการอยู่ในพื้นที่

การเพิ่มกำลังทหารอย่างรวดเร็ว

ทางรัฐบาลทหารพม่าได้เพิ่มจำนวนทหารและฐานทัพในพื้นที่ท่าซางในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา แม้ภายหลังมีการบังคับโยกย้ายคนออกไปแล้ว ใน พ.ศ.๒๕๓๙ นั้น มีหน่วยทหารเพียง ๑๐ แห่งในเมืองซึ่งอยู่ใกล้กับพื้นที่

^๒ สัมภาษณ์เมื่อ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๐

สร้างเขื่อนท่าซาง แต่ใน พ.ศ. ๒๕๕๐ มีทหารถึง 30 หน่วยซึ่งแต่ละหน่วยจะมีทหารประจำการอยู่ ๕๐ นายโดยเฉลี่ยตลอดเวลา ส่วนนี้ยังไม่นับรวมถึงกองกำลังฝ่ายวิศวกรรม หน่วยแพทย์และหน่วยส่งกำลังบำรุง

เมืองเชียงตองซึ่งอยู่ใกล้สุดกับพื้นที่สร้างเขื่อน (ประมาณ ๒๐ กิโลเมตรทางตะวันตกเฉียงเหนือ) มีการยกระดับขึ้นเป็นเมืองเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๗ และอยู่ใต้การปกครองของจังหวัดลำปางซึ่งจัดตั้งขึ้นมาใหม่ และได้กลายเป็นศูนย์บัญชาการด้านทหาร มีรายงานถึงการยึดที่ดินจากชาวบ้านและการบังคับใช้แรงงานเพื่อสร้างอาคารสำหรับหน่วยงานรัฐบาลทหารพม่า

มาตรการด้านความปลอดภัยบริเวณพื้นที่สร้างเขื่อน

รายงานภาคสนามระบุว่ามีการจัดตั้งศูนย์บัญชาการทหารขึ้นที่เมืองปั่นใน พ.ศ. ๒๕๔๓ หน่วยทหารซึ่งตั้งอยู่บริเวณดังกล่าวโดยเฉพาะอย่างยิ่งกองพันทหารเบาที่ ๒๒๑ และ ๕๒๐ มีหน้าที่คุ้มครองดูแลความปลอดภัยในพื้นที่สร้างเขื่อน กองพันทหารเบาที่ ๒๙๔ และ ๒๙๕ ซึ่งตั้งอยู่ที่เมืองปั่นและกองพันทหารเบาที่ ๖๕, ๒๒๕ และ ๕๑๙ ซึ่งตั้งอยู่ที่เมืองโตน ผลัดกันลาดตระเวนโดยมีทหารประมาณ ๑๐-๒๐ คนประจำอยู่ที่พื้นที่สร้างเขื่อนด้วย โดยสามารถเรียกกระดมกำลังพลสนับสนุนได้ตลอดเวลา

เจ้าหน้าที่ของเอ็มดีเอ็กซ์เดินทางสู่พื้นที่โดยมีทหารพม่าคุ้มครองตลอดเวลา กิจกรรมการสำรวจพื้นที่เขื่อนโดยที่ปรึกษาชาวต่างชาติดำเนินไปโดยมีกำลังทหารพม่าคุ้มครองอย่างแน่นหนา มีรายงานระบุว่า มีทหารพม่า ๖ นาย อย่างน้อยคอยให้ความคุ้มครองชาวต่างชาติแต่ละคน

ทหารพม่ามีความร่วมมืออย่างชัดเจนกับนักสร้างเขื่อน ไม่เฉพาะในระดับปฏิบัติการ แต่ในระดับผู้นำด้วยเช่นเดียวกัน ในระหว่างการแสดงสุนทรพจน์ ผู้นำทหารพมามักเอ่ยอ้างประโยชน์ของการสร้างเขื่อนว่าจะช่วยพัฒนาประเทศ และมีการตีพิมพ์ข้อมูลโฆษณาในหนังสือพิมพ์ของรัฐในช่วงหลายปีที่ผ่านมา หนึ่งวันหลังจากมีการลงนามในบันทึกข้อตกลงเพื่อการสร้างเขื่อนในเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๔๙ พลโทจ่อวิน ซึ่งเป็นผู้บัญชาการกองทัพบก ๓ ภาคในรัฐฉานถึงกับเดินทางด้วยตนเองโดยเฮลิคอปเตอร์เพื่อไปยังพื้นที่สร้างเขื่อนท่าซาง ล่าสุดเข้ามาตรวจสอบถนนระหว่างเมืองปั่น - ท่าซาง และตรวจสอบสะพานท่าซาง เมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๑^๓

^๓ News Light of Myanmar, 24 January 2008

ผู้นำและนักสร้างเขื่อนชาวต่างชาติที่ตรวจเยี่ยมทำงานเขื่อนท่าช้างได้รับความคุ้มครองอย่างแน่นหนาโดยทหารพม่า
ภาพโดย องค์การสภาวะเพื่อสิ่งแวดล้อม

กำลังพลเพิ่ม การละเมิดสิทธิมนุษยชนเพิ่ม

ความขัดแย้งที่สืบเนื่องและการเพิ่มกำลังพลทหารพม่า ทำให้ชาวบ้านในท้องถิ่นมีชีวิตอยู่ท่ามกลางความหวาดกลัวชาวบ้านในพื้นที่ดังกล่าวเคยถูกทรมานหรือสังหาร หากต้องสงสัยว่าให้การสนับสนุนกองกำลังฝ่ายต่อต้าน ชาวบ้านถูกบังคับให้ไปเกณฑ์เป็นผู้นำทางหรือลูกหาบเพื่อขนกระสุนและอาวุธยุทธภัณฑ์สำหรับทหารซึ่งปฏิบัติการในพื้นที่ และถูกบังคับให้ทำงานตามหน่วยทหารในบริเวณนั้น มีการจำกัดการเคลื่อนไหวของชาวบ้านทำให้ไม่สามารถไปดูแลไร่นาหรือเก็บของป่าได้ ชาวบ้านต้องจ่ายเงินเพื่อขออนุญาตไปทำกินในที่ของตน

เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๐ ทหารพม่าหน่วยลาดตระเวนจากเมืองหนองเตินทางมายังพื้นที่ตำบลบ้านเลา เขตเมืองกุนอิง ได้สังสัยว่าชาวบ้านติดต่อกับกลุ่มติดอาวุธ และจับผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านห้วยหก กุ่มบ้านเลาหัวนา และกุ่มเกิก ไปมัด และตีทุบด้วยท่อนไม้ ทำให้ชาวบ้านไม่กล้ากลับไปหมู่บ้านเก่า^๔

^๔ รายงานภาคสนาม องค์การสภาวะ วันที่ ๘ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๑

นอกจากนี้แล้ว ผู้หญิงยังต้องเสี่ยงกับความรุนแรงทางเพศ กลุ่มสิทธิมนุษยชนรัฐฉานจัดทำรายงาน “ใบอนุญาตข่มขืน” เกี่ยวกับการข่มขืนซึ่งกระทำโดยกองทัพพม่าต่อผู้หญิงประมาณ ๓๐๐ คน ในรัศมี ๕๐ กิโลเมตรรอบบริเวณพื้นที่โครงการเขื่อนท่าซาง ในระหว่าง พ.ศ.๒๕๓๙-๒๕๔๔ นับแต่ช่วงเวลาดังกล่าวพบว่าความรุนแรงทางเพศมีเพิ่มขึ้นตามลำดับเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๐ ที่ผ่านมา ลำสุตทหารพม่าได้ข่มขืนผู้หญิงอายุ ๕๐ ปีที่หมู่บ้านแม่แกน ซึ่งเป็นแนวสายส่งไฟฟ้าจากท่าซางสู่ชายแดนไทย

มีรายงานการอุ้ม การสังหาร การทุบตีและการทรมาน การบังคับใช้แรงงาน การสังหาร และการข่มขืนปรากฏทั่วไปในเขตกุนอิง เดือนมิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๐ มูลนิธิสิทธิมนุษยชนไทใหญ่ได้รายงานผลสรุปทหารพม่าสังหารชาวบ้านในเขตรัฐฉานในรอบ ๑๐ ปีที่ผ่านมาว่า มีชาวไทใหญ่ถูกทหารพม่าสังหาร ๑,๒๒๑ คน และยังระบุว่า ใน พ.ศ.๒๕๔๐ เพียงปีเดียวมีการสังหารชาวบ้านในเขตเมืองกุนอิง ๓๑๙ คน รวมทั้งการสังหารหมู่ในวันที่ ๑๓ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๐ ทำให้ชาวบ้าน ๒๙ คนในหมู่บ้านทรายขาวเสียชีวิตทันที และชาวบ้านอีก ๒๗ คนที่หมู่บ้านดาดฟ้าโฮ ซึ่งหมู่บ้านทั้งสองตั้งอยู่ทางตอนใต้ของเขตกุนอิงบริเวณตอนเหนือของพื้นที่สร้างเขื่อน

ผลกระทบต่อมนุษย์

พลัดถิ่น คาทิอยู่

ก่อนหน้า พ.ศ.๒๕๓๙ มีประชาชนประมาณ ๖๐,๐๐๐ คนอาศัยอยู่ใน ๒๘๐ หมู่บ้านตามเขตชนบทของรัฐฉานซึ่งเชื่อมต่อกับบริเวณพื้นที่เขื่อนท่าซางและพื้นที่ซึ่งคาดว่าจะถูกน้ำท่วม พื้นที่เหล่านี้เป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์และเหมาะกับการเกษตรมาแต่อดีต ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นชาวนาชาวไร่ ปลูกพืชตามฤดูกาลในหุบเขาที่อุดมสมบูรณ์ท่ามกลางภูเขาที่มีป่าสักหนาทึบ ในเขตเมืองกุนอิง ชาวบ้านอาศัยอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำปาง ซึ่งเป็นลำน้ำสาขาของสาละวิน และมีการทำเกษตรตามเกาะแก่งในแม่น้ำ

อย่างไรก็ตาม ใน พ.ศ.๒๕๓๙ รัฐบาลทหารพม่าพยายามขับไล่กลุ่มต่อต้าน และนำนโยบายถอนรากถอนโคนมาใช้ ชาวบ้าน ๓๐๐,๐๐๐ คนทางตอนกลางและใต้ของรัฐฉานถูกบังคับให้ละทิ้งไร่นาและบ้านเรือนเพื่อไปอยู่

ผู้เฒ่าพลัดถิ่นภายในประเทศชาวไทยใหญ่คนนี้มีเพียงเพิงพักเล็กๆ และดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยการพึ่งพาและแม่น้ำสาละวิน
ภาพโดย SHRF

ในแปลงอพยพภายใต้การควบคุมของทหารพม่า ซึ่งตั้งอยู่ใกล้กับเมือง หรือ ถนนสายหลัก ชาวบ้านที่ถูกกวาดต้อนไปอยู่ในแปลงอพยพไม่สามารถทำเกษตร และไม่สามารถหาเลี้ยงครอบครัวได้อีกต่อไป ชาวบ้านจำนวนมาก จึงหนีเข้ามายังประเทศไทย อีกนับไม่ถ้วนหลบซ่อนตัวอยู่ในป่าใกล้กับบ้านเดิมของตนเอง และยังคงทำไร่นาแบบหลบๆ ซ่อนๆ เพื่อไม่ให้ทหารพมามาดตรวจพบ

การโยกย้ายที่ยังดำเนินอยู่

ในปัจจุบันคาดกันว่า ประชาชนประมาณ ๓๕,๐๐๐ จากจำนวน ๖๐,๐๐๐ คน ได้หลบหนีเข้าสู่ประเทศไทย ในบรรดาประชาชน ๒๕,๐๐๐ คน ที่ยังหลงเหลืออยู่ ต้องอาศัยอยู่ในแปลงอพยพภายใต้การควบคุมของทหารพม่า จำนวนหนึ่งกลับไปอยู่ที่หมู่บ้านเดิม และจำนวนหนึ่งหลบซ่อนตัวอยู่ในป่า

มีชาวบ้านกว่า ๒,๐๐๐ คนยังคงอยู่ในพื้นที่ซึ่งคาดว่าจะถูกน้ำท่วมจากเขื่อน อย่างไรก็ตาม จำนวนชาวบ้านอาจเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาลและปัจจัยอื่นๆ ชาวบ้านที่อยู่ในแปลงอพยพเหล่านี้พยายามจะกลับไปทำไร่

EXPORT

Shan State

Thailand

By Harnlay

ไถนาหรือจับปลาถ้าเป็นไปได้และคิดว่าปลอดภัย ชาวบ้านต้องคอยหลบๆ ซ่อนๆ ทำให้ไม่สามารถประมาณจำนวนประชากรที่แน่นอนได้ สำหรับตัวเลขจำนวนประชากรทางตอนเหนือของเขตกุนอิงไม่รวมอยู่ในรายงานฉบับนี้ เนื่องจากองค์กรสภาวะไม่สามารถเข้าไปทำการวิจัยในพื้นที่นั้นได้

ระดับของการโยกย้ายและการปฏิบัติต่อชาวบ้านที่ยังอยู่ในพื้นที่เป็นสัญญาณอย่างชัดเจนว่า ทหารพม่าไม่ใส่ใจใดๆ ต่อการโยกย้ายชาวบ้านจากการสร้างเขื่อน อย่างไรก็ตาม อ่างเก็บน้ำที่จะเกิดจากเขื่อน จะทำให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรง ความสูงของสันเขื่อนที่ ๒๒๘ เมตรและระดับเก็บกักน้ำสูงสุดที่ ๔๒๐ เมตร เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง จะทำให้เกิดอ่างเก็บน้ำเป็นพื้นที่ประมาณ ๘๗๐ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๑.๓ เท่าของพื้นที่ประเทศสิงคโปร์ พื้นที่ที่อยู่ต่ำกว่าระดับ ๔๒๐ เมตร จะถูกน้ำท่วมอย่างไร้คำอุทธรณ์

ชีวิตแบบหลบๆ ซ่อนๆ

ชาวบ้านที่ถูกโยกย้ายบางส่วนค่อยๆ หายกลับไปยังหมู่บ้านเดิม หลังจากที่ถูกพลพรากจากไปกว่า ๑๐ ปี แม้ว่าทางการจะยังไม่ประกาศให้กลับไปยังได้ก็ตาม ชาวบ้านเหล่านี้จึงต้องอยู่ด้วยความหวาดหวั่นว่าสักวันหนึ่งจะถูกขับไล่ออกไปอีก ผู้ที่ทำงานทำไร่อยู่นอกหมู่บ้านต้องคอยวิตกตลอดเวลาว่าจะถูกยิงโดยทหารพม่าที่มาตรวจพบ

หากมีการสร้างเขื่อน แม่น้ำปางจะเอ่อขึ้นมาท่วมหมู่บ้าน ปัจจุบันยังมีประชาชนที่อาศัยตามริมฝั่งน้ำปางซ่อนตัวอยู่ในป่า แอบปลูกข้าว งาม และถั่วลิสง รวมทั้งผลิตน้ำมันมะพร้าว เพื่อยังชีพ บางครั้งอาจต้องเสี่ยงเดินทางไปตลาดในเมืองเพื่อขายผลผลิตเหล่านี้ ชาวบ้านต้องคอยระวังทหารพม่าที่คอยลาดตระเวนอยู่ตลอดเวลา ต้องตื่นมาหุงหาอาหารตั้งแต่ตีสองหรือตีสาม เพื่อไม่ให้ทหารเห็นควันไฟ และติดตามมาจนพบ ทุกคนต้องเตรียมอาหารให้เพียงพอจนถึงมือค้ำและใส่ยามติดตัวไปด้วยตลอดเวลา เพราะหากเกิดเหตุฉุกเฉินต้องหลบหนีทหารพม่าก็จะไม่อดตายกลางป่า

“การที่ต้องซ่อนตัวอยู่ในป่าทำให้ความมั่นคงในชีวิต
ของผมห่วงกังวลกับป่าที่ติดตัวอยู่ ทุกๆ เช้า ผมจะตื่นแต่เช้ามีด
และถุงอาหารสำรับทั้งวัน ผมจะเอาก้อนข้าวหนึ่งวง ก้อนเผือก เกลือ
ไม้ขีดไฟ และกระบอกน้ำใส่ไว้ในป่า และเอามันติดตัวไปด้วยตลอด
ถ้าได้เงินเลี้ยงตนารพมาฝากก็ ผมจะจับป่าไม้ได้แน่นอนและถึงนั้น
ถ้าไม่ในป่า ถ้าไม่มีป่าในนี้ผมก็คงไม่อาจรอดชีวิตไม่ได้”

ผู้ลี้ภัยชาวไทใหญ่ แม่ฮ่องสอน

การอพยพออกจากหมู่บ้านของชาวจีนฐานเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องนับแต่รัฐบาลทหารพม่าดำเนินนโยบายบังคับโยกย้ายถิ่นฐาน ผู้ที่ไม่ต้องการ
เข้าไปอยู่ในแปลงอพยพก็ต้องหลบซ่อนตามป่าเป็นผู้พลัดถิ่นภายในประเทศ ส่วนหนึ่งหนีมุ่งหน้าสู่ชายแดนไทย ระลอกคลื่นผู้ลี้ภัย
จะมีมากขึ้นหากสร้างเขื่อนท่าสาป ภาพโดย SHRF

แม้ว่า สาระวินตกอยู่ภายใต้สงครามมานานกว่าครึ่งศตวรรษ แต่สายน้ำที่ยิ่งใหญ่ก็ทำหน้าที่หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนและเป็นสะพานเชื่อมจิตใจของชนพื้นถิ่น
ในลุ่มน้ำนี้ไม่เคยขาดสาย ภาพโดย โครงการแม่น้ำเพื่อชีวิต

เขื่อนสาละวินชายแดน นางนอสมผ่านฉน

โครงการแม่น้ำเพื่อชีวิต

โครงการเขื่อนสาละวินชายแดนไทย-พม่าที่ถูกผลักดัน มีด้วยกัน ๒ โครงการ คือ เขื่อนตอนบน ตั้งอยู่บริเวณที่มีชื่อเรียกว่า “เว่ยจี” และเขื่อนตอนล่าง ตั้งอยู่บริเวณที่เรียกว่า “ตา-กวิน” หรือ ท่าตาฝั่ง ที่ตั้งของทั้ง ๒ เขื่อนอยู่บนชายแดนประเทศไทย-พม่า ระหว่างอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประเทศไทย กับรัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า ประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นชาวกะเหรี่ยง และกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่พึ่งพาแม่น้ำสาละวินและลำน้ำสาขามาหลายชั่วอายุคน

บริเวณที่ตั้งเขื่อนสาละวินชายแดนตอนบน เป็นช่วงที่แม่น้ำไหลผ่านโตรกผาแคบเป็นระยะทางยาว ๘ กิโลเมตร ก่อนที่จะไหลออกสู่เว้งน้ำกว้างใหญ่ ที่ชาวบ้านเรียกเป็นภาษาพม่าว่า “เว่ยจี” แปลว่าเว้งน้ำใหญ่น้ำหลาก น้ำจำนวนมากที่ถูกบีบมาจากโตรกผาจะไหลวนเข้าสู่เว้งน้ำ ดำดิ่งผ่านแก่งผาได้น้ำ และระเบิดพุ่งขึ้นมาเป็นน้ำวนขนาดใหญ่ ในช่วงดังกล่าว ชาวเรือที่สัญจรไปมาจะต้องระมัดระวังมากเป็นพิเศษ มักหลีกเลี่ยงการเดินเรือ หรือหากจำเป็นก็ต้องพยายามเลาะชายฝั่งไปอย่างช้าๆ มิเช่นนั้นเรือจะถูกน้ำวนดูดจมลงสู่ก้นแม่น้ำซึ่งมีความลึกกว่า ๓๗ เมตร*

ชาวบ้านจากรัฐกะเหรี่ยงให้ข้อมูลว่า เมื่อก่อนการสัญจรไปมาตามแม่น้ำสาละวินเป็นไปอย่างอิสระ แต่หลังจากกองทัพพม่าสามารถเข้ายึดพื้นที่จอท่า (Saw Hta) ในฝั่งรัฐกะเหรี่ยง ตรงข้ามบ้านจอท่าอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอนได้ในเดือนตุลาคม พ.ศ.๒๕๓๕ ชาวบ้านก็เริ่มหวาดกลัว

* การสำรวจภาคสนามของโครงการแม่น้ำเพื่อชีวิต มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๑

ที่จะสัญจรในแม่น้ำสาละวิน เนื่องจากทหารพม่าเข้ามาตั้งฐานที่มั่นอยู่ริมแม่น้ำสาละวินเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ปัจจุบันบริเวณสองฝั่งแม่น้ำสาละวินมีฐานของทหารพม่าตั้งอยู่หลายแห่ง

ชาวบ้านในรัฐคะเรนนี้ และรัฐกะเหรี่ยง รวมทั้งชาวบ้านในฝั่งไทย ใช้แม่น้ำสาละวินเป็นเส้นทางหลักเพื่อสัญจรและขนส่งสินค้ามาเนิ่นนาน ก่อนหน้าที่ทหารพม่าจะเข้ายึดพื้นที่เดิมของทหารกะเหรี่ยง KNU สองฝั่งแม่น้ำทั้งเขตไทยและพม่าแทบไม่มีด่านตรวจใดๆ แต่หลังจากปี พ.ศ.๒๕๓๘ เริ่มมีด่านตรวจทั้งฝั่งไทยและฝั่งพม่า เรือทุกลำต้องจอดที่ด่านตรวจในฝั่งไทย ยกเว้นเรือของราชการไทย พ่อค้าต้องรู้จักและได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่รัฐของไทยในการค้าขายระหว่างสองประเทศ พ่อค้าจากฝั่งไทยจะส่งออก น้ำมันพืช เสื้อ และรองเท้า ส่วนฝั่งพม่าขายพริก ข้าว และหัวหอมให้แก่ประเทศไทย โดยมีเส้นทางขนส่งระหว่างบ้านแม่สามแลบ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ไปถึงสะกอท่า (Takor Hta) บนชายแดนระหว่างรัฐกะเหรี่ยงและรัฐคะเรนนี้ และผาซอง (Pa Saung) ในรัฐคะเรนนี้

ข้อมูลที่มีทำให้สามารถประมาณการว่าอ่างเก็บน้ำของเขื่อนชายแดนตอนล่างจะท่วมพื้นที่ยาวไปตามลำน้ำประมาณ ๓๕ กม. จรดกับฐานล่างของเขื่อนตอนบน เป็นอ่างเก็บน้ำ ๒ อ่างที่เชื่อมต่อกัน อ่างเก็บน้ำของเขื่อนตอนบนท่วมพื้นที่ยาวไปตามลำน้ำ ๓๘๐ กม. แบ่งออกเป็นพื้นที่ในเขตชายแดนประเทศไทย จังหวัดแม่ฮ่องสอนและรัฐกะเหรี่ยง ๕๖ กม. และพื้นที่ในเขตรัฐกะเหรี่ยงต่อขึ้นไปถึงรัฐคะเรนนี้ประเทศพม่า ๓๒๔ กม.

ปัจจุบัน ณ เดือนกันยายน พ.ศ.๒๕๕๑ การเปิดเผยข้อมูลโครงการโดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่น้ำท่วมยังขาดความชัดเจน กฟผ. เปิดเผยข้อมูลพื้นที่อ่างเก็บน้ำเฉพาะในส่วนของประเทศไทยเท่านั้น คือ เขื่อนสาละวินตอนล่าง ๑,๓๔๐ ไร่ และเขื่อนสาละวินตอนบน ๑๙,๑๐๑ ไร่ ซึ่งนับเป็นเพียงส่วนน้อยเมื่อเทียบกับพื้นที่ที่จะถูกน้ำท่วมในเขตรัฐกะเหรี่ยงและรัฐคะเรนนี้

เท่ากับว่าหากมีการสร้างเขื่อนบนชายแดนไทย-พม่า ผลกระทบจะเกิดขึ้นกับแผ่นดินถึงสามผืน อันได้แก่ รัฐคะเรนนี้ รัฐกะเหรี่ยง และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

สถานการณ์ในอำเภอพะปวน รัฐกะเหรี่ยง ใกล้จุดสร้างเขื่อนสาละวินชายแดนไทย-พม่า

รัฐกะเหรี่ยงช่วงที่อยู่ในลุ่มน้ำสาละวินตั้งอยู่ตรงข้ามจังหวัดตากและแม่ฮ่องสอน ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวกะเหรี่ยง เผ่าสะกอ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกข้าวนาและข้าวไร่ อ้อย ถั่ว พริก หนาม และมะพร้าว

หญิงชาวกะเหรี่ยงวัย ๓๘ ปี จากหมู่บ้านโฆะเกะ ริมน้ำสาละวิน ใกล้บริเวณจุดสร้างเขื่อนสาละวินตอนบน หรือเวย์จี เล่าถึงวิถีชีวิตว่า

“ชาวมันทั้งสองฝั่งใช้แม่น้ำมันเส้นทางส่งสินค้า
ไม่นานน้ำท่วมมา ฝนตกน้ำจากแม่น้ำในการปลูกพืชและดื่มกิน
ช่วงฤดูแล้ง ชาวมันจะปลูกมันบนนาทราย ชาวมันที่อยู่บนดอย
ไกลๆ จะออกมาซื้อของจำมัน อย่างเช่น เกล็ด น้ำมัน ขา
ที่ร้านดักนี้”^๒

หากสร้างเขื่อนสาละวินชายแดนทั้งสองเขื่อน ชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณแม่น้ำสาละวินในเขตรัฐกะเหรี่ยงจะต้องประสบปัญหาน้ำท่วมเป็นอาณานิคมกว้าง โดยเฉพาะชาวบ้านในอำเภอพะปวน (Papun) รัฐกะเหรี่ยงยังต้องประสบปัญหาการเพิ่มขึ้นของกองกำลังทหารพม่าซึ่งเข้ามาควบคุมพื้นที่สร้างเขื่อน เนื่องจากอยู่ใกล้กับจุดสร้างเขื่อนมากที่สุด

การเพิ่มขึ้นของกองกำลังทหารพม่า

นับตั้งแต่รัฐบาลทหารพม่าเข้ายึดมานะอพลอร์ กองบัญชาการใหญ่ของกองกำลังกะเหรี่ยง KNU ใน พ.ศ.๒๕๓๘ อีกหนึ่งปีต่อมา รัฐบาลทหารพม่าได้ส่งกองกำลังทหารเข้ามายังรัฐกะเหรี่ยงมากถึง ๓๒ กองพัน (โดยส่วนใหญ่ ๑ กองพันมีทหารประมาณ ๓๐๐ - ๕๐๐ นาย) จนถึง พ.ศ.๒๕๔๔ มีทหารพม่าในรัฐกะเหรี่ยงทั้งสิ้น ๔๒ กองพัน

การเข้ามาของทหารพม่าก่อให้เกิดปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง อาทิ การบังคับใช้แรงงานชาวบ้านในการหาบเสบียงและอาวุธ

^๒ สัมภาษณ์เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.๒๕๕๐ รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า โดยโครงการแม่น้ำเพื่อชีวิต

ให้กับทหารพม่า การบังคับใช้แรงงานในค่ายทหาร รวมไปถึงการทารุณกรรมในรูปแบบต่างๆ

ปัจจุบันเฉพาะเขตอำเภอพะปูน ซึ่งเป็นบริเวณที่อยู่ใกล้จุดสร้างเขื่อนสาละวินชายแดนทั้งสองแห่ง ในยามปกติมีทหารพม่าประจำการ ๕ กองพัน หากมีเหตุการณ์ฉุกเฉินจะมีการเรียกกองพันจากพื้นที่อื่นเข้ามาเสริม

สถานการณ์ตึงเครียดยิ่งขึ้นหลังจากรัฐบาลทหารพม่าได้ย้ายเมืองหลวงจากย่างกุ้งไปที่ปิ่นมะนา หรือเนปิดอว์ เมื่อ พ.ศ.๒๕๔๘ มีรายงานว่ากองทัพได้เคลื่อนไหวย่างหนัก และได้เพิ่มกองกำลังทหารในพื้นที่รอบๆ เมืองหลวง โดยในเขต อำเภอพะปูน รัฐกะเหรี่ยง มีหมวดทหารเพิ่มขึ้นเป็น ๕๔ หมวด ในเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๐ จากเดิมที่มีอยู่เพียง ๑๗ หมวด เมื่อปี ๒๕๔๗^๓

ชาวบ้านในรัฐคะเรนนี รัฐกะเหรี่ยง และฝั่งไทย ใช้แม่น้ำสาละวินเป็นเส้นทางสัญจรมาเนิ่นนาน
ภาพโดย โครงการแม่น้ำเพื่อชีวิต

^๓ ข้อมูลจากรายงานภาคสนาม กลุ่มปกป้องแม่น้ำกะเหรี่ยง Karen Rivers Watch สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๐

รายชื่อฐานของทหารพม่าแถบแม่น้ำสาละวินบริเวณชายแดน^๔

จากพาดังถึงแม่น้ำท่า

กองพันทหารราบ ๒๖๔

Takor Hta ตะคอกท่า/สะคอกท่า

Thee Mu Hta ตีมือท่า

Saw Hta (Ler Say) ซอกท่า/จอกท่า (เหล่อเซ)

Koh Wa Kyo (Koh Wae Kyo) โขหว่าโจ (โขหว่อโจ)

Ray Ja Hta เรจาท่า

กองพันทหารเบา ๕๐๑

Por Hi Kyo พอร์ฮีโจ (ฐานแห่งใหม่ ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.๒๕๔๙)

Ra Hta ราท่า (ฐานแห่งใหม่ ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.๒๕๔๙)

จากแม่น้ำท่าถึงแม่สามแลบ

กองพันทหารเบา ๔๓๔

Pa Hai ป่าไห้

Kyaut Nyat เจาหยะ

Maw Ray Jo มอริโจ

Pa Ket Jo พาเค็โจ

กองพันทหารเบา ๓๔๐

Maw Po Jo หม่อโพโจ

Ler To เลอโต้

Dar Gwin ตา-กวิน (ตรงข้ามบ้านท่าตาฬึง)

U Thoo Hta อู้อูท่า

จากแม่สามแลบถึงสบเมย

กองพันทหารเบา ๓๔๑

Thaw Le Hta ซอเลท่า

(ตรงข้ามบ้านแม่สามแลบ)

Mae Po Mu Hta แม่ป้อมีท่า

Maw Mo Jo มอม่โจ

Thi Ro Hta ตีโรท่า

^๔ ข้อมูลจากรายงานภาคสนาม กลุ่มปกป้องแม่น้ำกะเหรี่ยง Karen Rivers Watch สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๐

การอพยพหนีการกวาดล้างของทหารพม่า

เมื่อทหารพม่าเข้ามากวาดล้างหมู่บ้านเพื่อให้ชาวบ้านเข้าไปอยู่ในแปลงอพยพภายใต้การควบคุมของทหารพม่า (Relocation Site) ชาวบ้านจำนวนมากได้หนีเข้าไปอยู่ในป่า หลังจากอพยพชาวบ้านออกจากหมู่บ้าน ทหารพม่าจะเข้าไปทำลายข้าวของและผลผลิตในไร่นาของชาวบ้านจนเสียหาย เพื่อป้องกันไม่ให้อาสาสมัครกลับเข้าไปอยู่ในหมู่บ้านและส่งเสบียงสนับสนุนให้กับกองกำลังกะเหรี่ยง KNU

เนื่องจากชีวิตในแปลงอพยพเต็มไปด้วยความลำบาก ชาวบ้านส่วนหนึ่งจึงเลือกที่จะใช้ชีวิตไปๆ มาๆ ระหว่างหมู่บ้านเดิมกับป่า โดยหากพบว่าทหารพม่ากลับออกไปจากหมู่บ้านเมื่อใด ชาวบ้านก็จะพากันย้ายกลับเข้าไปอยู่ที่หมู่บ้าน และหากได้ยินว่าทหารพม่าเข้ามาใกล้ก็จะย้ายกลับเข้าไปอยู่ในป่า ปัจจุบันชาวบ้านในบริเวณแม่น้ำสาละวินเขต อำเภอพะปูน รัฐกะเหรี่ยง จึงเป็นกลุ่มที่เรียกว่า ผู้พลัดถิ่นภายในประเทศ (Internally Displaced Persons-IDPs) หมายถึง ผู้ที่ต้องอพยพหนีภัยสงครามอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง

ผู้ใหญ่บ้านชาวกะเหรี่ยงจากหมู่บ้านแห่งหนึ่งริมห้วยดีโรไกล ห้วยสาขาของแม่น้ำสาละวิน ในเขตป่าหะ อำเภอพะปูน เล่าว่า^๕ หมู่บ้านของตนซึ่งมีขนาดประชากร ๕๗๐ คน เคยถูกโจมตีโดยกองทัพพม่าอย่างน้อย ๑๙ ครั้ง ในรอบ ๑๐ ปีที่ผ่านมา โดยทหารพม่ามาจากค่ายจอยยะ ห่างไปจากหมู่บ้าน ๒ ชั่วโมงเดินเท้า บ้านเรือนทั้งหมดถูกเผาทำลาย และชาวบ้านต้องหนีเข้าไปอยู่ในป่าลึก ปัจจุบันมีชาวบ้านที่กลับไปอาศัยอยู่ในหมู่บ้านน้อยลง ผู้ใหญ่บ้านให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า “บางปีพวกเราต้องหนีบ่อยมาก ไร่นาที่บุกเบิกกันมากก็ต้องทิ้งไป ทหารพม่ามาตั้งค่ายอยู่ใกล้ๆ ทำให้เราอยู่กันไม่ได้ หมู่บ้านริมห้วยดีโรไกลเคยมีหลายบ้าน ตอนนี้แทบไม่เหลือแล้ว”

ชาวบ้านในหมู่บ้านแถบสาละวิน ใน อำเภอพะปูน ต่างให้ข้อมูลตรงกันว่าตั้งแต่มีทหารพม้าย้ายเข้ามาควบคุมพื้นที่แถบนี้ และทำลายบ้านเรือนไร่นา ทำให้ชาวบ้านไม่สามารถอาศัยอยู่ในหมู่บ้านอย่างปกติสุขได้

ปัจจุบันในเขต อำเภอพะปูน จึงมีทั้งชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดิมในแปลงอพยพ ในป่า และในค่ายผู้ลี้ภัย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประเทศไทย

ปัจจุบันยังคงมีหมู่บ้านในอำเภอพะปูน รวมทั้งสิ้น ๓๖๐ หมู่บ้านรวม ๑๐,๒๑๖ หลังคาเรือน^๖

^๕ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๙ รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า โครงการแม่น้ำเพื่อชีวิต

^๖ เครือข่ายปกป้องแม่น้ำกะเหรี่ยง Karen Rivers Watch, มกราคม พ.ศ.๒๕๕๑

ผู้พลัดถิ่นริมฝั่งสาละวิน

หลังจากการตั้งเมืองหลวงใหม่ที่เนปีดอร์ ตั้งแต่ปี ๒๕๔๙ จนถึงเดือนกันยายน ๒๕๕๐ ยุทธการรักษาความมั่นคงเมืองหลวงใหม่ (New Capital Security Offensive) ของกองทัพพม่าได้กวาดล้างหมู่บ้าน ๒๗ แห่ง^๗ ในบริเวณตองอู ทางตอนเหนือของรัฐกะเหรี่ยง ทำให้ประชาชนจำนวนอย่างน้อย ๑๐,๗๐๕ คน ๘๐๔ ครอบครัว กลายเป็นผู้พลัดถิ่น

ชาวบ้านที่ถูกกวาดล้างได้หลบหนีอยู่ในป่า หรือหนีภัยความตายไปอาศัยอยู่ในค่ายผู้ลี้ภัย หรือศูนย์พักพิงชั่วคราว (Refugee Camp) ในฝั่งประเทศไทย โดยมีชาวบ้านจำนวน ๓,๐๐๐ คน ได้ลี้ภัยมายังศูนย์พักพิงชั่วคราวแม่ลามะหลว อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน^๘

จากนั้นนับตั้งแต่เดือนมีนาคม ๒๕๕๙ ชาวบ้านที่อพยพตามมา ได้อาศัยอยู่ในค่ายพักพิงชั่วคราว ที่อิดูท่า ริมแม่น้ำสาละวิน ณ เดือนมีนาคม ๒๕๕๑ มีจำนวนผู้พลัดถิ่นในค่ายอิดูท่าทั้งสิ้น ๓,๕๔๐ คน ๖๓๔ ครอบครัว และยังคงเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ จนปัจจุบันได้ขยายออกไปอีก ๑ ค่าย ที่อูเมท่า มีผู้พลัดถิ่นในค่ายแห่งนี้รวม ๔๑๔ คน ๗๐ ครอบครัว^๙

ศูนย์พักพิงชั่วคราวอิดูท่า รัฐกะเหรี่ยง ริมฝั่งแม่น้ำสาละวิน ภาพโดย โครงการแม่น้ำเพื่อชีวิต

^๗ รายงานภาคสนาม องค์การบรรเทาทุกข์และพัฒนามากะเหรี่ยง Karen Organization for Relief and Development กันยายน พ.ศ.๒๕๕๐

^๘ TBBC, 2006, Internal Displacement in Eastern Burma

^๙ ข้อมูลของศูนย์อิดูท่า ๓๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๑

การตัดถนนเข้าสู่เขตสร้างเขื่อน^{๑๐}

ปัจจุบันมีถนนสองสายที่วิ่งจากตัวอำเภอพะปูนสู่จุดสร้างเขื่อนเวย์จี (สาละวินชายแดนตอนบน) และเขื่อนตา-กวิน/ท่าตาฝั่ง (สาละวินชายแดนตอนล่าง)

ทหารพม่าได้ตัดและซ่อมแซมถนนสายหลักในรัฐกะเหรี่ยงทุกปี เพื่อควบคุมพื้นที่ ตั้งแต่กะมาหม่อง (Kamamaung) ซึ่งอยู่ทางใต้สุดของรัฐกะเหรี่ยง ขึ้นเหนือมายังพะปูน ต่ไปยังเจ้ายะ (Kyaut Nya) และอีกสายแยกจากพะปูนไปตา-กวิน เพื่อเป็นเส้นทางส่งเสบียงไปให้แนวหน้าริมน้ำสาละวิน ก่อนหน้านี้ไม่มีถนนสำหรับรถวิ่งในแถบนี้มาก่อน เนื่องจากไม่มีกองกำลังทหารพม่าเข้ามาตั้งค่ายทหารประจำในพื้นที่

ถนนจากคอปู่ (Kaw Pu) ซึ่งอยู่ระหว่างจุดสร้างเขื่อนและพะปูน ถูกตัดสำหรับให้รถวิ่งได้ใน พ.ศ. ๒๕๓๘ โดยแบ่งออกเป็นถนนสองสายเริ่มจากคอปู่ไปยังค่ายทหารพม่าริมน้ำสาละวินใกล้กับจุดสร้างเขื่อนทั้ง ๒ แห่ง

- เส้นทางไปค่ายทหารพม่าเจ้ายะ (Kyaut Nya) ใกล้กับจุดสร้างเขื่อนเวย์จี
- เส้นทางไปค่ายทหารพม่ามะคาท่า (Mae Kha Hta) และตา-กวิน ใกล้จุดสร้างเขื่อนตากวิน/ท่าตาฝั่ง

ถนนมรณะ จีอกจี-จอท่า

ถนนสายยุทธศาสตร์ของกองทัพพม่าซึ่งตัดตรงจากเมืองจีอกจี หรือเลอโต สู่ริมชายแดนแม่น้ำสาละวินที่จอท่า สร้างความลำบากต่อชาวบ้านในพื้นที่ทั้งรัฐกะเหรี่ยงและรัฐคะเรนนี้ เนื่องจากการตัดขาดเส้นทางความช่วยเหลือจากภายนอก รวมทั้งเส้นทางอพยพของผู้ลี้ภัยเช่นเดียวกัน

ถนนสายนี้มีความยาวประมาณ ๘๐ กิโลเมตร เดิมเป็นถนนเพื่อชักลากไม้ในสมัยสัมปทานไม้ในรัฐกะเหรี่ยง แต่ใน พ.ศ. ๒๕๓๕ กองทัพพม่าได้ยึดฐานที่มั่นของกองกำลังกะเหรี่ยง ริมน้ำสาละวินที่จอท่า และใช้ถนนดังกล่าวเพื่อขนส่งเสบียง ยุทโธปกรณ์ และกำลังพลที่ตรึงกำลังในพื้นที่สาละวิน

^{๑๐} EarthRights International, 2003

“ เราข้ามถนนกันตอนกลางคืน นนุกลัวมาก
กลัวทหารพม่ามาจับ กลัวเนืองมกับระเบิด
แต่ก็ต้องเดินตามพ่อแม่ไป ”

เด็กหญิงพลัดถิ่นจากกะเหรี่ยงว้าง ๑๒ ปี^{๑๑}

หลังจากกองทัพพม่ายึดถนนเส้นนี้ รายงานหลายฉบับระบุว่ามีการบังคับใช้แรงงานชาวบ้านในการปรับปรุงถนน ตลอดจนตัดต้นไม้สองข้างทางเพื่อเพิ่มทัศนวิสัย

ตลอดความยาวของถนน มีทหารพม่าตั้งค่ายอยู่เป็นระยะๆ และมีกระเบื้องไผ่ไต่ตลอดเส้นทาง ทำให้รัฐกะเหรี่ยงถูกตัดออกเป็นสองส่วน การเดินทางข้ามถนนสายนี้เป็นไปอย่างยากลำบาก โดยเฉพาะสำหรับชาวบ้านที่พยายามหนีภัยมายังริมแม่น้ำสาละวิน

สถานการณ์ในรัฐคะเรนนิ บริเวณที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบจากเขื่อนเวจี^{๑๒}

สภาพโดยรวมของรัฐคะเรนนิ

รัฐคะเรนนิตั้งอยู่ภาคตะวันออกของพม่า ทิศเหนือติดกับรัฐฉาน ทิศใต้ติดกับรัฐกะเหรี่ยง ทิศตะวันตกติดกับจังหวัดแม่ฮ่องสอนของไทยทางตะวันออกกับรัฐฉานทางตอนเหนือและรัฐกะเหรี่ยงทางตอนใต้ มีประชากร ๓๐๐,๐๐๐ คน^{๑๓} โดยแบ่งออกเป็น ๗ เมืองได้แก่ ดิมอโล่ พรุโล่ ลอยก่อ ผาซอง บอลาเค ซาดอ และแฮมแซะ ลอยก่อเป็นเมืองหลวงและมีประชากรประมาณ ๕๐,๐๐๐ คน โดยเป็นเมืองใหญ่ที่สุดในรัฐ

ชาวคะยาเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใหญ่ที่สุดของรัฐนี้ นอกเหนือไปจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ อย่างเช่น เก็กโก เกบา กะเหรี่ยง คะยัน (ปะด่ง) คะยอ เบร มะนุมนะนอ ฉาน ยินบ่อ และยินตาเล ชนเผ่าต่างๆ เหล่านี้สืบเชื้อสายจากบรรพชนกลุ่มเดียวกันแต่แยกกันออกเป็นกลุ่มต่างๆ^{๑๔} แต่ละชนเผ่าจะมีภาษา วัฒนธรรมและความเชื่อเป็นของตนเอง โดยในแต่ละเผ่าจะมีภาษาพูดที่หลากหลายและมีความแตกต่างหลายอย่าง บางเผ่ามีประชากรเหลืออยู่ไม่มากนัก อย่างเช่น ชนเผ่ายินตาเลมีประชากรเหลืออยู่เพียง ๑,๐๐๐ คน

^{๑๒} Karenni Development and Research Group 2006, Dammed by Burma's Generals

^{๑๓} การสำมะโนประชากรของ KNPP พ.ศ.๒๕๔๗ รายงานที่นำเสนอต่อที่ประชุมสมัชชา KNPP ครั้งที่ ๑๐ พ.ศ.๒๕๔๘ ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๒๖ เป็นต้นมา ในประเทศพม่ายังไม่มีการสำมะโนประชากรอย่างเป็นทางการ แต่ตัวเลขจำนวนประชากรของรัฐคะเรนนิซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปคือมากกว่า ๒๕๐,๐๐๐ คน แต่ถ้านับรวมผู้พลัดถิ่นในประเทศแล้ว น่าจะเป็นจำนวน ๓๐๐,๐๐๐ คน

^{๑๔} ปัจจุบันเราเรียกกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้รวมๆ ว่า “คะเรนนิ” เนื่องจากอาศัยอยู่ในรัฐคะเรนนิ แต่เดิมนั้นคำว่าคะเรนนิ หมายถึง “กะเหรี่ยงแดง” (คะยา)

สาละวินเป็นแม่น้ำสายหลักของพื้นที่นี้โดยไหลจากเหนือสู่ใต้ทางทิศตะวันออกของรัฐ มีแม่น้ำสาขาสายสำคัญคือแม่น้ำปุ่น ซึ่งมีลำน้ำบาลูของเป็นลำน้ำสาขาที่สำคัญมีการสร้างเขื่อนโมเบียที่นี้ แม่น้ำปุ่นไม่เหมาะกับการล่องเรือ ในขณะที่แม่น้ำสาละวินมีความลึกมากเพียงพอที่จะให้เรือล่องได้ทุกฤดูกาล ส่งผลให้กลายเป็นเส้นทางคมนาคมหลักของรัฐคะเรนนี้

ประชาชนส่วนใหญ่ในรัฐทำเกษตรแบบพอเพียงตามที่ราบและภูเขา รวมทั้งการล่าสัตว์ จับปลาและการหาของป่า นอกจากนั้นยังมีการประกอบอาชีพเป็นผู้ตัดไม้รายย่อยและการค้าขายตามเส้นทางแม่น้ำ โดยเฉพาะการค้าขายกับประเทศไทยผ่านแม่น้ำสาละวินกลุ่ม KDRG ประมาณว่าประชาชน ๑๐๐,๐๐๐ คนหรือหนึ่งในสามของประชากรของรัฐต้องพึ่งพาแม่น้ำสาละวิน แม่น้ำปุ่น และแม่น้ำปายเพื่อการเลี้ยงชีพ ไม่ว่าจะเป็นการจับปลา การค้าขายหรือการเกษตร

ผลกระทบจากเขื่อนสาละวินซึ่งจะทำให้เกิดน้ำท่วมยอมนुकความต่อการดำรงอยู่ของประชาชนในพื้นที่

ทรัพยากรด้านเศรษฐกิจที่สำคัญในรัฐคะเรนนี้ได้แก่ทรัพยากรป่าไม้ อย่างเช่น ไม้สัก นอกจากนั้นยังมีแหล่งตึบกและกังสดนที่สำคัญโดยเฉพาะเหมืองแร่ที่อยู่แถบเมืองมอจี แร่อื่นๆ ซึ่งพบประกอบด้วยหินอ่อน พลวง ทองคำและนิล

เนื่องจากความยากลำบากด้านการคมนาคมและความขัดแย้งซึ่งดำรงอยู่ เป็นเหตุให้การพัฒนาด้านมนุษย์ในรัฐคะเรนนี้ล่าช้ากว่าที่อื่น อัตราการรู้หนังสือในรัฐนี้ต่ำกว่าพื้นที่อื่นๆ ของพม่าเป็นอย่างมาก^{๑๕} จากข้อมูลของกระทรวงศึกษาธิการใน พ.ศ.๒๕๔๑ มีโรงเรียนมัธยมเพียง ๑๐ แห่งทั่วทั้งรัฐคะเรนนี้ ส่วนที่เมืองแฮมและแซะและชาดอไม่มีโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเลย โดยมีแต่โรงเรียนที่สอนจนถึงระดับมัธยมต้นเมืองละ ๑ แห่ง

สภาพการณ์ด้านสาธารณสุขอยู่ในสภาพเลวร้าย มีปัญหาการขาดสารอาหารและขาดแคลนอาหารอย่างรุนแรง ในหลายพื้นที่การเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุขมีจำกัด โดยมีเฉพาะในเมืองใหญ่ๆ โรคติดต่อเป็นสาเหตุสำคัญของการเจ็บไข้ได้ป่วยและการตาย รวมทั้งการบังคับโยกย้ายยังทำให้โรคเหล่านี้แพร่กระจายกว้างขวางยิ่งขึ้น รัฐคะเรนนี้มีอัตรา

^{๑๕} Conflict and Displacement in Karenni: The Need for Considered Responses, Burma Ethnic Research Group, 2000

การเจ็บป่วยและเสียชีวิตเนื่องจากโรคมะเร็งสูงสุดแห่งหนึ่งในพม่า การฉีดวัคซีนป้องกันโรคอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ยทั้งประเทศมาก และประชาชนไม่สามารถเข้าถึงน้ำดื่มที่ปลอดภัย^{๑๖}

การเพิ่มกำลังทหารในรัฐคะเรนนี่

ระหว่าง พ.ศ.๒๕๓๑-๒๕๐๔ ทหารพม่าได้ถูกส่งมาประจำการในรัฐคะเรนนี่ โดยผลัดเปลี่ยนมาหลายกองพัน แต่หลังการก่อสร้างโรงไฟฟ้าที่ลอปิตะสำเร็จลงเมื่อ พ.ศ.๒๕๐๔ มีการส่งกองพันทหารเบามาประจำการอย่างถาวรที่เมืองลอปิตะ และส่งทหารมาเพิ่มขึ้นตามส่วนอื่นๆ ของรัฐ ในปัจจุบันมีกองพันทหาร ๒๔ กองพันซึ่งประจำการและปฏิบัติหน้าที่ในรัฐคะเรนนี่^{๑๗}

๘๒

ประชาชนถูกทารุณ

รัฐบาลทหารพม่าพยายามที่จะเข้ามายึดครองรัฐคะเรนนี่ และนับตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๐๓ เป็นต้นมา ทหารพม่าใช้ยุทธวิธี “๔ ตัด” ในพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมีเป้าหมายให้พลเรือนตัดการส่งเสบียงและความสนับสนุนให้กับกองกำลังติดอาวุธฝ่ายต่อต้าน นโยบาย “๔ ตัด” ครั้งแรกในรัฐคะเรนนี่เกิดขึ้นราว พ.ศ.๒๕๑๗-๒๕๑๘ โดยมีเป้าหมายที่จะกวาดล้างพื้นที่ตามริมฝั่งแม่น้ำปายและสาละวิน มีการทำลาย ๒๔ หมู่บ้านและเป็นเหตุให้ประชาชนประมาณ ๓,๒๗๐ คนต้องไร้ที่อยู่^{๑๘} การต่อสู้ดำเนินไปตลอดทศวรรษ ๑๙๘๐ และพื้นที่บริเวณแม่น้ำสาละวินยังคงเป็นจุดที่มั่นทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญของกองกำลังทั้งสองฝ่าย

การพลัดถิ่นของพลเรือนในรัฐคะเรนนี่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ทั่วไป มีการใช้กำลังผลักดันให้หมู่บ้านอพยพออกไป จากนั้นก็เผาทำลายหมู่บ้านเพื่อป้องกันไม่ให้ชาวบ้านกลับมาอีก พลเรือนเหล่านี้ต้องย้ายไปอยู่ในพื้นที่ซึ่งมีทหารควบคุม หรือไม่ก็ต้องแยกเป็นกลุ่มเล็กๆ เพื่อซ่อนตัว โดยอาศัยป่าและลำธารเป็นแหล่งอาหารเพื่อให้อยู่รอด

^{๑๖} Conflict and Displacement in Karenni: The Need for Considered Responses, Burma Ethnic Research Group, 2000

^{๑๗} แหล่งข้อมูลทางทหารของ KNPP

^{๑๘} จากการสัมภาษณ์ของ KDRG และข้อมูลจากสมาคมครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ผู้อพยพ พ.ศ.๒๕๔๘ (ผู้อพยพ ๓,๒๗๐ คนส่วนใหญ่เข้ามาในประเทศไทย)

เมื่อสถานการณ์ดีขึ้น พวกเขาอาจจะกลับมาที่หมู่บ้านหรือไม่ก็ย้ายไปอยู่อย่างถาวรในพื้นที่ใหม่ ด้วยลักษณะดังกล่าว ประชาชนจึงต้องอพยพหลายครั้งระหว่างป่ากับหมู่บ้าน ซึ่งส่งผลกระทบทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ทหารพม่าไม่ได้ให้ความช่วยเหลือในขณะที่มีการโยกย้าย แม้แต่ผู้ที่ปฏิบัติตามคำสั่งโยกย้าย บางส่วนก็อาจจะต้องเสียชีวิตก่อนที่จะไปถึงยังที่หมาย^{๑๙}

หลังจากมีการละเมิดข้อตกลงหยุดยิงระหว่างฝ่ายกองกำลังคะเรนนิ KNPP (Karen National Progressive Party-KNPP) และกองทัพพม่า ในปี ๒๕๓๘ ทหารพม่าก็เริ่มยุทธการโจมตีอย่างรุนแรงเพื่อหวังจะยึดครองรัฐคะเรนนิให้ได้

ในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมารัฐบาลทหารพม่าได้ใช้ยุทธวิธีหลายอย่าง ทั้งการโจมตีโดยกองกำลังทหารโดยตรง การบังคับโยกย้ายหมู่บ้าน ตลอดจนการสู้รบที่ผ่านมา รัฐบาลทหารได้ละเมิดสิทธิมนุษยชนเพื่อเข้ามายึดครองพื้นที่มากขึ้น ส่งผลให้มีชาวคะเรนนิซึ่งต้องหลบหนีหรืออพยพเข้ามาสู่ประเทศไทยเพิ่มจำนวนขึ้น

ภายใต้บริบทดังกล่าว การก่อสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ในแม่น้ำสาละวิน จะยิ่งทำให้มีการเพิ่มกำลังทหารมากขึ้น โดยอ้างว่าเพื่อรักษาความปลอดภัยให้กับโครงการ ท้ายที่สุดแล้วทั้งเขื่อนและไฟฟ้าที่ผลิตได้ก็จะทำให้เกิดรายได้ที่สนับสนุนให้รัฐบาลทหารยึดครองอำนาจต่อไป

การบังคับโยกย้ายขนานใหญ่

ใน พ.ศ. ๒๕๓๙ มีการบังคับหมู่บ้านที่ให้ความช่วยเหลือกับกองกำลังคะเรนนิ KNPP ทั่วทั้งรัฐให้โยกย้ายออกไป เพียงปีเดียวมีการบังคับโยกย้ายถึง ๒๑๒ หมู่บ้าน^{๒๐} ส่งผลให้พลเรือนอย่างน้อย ๓๗,๐๐๐ คนต้องหลบหนีเข้าไปอยู่ในป่า หรือไม่ก็ต้องไปเบียดเสียดยัดเยียดกันอยู่ในพื้นที่อพยพ^{๒๑}

^{๑๙} จากรายงาน Aftermath: Three years of dislocation in the Kayah State, ของ Amnesty International เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๔๒ ใน พ.ศ. ๒๕๓๕ พลเรือนมากกว่า ๑๒,๐๐๐ คนจาก ๕๗ หมู่บ้านทางภาคตะวันตกของเมืองพุกซอ และพลเรือนมากกว่า ๘,๐๐๐ คนจากเมืองเดมอซอถูกผลักดันให้ออกจากพื้นที่สูงและพื้นที่ชนบทไปอยู่ในเมืองพุกซอและเดมอซอตามลำดับ โดยไม่มีการให้ความช่วยเหลือด้านการขนส่ง อาหารหรือเวชภัณฑ์แต่อย่างใด ในช่วง ๓ เดือนดังกล่าวประชาชนมากกว่า ๔๐ คนเสียชีวิตเนื่องจากขาดอาหารและโรคระบาด

^{๒๐} Forced Relocation in Karenni: An Independent Report by the Karen Human Rights Group, Report KHRG # 96-24, Karen Human Rights Group, 1996

^{๒๑} Conflict and Displacement in Karenni: The Need for Considered Responses, Burma Ethnic Research Group, 2000

ก่อนหน้า พ.ศ.๒๕๓๙ พื้นที่ราบสูงซึ่งอยู่ระหว่างแม่น้ำปุ่นกับสาละวิน เป็นฐานที่มั่นสำคัญของกองกำลังคะเรนนี่ KNPP ในการโจมตีทหารพม่า เป็นเหตุให้พื้นที่นี้ตกเป็นเป้าหมายสำคัญของการบังคับโยกย้าย ในจำนวน ๒๑๒ หมู่บ้านซึ่งถูกโยกย้ายเมื่อ พ.ศ.๒๕๓๙ มีอยู่ ๙๖ หมู่บ้านซึ่งตั้งอยู่ใน พื้นที่ระหว่างแม่น้ำปุ่นกับสาละวิน ซึ่งได้กลายเป็นพื้นที่ร้างไปแล้ว

ปฏิบัติการในช่วงพ.ศ.๒๕๑๗-๒๕๑๘ ทำให้หมู่บ้านส่วนใหญ่ซึ่งอยู่ ตามริมแม่น้ำสาละวินต้องอพยพออกไปมากยิ่งขึ้น

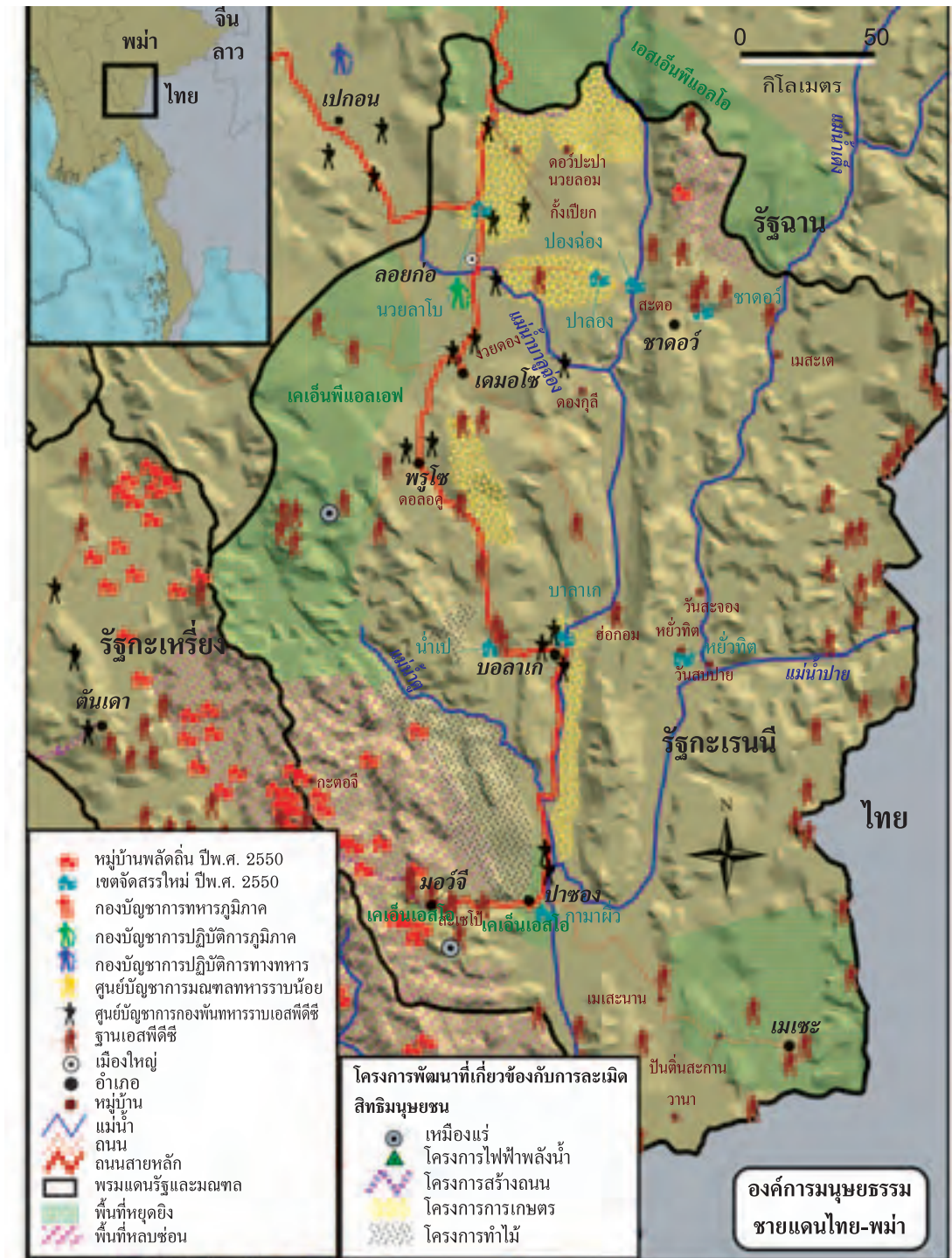
สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่เราควรคำนึงถึงในแง่ผลกระทบต่อมนุษย์เนื่องจากการสร้างเขื่อนสาละวิน แม้ว่าในพื้นที่เหล่านี้จะมีประชากรอยู่เบาบาง เนื่องจาก มีประชาชนหลายพันคนถูกผลักดันให้ทิ้งถิ่นฐานบ้านเรือนไปแล้ว แต่หาก มีการสร้างเขื่อนจะทำให้พวกเขาไม่สามารถกลับมายังพื้นที่นี้ได้อีกเลย เนื่องจากถูกน้ำท่วมไปทั้งหมด

ชาวบ้านในท้องถิ่นไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากจะต้องปฏิบัติตามคำสั่ง โยกย้ายตามช่วงเวลาที่กำหนด และอพยพไปยังพื้นที่ที่เตรียมไว้ โดย ไม่มีการให้ความช่วยเหลือใดๆ ทั้งการขนส่ง การจ่ายชดเชยที่ดินและ ทรัพย์สินที่ต้องสูญเสียไป นอกจากนี้ก่อนถึงวันกำหนดโยกย้ายทหารพม่า มักเข้ามาข่มขู่และทารุณชาวบ้าน ฆ่าสัตว์เลี้ยว เผาทุ่งฉาง ขโมยและทำลาย สิ่งของต่างๆ ทั้งเด็ก คนชรา คนป่วยและผู้หญิงต้องถูกบังคับให้เดินไปยัง พื้นที่อพยพ และเมื่อชาวบ้านเดินทางออกไปแล้วทหารพมามักจะเผาหมู่บ้าน เพื่อป้องกันไม่ให้ชาวบ้านกลับมาอีก

ชาวบ้านที่ปฏิบัติตามคำสั่งต้องไปอาศัยอย่างเบียดเสียดอัดเยียด ในพื้นที่อพยพ ซึ่งขาดแคลนเวชภัณฑ์ อาหาร มีพื้นที่ทำกินน้อยมีการจำกัด การเดินทางและยังถูกบังคับให้ทำงาน ผู้หญิงเป็นกลุ่มที่ต้องเผชิญกับการ ละเมิดมากที่สุดทั้งในและนอกพื้นที่อพยพ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้อพยพ ยืนยันถึงการทำร้ายและการข่มขืน ชาวบ้านบางส่วนไม่ยอมอยู่ในพื้นที่ อพยพและต้องหลบหนีไปป่าลึก ซึ่งต้องเผชิญกับโรคภัยและสภาพ ขาดแคลนอาหาร ความไม่มั่นคงในชีวิตกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีประจำวัน สำหรับชาวคะเรนนี่ เนื่องจากหลายพื้นที่ถูกประกาศให้เป็น พื้นที่สีดำ หรือ พื้นที่ซึ่งยิงได้อย่างเสรี^{๒๒}

^{๒๒} Conflict and Displacement in Karenni: The Need for Considered Responses, Burma Ethnic Research Group, 2000

รัฐกะเรนนี

หมายเหตุ: แผนที่อาจมีการใช้ตัวสะกดชื่อต่างๆ แตกต่างจากเนื้อหาหลักในหนังสือ

สถานการณ์ผู้พลัดถิ่นในประเทศและผู้อพยพในปัจจุบัน

จากข้อมูลของ Thailand Burma Border Consortium ใน พ.ศ.๒๕๕๐ มีผู้พลัดถิ่นในประเทศอยู่ประมาณ ๘๑,๐๐๐ คนในรัฐคะเรนนี้ หรือคิดเป็น เกือบ ๑ ใน ๓ ของประชากรทั้งหมดในรัฐ

ผู้พลัดถิ่นในประเทศเหล่านี้แยกกันเป็นกลุ่มเล็กๆ กระจายไปอยู่ตามป่า และมักจะตั้งโยกย้ายอยู่บ่อยๆ ขึ้นอยู่กับสภาพการลาดตระเวนของทหาร และการโจมตีสู้รบกันทำให้พวกเขาต้องถูกโยกย้ายและ/หรือต้องเผชิญกับความรุนแรงเมื่อใดก็ได้

ตาราง จำนวนผู้พลัดถิ่นในประเทศในรัฐคะเรนนี้ พ.ศ.๒๕๕๐^{๒๓}

เมือง	จำนวนผู้พลัดถิ่น ในประเทศ ซึ่งหลบซ่อนตัว	จำนวนผู้พลัดถิ่น ในประเทศ ในเขตหยุดยิง	จำนวนผู้พลัดถิ่น ในประเทศ ในพื้นที่อพยพ	ผู้พลัดถิ่น ในประเทศ ทั้งหมด
ชาดอ	๒,๙๐๐	๑,๓๐๐	๐	๔,๒๐๐
ลอยก่อ	๐	๑,๙๐๐	๖,๗๐๐	๘,๖๐๐
ดิมอโส	๐	๑,๔๐๐	๓๘,๐๐๐	๓๙,๔๐๐
พรูโส	๑,๔๐๐	๐	๖,๐๐๐	๗,๔๐๐
บอลาเค	๐	๐	๐	๙๐๐
ผาซอง	๕,๗๐๐	๙๐๐	๕,๒๐๐	๑๑,๖๐๐
แฮมแซะ	๐	๗๐๐	๙,๘๐๐	๑๐,๕๐๐
รวม	๑๐,๐๐๐	๔,๘๐๐	๖๖,๒๐๐	๘๑,๐๐๐

พลเรือนจำนวนมากอพยพเข้ามาในไทยเพื่อความปลอดภัย จำนวนผู้อพยพชาวคะเรนนี้ที่ลี้ภัยจากสงครามและจดทะเบียนในไทยเพิ่มจำนวนถึง ๒๒,๓๓๓ คน ในช่วงระหว่าง พ.ศ.๒๕๓๓-๒๕๔๘^{๒๔} ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ไม่ปรากฏข้อมูลชัดเจนว่ามีผู้ลี้ภัยชาวคะเรนนี้ที่อพยพและยังอยู่ในประเทศไทย แต่ไม่ได้อยู่ในค่ายผู้พลัดถิ่นอีกเท่าไร

^{๒๓} Conflict and Displacement in Karenni: The Need for Considered Responses, Burma Ethnic Research Group, 2000

^{๒๔} Thailand Burma Border Consortium December 2005 population figures

การละเมิดสิทธิมนุษยชนและการโจมตีล่าสุด

ตลอดพื้นที่ลุ่มน้ำสาละวิน ในรัฐคะเรนนี่ในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา^{๒๕} มีรายงานการบังคับให้เป็นลูกหาบ บังคับใช้แรงงาน ขูดรีดเอาข้าวสิ่งของ และเงินไป การทรมานวิสามัญฆาตกรรมและการเผาหมู่บ้านทั้งที่เป็น บ้านเรือน วัดวาอารามและยุงฉางโดยทหารพม่า เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๘ ทหารพม่า ๔ กองพันเข้ามาก่อความวุ่นวายในเขตกาลคริสต์มาส และเผาบ้านเรือนในหมู่บ้านจีจอบอไปหลายหลัง ทำให้ชาวบ้านต้อง หลบซ่อนตัว จำนวนผู้พลัดถิ่นในประเทศรายใหม่ที่เกิดขึ้นในพื้นที่นี้ มีมากถึง ๑,๒๐๖ คน^{๒๖}

จากผลงานที่ผ่านมาของรัฐบาลทหารพม่า เป็นที่ชัดเจนว่าการ ก่อสร้างเขื่อนในแม่น้ำสาละวินเป็นไปเพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์โดยรวม ของพวกเขาที่จะยึดครองพื้นที่ ประชาชนและครอบครัวพหุวัฒนธรรมชาติ ที่หลากหลาย

^{๒๕} Human Rights Violations in Karenni, Karenni News and Information Committee, annual reports 1996-2005

^{๒๖} Free Burma Rangers Update: Burma Army Attacks Karenni, Free Burma Rangers, January 2, 2006

ชาวบ้านสองฝั่งน้ำร่วมกันประกาศเจตนารมณ์คัดค้านการสร้างเขื่อนสาละวิน ที่ทำงานเขื่อนเวยจี ชายแดนไทย-พม่า
เนื่องในวันหยุดเขื่อนโลก พ.ศ.๒๕๕๐ ภาพโดย โครงการแม่น้ำเพื่อชีวิต

ฮัจยี เว็จนกาวะนวมเรน

โครงการแม่น้ำเพื่อชีวิต

แม่น้ำสาละวินไหลกลับเข้าพม่าอีกครั้งที่บ้านสบเมย เมื่อแม่น้ำเมยบรรจบกับแม่น้ำสาละวิน พื้นที่จากบ้านสบเมยลงไปจนถึงเมืองพะอาน (Pa-an) ซึ่งเป็นเมืองหลวงของรัฐกะเหรี่ยง กล่าวได้ว่าเป็นช่วง “แดนสนธยา” ของแม่น้ำสาละวิน ทั้งนี้เนื่องจากเป็นพื้นที่ซึ่งมีการคุ้มกันอย่างเข้มงวดโดยกองทัพบพม่าและกองกำลังกะเหรี่ยง DKBA ซึ่งเป็นพันธมิตรของรัฐบาลทหารพม่า พื้นที่ดังกล่าวไม่สามารถเข้าถึงได้ง่ายนักโดยคนภายนอก

แม่น้ำในช่วงนี้มีลักษณะทางระบบนิเวศที่สลับซับซ้อนและยังไม่มีการศึกษาอย่างจริงจัง ตลอดลำน้ำช่วงนี้ มีแก่งขนาดใหญ่ตลอดแม่น้ำสาละวินถึง ๑๒ แห่ง รวมถึง “แก่งแปนทีลอซู” แก่งที่ใหญ่ที่สุดได้แก่ แก่งมาต่าตะก่า ซึ่งเป็นภาษาพม่า แปลว่าประตูดุไฟ หรือประตูนรก คาดว่าแก่งแห่งนี้จะเป็นจุดสร้างเขื่อนฮัจยี

อวสานมาเนอพลอร์ ดลีนผู้อพยพ

ก่อน พ.ศ.๒๕๓๘ กองกำลังกะเหรี่ยง KNU มีฐานที่มั่นอยู่ที่มาเนอพลอร์ริมแม่น้ำเมย ประชาชนชาวกะเหรี่ยงตั้งหมู่บ้านอยู่กระจัดกระจายในแถบลุ่มน้ำเมยและสาละวิน

แต่เมื่อเกิดความขัดแย้งภายในกองทัพจนนำไปสู่การแยกตัวของกลุ่มกะเหรี่ยงพุทธ (Democratic Buddhist Karen Army) ซึ่งแปรพักตร์ไปร่วมมือ

แม่ปรุเก แก่งใหญ่ในแม่น้ำสาละวิน ไม่ไกลจากห้วงงานเขื่อนฮัตจี ในรัฐกะเหรี่ยง
ภาพโดย โครงการแม่น้ำเพื่อชีวิต

กับรัฐบาลทหารพม่า ทำให้กองทัพพม่าอาศัยความขัดแย้งนี้เข้ามาโจมตีมาเนอพลอร์จนแตกพ่ายในที่สุดเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ.๒๕๓๘

อวสานของมาเนอพลอร์ทำให้เกิดการอพยพประชาชนจากพื้นที่ลุ่มน้ำสาละวิน-เมย ในรัฐกะเหรี่ยงเข้าสู่ประเทศไทยทันที ๑๕,๐๐๐ คน ใน พ.ศ. ๒๕๓๘^๑ นอกจากนี้ยังมีการบังคับอพยพชาวบ้านจากหมู่บ้านต่างๆ ในเขต ตำบลต่วยโล และตำบลบือโซะ มายังแปลงอพยพภายใต้การควบคุมของกองกำลังกะเหรี่ยง DKBA ณ กองบัญชาการใหญ่ของกองทัพ DKBA ที่เหมียงจีหู่ ใกล้กับจุดสร้างเขื่อนฮัตจีในปัจจุบัน

เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ประชาชนที่เคยอาศัยในพื้นที่ดังกล่าวต้องถูกถอนรากถอนโคน จำนวนประชากรในแถบนี้ลดลงอย่างมากนับตั้งแต่สูญเสียมาเนอพลอร์

อย่างไรก็ตาม บริเวณแม่น้ำสาละวินทางท้ายน้ำของจุดสร้างเขื่อนแถบกะมาหม่อง ยังมีชาวบ้านอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น โดยเฉพาะบนเกาะ ๒ แห่ง กลางแม่น้ำสาละวิน (ดูแผนที่) เกาะเล็ก ชาวกะเหรี่ยงเรียกว่า เกาะตริ และเกาะใหญ่ เรียกว่า เกาะลู

เกาะใหญ่สองแห่งกลางลำน้ำสาละวินในรัฐกะเหรี่ยง เป็นแหล่งอาศัยและทำมาหากินของชาวบ้าน จะต้องได้รับผลกระทบจากเขื่อนฮัตจีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ภาพจาก Google Earth

^๑ Karen Rivers Watch 2004, Damming at Gunpoint

บนเกาะลู มีหมู่บ้านทั้งหมด ๑๘ แห่ง แบ่งเป็น ๒ ตำบล มีประชากรรวมประมาณ ๑๐,๐๐๐ คน ส่วนบนเกาะตรี แม้ไม่มีหมู่บ้านถาวร แต่มีชาวบ้านอย่างน้อย ๕,๐๐๐ คน ใช้พื้นที่บนเกาะเพื่อเพาะปลูก ทั้งแปลงผัก ริมน้ำ และไร่อ้อย

ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ริมน้ำ ใช้น้ำจากแม่น้ำสาละวินโดยตรงเพื่อการอุปโภคบริโภค ส่วนชาวบ้านที่อยู่ไกลเข้าไปบนเกาะต้องขุดบ่อบาดาล ชาวบ้านกล่าวว่าในช่วงฤดูแล้งที่แม่น้ำสาละวินลดระดับลง ชาวบ้านต้องขุดบ่อน้ำให้ลึกลงไป จึงกล่าวได้ว่าระดับน้ำของแม่น้ำสาละวินมีผลโดยตรงกับบ่อน้ำของชาวบ้านที่อาศัยอยู่บนเกาะ

เกาะสองแห่งนี้มีชื่อเสียงในการผลิต “เหาะแหวะแอะ” หรือ น้ำตาลอ้อย เนื่องจากเป็นแหล่งปลูกอ้อยที่อุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านเก็บฝืนจากไม้ที่ไหลมากับแม่น้ำสาละวินเพื่อเคี้ยวน้ำตาลอ้อย ซึ่งเป็นการผลิตที่ต้องใช้พื้นที่จำนวนมาก

ไม้ที่ไหลตามน้ำสาละวิน มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชนในบริเวณนี้เป็นอย่างยิ่ง นอกจากเก็บไม้เพื่อทำฝืนแล้ว ท่อนไม้ขนาดใหญ่ยังถูกนำมาแปรรูปในโรงงานซึ่งตั้งอยู่บนเกาะ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ของ KNU ระบุว่า “หากกันเขื่อน ไม่มีไม้ลอยมากับแม่น้ำอีก ชาวบ้านที่นี่ก็หมดอาชีพ”^๒

ใกล้ๆ กันกับเกาะทั้งสอง ที่ปากแม่น้ำยูซาลินเมื่อบรรจบกับแม่น้ำสาละวิน มีหมู่บ้านขนาดใหญ่ของชาวบ้านเชื้อสายพม่า ขนาดประมาณ ๒๐๐ หลังคาเรือน ชาวบ้านที่นี่ดำรงชีพด้วยการหาปลาจากแม่น้ำสาละวิน และเก็บไม้ลอยน้ำ

ความดิ้นหน้าโครงการและสถานการณ์ในพื้นที่

แม้ที่ผ่านมาการเปิดเผยข้อมูลจัดว่าอยู่ในระดับต่ำ ข้อมูลที่มีชี้ให้เห็นว่าโครงการเขื่อนฮัตจี จะเป็นโครงการเขื่อนแห่งแรกบนแม่น้ำสาละวิน ทั้งนี้เนื่องจากความดิ้นหน้าของโครงการที่รุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว ดังนี้

๙ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๘ บริษัท กฟผ. จำกัด (มหาชน) (ปัจจุบันคือการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย) ได้ทำบันทึกข้อตกลง (Memorandum

^๒ สัมภาษณ์เมื่อ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

of Agreement- MoA) กับกรมไฟฟ้าพลังน้ำ กระทรวงไฟฟ้าของรัฐบาลพม่า เพื่อพัฒนากรรมสิทธิ์ และการดำเนินงานของโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำ ฮัตจีในลุ่มน้ำสาละวิน ประเทศสหภาพพม่า^๓ ทั้งนี้เอกสารบันทึกข้อตกลง กฟผ.ไม่สามารถเปิดเผยให้ได้ เนื่องจากมีข้อความบันทึกชัดเจนว่าห้าม คู่ลงนามนำเอกสารไปเปิดเผยโดยพลการ

จากนั้นคณะสำรวจของกฟผ. ก็ลงปฏิบัติงานในพื้นที่รัฐกะเหรี่ยง แต่ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.๒๕๔๙ เจ้าหน้าที่ของกฟผ. ก็เหยียบกับระเบิด ขณะปฏิบัติหน้าที่สำรวจเขื่อนฮัตจี และเสียชีวิตหลังนำส่งโรงพยาบาล ในกรุงเทพมหานคร

๒๖ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๔๙ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และ Sinohydro Corporation ของจีนลงนามบันทึกความเข้าใจ (MOU) ในการ พัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำฮัตจี ในพม่า^๔ ณ จัตุรัสเทียนอันเหมิน กรุงปักกิ่ง จึงทำให้โครงการนี้มีผู้ลงทุน ๓ ฝ่าย คือ กฟผ. รัฐบาลพม่า และบริษัทจีน รายงานข่าวระบุว่ามีการแบ่งสัดส่วนการถือหุ้นในโครงการ เป็นกฟผ. ๔๕ เปอร์เซ็นต์ รัฐบาลพม่า ๑๕ เปอร์เซ็นต์ และซิโนไฮโดร ๔๐ เปอร์เซ็นต์^๕

บริษัทซิโนไฮโดร (Sino Hydro Corporation) เป็นบริษัทพลังงานยักษ์ใหญ่จากจีน ปัจจุบันมีการลงทุนในต่างประเทศหลายแห่ง รวมถึงเขื่อนปากลาย กั้นแม่น้ำโขงสายหลักที่ เมืองปากลาย สปป.ลาว และเขื่อนแบบขั้นบันไดอีก ๗ แห่งบนแม่น้ำอู น้ำสาขาของแม่น้ำโขง ที่แขวงหลวงพระบาง สปป.ลาว เพื่อย้ายไฟฟ้าให้แก่ประเทศไทย

๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๔๙ กฟผ. ได้ลงนามกับสถาบันวิจัย สภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม มีกำหนดส่งรายงานการศึกษาภายใน ๑๕ เดือน^๖ โดยคณะสำรวจได้ลงเก็บ ข้อมูลภาคสนามอย่างเป็นทางการทั้งสิ้น ๖ ครั้ง

^๓ สรุปรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรณีโครงการ ก่อสร้างเขื่อนในแม่น้ำสาละวิน ๒๕๕๐

^๔ ข่าวกระทรวงพลังงาน ๒๖ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๔๙

^๕ SHAN Hevald Agency for News, 2007

^๖ สรุปรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรณีโครงการ ก่อสร้างเขื่อนในแม่น้ำสาละวิน ๒๕๕๐

๒ กันยายน พ.ศ.๒๕๕๐ ค่ายพักพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ถูกโจมตีด้วยอาวุธหนักระหว่างการสำรวจเพื่อก่อสร้างเขื่อนฮัตจี ในพม่าเป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตหนึ่งคน และเจ้าหน้าที่ทั้งหมดรวม ๔๒ คน ต้องอพยพออกจากพื้นที่กลับประเทศไทยทันที

กล่าวได้ว่าเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์การสร้างเขื่อนของ กฟผ. และประเทศไทยที่ต้องสูญเสียทรัพยากรบุคคลเนื่องจากเลือกสร้างเขื่อนในพื้นที่ซึ่งขาดเสถียรภาพทางการเมืองและการทหาร

หลังจากนั้นมีรายงานข่าวว่า กฟผ. ระบุการดำเนินโครงการในพื้นที่ฮัตจีเกินกว่าที่การพม่าจะรับรองความปลอดภัยให้แก่เจ้าหน้าที่ไทย ข้อมูลนี้ตรงกับรายงานของกลุ่มปกป้องแม่น้ำกะเหรี่ยงซึ่งระบุว่าหลังเหตุการณ์ดังกล่าวกองทัพบม่าได้เพิ่มกองกำลังทหารเพื่อคุ้มกันพื้นที่ก่อสร้างเขื่อนโดยมอบหมายให้กองพันทหารเบา LIB ๕๔๙ เข้ามาประจำการแทนกองพัน ๕๔๘ โดยปฏิบัติการร่วมกับกองพัน ๕๕๕ ของกองกำลังกะเหรี่ยง DKBA^{๔๗}

ทางกองกำลังกะเหรี่ยง KNU มีจุดยืนไม่เห็นด้วยกับโครงการเขื่อนสาละวินมาตลอด เห็นได้จากแถลงการณ์ของเคเอ็นยูเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๙ ที่ระบุว่าสถานการณ์ทางการเมืองในพม่ายังคงไม่สงบ โครงการนี้ไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชนและเคเอ็นยู ถือเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพและความปลอดภัยของประชาชนชาวกะเหรี่ยง โครงการเขื่อนจะสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชนในพื้นที่เคเอ็นยูจึงเรียกร้องให้หน่วยงานและประเทศที่เกี่ยวข้องระับความร่วมมือดังกล่าวทันที^{๔๘}

แต่การสร้างเขื่อนฮัตจี จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการ “เคลียร์ทาง” เนื่องจากการเดินทางไปยังฮัตจี ตามลำน้ำสาละวินจากชายแดนไทยที่บ้านสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ต้องผ่านฐานของกองกำลังกะเหรี่ยง KNU ซึ่งยืนยันที่จะไม่อนุญาตให้คณะสำรวจเขื่อนเดินทางผ่านด่านไปได้

ส่วนพื้นที่ห้วงงานเขื่อนฮัตจี แม้จะอยู่ในรัฐกะเหรี่ยง แต่เป็นพื้นที่ภายใต้การควบคุมของกองทัพบม่า และกองกำลังกะเหรี่ยง DKBA กองกำลังพันธมิตรของกองทัพบม่า

การที่ KNU ไม่ยอมเปิดด่านที่สบเมย ทำให้คณะสำรวจของหน่วยงานสร้างเขื่อนต้องเดินทางอ้อมไปทางย่างกุ้ง หรือผ่านด่านแม่สอด-เมียวดี

^{๔๗} Karen Rivers Watch Report 18 July 2007, Hat Gyi Dam Studies Underway

^{๔๘} Office of the Supreme Headquarter Karen National Union Kawthoolei, February 13, 2006, KNU Statement Regarding Hatgyi Dam Construction Project

เนื่องจากห้วงงานเขื่อนอยู่ในประเทศพม่า จำเป็นต้องปรับเส้นทางจาก
ห้วงงานเขื่อนสู่ชายแดนไทย เพื่อการขนส่งอุปกรณ์ก่อสร้างและติดตั้งสายส่ง
ไฟฟ้าแรงสูง โดยมีการปรับปรุงเส้นทางจากบ้านแม่ตะวอ หรือบ้านท่าสองยาง
อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก สู่ริมน้ำสาละวินที่เหมืองจีหู่ เป็นระยะทาง
๔๒ กิโลเมตร

ตลอดเวลา ๒ ปีที่ผ่านมา หน่วยงานสร้างเขื่อนและทางกั้นน้ำพยายามเจรจากับผู้นำระดับสูงของ KNU ให้เปิดทางสำหรับการสร้างเขื่อนฮัตจี แหล่งข่าวระดับสูงใน KNU ระบุว่า ต้นเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๐ หน่วยงานไทยได้ขอการเจรจาลับกับคณะกรรมการบริหารเคเอ็นยู ซึ่งการเจรจาดังกล่าวจัดขึ้นในตัวเมืองแม่สอ แต่ KNU ยังยืนยันคำตอบเช่นเดิม คือปฏิเสธไม่ให้ความร่วมมือในการเปิดเส้นทางสู่ห้วยน้ำเขื่อน

อนึ่งแหล่งข่าววงในเปิดเผยว่า การดำเนินการศึกษาสำรวจเขื่อนฮัตจี ในปัจจุบันอาจเกิดข้อขัดแย้งระหว่างผู้ร่วมทุนฝ่ายไทยและฝ่ายจีน โดยเฉพาะในประเด็นการออกแบบเขื่อน โดยที่ทางฝ่ายจีนเสนอแบบเขื่อนซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าที่ทางฝ่ายไทยได้ออกแบบไว้ จึงต้องติดตามว่าท้ายสุดแล้วปัญหานี้ จะถูกแก้ไขไปในรูปแบบเดียวกับกรณีเขื่อนท่าช้างหรือไม่^{๙๗}

๙๗

สถานการณ์ในพื้นที่ฝั่งไทย

แม้ยังไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับสถานะของโครงการเขื่อนฮัตจี แต่ในระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๔๙ จนถึงปัจจุบัน (ณ เดือนมิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๑) มีรายงานความเคลื่อนไหวของโครงการในพื้นที่ อำเภอสบเมย และอำเภอแม่สะเรียงอย่างต่อเนื่อง

ที่บ้านสบเมย เจ้าหน้าที่กฟผ. และทหารพราน ได้ปักเสาวัดระดับน้ำบนริมตลิ่งที่ทำเรือบ้านสบเมย ทั้งนี้ไม่มีการชี้แจงข้อมูลต่อชาวบ้าน ในรายละเอียดแต่อย่างใด ดังที่ผู้ใหญ่บ้านสบเมย ตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย กล่าวว่า “ตอนที่กฟผ. ลงไปสำรวจ กฟผ. บอกชาวบ้านว่าไม่ใช่การสร้างเขื่อน เพียงแค่สำรวจพื้นที่ลุ่มน้ำ และการตอบแต่ละครั้งก็ไม่เหมือนกัน”^{๙๘} ตรงกันกับที่ผู้ใหญ่บ้านห้วยแห้ง ตำบลแม่คง อำเภอแม่สะเรียง กล่าวว่า “ไม่ว่าชาวบ้านกะเหรี่ยงดีเคบีเอ หรือชาวบ้านฝั่งไทย

^{๙๗} เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๐ หนังสือพิมพ์เมียนมาร์ไทมส์ ได้รายงานข่าวว่ารัฐบาลทหารพม่าตัดสินใจเชิญบริษัทพลังงานจากจีน CGC (China Gezhouba Water and Power Group Co., Ltd) มาร่วมทุนในกัมพูชาโครงการนี้ ตามที่เจ้าหน้าที่จากการไฟฟ้าพม่าให้สัมภาษณ์ว่า “(บริษัท MDX) ดำเนินโครงการมาเป็นสิบปีแล้วแต่ยังไม่มีความคืบหน้า รัฐบาลจึงเปลี่ยนให้บริษัทจีนเข้ามารับช่วงแทน” เป็นการลวงไปปรับเปลี่ยนการถือหุ้นขนาดใหญ่ ยกให้บริษัทจีนกุมบังเหียนถือหุ้นสูงถึง ๕๑ เปอร์เซ็นต์ รัฐบาลพม่าคงไว้ ๒๕ เปอร์เซ็นต์ และบริษัทไทย MDX เหลือเพียง ๒๔ เปอร์เซ็นต์

^{๙๘} บันทึกการสัมภาษณ์ **เขื่อนฮัตจีกับการมีส่วนร่วมของประชาชน** วันที่ ๓๐ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๐ ณ ห้องประชุมสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ชุมชนในบริเวณนั้นไม่ได้รับข้อมูลจากหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัยเลย บางครั้งที่กฟ.ลงไปที่ไม่มีการชี้แจงต่อชาวบ้าน บางครั้งก็บอกว่ามาเที่ยวเฉยๆ”^{๑๑}

ประสบการณ์ที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า กฟผ. มีเจตนาปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับเขื่อนสาละวินมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นกับชาวบ้าน-ประชาชนในพื้นที่สื่อมวลชน คณะกรรมาธิการของวุฒิสภา แม้กระทั่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยอ้างข้อสัญญาห้ามเปิดเผยข้อมูล ซึ่งเป็นการจงใจที่ทำเช่นนั้น เนื่องจากในระบบกฎหมายไทย ข้อมูลโครงการที่จะลงทุนโดยรัฐวิสาหกิจ ต้องเปิดเผยแก่สาธารณะ แต่สิ่งที่กฟผ. ปฏิบัติกลับเป็นการเลือกที่จะใช้มาตรฐานที่ต่ำกว่า

สถานการณ์ของชาวบ้านฝั่งกะเหรี่ยง ชีวิตบนกองเพลิง

แม้ปัจจุบันจะพบว่าริมฝั่งน้ำสาละวินแถบฮัตจีขึ้นมาถึงสบเมยจะมีหมู่บ้านเหลืออยู่ไม่หนาแน่นมากนัก แต่ยังพบว่าการกวาดล้างหมู่บ้านต่างๆ โดยกองทัพพม่า ดังสัมภาษณ์ชาวบ้านครอบครัวหนึ่งดังนี้

“ลูกสาวไม่สบายมาสิบกว่าวันแล้ว ใช้ชี้นตลอด สงสัยจะเป็นมาลาเรีย กำลังจะพาไปหาหมอในค่ายผู้ลี้ภัย”

“สามอาทิตย์ก่อนทหารพม่าเข้ามาเผาหมู่บ้าน เผายังฉาง ข้าวที่เก็บไว้ไหม้หมด บ้านก็แทบไม่เหลือ พวกชาวบ้านก็ต้องหนีกันเข้าไปอยู่ในป่า ย้ายไปเรื่อยๆ กลัวทหารพม่าตามมาเจอ ยังไม่มีใครกล้ากลับไปหมู่บ้าน ไม่มีข้าวกินก็เก็บผักเก็บไม้กินกันตาย นี่ลูกป่วยมาก ต้องพามารักษาก่อน”

สิ้นแล้วที่เหยื่อสงครามครอบครัวนี้พาลูกๆ ระหกระเหินเดินเท้าจากหมู่บ้านมาถึงริมแม่น้ำ และต่อเรือมาจนถึงชายแดน ด้วยหวังว่าเมื่อข้ามฝั่งน้ำจะได้พบกับสันติภาพและความช่วยเหลือ ในฐานะผู้หนีภัยความตาย

ตะกร้าไม้ไผ่สองใบบรรจุเสื้อผ้าเก่าๆ ข้าวสารถุงเล็ก และหม้อข้าว คือสมบัติทั้งหมดที่ครอบครัวนี้มีอยู่

“มีอยู่แค่นี้แหละ ถ้าเขาให้อยู่ในค่ายผู้ลี้ภัยได้ก็จะอยู่ ถ้าไม่ให้ก็ต้องกลับ แต่บ้านไม่มีแล้ว ไม่รู้จะกลับไปไหน”

^{๑๑} บันทึกการสัมภาษณ์ เชื้อฮัตจีกับการมีส่วนร่วมของประชาชน วันที่ ๓๐ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๐ ณ ห้องประชุม สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

รายชื่อฐานของทหารพม่าและกองกำลังพันธมิตรของกองทัพพม่า (DKBA) บนแม่น้ำสาละวินจากสบเมยถึงกะมาหม่อง^{๑๒}

๓๓/๓	Mae Pa แม่ปะ (DKBA) พังตะวันตกของแม่น้ำ
Kan Nyi Naung	กานหนีหน่อง พังตะวันตกของแม่น้ำ
Mae Seik แม่เส็ก	พังตะวันตกของแม่น้ำ
๔๙๙	Yin Baing (DKBA) หย่องโป่ พังตะวันออกของแม่น้ำ
กองพันทหารราบ ๓๕๓	Htee Pa Na Hta ทีปะหน่าท่า (กองทัพพม่า) พังตะวันออกของแม่น้ำ
	Mae La Pa Hta แม่ละปะท่า (กองทัพพม่า)

พื้นที่สร้างเขื่อนจัดเป็นพื้นที่สีเทา คืออยู่ภายใต้การควบคุมของ กองทัพพม่า SPDC และ DKBA โดยอาจมี KNU แทรกอยู่บ้างบางพื้นที่ ข้อมูลจากรายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม ระบุว่า จะย้าย ประชาชน เพียง ๔๒ ครัวเรือน^{๑๓} แต่เครือข่ายปกป้องแม่น้ำกะเหรี่ยง-KRW สัมภาษณ์ พบหมู่บ้านที่จะได้รับผลกระทบโดยตรง^{๑๔} จากเขื่อนฮัตจี รวมอย่างน้อยถึง ๔๑ หมู่บ้าน^{๑๕} จำนวน ๔๔๐ ครัวเรือน เป็นจำนวนประชากรรวม ๒,๔๖๐ คน (ดูรายละเอียดในตาราง)

^{๑๒} ข้อมูลจากรายงานภาคสนาม กลุ่มปกป้องแม่น้ำกะเหรี่ยง Karen Rivers Watch สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๐

^{๑๓} บันทึกการสัมภาษณ์ เขื่อนฮัตจีกับการมีส่วนร่วมของประชาชน วันที่ ๓๐ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๐ ณ ห้องประชุม

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

^{๑๔} หมายถึงครัวเรือนที่ถูกน้ำท่วม และได้รับผลกระทบจากการเพิ่มกองกำลังทหารเพื่อคุ้มกันเขื่อน

^{๑๕} รายงานภาคสนามของ Karen Rivers Watch กันยายน พ.ศ.๒๕๕๐

ตารางรายชื่อหมู่บ้านริมน้ำสาละวิน เหนือเขื่อนฮัตจี

ฝั่งน้ำตะวันออก	ฝั่งน้ำตะวันตก
๑. โหนดเต	๑. จวีเดอ
๒. แม่ร่าท่า	๒. เหมาะเหลาะ
๓. โชะตอ	๓. เปาะเหลาะ
๔. บอเก	๔. กอกอท่า
๕. แม่ปรุท่า	๕. วอแควโพ
๖. แม่ปรุคี	๖. วอแควไต่
๗. ที่ป่อหมื่อหน่อ	๗. ฉ่าลอ
๘. คอ-กลา	๘. หน่อหลี่ไต่
๙. เมตอโจ	๙. ตอหลู้แม
๑๐. ที่ถ่อโพล	๑๐. เลตอเคาะ
๑๑. เปลอ-กอ	๑๑. กะลอกอ
๑๒. เหล่อแปแด	๑๒. แม่ปะโกล
๑๓. ที่โซเขะ	๑๓. ตะคอปู
๑๔. หว่าเมวตู	๑๔. ตะขีโพ
๑๕. กะตอโจโบ	๑๕. จูโซะ
๑๖. ห่อที่เปอ	๑๖. ยอมะท่า
๑๗. ตะมุโพ	๑๗. เลกอ (ผาแดง)
๑๘. บอเทร	๑๘. แตท่า
๑๙. แม่หละปะ	๑๙. พะยาเจ้า
๒๐. ที่พอคี้	๒๐. เกโตโซ
๒๑. เจบโกล	

นับตั้งแต่มีการสำรวจและวางแผนก่อสร้างเขื่อนฮัตจี ชาวบ้านในพื้นที่รัฐกะเหรี่ยงมีความเห็นคัดค้านโครงการนี้เนื่องจากจะต้องเผชิญการกวาดล้างของกองทัพพม่ารุนแรงยิ่งขึ้น จึงได้ร่วมกันเขียนจดหมายมีเนื้อหาดังนี้

จดหมายจากชาวบ้านแม่ปะ 1 ใน 41 หมู่บ้านที่จะได้รับ ผลกระทบโดยตรงจากเขื่อนอัติจิ

เรื่อง อำเภอเมืองตรอน (พะเยา)
เรื่อง เพื่อนที่ไทย-พม่า กำลังจะก่อสร้าง

ชาวมานในเขตพื้นที่แม่ปะทุกคนไม่ยอมรับโครงการนี้ เพราะพวกเราต้องเผชิญกับ
การกดขี่ของรัฐมาตลอด พม่า พี่น้องเราที่ไม่อยู่ในต่างประเทศก็จะต้องประสบปัญหาเช่นกัน
พวกเราเห็นว่าเราอยู่ในพื้นที่ที่ไม่ได้สักที

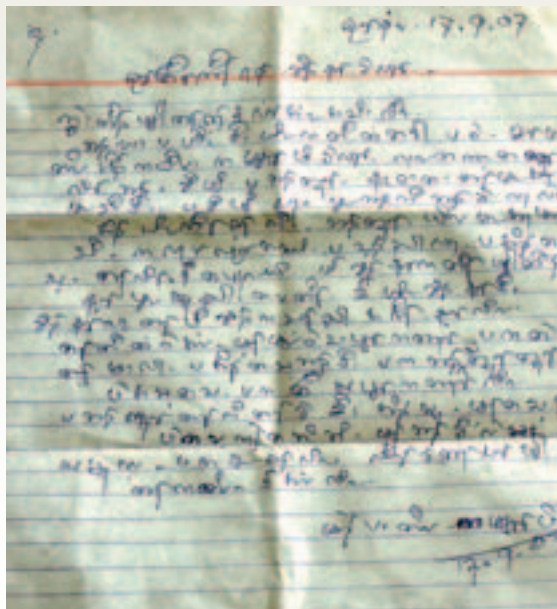
ดังนั้นจึงขอให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเรื่องนี้ไม่เร่งมือจนเกินไป เพื่อให้ทางทหารไทย และหน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้องร่วมกัน

หากเพื่อนสร้างสำเร็จ ชาวมานก็อยู่ไม่ได้ พวกเราต้องตายแน่นอน แต่ก่อนที่จะตาย
พวกเราขอขึ้นนั่งติดตัวกันเต็มที่เท่าที่ทำได้ พวกเราต้องเจอความยากลำบากและมีชีวิตอยู่ไม่ได้
เราจะทำทุกอย่าง เอาชีวิตมาแลกก็ยอม

(ลงชื่อ) ชาวมานในพื้นที่แม่ปะ

๑๗/๗/๐๗

จดหมายฉบับนี้ชี้ให้เห็นว่า
อย่างน้อยที่สุด หากเขื่อนอัติจิเริ่มขึ้น
ความรุนแรงในพื้นที่รัฐกะเหรี่ยง
จะต้องทวีขึ้นอย่างแน่นอน นอกจากนี้
เขื่อนยังเป็นการเมืองในพม่าทำให้
ไม่สามารถประเมินได้ว่าจะต้องมี
ประชาชนอพยพเข้ามายังพม่า
อีกจำนวนเท่าใด

ชาวบ้านกว่า ๓๐๐ คน จากหมู่บ้าน ๒๑ แห่งในเขตรัฐกะเหรี่ยงที่จะได้รับผลกระทบโดยตรงจากเขื่อนฮัตจี ร่วมกันทำพิธีสืบชาติาแม่น้ำสาละวิน
ในวันหยุดเชื่อนโลก ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๑ ภาพโดย อาทิตย์ ธราธาดา

สถานการณ์ในรัฐมอญ

รายงานภาคสนามของกลุ่มเยาวชนมอญ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ระบุว่า ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๙ เป็นต้นมา รัฐบาลทหารพม่าจำหน่ายมิเตอร์ไฟฟ้าให้แก่ครัวเรือนในเมืองปาดอง มุดง ตานพิวชัยัต และไจ้มายอ ทั้งที่ยังไม่มีแหล่งกำเนิดไฟฟ้าหรือโรงไฟฟ้าแต่อย่างใด จึงมีการคาดการณ์ว่าเป็นการเตรียมรับไฟฟ้าจากเขื่อนฮัตจี

รายงานระบุว่า ทหารจำหน่ายมิเตอร์ไฟฟ้าในราคาแตกต่างกันในเมืองต่างๆ ที่เมืองปาดอง ทางการพม่าแจ้งว่าหากลงทะเบียนล่วงหน้าจะซื้อมิเตอร์ไฟฟ้าได้ในราคา ๕ แสนจัต หากไม่ลงทะเบียนล่วงหน้าจะต้องจ่ายมากกว่า ในบางเมืองชาวบ้านต้องจ่ายในราคาสูงถึง ๑๐ ล้านจัต

รัฐบาลทหารระบุว่าหากชาวบ้านไม่ซื้อมิเตอร์ไฟฟ้าในตอนนั้นก็จะได้ซื้ออีกเลย ทำให้ชาวบ้านที่เสียเงินซื้อมิเตอร์ไปแล้ว ตั้งความหวังว่าจะได้ใช้ไฟฟ้าจากเขื่อนฮัตจี ทั้งที่โครงการนี้วางแผนจะขายไฟฟ้าทั้งหมดให้แก่ประเทศไทย

ผลกระทบต่อน้ำโดยเฉพาะในรัฐมอญ

จากเขื่อนฮัตจีลงไปด้านท้ายน้ำถึงปากแม่น้ำสาละวินที่เมืองมะละแหม่ง สองฝั่งแม่น้ำประกอบไปด้วยชุมชนเกษตรกรรมริมฝั่งแม่น้ำเป็นจำนวนมาก และเมืองใหญ่อีกหลายเมือง ได้แก่ เมืองพะอั้น เมืองมะละแหม่ง รวมทั้งบริเวณปากแม่น้ำสาละวินยังมีเกาะใหญ่น้อยอีกเป็นจำนวนมาก มีระบบนิเวศปากแม่น้ำที่ซับซ้อนสร้างความอุดมสมบูรณ์ด้านการประมง และเกษตรกรรมให้กับชุมชนสองฝั่งแม่น้ำมาอย่างยาวนาน

ในปัจจุบันยังไม่มีเปิดเผยข้อมูลจากทั้งฝ่ายไทยและพม่า ในเรื่องผลกระทบด้านท้ายน้ำและที่ปากแม่น้ำสาละวิน และมาตรการลดผลกระทบทั้งหมดนี้ ได้แก่ ปัญหาเรื่องความแปรปรวนของกระแสน้ำและระดับน้ำท้ายเขื่อน ปัญหาเรื่องตลิ่งพังรุนแรงเพิ่มขึ้นจากเดิม ซึ่งในปัจจุบันปัญหานี้ก็รุนแรงมากอยู่แล้ว

การเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศน้ำจืด-น้ำกร่อย-น้ำเค็ม ที่ปากแม่น้ำ และจะมีผลต่อความสมบูรณ์ของทรัพยากรด้านการประมงมากน้อยเพียงใด ประสพการณ์ในประเทศไทยได้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความเสียหายด้านระบบนิเวศอย่างรุนแรงที่บริเวณปากแม่น้ำ อันเนื่องมาจากการสร้างเขื่อนตอนบนของลำน้ำ ปัญหาเรื่องการเดินเรือ ซึ่งยังไม่สามารถประเมินได้ว่า

การเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำและกระแสน้ำนั้น จะสร้างปัญหาในเรื่อง การเดินเรือรุนแรงมากน้อยเพียงใด ซึ่งชาวบ้านในลุ่มน้ำสาละวินตอนล่าง ใช้แม่น้ำสายนี้เป็นเส้นทางสัญจรหลัก

ผลกระทบต่อระบบนิเวศแม่น้ำที่เสื่อมโทรมลง และการดำรงชีวิต ของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำสาละวินที่ประสบปัญหาความยากแค้นมากขึ้น อาจเป็นปัจจัยผลักดันอีกประการหนึ่งให้เกิดการอพยพของประชาชนจาก รัฐมอญสู่ประเทศไทยเพื่อแสวงหาการประกอบอาชีพที่ดีกว่า

ข้อสังเกตต่อโครงการเขื่อนฮัตจี

๑. การพัฒนาโครงการเขื่อนฮัตจีในพม่าเป็นโครงการแรก ในพม่าของกฟผ. มีผลประโยชน์ทับซ้อนหรือไม่

นับตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๔๕ กฟผ. ผลักดันโครงการเขื่อนสาละวิน ชายแดนตอนบนและตอนล่าง ๒ แห่งบนชายแดนไทย-พม่าอย่างต่อเนื่อง กล่าวได้ว่าเหตุผลสำคัญที่กฟผ. เลือกผลักดันโครงการเขื่อนสาละวินชายแดนบนและล่าง คือ เพื่อหลีกเลี่ยงความไม่มั่นคงทางการเมืองในประเทศพม่า และกฟผ.สามารถดูแลรักษาความปลอดภัยของโรงไฟฟ้าพลังน้ำได้ง่ายกว่า เนื่องจากตั้งอยู่บริเวณชายแดน

ทว่า ๓ ปีให้หลังในยุครัฐบาลทักษิณ ๑ กฟผ.กลับเลือกพัฒนาโครงการเขื่อนฮัตจีเป็นโครงการแรก ซึ่งเป็นเขื่อนที่ตั้งอยู่ในรัฐกะเหรี่ยงประเทศพม่า และที่ตั้งเขื่อนยังคงเป็นเขตพื้นที่สู้รบระหว่างทหารพม่ากับทหารกะเหรี่ยง ดังนั้นการตัดสินใจเลือกพัฒนาโครงการเขื่อนฮัตจีเป็นเขื่อนแรกนี้ จึงสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการตัดสินใจที่อาจจะมีผลประโยชน์ทับซ้อนอื่นแอบแฝง

อย่างไรก็ตาม ตลอดเวลาที่ผ่านมา กฟผ.ไม่มีคำอธิบายเกี่ยวกับการตัดสินใจดำเนินการโครงการเขื่อนฮัตจีเป็นโครงการแรก

ล่าสุดการเสียชีวิตของเจ้าหน้าที่สำรวจของกฟผ.ถึง ๒ คน ในพื้นที่สร้างเขื่อน เป็นสิ่งที่พิสูจน์ได้เป็นอย่างดีต่อความหวงใยในสถานการณ์ในพม่าก่อนหน้านี้ของกฟผ.

นอกจากนั้นในกรณีของนายปิยสวัสดิ์ อัมระนันท์ ซึ่งเคยมีท่าทีเรียกร้องให้รัฐบาลไทยทบทวนการซื้อไฟฟ้าจากประเทศพม่าก่อนที่จะรับตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงพลังงานในเดือนตุลาคม พ.ศ.๒๕๔๙ แต่ภายหลังการเข้ารับตำแหน่ง รมต.กระทรวงพลังงาน นายปิยสวัสดิ์ อัมระนันท์ ก็ไม่ได้แสดงจุดยืนให้รัฐบาลทบทวนโครงการเขื่อนสาละวินแต่อย่างใด ถึงแม้จะเกิดการปราบปรามประชาชนอย่างรุนแรงของรัฐบาลทหารพม่าในช่วงเดือนกันยายน พ.ศ.๒๕๕๐ ก็ตาม

เหล่านี้สามารถสะท้อนให้เห็นถึงผลประโยชน์มหาศาลของโครงการเขื่อนฮัตจี

๒. หลักการความโปร่งใสและธรรมาภิบาลในกระบวนการพัฒนาโครงการเขื่อนฮัตจี โดยกฟผ. ตั้งอยู่บนมาตรฐานอย่างไร

ถึงแม้ว่าตัวแทน กฟผ. (นายนิวัตร พัฒนาเสมากุล) จะได้ชี้แจงกับคณะกรรมการสิทธิการความมั่นคงของฐานทรัพยากร ในคณะกรรมการการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ เรื่อง โครงการสร้างเขื่อนสาละวินระหว่างประเทศไทยและพม่า ยืนยันว่า กฟผ. จะใช้มาตรฐานด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ที่ตั้งอยู่บนมาตรฐานสากลใหม่ (New World Standard) และมาตรฐานของคณะกรรมการเขื่อนโลก (Word Commission on Dams) และนายชวลิต พิชาลัย ตัวแทนจากกระทรวงพลังงานยืนยันในการชี้แจงในครั้งเดียวกันนี้ด้วยว่า โครงการสาละวินต้องกำหนดเกณฑ์มาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมที่อิงกับเกณฑ์ของประเทศไทย

แต่จนถึงปัจจุบัน กฟผ. ยังไม่เคยเปิดเผยข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการเขื่อนฮัตจี รวมทั้งรายงานการศึกษาความเหมาะสมและรายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้ว่าจ้างสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยอ้างว่าไม่มีข้อตกลงกับทางการพม่าในการรักษาความลับข้อมูล และการเปิดเผยข้อมูลใดๆ ต้องได้รับความเห็นชอบทั้งสองฝ่ายและเป็นเขื่อนที่สร้างในประเทศพม่า ไม่มีผลกระทบมายังเขตประเทศไทย ตัวอย่างเอกสารที่ยังคงปกปิดอยู่ มีอาทิ MOA วันที่ ๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ MOU กับบริษัทไซโนไฮโดร เอกสารการศึกษาความเหมาะสมของโครงการ การศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการ

นอกจากนี้ยังรวมถึงการที่ กฟผ. ยังคงหลีกเลี่ยงการตรวจสอบโครงการเขื่อนฮัตจีตามกฎหมายเกณฑ์ของฝ่ายไทย ได้แก่ การไม่ส่ง EIA ให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมของไทยพิจารณา การปฏิเสธการเปิดเผยข้อมูลอย่างเป็นทางการแก่ชุมชนหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแม่สะเรียง และอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และรวมทั้งปฏิเสธกระบวนการประชาพิจารณ์ด้วยเช่นกัน

แม่น้ำสาละวินที่สบเมย ภาพโดย โครงการแม่น้ำเพื่อชีวิต

โครงการผันน้ำน้ำขอมตอนล่าง - อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล^๑

โครงการฟื้นฟูเวศวิทยาในภูมิภาคอินโดจีนและพม่า

ความเป็นมาโดยสรุป

๑๐๙

ในปี ๒๕๓๗ กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน (พพ.) หรือชื่อเดิมคือ กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน ได้ดำเนินการศึกษาความเหมาะสมเบื้องต้นโครงการผันน้ำเมย-สาละวิน ลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยา โดยได้ว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาได้แก่ บริษัทปัญญาคอนซัลแตนท์ จำกัด บริษัท Snowy Mountains Engineering Corporation Limited และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดำเนินการศึกษาและสิ้นสุดในปี ๒๕๓๘

กลุ่มบริษัทที่ปรึกษาได้ศึกษาแนวผันน้ำที่สำคัญได้แก่ ๑) แม่น้ำสาละวิน-เขื่อนน้ำขอมตอนบน-อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล ๒) แม่น้ำสาละวิน-เขื่อนแม่ลามาหลวง-อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล ๓) แม่น้ำเมย-เขื่อนห้วยแซง-อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล ๔) แม่น้ำเมย-ห้วยแม่ละเมา-อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล ๕) แม่น้ำเมย-แม่น้ำปิงด้านท้ายเขื่อนภูมิพล

ในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒ คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน (พพ.) ว่าจ้างศึกษาความเหมาะสมศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม ประชาสัมพันธ์และประชาสัมพันธ์โครงการเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนให้เขื่อนภูมิพล โดยมีระยะเวลาในการดำเนินการทั้งสิ้น ๓๖ เดือน โดยให้ครอบคลุมโครงการที่มีการศึกษาโดยหน่วยงาน

^๑ สรุปโดย โครงการฟื้นฟูเวศวิทยาในอินโดจีนและพม่า (TERRA), สิงหาคม ๒๕๕๐

อื่นๆ ด้วยเช่น การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) และกรมชลประทาน (ชลป.)

กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน (พพ.) ได้ว่าจ้างกลุ่มบริษัทที่ปรึกษา ได้แก่ บริษัท ปัญญา คอนซัลแตนท์จำกัด บริษัท เซาธ์อีสท์ เอเชียเทคโนโลยี จำกัด บริษัท โพเทนเชียล เอ็นจิเนียริ่ง คอนซัลแตนท์ จำกัด ทำการศึกษา

ปี ๒๕๔๕ กลุ่มบริษัทที่ปรึกษาได้เสนอทางเลือกแนวผันน้ำเบื้องต้น ๙ แนว ได้แก่ ๑) แม่น้ำสาละวิน-เขื่อนน้ำยวมตอนบน-อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล ๒) แม่น้ำสาละวิน-เขื่อนแม่ลามาหลวง-อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล ๓) แม่น้ำเมย-เขื่อนห้วยชะแง-น้ำแม่ตื่น ๔) แม่น้ำเมย-เขื่อนแม่ละมา-น้ำแม่ตื่น ๕) แม่น้ำเมย-น้ำแม่สอง-อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล ๖) แม่น้ำปายตอนบน-แม่น้ำแม่แตง ๗) ห้วยแม่ละมา-น้ำแม่ตื่น ๘) น้ำแม่เงา(๓)-น้ำแม่สอง (๒)-อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล ๙) น้ำแม่เงา(๑)- อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล

ปี ๒๕๔๖ กลุ่มบริษัทที่ปรึกษาได้เสนอแนวผันน้ำที่มีความเหมาะสม ๒ แนว ได้แก่ แนวผันน้ำเขื่อนแม่ลามาหลวง-อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล และ แม่น้ำเมย-เขื่อนห้วยชะแง-น้ำแม่ตื่น และได้คัดเลือกแนวผันน้ำมากที่สุด เพื่อดำเนินการศึกษาความเหมาะสมและผลกระทบสิ่งแวดล้อม ได้แก่ แนวผันน้ำอ่างเก็บน้ำยวมตอนล่าง-อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล (แนวผันน้ำนี้ถูกปรับปรุงเล็กน้อยจากแนวผันน้ำ เขื่อนแม่ลามาหลวง-อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล)

การศึกษาดังกล่าว ได้สรุปผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะได้รับจากการพัฒนาโครงการเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนให้เขื่อนภูมิพล (แนวผันน้ำอ่างเก็บน้ำยวม ตอนล่าง-อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล) โดยเฉลี่ยปีละ 10,054 ล้านบาท ไว้ดังนี้

๑. ได้พลังงานไฟฟ้าจากโรงไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนภูมิพลเพิ่มขึ้น ปีละ ๕๑๖ ล้านหน่วย หรือเป็นเงิน ๙๗๙ ล้านบาท
๒. ผลประโยชน์ด้านเกษตรเพิ่มขึ้นในโครงการเจ้าพระยา จากปริมาณน้ำ ๑,๕๗๒ ล้าน ลบ.ม. ในพื้นที่ ๐.๘๕ ล้านไร่ คิดเป็นมูลค่าเฉลี่ยปีละ ๒,๗๖๙ ล้านบาท
๓. ปริมาณน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภคเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ ๗๕๑ ล้าน ลบ.ม. มูลค่า ๖,๒๒๗ ล้านบาท

๔. ประโยชน์ในการใช้น้ำในกิจกรรมต่างๆ เช่นการเดินเรือ การผลักดันน้ำเค็ม การรักษาคุณภาพน้ำ
๕. พลังงานไฟฟ้าจากเขื่อนน้ำยวมตอนล่าง เฉลี่ยปีละ ๔๑.๖๘ ล้านหน่วย คิดเป็นมูลค่า ๗๐.๘๖ ล้านบาท
๖. การพัฒนาแหล่งน้ำบริเวณปากอุโมงค์และปลายอุโมงค์ จำนวน ๓,๓๕๐ ไร่ คิดเป็นมูลค่า ๗.๖๒ ล้านบาท

แนวผันน้ำอ่างเก็บน้ำยวมตอนล่าง-อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล
จะผันน้ำยวมซึ่งมีปริมาณน้ำท่าเฉลี่ยต่อปีประมาณ ๒,๗๕๘.๓๘ ล้าน ลบ.ม. ไปเติมให้อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพลปีละประมาณ ๒,๑๘๔.๕๒ ล้าน ลบ.ม. หรือคิดเป็นปริมาณ ๗๙% ของปริมาณน้ำท่าของน้ำในแม่น้ำยวม โดยสร้างเขื่อนน้ำยวมตอนล่างกั้นลำน้ำยวม ห่างจากสบยวมตามลำน้ำขึ้นมาประมาณ ๑๒ กิโลเมตร และสูบน้ำด้วยไฟฟ้าเข้าอุโมงค์ส่งน้ำคอนกรีตรูปเกือกม้า โดยผ่านตำบลนาเกียน ตำบลอมก๋อย อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ แล้วไปลงอ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล บริเวณห้วยแดง ที่ห้วยแม่ทุ่งด (ระดับ ๒๘๐ เมตรรทก.) บ้านห้วยหินดำ ตำบลนาค่อเรือ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่

องค์ประกอบหลักของแผนพัฒนน้ำอ่างเก็บน้ำยมตอนล่าง-อ่างเก็บน้ำ เขื่อนภูมิพล ประกอบด้วย

๑. เขื่อนแม่ลามาหลวง

ที่ตั้ง กั้นลำน้ำยม ห่างจากจุดบรรจบแม่น้ำเมยขึ้นมา เป็นระยะทางประมาณ ๑๒ กม.

ประเภท

เขื่อนหินถมตาตคอนกรีต

ระดับสันเขื่อน

+๑๔๔.๕๐ เมตร

ความสูงสันเขื่อน

๖๙.๕๐ เมตร

ระดับเก็บกักน้ำปกติ

๑๔๒.๐๐ ม.รทก.

พื้นที่พัวน้ำ

๒,๔๙๓.๓๕ ไร่ (๓,๙๙ ไร่.กม.)

ความจุอ่างเก็บน้ำ

๘๐.๘๐ ล้าน ลบ.ม.

ติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้าขนาด

๒ x ๔.๓ MW

๒. สถานีสูบน้ำ ตั้งที่บ้านสบเงา อำเภอสมเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ความสูงของหัวน้ำรวม

๑๓๐.๙๕๘ เมตร

กำลังเครื่องสูบน้ำ (จำนวน @ ขนาด)

๖@๖๓.๔๔๒ MW

พลังงานไฟฟ้าที่ใช้สูบน้ำ

๑,๒๔๓.๕๘ ล้านหน่วย/ปี

ปริมาณการส่งน้ำเฉลี่ย

๒,๑๘๔.๕๒ ล้าน ลบ.ม./ปี

๓. อุโมงค์ส่งน้ำ

เส้นผ่าศูนย์กลาง

๘.๔๐ – ๙.๑๐ เมตร

ความยาวประมาณ

๖๑.๘๕ กม.

๔. การปรับปรุงลำห้วยแม่จูด เป็นระยะทาง

๕.๒๐ กม.

๕. ระบบส่งไฟฟ้า

ก่อสร้างสายส่งไฟฟ้า ๕๐๐ KV จากนครสวรรค์ - กำแพงเพชร ระยะทาง ๔๘.๕ กม.

ปรับปรุงสายส่งไฟฟ้า ๒๓๐ KV จากกำแพงเพชร - ตาก ระยะทาง ๑๖๓.๖ กม.

ก่อสร้างสายส่งไฟฟ้า ๒๓๐ KV จากตาก - สถานีสูบน้ำบ้านสบเงา

ระยะทาง ๒๐๖.๕ กม.

๖. ราคาโครงการ (ปี ๒๕๔๘)

ค่าก่อสร้าง (รวมภาษีเงินเฟ้อและดอกเบี้ย)

๔๓,๘๘๘ ล้านบาท

ค่าบำรุงรักษา

๔๑๓.๒๘ ล้านบาท/ปี

ค่าพลังงานไฟฟ้าสำหรับสูบน้ำ

๑,๖๘๘.๕๘ ล้านบาท/ปี

๗. ต้นทุนค่าน้ำ

๓.๙๒ บาท/ลบ.ม.

สถานีสูบน้ำเมยกี่น้ำสบเงา ใช้ไฟฟ้า ๓๘๐ MW เก้ากับกำลังผลิตของ เขื่อนปากมูล ๓ เขื่อน

๑๑๓

ภาพโดย สมัชชาคนจน

ผลกระทบเบื้องต้น ของแนวผันน้ำอ่างเก็บน้ำยม ตอนล่าง-อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล

๑. การสูญเสียพื้นที่ป่า เพื่อใช้เป็นพื้นที่อ่างเก็บน้ำ ถนนทางเข้า-ออก
อุโมงค์ พื้นที่ทั้งดินและหินจากอุโมงค์ ประมาณ ๓,๑๗๓.๘๗ ไร่ โดยอยู่ใน
เขตลุ่มน้ำชั้น ๑A และ ๑B จำนวน ประมาณ ๑,๔๙๐.๐๙ ไร่ หรือกระทบต่อป่า
เพื่อการอนุรักษ์รวม ๒,๑๗๐.๘๒ ไร่

๒. การสูญเสียพื้นที่เพื่อสร้างสายส่งไฟฟ้าแรงสูง ยาว ๒๐๖.๕ กม.
กว้าง ๘๐ - ๑๐๐ เมตร รวมพื้นที่ประมาณ ๑๑,๔๕๙ ไร่ โดยแยกเป็นพื้นที่
ประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

- กระทบป่าเพื่อการอนุรักษ์ ๗,๔๑๗ ไร่
- กระทบชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ๑A ๓,๗๗๓ ไร่
- กระทบชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ๑B ๓๓๘ ไร่
- กระทบพื้นที่ทำกิน ๑,๔๕๓ ไร่

๓. อ่างเก็บน้ำเขื่อนน้ำยมตอนล่าง จะส่งผลกระทบต่อทรัพย์สิน
ของชาวบ้าน บ้านท่าเรือ ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
จำนวน ๒๑ ครอบครัว และพื้นที่ทำกินรวม ๕๖ ไร่

๔. การเจาะอุโมงค์ผันน้ำใต้ดินยาว ๖๖ กิโลเมตร ต้องมีทาง
เข้า-ออกอุโมงค์รวม ๕ แห่ง เพื่อทิ้งเศษดินและหินจากการเจาะอุโมงค์
ใช้พื้นที่ประมาณ ๒๓๓.๗๕ ไร่ ซึ่งตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ของหมู่บ้านต่างๆ ดังนี้

พื้นที่จัดการ วัสดุตำแหน่งที่	ที่ตั้ง	ปริมาณหิน ที่ถม (ลบ.ม.)	พื้นที่จัดการ วัสดุ (ไร่)
๑	บ้านสบเงา ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	๖๕๐,๔๐๐	๒๓.๐
๒	บ้านแม่ปะหลวง ตำบลนาเกียน อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่	๑,๐๒๒,๘๐๐	๒๙.๗๕
๓	บ้านแม่वंศ์ ตำบลนาเกียน อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่	๑,๒๘๕,๐๐๐	๓๕.๐
๔	บ้านแม่ลอก ตำบลนาเกียน อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่	๑,๔๑๖,๐๐๐	๖๐.๐
๕	บ้านแม่จูด ตำบลนาคอเรือ อำเภอฮอด จังหวัด เชียงใหม่	๑,๑๘๑,๑๖๐	๘๖.๐
	รวม	๕,๕๕๕,๓๖๐	๒๓๓.๗๕

ทำลายป่า—สวนกระแสโลกร้อน

- พื้นที่อ่างเก็บน้ำ ถนนทางเข้า-ออกอุโมงค์ พื้นที่ทิ้งดินและหินจากอุโมงค์ ประมาณ ๓,๑๗๓.๘๗ ไร่ โดยอยู่ในเขตลุ่มน้ำชั้น ๑A และ ๑B ๑,๔๙๐.๐๙ ไร่
- พื้นที่สายส่งไฟฟ้าแรงสูง ยาว ๒๐๖.๕ กม. กว้าง ๘๐ - ๑๐๐ เมตร รวม ๑๑,๔๕๙ ไร่

คิดเป็นคาร์บอน ประมาณ
๓๐๐,๐๐๐ ตัน

ภาพโดย โครงการแม่น้ำเพื่อชีวิต

๕. แนวอุโมงค์ผันน้ำใต้ดินยาว ๖๒ กิโลเมตร ซึ่งลอดผ่านภูเขา อันเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของชุมชนต่างๆ และผลจากการก่อกองเศษดินและหินจากการขุดเจาะอุโมงค์ ยังไม่สามารถประเมินผลกระทบต่อคุณภาพน้ำ ผิวดินและน้ำใต้ดินที่จะเปลี่ยนแปลงไป จะส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อม ต่อชุมชนต่างๆ ดังนี้

๑. บ้านห้วยหินคำ หมู่ที่ ๓ ตำบลนาคอเรือ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่
๒. บ้านแม่งุด หมู่ที่ ๖ ตำบลนาคอเรือ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่
๓. บ้านแม่ลายดวงจันทร์ หมู่ที่ ๙ ตำบลนาคอเรือ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่
๔. บ้านห้วยม่วง หมู่ที่ ๒ ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
๕. บ้านแม่อุบโล๊ะเหนือ หมู่ที่ ๕ ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

๖. บ้านแม่สวดใหม่ หมู่ที่ ๘ ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย
จังหวัดแม่ฮ่องสอน
๗. บ้านนาดอย หมู่ที่ ๙ ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย
จังหวัดแม่ฮ่องสอน
๘. บ้านนาเกียน หมู่ที่ ๓ ตำบลนาเกียน อำเภออมก๋อย
จังหวัดเชียงใหม่
๙. บ้านใบหนา หมู่ที่ ๔ ตำบลนาเกียน อำเภออมก๋อย
จังหวัดเชียงใหม่
๑๐. บ้านห้วยครึ่ง หมู่ที่ ๕ ตำบลนาเกียน อำเภออมก๋อย
จังหวัดเชียงใหม่
๑๑. บ้านยางเปา หมู่ที่ ๒ ตำบลอมก๋อย อำเภออมก๋อย
จังหวัดเชียงใหม่
๑๒. บ้านผาปูน หมู่ที่ ๗ ตำบลอมก๋อย อำเภออมก๋อย
จังหวัดเชียงใหม่
๑๓. บ้านยางแก้ว หมู่ที่ ๑๐ ตำบลอมก๋อย อำเภออมก๋อย
จังหวัดเชียงใหม่
๑๔. บ้านตุงติง หมู่ที่ ๑๑ ตำบลอมก๋อย อำเภออมก๋อย
จังหวัดเชียงใหม่

๖. การผันน้ำไปยังอ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพลให้อยู่ในระดับเก็บกักปกติเดิมของเขื่อนที่ระดับ ๒๖๐ ม.รทก. จะทำให้เกิดน้ำท่วมพื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้านที่ได้ขยายพื้นที่เพาะปลูกเข้ามาในเขตอ่างเก็บน้ำเดิมเนื่องจากเขื่อนภูมิพลไม่สามารถเก็บน้ำได้ที่ระดับ ๒๖๐ ม.รทก. ถึงแม้ว่าการขยายพื้นที่ของชาวบ้าน จะถือว่าเป็นการบุกรุก เพราะเป็นส่วนที่ได้มีการเวนคืนที่ดินไปก่อนหน้านี้แล้ว แต่ก็มี ความจำเป็นต้องชดเชยความเสียหายให้แก่ชาวบ้านในพื้นที่ประมาณ ๖,๗๓๔ ไร่ รวมจำนวนต้นไม้ทั้งหมด ๑๓๗,๖๘๖ ต้น จำแนกได้ดังนี้

พื้นที่ในเขต จังหวัดเชียงใหม่	จำนวนไม้ผล-ไม้ยืนต้น (ต้น)	พื้นที่ทำการเกษตรในอ่าง เก็บน้ำเขื่อนภูมิพล (ไร่)
๑. ตำบลนาคอเรือ อำเภอฮอด	๑,๘๐๐	๕๐๓
๒. ตำบลดอยเต่า อำเภอดอยเต่า	๑๑,๓๗๕	๗๕๗
๓. ตำบลมีดกา อำเภอดอยเต่า	๗,๖๑๒	๔๘๒
๔. ตำบลท่าเตื่อ อำเภอดอยเต่า	๑,๕๐๐	๗๗
๕. ตำบลบงตัน อำเภอดอยเต่า	๓๗,๐๒๕	๑,๔๘๑
๖. ตำบลบ้านแอ่น อำเภอดอยเต่า	๑๓,๘๕๐	๕๕๔
รวม	๑๓๗,๖๘๖	๖,๗๓๔

สถานะของโครงการผันน้ำในปัจจุบัน

๑๑๗

๑. การศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม แล้วเสร็จในเดือนกันยายน ๒๕๔๘
๒. โครงการผันน้ำถูกบรรจุไว้ในแผนรวมพัฒนาลุ่มน้ำปิง ซึ่งเป็น ๑ ในแผนลุ่มน้ำหลัก ๒๕ ลุ่มน้ำ แต่ยังคงไม่มีความชัดเจนในขณะนี้ว่า โครงการผันน้ำนี้ได้ถูกรวมไว้ในโครงการ Mega Project ด้านแหล่งน้ำหรือไม่
๓. กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน ได้เสนอรายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม ให้คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านโครงการพัฒนาแหล่งน้ำพิจารณา (ครั้งที่ ๕/๒๕๔๘ วันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๔๘) โดย คณะกรรมการผู้ชำนาญการฯ มีมติยังไม่รับพิจารณารายงาน การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมแนวส่งน้ำ น้ำยมตอนล่าง-อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล โครงการเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนให้เขื่อนภูมิพล และเห็นควรให้กรมพัฒนาแหล่งน้ำทดแทนและอนุรักษ์พลังงานจัดส่งรายงานฯ ให้คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติพิจารณาให้แล้วเสร็จก่อน
๔. กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน เสนอให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรับโอนโครงการผันน้ำ เพื่อ

ดำเนินการและส่งผลการศึกษาความเหมาะสมและผลกระทบ
สิ่งแวดล้อมให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพิจารณาต่อไป
ในการประชุมคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติครั้งที่ ๔/๒๕๕๐
เมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๕๐

5. การประชุมคณะกรรมการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
และการชลประทาน วันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๕๑ มีนายสมัคร
สุนทรเวช นายกรัฐมนตรี เป็นประธานที่ประชุมได้เห็นชอบ
ในหลักการโครงการผันน้ำ จากน้ำยมตอนล่าง-เขื่อนภูมิพล
ใช้เงินลงทุน ๔๓,๘๘๘ ล้านบาท
6. มติ ครม. ๕ สิงหาคม ๒๕๕๑ มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการ
จัดทำแผนการผันน้ำเพื่อเพิ่มน้ำต้นทุนของประเทศ

อ้างอิง

รายงานการศึกษาความเหมาะสม การศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม การประชาสัมพันธ์และการประชาสัมพันธ์
โครงการเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนให้เขื่อนภูมิพล, เอกสารประกอบการสัมมนา, มีนาคม ๒๕๔๖.
เอกสารประกอบการประชุมผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นในเขตพื้นที่โครงการเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุน
ให้เขื่อนภูมิพล, กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน, ๒๕๔๘
โครงการเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนให้เขื่อนภูมิพล, แผ่นพับ, กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน,
๒๕๔๘
เอกสารประกอบคำบรรยาย โครงการผันน้ำเมย-สาละวิน ลงสู่เจ้าพระยา, นายชูลิต วัชรสินธุ์, บริษัทปัญญา
คอนซัลแตนท์ จำกัด, ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๓๘
รายงานการศึกษาความเหมาะสม การศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมการประชาสัมพันธ์และการประชาสัมพันธ์
โครงการเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนให้เขื่อนภูมิพล รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร แนวส่งน้ำ น้ำยมตอนล่าง--
อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล, รายงานหลัก, ภาคผนวก, รายงานแผนปฏิบัติการป้องกันแก้ไขและ
ลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดย บริษัทปัญญา คอนซัลแตนท์จำกัด บริษัท เซ้าอีสท์เอเชียเทคโนโลยี
จำกัด บริษัท โพเทนเชียล เอ็นจิเนียริ่ง คอนซัลแตนท์ จำกัด, กันยายน ๒๕๔๘

<http://www.iop.org/EJ/abstract/1748-9326/2/4/045023>

เขียนบทความทาง

ප්‍රතිපාදන අංශය

U. S. DEPARTMENT OF AGRICULTURE

ต่างเก็บใบไม้แห้งมาทำเป็นยา

แนวผันน้ำ เชื่อนแนวลานกลาง-ช้างเก็บน้ำ เชื่อนภูมิพล

ผู้พลัดถิ่นภายในชาวกะเหรี่ยง เธอต้องให้กำเนิดลูกน้อยกลางทางระหว่างหลบหนีการกวาดล้างประชาชนของรัฐบาลพม่า ภาพโดย อาทิตย์ ธาราคำ

ประเด็นที่ควรตระหนัก เพื่อยุทธศาสตร์ลดความไม่เสมอภาค

กองบรรณาธิการ

ประเด็นที่ต้องตระหนักสำหรับประเทศพม่า

๑. ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน

พม่าเป็นประเทศที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนมากที่สุดในแห่งหนึ่งในโลก รัฐบาลทหารพม่าได้ทำการกดขี่ข่มเหงประชาชนหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการบังคับให้ชาวบ้านโยกย้ายถิ่นฐานจากหมู่บ้านในชนบทเข้าอยู่ในแปลงอพยพภายใต้การควบคุมของทหารพม่า การบังคับใช้แรงงาน การบังคับให้เป็นลูกหาบกระสุน เสบียิง รวมทั้งทำหน้าที่เป็น “โล่มนุษย์” ยามมีการสู้รบกับกองกำลังชาติพันธุ์กลุ่มต่างๆ เมื่อดำเนินโครงการพัฒนาใดๆ รัฐบาลทหารพม่าไม่เคยเปิดเผยข้อมูลผลกระทบต่อประชาชน อีกทั้งทำการคุกคามเสรีภาพของประชาชนในท้องถิ่นมาโดยตลอด

ต้นตอสำคัญของการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศพม่ามาจากการเพิ่มขึ้นของกองกำลังทหารพม่าในพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีโครงการพัฒนา อาทิ โครงการสร้างถนน โครงการท่อก๊าซ โครงการเขื่อน ฯลฯ ทหารพม่าจะเข้าไปประจำการในพื้นที่ต่างๆ ที่มีโครงการเหล่านี้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่รุนแรงตามมา

การบังคับโยกย้ายถิ่นฐาน

รัฐบาลพม่าได้บังคับโยกย้ายถิ่นฐานประชาชนในเขตพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มาโดยตลอด โดยบังคับให้ประชาชนตามหมู่บ้านในชนบท ย้ายเข้ามาอยู่ในเขตควบคุม เพื่อป้องกันการส่งเสบียงให้กับกองกำลังชาติพันธุ์กลุ่มต่างๆ ทำให้ชาวบ้านเหล่านี้จำต้องละทิ้งไร่นาและอาชีพโดยไม่ได้รับค่าชดเชย และเมื่อถูกอพยพแล้วชาวบ้านไม่สามารถกลับไปที่อยู่ชุมชนเดิมหรือกลับไปทำการเกษตรได้ เนื่องจากหวาดกลัวว่าจะถูกยิงชาวบ้านที่ถูกอพยพต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของทหารและเป็นแรงงานพร้อมใช้สำหรับทหาร ในค่ายอพยพบางแห่งเป็นเหมือนกับค่ายกักกันทาสซึ่งผู้คนถูกบังคับให้สร้างถนน ทำงานในเหมืองแร่ หรืองานอื่นๆ ที่อำนวยความสะดวกและสร้างรายได้ให้กับกองทัพ

โครงการเชื่อมชุดบนแม่น้ำสาละวินจะเป็นโครงการที่จะซ้ำเติมความทุกข์ให้ชาวบ้านส่วนหนึ่งของกลุ่มนี้มากยิ่งขึ้นไปอีก เนื่องจากพื้นที่ที่จะได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ที่รัฐบาลทหารพม่าดำเนินนโยบายบังคับโยกย้ายถิ่นฐาน เขื่อนจะทำให้ชาวบ้านดังกล่าวไม่สามารถกลับไปใช้ประโยชน์จากสายน้ำและผืนดินเดิมของตนได้อีกต่อไป

นโยบายบังคับโยกย้ายถิ่นฐานก่อให้เกิดปัญหาผู้พลัดถิ่นภายในประเทศพม่าและผู้ลี้ภัยในประเทศไทยจำนวนมาก รายงานของ TBBC (Thailand Burmese Border Consortium)^๑ เมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๕๐ เปิดเผยจำนวนผู้พลัดถิ่นในเขตรัฐฉาน รัฐคะยา และรัฐกะเหรี่ยงดังต่อไปนี้

รัฐฉานตอนใต้ซึ่งเป็นพื้นที่ที่จะได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนท่าซางโดยตรงมีผู้พลัดถิ่นภายในประเทศทั้งหมด ๑๖๓,๘๐๐ คน แบ่งออกเป็นผู้พลัดถิ่นที่ซ่อนตัวอยู่ในป่า ๑๓,๓๐๐ คน ผู้พลัดถิ่นในพื้นที่หยุดยิง ๑๓๑,๐๐๐ คน

รัฐคะเรนซึ่งเป็นพื้นที่ที่จะได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสาละวินชายแดนบนและล่างโดยตรงมีผู้พลัดตัวอยู่ในป่า ๑๐,๐๐๐ คน ผู้พลัดถิ่นในพื้นที่จัดสรรใหม่ (แปลงอพยพ) ซึ่งควบคุมโดยทหารพม่า ๔,๘๐๐ คน ผู้พลัดถิ่นในพื้นที่หยุดยิง ๖๖,๒๐๐ คน

รัฐกะเหรี่ยงซึ่งเป็นพื้นที่ที่จะได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสาละวินชายแดนบนและล่าง และเขื่อนฮัตจีโดยตรงมีผู้พลัดถิ่นภายใน

^๑ จากรายงาน Internally Displaced People in Eastern Burma , 2007 Survey โดย Thailand Burma Border Consortium, October 2007

ประเทศทั้งหมด ๑๑๖,๙๐๐ คน แบ่งออกเป็นผู้พลัดถิ่นที่ซ่อนตัวอยู่ในป่า ๕๑,๖๐๐ คน ผู้พลัดถิ่นในพื้นที่จัดสรรใหม่ (แปลงอพยพ) ซึ่งควบคุมโดยทหารพม่า ๙,๗๐๐ คน ผู้พลัดถิ่นในพื้นที่หยุดยั้ง ๕๕,๖๐๐ คน

รัฐมอญซึ่งเป็นพื้นที่ที่จะได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนฮัตจีโดยตรง และเป็นพื้นที่ทำนน้ำที่จะได้รับผลกระทบจากเขื่อนบนแม่น้ำสาละวินอื่นๆ ที่อยู่ด้านบน มีผู้พลัดถิ่นภายในประเทศทั้งหมด ๔๙,๔๐๐ คน แบ่งออกเป็นผู้พลัดถิ่นที่ซ่อนตัวอยู่ในป่า ๖๐๐ คน ผู้พลัดถิ่นในพื้นที่จัดสรรใหม่ (แปลงอพยพ) ซึ่งควบคุมโดยทหารพม่า ๗,๒๐๐ คน ผู้พลัดถิ่นในพื้นที่หยุดยั้ง ๔๑,๖๐๐ คน

ภาคตะนาวศรีซึ่งเป็นพื้นที่ที่จะได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนตะนาวศรีโดยตรง และเป็นพื้นที่ทำนน้ำ มีผู้พลัดถิ่นภายในประเทศทั้งหมด ๖๑,๐๐๐ คน แบ่งออกเป็นผู้พลัดถิ่นที่ซ่อนตัวอยู่ในป่า ๔,๔๐๐ คน ผู้พลัดถิ่นในพื้นที่จัดสรรใหม่ (แปลงอพยพ) ซึ่งควบคุมโดยทหารพม่า ๕๑,๐๐๐ คน ผู้พลัดถิ่นในพื้นที่หยุดยั้ง ๕,๖๐๐ คน

สำหรับจำนวนผู้ลี้ภัยในประเทศไทยที่ขึ้นทะเบียนกระทรวงมหาดไทยเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๖ มีจำนวนทั้งหมด ๑๑๑,๐๓๑ คน ส่วนจำนวนผู้ลี้ภัยของ TBBC ซึ่งเป็นผู้แจกจ่ายข่าวสารให้ผู้ลี้ภัยระบุว่าผู้ลี้ภัยมีจำนวนทั้งหมด ๑๓๔,๒๔๐ คน ตัวเลขนี้หมายถึงผู้ลี้ภัยชาวกะเหรี่ยงและชาวคะยาในค่ายผู้ลี้ภัยจังหวัดแม่ฮ่องสอนและตาก ยังไม่รวมผู้ลี้ภัยชาวไทยใหญ่อีกนับแสนคนที่อาศัยอยู่ตามชายแดนไทย-พม่าด้านจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่และแม่ฮ่องสอนเป็นจำนวนมากเนื่องมาจากประเทศไทยไม่อนุญาตเปิดค่ายผู้ลี้ภัยให้ชาวไทยใหญ่

การบังคับใช้แรงงาน

“ผมต้องทำงานก่อสร้างใกล้เขื่อนสร้างเขื่อนในนัก

ทหาร...

ผมทำงานแต่ไม่ได้ค่าจ้าง แล้วยังไม่ต้องการทำ แต่ผม

รู้ว่าถ้าไม่ทำก็ต้องถูกจับ”

ชาวบ้านไทใหญ่ พ.ศ.๒๕๔๔

**“เมื่อนที่มรากฎวามีการบังคับใช้แรงงานโดยรัฐบาล
[ของมระกตพม่า]
ที่กักขังกัม...โครงการต่างๆ แลงานโงชา เช่นกัออน”**

องค์กรแรงงานระหว่างประเทศ พ.ศ.๒๕๔๒

รัฐบาลทหารพม่ามีชื่อเสียงในการบังคับใช้แรงงานและใช้ความรุนแรงต่างๆ ในการดำเนินโครงการพัฒนา ตัวอย่างโครงการพัฒนาในอดีตที่ผ่านมาจึงทำให้คาดการณ์ได้ว่าโครงการเขื่อนท่าช้างและเขื่อนบนแม่น้ำสาละวินอื่นๆ จะซ้ำรอยเดิม กองทัพทหารพม่าที่เข้ามาคุ้มกันเขตก่อสร้างเขื่อนจะบังคับใช้แรงงานชาวบ้านเป็นลูกหาบและสร้างค่ายทหาร

ความจริงก็คือการบังคับใช้แรงงานในพม่าเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง โหดร้าย และเป็นระบบ ซึ่งเป็นเหตุให้องค์กรแรงงานระหว่างประเทศ (International Labor Organization-ILO) เรียกร้องให้ประเทศสมาชิกทบทวนความสัมพันธ์กับรัฐบาลทหารพม่า และออกมาตรการเพื่อให้แน่ใจว่ารัฐบาลทหารพม่าจะไม่สร้างผลประโยชน์จากความสัมพันธ์กับองค์กรแรงงานระหว่างประเทศเพื่อขยายระบบการบังคับใช้แรงงานในประเทศพม่า ดังนั้นหากมองจากการตัดสินใจขององค์กรแรงงานระหว่างประเทศ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเขื่อนที่จะสร้างร่วมกับรัฐบาลทหารพม่า ควรระงับโครงการจนกว่าสถานการณ์ด้านการบังคับใช้แรงงานในพม่าจะดีขึ้น

**การข่มขืนและคุกคามทางเพศผู้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ
โดยทหารพม่า**

การเพิ่มขึ้นของกำลังทหารในพื้นที่สร้างเขื่อนจะนำมาสู่การข่มขืนและคุกคามทางเพศผู้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มากขึ้น ดังเช่นบทเรียนจากการสร้างโรงไฟฟ้าลอปิตะในรัฐคะเรนนี่ รายงานเรื่อง “Dammed by Burma's Generals” โดยกลุ่ม Karenni Development Research Group (KDRG) เมื่อ พ.ศ.๒๕๔๙ เปิดเผยว่า การขยายกำลังทหารเข้ามาในพื้นที่รัฐคะเรนนี่ทำให้มีการละเมิดและใช้ความรุนแรงทางเพศต่อผู้หญิงมากขึ้น องค์กรผู้หญิงคะเรนนี่ (Karenni Women's Organization: KWO) เริ่มเก็บรวบรวมข้อมูลเหล่านี้ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๔๗ จนถึงปัจจุบันมีข้อมูลของผู้ถูกข่มขืนอย่างชัดเจนประมาณ ๒๙ ราย เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ.๒๕๓๙-๒๕๔๖ แม้ว่าจะมีการร้องเรียนไปยังเจ้าหน้าที่ทหารหรือหน่วยงานราชการในท้องถิ่นแต่มัก

ไม่ได้รับความสนใจหรือไม่มีการเยียวยาให้กับผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ ไม่มีทหารพม่าแม้แต่รายเดียวที่ถูกไต่สวนหรือได้รับโทษจำคุกในคดีข่มขืน ทั้ง ๆ ที่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและมีการเก็บข้อมูลอย่างชัดเจน ผู้ทำการละเมิดมักจะถูกลงโทษด้วยการถูกย้ายไปประจำหน่วยทหารที่ไกลออกไป ตัวอย่างกรณีข่มขืนที่ปรากฏในรายงานฉบับเดียวกันนี้

๑. ในวันที่ ๒๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ XX จากหมู่บ้าน YY ในเขตลอปิตะซึ่งกำลังตั้งครกเจ็ดเดือนได้ถูกข่มขืนและสังหารโดยทหาร ๖ นายจากกองพันทหารเบาที่ ๕๓๐ ใกล้กับหมู่บ้าน ญาติและชาวบ้านพบศพของเธออีกสองวันต่อมาในโถงดินซึ่งใช้สำหรับเผาหินปูน^๒

๒. ในวันที่ ๒๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ ลูกสาวอายุ ๑๕ ขวบของอดีตประธานกลุ่มบ้าน XX ได้ถูกทหารพม่า ๓ นายจากกองพันทหารเบาที่ ๗๒ ข่มขืน หลังจากได้รับแจ้งเรื่องนี้ผู้บัญชาการบอกว่าคนร้ายได้หนีไปแล้ว และข่มขืนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องปิดปากเงียบเกี่ยวกับคดีนี้ ถ้ามีการนำเรื่องไปร้องเรียนกับทางการ ผู้ร้องเรียนจะถูกจับกุมและได้รับการลงโทษ ในเวลาต่อมาผู้บัญชาการได้ย้ายออกไปคุมพื้นที่อื่นเพื่อหลีกเลี่ยงกรณีนี้ โดยชาวบ้านยังคงเห็นผู้ก่อเหตุข่มขืน ๓ คนอยู่ภายในฐานทัพช่วงเวลาหนึ่งหลังจากนั้น^๓

แม่คนหนึ่งจากหมู่บ้านติดางา ซึ่งอยู่ในรัศมีรักษาความปลอดภัยของโรงไฟฟ้าเล่าให้ฟังว่า

“ตอนที่เราจับอยู่ในมันตีตางา เรานั้นทนารพม่า
เข้ามาในหมู่บ้านและสั่งให้ผู้ชายไม่รวมตัวกันอยู่บ้านหลังเดียว
มลอ่องในผู้หญิงอยู่ตามลำพังในมัน พวกเรากลัวมาก ผู้หญิง
บางคนถูกทำกันในมันของตัวเอง พวกเราพยายามกันลูกสะใภ้
ของฉันท เราได้แต่มลอ่องในทนารพม่ามันหมู่บ้าน ซึ่งมีมันสิ่ง
ที่งานดาบมาก ผู้หญิงอย่างเราในชนบทไม่มีดาบมันดง
ในมือ”^๔

^๒ Karenni Forces Frontline News, 2001

^๓ Voice of Karenni and Karenni Evergreen News Issue, November, 2001

^๔ สัมภาษณ์โดยอิมเมจเอเชีย หมายเลข ๒๖ ๒๕๔๔

อดีตทหารพม่าคนหนึ่งกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองว่า

“เมื่อ พ.ศ.๒๕๓๒ ตรงใกล้ๆ กับเจดีย์มอแกนได้เน้น
นางร้องตรึตนหนึ่งจากกองพันทหารมาที่ ๑๐๒ พยายาม
พูดชักชวนถึงไม่ทัน พี่ชายของเธอซึ่งอยู่ใกล้ๆ พยายามจะช่วย
พอนางร้องตนนั้นเน้นพี่ที่เข้ามาช่วย เขาก็ยิงและสังหารพี่ชาย
ของเด็กสาว โดยไม่มีความสำคัญผิดใดๆ และยังคงฆ่ามัน
เด็กผู้หญิงจนสำเร็จ”^๕ การละเมิดทางเพศและการฆ่าฟันโดย
ทหารพม่า

ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นเรื่องน่าวิตกกังวลว่า การสร้างเขื่อนสาละวิน
ในพื้นที่กลุ่มชาติพันธุ์ตั้งแต่รัฐฉาน รัฐคะเรนนี รัฐกะเหรี่ยง และรัฐมอญ
อาจนำไปสู่การข่มขืนและคุกคามทางเพศผู้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์มากขึ้น

๒. การทำลายสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม

“แม่น้ำสาละวินทำให้น้ำเปลี่ยนสีรสชาติต่างๆ อาตมอยู่
ไม่ได้แต่ต้องทนเรจากภัยธรรมชาติ และการปล้นแบบ
ภูมิกากาศ

แต่ยังเริ่มที่อยู่อาศัยซึ่งรื้อเงินของสัตว์ป่าและผู้คน”

ผู้ลี้ภัยหญิงชาวไทยใหญ่ พ.ศ.๒๕๔๓

“เขื่อนขนาดใหญ่สร้างผลกระทบอย่างกว้างขวาง
ต่อแม่น้ำ ต้นน้ำ และระบบนิเวศแม่น้ำ ผลกระทบเหล่านี้
เป็นผลกระทบด้านลบมากกว่าด้านบวก และในกลางกรณีนี้ไม่
การสูญเสียพืชและสัตว์สายพันธุ์ต่างๆ และระบบนิเวศที่เสี่ยง
กลืนกินไม่ได้”

คณะกรรมการเขื่อนโลก พ.ศ.๒๕๔๓

^๕ สัมภาษณ์โดยอิมเมจเอเชีย หมายเลข ๒๐ พ.ศ.๒๕๔๔

แม่น้ำสาละวินไหลผ่านใจกลางของรัฐฉาน รัฐคะยาและรัฐกะเหรี่ยง และเป็นหัวใจของชนพื้นถิ่นที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ แม่น้ำสาละวินทำให้พื้นที่ดังกล่าวมีความหลากหลายทางชีวภาพ เกษตรกรรม การประมง และวัฒนธรรมของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ เชื้อนบนแม่น้ำสาละวินจะกั้นระบบนิเวศของแม่น้ำ และทำลายความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่อ่างเก็บน้ำและตลอดลำน้ำ เชื้อนจะลดการชดเชยแร่ธาตุสำหรับพืชในพื้นที่ตอนล่างของแม่น้ำและปิดกั้นความอุดมสมบูรณ์ที่เกิดขึ้นภายหลังน้ำท่วมตามธรรมชาติ นอกจากนี้ยังจะส่งผลให้เกิดการพังทลายของฝั่งแม่น้ำและท่อน้ำด้านท้ายเชื้อน การเก็บน้ำจะทำให้เกิดโรคระบาด และการทำลายป่าไม้ น้ำหนักของมวลน้ำในอ่างเก็บน้ำทำให้เกิดความเสี่ยงด้านแผ่นดินไหว

ผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรมก็เป็นสิ่งที่ไม่อาจปฏิเสธได้ แม้ตอนนี้จะอยู่ในช่วงแรกของการดำเนินโครงการสร้างเชื้อน แต่รัฐบาลทหารพม่าก็ได้ส่งกำลังทหารเข้ามาควบคุมการเคลื่อนไหวของชุมชนที่พึ่งพาแม่น้ำเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ

นโยบายบังคับโยกย้ายถิ่นฐานยังมีส่วนสำคัญในการทำลายวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชนพื้นถิ่นลงอย่างถอนรากถอนโคน โดยเฉพาะสิทธิด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์และความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อม รวมถึงสิทธิที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ สิทธิที่จะพูดและกระทำการใดๆ เพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม และสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโครงการพัฒนา

สถานการณ์การทำให้รอบพื้นที่สร้างเชื้อนท่าซาง (ข้อมูลจากรายงาน Warning Sign)

นับตั้งแต่เริ่มดำเนินการสร้างเชื้อนท่าซางมีการส่งทหารพม่าเข้ามายังพื้นที่สร้างเชื้อนจำนวนมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการตัดถนน และตัดไม้ทำลายป่าเพิ่มขึ้น โดยผู้ทำหน้าที่ตัดไม้ประกอบด้วย กองกำลังฝ่ายหยุดยิงบริษัทซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับรัฐบาลทหารและบุคคลอื่นๆ พวกเขาต้องขออนุญาตผ่านนายหน้าของผู้บัญชาการระดับภูมิภาคของรัฐบาลทหารพม่าเพื่อให้ได้สัมปทานการทำไม้ ทั้งยังต้องจ่ายเงินให้กับผู้บัญชาการในพื้นที่ ทำให้กระบวนการขออนุญาตมีต้นทุนสูง แต่ก็สร้างผลกำไรงดงามให้กับรัฐบาลทหารพม่า

ชาวบ้านในพื้นที่ต้องพึ่งพาป่ามาเป็นเวลาหลายชั่วคน ทั้งในแง่ การหาอาหาร เวชภัณฑ์และวัสดุเพื่อก่อสร้างที่อยู่อาศัย การตัดต้นไม้เป็น การทำลายห่วงโซ่อาหารของชาวบ้านในท้องถิ่น

การทำไม้ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำสาละวิน

บริษัทเอเชียเวลต์ซึ่งก่อตั้งโดยนายหลอชิงฮั่น ราชายาเสพติด เป็นบริษัทหลักที่ได้รับสัมปทานก่อสร้างถนนในพื้นที่ การสร้างถนน ในระหว่าง พ.ศ.๒๕๔๔-๒๕๔๗ เพื่อเชื่อมต่อชุมชนเดิมที่ไม่มีถนนไปสู่ ภายนอกกับเมืองเชียงตองและเมืองนายนในภาคตะวันตก เมืองโซลัม ในภาคเหนือ เมืองบันทางตอนใต้ และเชียงคำทางตะวันออกเฉียงเหนือ (โปรตุเกสแผนที่) ทำให้เกิดการตัดไม้เพิ่มขึ้นในพื้นที่ เป็นการทำลายป่าไม้ ที่ตกทับในบริเวณนั้น ชาวบ้านในท้องถิ่นรายงานว่าไม้ป่าศักดิ์เดิมเหลืออยู่ น้อยกว่าร้อยละ ๑๐ ในเขตเมืองเชียงตอง กล่าวคือหลงเหลืออยู่เฉพาะ ในแถบหุบเขาห่างไกลซึ่งเข้าถึงได้ยาก

บริษัทที่ทำไม้ ได้แก่ บริษัทรัฐฉานตอนใต้ของมหาชา บริษัท เอเชียเวลต์ ดุนตุนแสง ดุนเมียดอ่อง และนายย ไม้ส่วนใหญ่จะถูกส่งไป กรุงย่างกุ้งเพื่อส่งออก มีบางส่วนที่ถูกส่งออกอย่างผิดกฎหมายข้ามแม่น้ำ สาละวิน จากนั้นก็ขึ้นขึ้นรถบรรทุกไปยังพรมแดนประเทศจีนผ่านเมือง ปางซาง (ซึ่งเป็นศูนย์บัญชาการของกลุ่มกองทัพเอกภาพรัฐว้า) ไม้บางส่วน ถูกล่องตามแม่น้ำสาละวินลงไปตามลำน้ำ จากนั้นก็ขนส่งต่อไปที่เมืองท่าซีเหล็ก เพื่อขายในประเทศไทย

แม้ว่าผู้ทำไม้จะต้องจ่ายเงินเพื่อให้ได้สัมปทานทำไม้ แต่พวกเขา ก็ถูกบังคับให้ต้องส่งมอบไม้อย่างไม่คิดมูลค่าให้กับทหารพม่าในเมือง เชียงตอง เพื่อก่อสร้างฐานทัพและอาคารราชการอื่นๆ ทหารพม่ามีความ ต้องการไม้จำนวนมาก เป็นเหตุให้ผู้ทำไม้ส่วนบุคคลบางรายต้องออกจาก ธุรกิจไป

นอกจากการตัดไม้บริเวณรอบเมืองเชียงตองแล้ว บริษัททำไม้ ขนาดใหญ่อย่างเช่น บริษัทรัฐฉานตอนใต้ยังเคลื่อนย้ายไปสู่ทางตะวันออก เฉียงเหนือเพื่อทำไม้ในบริเวณเมืองเชียงคำและสายเขาตามแม่น้ำปาง ไปจนถึงเขตกุนฮิง ซึ่งเป็นบริเวณที่จะถูกน้ำท่วมจากเขื่อนท่าซาง มีรายงาน จากพื้นที่ว่า หากการตัดไม้ยังดำเนินไปในระดับที่เป็นอยู่ ป่าไม้ในพื้นที่ ดังกล่าวจะหมดไปภายในเวลาหนึ่งปี

ผู้ทำไม้สองกลุ่มทำไม้ในบริเวณตอนเหนือและใต้ของเมืองป๋น ตั้งแต่พ.ศ.๒๕๔๗ นายสายแก้ว นักธุรกิจชาวพะโอใช้เส้นสายของเขาที่มีกับองค์กรแห่งชาติพะโอ (Pa-O National Organization: PNO) เพื่อขออนุญาตทำไม้ทางตอนใต้ของเมืองป๋น และต้องการจะขยายพื้นที่ทำไม้ออกไปอีก บริษัททำไม้ที่ชื่อ จานอาข่ามิน ใช้ความสัมพันธ์ที่มีกับนักธุรกิจในเมืองป๋น เพื่อขออนุญาตทำไม้ ๑,๕๐๐ ตัน ทางตะวันตกเฉียงเหนือของเมือง คาดกันว่าทางบริษัทจะขยายการทำไม้เพิ่มขึ้นอีกในเร็วๆ นี้

การทำไม้ด้านตะวันออกของสาละวิน

การทำไม้อย่างกว้างขวางเกิดขึ้นตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๓๑ ในป่าด้านตะวันออก ริมฝั่งน้ำสาละวินที่เมืองปูหลงและเมืองโตนโดยบริษัทไทยสวัสดิ์ มีการล่องไม้ตามแม่น้ำและใช้รถขนจากท่าศาลาผ่านเมืองโตนไปจนถึงชายแดนไทย

แต่เมื่อมีการตัดถนนเส้นใหม่เมื่อต้น พ.ศ.๒๕๔๘ โดยบริษัทเอเชียเวลด์ จากหมู่บ้านเมืองกางไปทางเหนือ ก็ทำให้ผู้ทำไม้สามารถเข้าถึงป่าไม้สักที่เคยเข้าไปไม่ถึงในบริเวณเมืองปูหลง (และเมืองโตน) เป็นเหตุให้การทำไม้ขยายตัวออกอย่างมาก

กลุ่มทำไม้ที่สำคัญสามกลุ่มทางทิศตะวันออกของพื้นที่โครงการเขื่อนสาละวินประกอบด้วย กลุ่มนายอุตินมีน จากกลุ่มกองทัพเอกภาพรัฐว้าซึ่งเป็นเจ้าของบริษัทหังปิง บริษัทเอเชียเวลด์ และนายจายหน่อคำ จากเมืองสาดซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับนายอุเตชาซึ่งเป็นมหาเศรษฐีใหญ่ชาวพม่า กลุ่มเหล่านี้ทำไม้ในบริเวณเมืองกานและแม่น้ำสิม มีการขนส่งไม้ไปจนถึงท่าซีเหล็กเพื่อส่งออกไปยังประเทศไทย ในเดือนมกราคม พ.ศ.๒๕๔๙ กองทัพและหน่วยราชการท้องถิ่นของไทยอนุญาตให้มีการนำเข้าไม้ ๖๐๐ ท่อนจากพม่า ซึ่งคาดว่าจะมาจากบริเวณแม่น้ำสาละวิน

จากข้อมูลในพื้นที่ แต่ละกลุ่มดังกล่าวได้ขนส่งไม้ประมาณ ๕,๐๐๐ ตันไปจนถึงท่าซีเหล็กแล้ว และแต่ละกลุ่มยังรอที่จะขนส่งไม้ออกไปอีกประมาณ ๑๐,๐๐๐ ตัน ซึ่งล้วนแต่เป็นไม้ที่ตัดออกมาจากป่าแล้ว การขนส่งเกิดความล่าช้าเนื่องจากสภาพของภูเขาและความยากลำบากในการเดินทาง

การตัดไม้ในรัฐคะเรนนี

ข้อมูลจากกลุ่ม Karenni Development Reserch Group (KDRG)^๖ ระบุว่า บริษัททุ เทรดิง^๗ ได้เข้าไปใน Htoo Chaung ๒ พื้นที่ พื้นที่แรกเป็นเขตบ่อละเซ ซึ่งเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่ยังมีป่าอุดมสมบูรณ์หลงเหลืออยู่ในรัฐคะเรนนี และอีกพื้นที่หนึ่งเป็นถิ่นอาศัยของสัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์หลายชนิด มีข้อมูลว่า บริษัทนี้ได้วางแผนจะส่งออกไม้สักจำนวน ๑๕,๐๐๐ ตันภายในพ.ศ.๒๕๕๐

โม โม อ่อง หนึ่งในทีมวิจัย KDRG กล่าวว่า “เป็นที่สังเกตได้ว่ารัฐบาลทหารพม่าวางแผนที่จะเคลียร์พื้นที่ป่าบริเวณที่จะถูกนำท่วมในรัฐคะเรนนีก่อนที่การสร้างเขื่อนจะเริ่มต้น”

การตัดไม้ในรัฐกะเหรี่ยง

หลังจาก ค่ายมาเนอปลอว์ แดกตั้งตั้งแต่พ.ศ.๒๕๓๘ เป็นต้นมา กล่าวได้ว่าพื้นที่กองพลที่ ๗ ของ KNU หรือเขตจังหวัดพะอัน ตกอยู่ภายใต้การปกครองของกองทัพพม่า และกองกำลังกะเหรี่ยง DKBA ส่วนกองกำลังกะเหรี่ยง KNU นั้นไม่สามารถเข้าควบคุมพื้นที่บริเวณนี้ได้อีก ดังนั้นตั้งแต่เขตสบเมย ถึงบ้านกะมะหม่อง ตลอดทั้งสองฝั่งสาละวิน ทหารพม่าและทหารกะเหรี่ยง DKBA ได้ส่งกำลังเข้ามาควบคุมในพื้นที่มากขึ้นเพื่อจะทำให้ฝ่ายกองกำลังกะเหรี่ยง KNU ไม่สามารถเข้าเคลื่อนไหวในพื้นที่นี้ได้อีก

หลังจากนั้นใน พ.ศ.๒๕๔๘ จนถึงปัจจุบัน กองทัพพม่า และกองกำลังกะเหรี่ยง DKBA เริ่มทำธุรกิจค้าไม้ในพื้นที่ของเขตสบเมย (พื้นที่นี้ส่วนใหญ่เป็นการตัดไม้ไผ่ขาย) ถึงบ้านกะมะหม่อง ตลอดทั้งสองฝั่งสาละวิน ปัจจุบันกองกำลังทั้งสองกลุ่มนี้ได้เข้าไปทำไม้ในพื้นที่เขตฮัตจี และบ้านแม่ปะซึ่งก่อนหน้านี้เคยเป็นป่าที่มีความสมบูรณ์

เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๐ กองทัพพม่าได้ส่งกำลังเพิ่มเข้ามาในพื้นที่กองพลที่ ๑ ของกองกำลังกะเหรี่ยง KNU หรือเขตจังหวัดดู่ตะตู คือ OCH ๑๙ (Operational Control Headquarter ๑๙) ของกองทัพพม่า ซึ่งมีทหารอยู่ในสังกัด ๗ กองพันในการเสริมกำลังเข้ามาในพื้นที่ครั้งนี้ ชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่เขตดู่ตะตูบางส่วนรายงานว่า กองทัพพม่ามีแผนที่

^๖ เผยแพร่ในจดหมายข่าว Salween Watch ฉบับที่ ๑ เดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๐

^๗ บริษัทนี้เป็นของนายเตชะ นักธุรกิจชาวพม่าที่มีสายสัมพันธ์ใกล้ชิดกับนายพลตานจ่วย ประธานเอสดีซี

^๘ ข้อมูลจาก Salween Eye (SEE)

จะเข้าควบคุม และรักษาความปลอดภัยเพิ่มในพื้นที่เขตอัตรจี และจะมีการทำไม้
ในบริเวณนี้ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำสาละวิน เพราะกองทัพพม่ามีแผนที่
สร้างเขื่อนในบริเวณนี้

๓. การไม่มีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการ ตัดสินใจ

**“เพื่อนทำงานในรัฐฉานมันค่อนข้างที่ชัดเจนของการ
ไม่มีส่วนร่วมของประชาชน รัฐบาลทหารพม่ามีระบัติน
เรื่องนี้มาตลอด ทหารพม่าจะถูกตามและหาใครก็ตามที่ไม่
นั้นด้วย”**

จาย วิน เฟ่ สมาชิกสภาผู้แทนจากการเลือกตั้งจากรัฐฉาน
และถูกเนรเทศออกจากประเทศ พ.ศ.๒๕๔๓

การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของประชาชนในการตัดสินใจใน
ประเด็นสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้และไม่มีประโยชน์ภายใต้อำนาจ
เผด็จการของรัฐบาลทหารพม่า ซึ่งทำให้การคัดค้านอย่างเปิดเผยสร้าง
อันตรายให้แก่ผู้คัดค้าน โครงการนี้ยังไม่มีการศึกษาหารือกับชาวบ้าน
ผู้ได้รับผลกระทบ กฎหมายในประเทศพม่าไม่ได้รับการปฏิบัติ รัฐบาลทหาร
มีอำนาจตัดสินใจเอง โดยไม่โปร่งใส มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมของพม่านั้น
ล้าหลังเป็นอย่างมาก และประชาชนไม่มีโอกาสเรียกร้องค่าเสียหายตาม
กฎหมาย

๔. การให้เงินทุนเพื่อส่งเสริมการรณรงค์ ความสัมพันธ์ เชิงทำลายกับประเทศพม่า

**“[การลงทุน] ทำให้ผู้นำในรัฐบาลทหารพม่าและผู้ที่
ความสัมพันธ์กับกลุ่มทหารมีสถานภาพด้านเศรษฐกิจที่
มั่นคงในลักษณะเดียวกันกับการสร้างฐานอำนาจที่เดจได้ทำ
มาแล้ว”**

อองซาน ชูจี พ.ศ.๒๕๓๒

รายงาน Destructive Engagement ของ EarthRights International ค.ศ.1996 (พ.ศ.๒๕๓๙) ระบุว่าประเทศพม่ายังคงอยู่ในวิกฤตินับตั้งแต่ทหารพม่าขึ้นปกครองประเทศในปี ๒๕๓๑ (ค.ศ.1988) ประเทศก็ขาดซึ่งธรรมาภิบาล และเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ซึ่งทำให้หยุดการพัฒนา และทำลายความกินดีอยู่ดีของประชาชนในประเทศ ผลของวิกฤตินี้ได้ทำลายภาคต่างๆ ทั่วๆ ไป ภาคการศึกษาหยุดนิ่งและแอ้งลง สาธารณสุขก็เลวร้ายลง ในขณะที่ภาวะเงินเฟ้อและความยากจนกลับเพิ่มขึ้น ไม่มีการปกป้องสิ่งแวดล้อม ไม่มีเสรีภาพขั้นพื้นฐาน และมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอยู่ทุกแห่ง หลายข้อที่กล่าวมานี้อยู่ภายใต้สิ่งที่รัฐบาลทหารพม่าเรียกว่า นโยบาย “การพัฒนา”

การลงทุนจากต่างประเทศยิ่งทำให้สถานการณ์เลวร้ายยิ่งขึ้น บริษัทที่เข้ามาลงทุนต่างอ้างว่าความสัมพันธ์ของต่อนั้นเป็นสิ่งที่ดีต่อประเทศพม่าหรือเป็น “ความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์” (constructive engagement) แต่ในความเป็นจริงในช่วง ๑๕ ปีที่ผ่านมาการลงทุนจากต่างประเทศได้กลายเป็นกรณีตัวอย่างที่ชัดเจนของ “ความสัมพันธ์เชิงทำลาย” (destructive engagement) ผู้ที่ได้ผลประโยชน์จากการลงทุนคือบรรดานายพลและพันธมิตรผู้ใกล้ชิด นับตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๓๑ เมื่อรัฐบาลทหารเปิดประเทศรับการลงทุนหลังจากถูกโดดเดี่ยวมาเป็นเวลานาน ยังไม่มีการปรับปรุงใดๆ ในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นการศึกษา สาธารณสุข หรือความยากจน แทนที่การลงทุนเหล่านี้จะช่วยพัฒนาประชาชนในประเทศ รัฐบาลทหารกลับขยายกองทัพอีกเท่าตัว และจัดซื้อยุทธโปกรณ์ซึ่งสร้างแรงบีบคั้นให้กับประชาชนมากขึ้น การลงทุนเน้นที่อุตสาหกรรมที่ดึงดูดทรัพยากรมาใช้ เช่น การทำไม้ อัญมณี และก๊าซธรรมชาติ ส่งผลให้ทรัพยากรจำนวนมหาศาลถูกขายเป็นสินค้าในระดับที่น่าเป็นห่วง ระลอกคลื่นของผู้ลี้ภัยและผู้อพยพที่หนีออกนอกประเทศเพื่อไปให้พ้นจากการถูกทำร้ายและปัญหาทางเศรษฐกิจอาจเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าความสัมพันธ์โดยการลงทุนและธุรกิจกับประเทศพม่าไม่ได้ให้ประโยชน์แก่ประชาชนในพม่า

ผู้ที่ส่งเสริมการลงทุนดังกล่าวแย้งว่าความพยายามของพวกเขาถูกขัดขวางด้วยข้อกำหนดที่เข้มงวดเกี่ยวกับการลงทุน ดังนั้นจึงต้องมีการลงทุนมากขึ้น แล้วสังคมและเศรษฐกิจก็จะดีขึ้นตามมาเอง อย่างไรก็ตามบริษัทที่เข้ามาลงทุนต้องดำเนินการภายใต้บริบททางการเมืองของเผด็จการทหาร ซึ่งไม่มีความโปร่งใสและไม่เข้มงวดในการตรวจสอบกิจกรรมของ

ภาคธุรกิจเพื่อป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตประชาชน การลงทุนของต่างประเทศในพม่าไม่เพียงแต่ทำร้ายประชาชนทั่วทั้งประเทศด้วยการช่วยให้บรรดาเผด็จการทหารดำรงอำนาจอยู่ได้ตลอดไปเท่านั้น แต่ยังนำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยตรงซึ่งนักลงทุนชาวต่างชาติร่วมรับผิดชอบ

โครงการใหญ่ที่สุดเท่าที่มีมาคือโครงการท่อก๊าซไทย-พม่า เป็นโครงการที่แสดงให้เห็นว่าการลงทุนทำให้เกิดการขยายตัวของกองทัพ ซึ่งนำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนและการทำลายสิ่งแวดล้อมแต่ไม่เกิดประโยชน์ใดๆ กับประชาชนในพื้นที่

โครงการเชื่อมบนแม่น้ำสาละวิน ไม่ว่าจะเป็นเชื่อมสาละวินชายแดนไทย-พม่า หรือเชื่อมท่าซางจะยิ่งกว่าโครงการท่อก๊าซ ไทย-พม่า เพราะเป็นโครงการที่ใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ของพม่า เป็นไปได้ว่าโครงการดังกล่าวจะเป็นโศกนาฏกรรมของชนพื้นถิ่นครั้งร้ายแรงที่สุดของประวัติศาสตร์ของการลงทุนจากต่างชาติในพม่า

ประเด็นที่ควรตระหนัก สำหรับประเทศไทย

๑. ความจำเป็น และความคุ้มค่าของโครงการ : กำไรเป็นของ กฟผ. แต่หนี้เป็นของสาธารณะ

เอกสารของ กฟผ. ที่เสนอต่อคณะกรรมการการค้าต่างประเทศวุฒิสภา เมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๖ ที่ระบุว่าเชื่อมสาละวินชายแดนไทย-พม่าจะทำให้ “ประเทศไทยมีแหล่งผลิตไฟฟ้าราคาต่ำมาก ๐.๙๐ บาท/หน่วย ซึ่งจะประหยัดเงินได้ ๓๐,๐๐๐ ล้านบาท/ปี เป็นเวลาอย่างน้อย ๕๐ ปี (๑.๕ ล้านล้านบาท)” สามารถกล่าวได้ว่าเป็นการคำนวณต้นทุนที่ไม่พิจารณาประเด็นต่างๆ อย่างรอบด้านและถี่ถ้วน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของผู้คนที่ต้องได้รับผลกระทบจากเขื่อน

๑) ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์

รายงานของ กฟผ.ระบุว่าเชื่อมสาละวินชายแดนไทย-พม่ามีมูลค่าการก่อสร้างกว่า ๒ แสนล้านบาท มูลค่าลงทุนรวมดอกเบี้ย ๓.๗ แสน

ล้านบาท ซึ่งเป็นงบประมาณที่สูงมาก (งบประมาณแผ่นดินประเทศไทย ปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๔๕ เป็นเงิน ๙.๙ แสนล้านบาท)

รายงานของคณะกรรมการเขื่อนโลก พ.ศ.๒๕๔๓ ระบุว่า “เท่าที่ผ่านมาเขื่อนให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่ำ” การศึกษาเขื่อนขนาดใหญ่ทั่วโลกพบว่าโดยเฉลี่ยแล้ว เขื่อนมักมีค่าใช้จ่ายเกินงบประมาณประมาณร้อยละ ๕๖

ประสบการณ์ของเขื่อนในประเทศไทย กรณีเขื่อนปากมูล ก็คือ เขื่อนแห่งนี้กำหนดงบประมาณค่าก่อสร้างไว้ที่ ๓,๘๘๐ ล้านบาท แต่การก่อสร้างจริงกลับใช้งบประมาณสูงถึง ๖,๖๐๐ ล้านบาท ค่าใช้จ่ายนี้ยังไม่รวมการแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมอีกประมาณ ๑,๐๐๐ ล้านบาท ซึ่งตัวเลขนี้เป็นการคำนวณเฉพาะทางเศรษฐกิจโดยยังไม่ได้รวมต้นทุนการสูญเสียรายได้จากการประมงของชาวบ้านอย่างถาวร

ต้นทุนการสร้างเขื่อนสาละวินอาจจะสูงกว่าที่วางแผนไว้มาก เนื่องจากเขื่อนแห่งนี้ตั้งอยู่บนรอยเลื่อนของเปลือกโลกขนาดใหญ่ที่ยังไม่ตาย เป็นรอยเลื่อนที่มีสถิติแผ่นดินไหวบ่อยครั้ง จากประสบการณ์ที่ผ่านมาพบว่า เขื่อนที่สร้างบนแนวแผ่นดินไหวด้านตะวันตกของประเทศไทย ซึ่งอยู่บนรอยเลื่อนที่ต่อเนื่องกันกับรอยเลื่อนที่ตั้งเขื่อนสาละวิน มีค่าก่อสร้างเพิ่มขึ้นภายหลังการอนุมัติสูงมาก เช่น เขื่อนศรีนครินทร์ งบประมาณที่อนุมัติ ๑,๘๐๐ ล้านบาท แต่ค่าก่อสร้างจริงสูงถึง ๔,๖๐๐ ล้านบาท หรือเขื่อนเขาแหลม มีงบประมาณที่อนุมัติ ๗,๗๑๑ ล้านบาท แต่เมื่อก่อสร้างจริงใช้งบประมาณถึง ๙,๑๐๐ ล้านบาท ค่าก่อสร้างที่เพิ่มขึ้นนี้มาจากการปรับปรุงฐานรากและการอัดฉีดหินปูน

ข้อมูลล่าสุดก็คือ การออกแบบเขื่อนสาละวินต้องออกแบบให้รองรับแผ่นดินไหว ๐.๗ จี ซึ่งเท่ากับว่าค่าก่อสร้างจะเพิ่มขึ้นอีกเพื่อให้เขื่อนแข็งแรงรองรับแผ่นดินไหวได้

ข้อมูลข้างต้นชี้ว่า แทบเป็นไปไม่ได้เลยว่าค่าไฟฟ้าจะต่ำดังที่ กฟผ. อ้าง

๒) ความจำเป็นด้านพลังงาน และผลกระทบต่อผู้บริโภคในประเทศไทย

เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.๒๕๔๖ กฟผ. ระบุว่าปัจจุบันประเทศไทย มีไฟฟ้าสำรองสูงถึงร้อยละ ๔๐ โดยมีกำลังผลิตติดตั้ง ๒๖,๐๐๐ เมกะวัตต์

แต่ใช้สูงสุดเพียง ๑๗,๐๐๐ เมกะวัตต์ ถึงกระนั้นก็ยังเสนอโครงการเขื่อน
สาละวิน ซึ่งมีกำลังผลิตติดตั้งรวมทั้งหมดสูงถึงกว่า ๘,๐๐๐ เมกะวัตต์
จึงเกิดคำถามว่าเขื่อนสาละวินมีความจำเป็นจริงหรือไม่

ประเด็นเรื่องต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์อาจไม่ใช่สิ่งที่ กฟผ.
ต้องคำนึงถึง เนื่องจากไม่ว่าจะต้องลงทุนโดยกู้เงินมาสร้างเขื่อนมากเท่าไร
เงินจำนวนนั้นก็จะเป็นหนี้สาธารณะที่ชดใช้โดยภาษีของคนไทยทุกคน
หนี้สาธารณะนี้จะถูกรวมอยู่ในต้นทุนการคำนวณค่าไฟฟ้าแบบผันแปรตาม
ต้นทุน (ค่าเอฟที) ซึ่งท้ายที่สุดก็คือผู้ใช้ไฟฟ้าชาวไทยทุกคนที่ต้องแบกรับ
ภาระนี้ ในทางกลับกันเมื่อมีกำไรจากการผลิตและขายไฟฟ้า กำไรนั้นก็ตก
เป็นของ กฟผ. จึงไม่แปลกที่ กฟผ. ลงทุนสร้างโรงไฟฟ้าและเขื่อนต่างๆ
อยู่ตลอดมา แม้ว่าเขื่อนจำนวนมากไม่สามารถผลิตไฟฟ้าได้เลย หรือผลิต
ได้น้อยกว่าที่วางแผนไว้ก็ตาม

๑๓๗

๓) ต้นทุนด้านอื่นๆ ที่ไม่ถูกนำมาพิจารณา

การสร้างเขื่อนมีต้นทุนด้านอื่นๆ อีกมาก เช่น ความเสี่ยงของ
ชีวิตผู้คนโดยเฉพาะในประเทศพม่า ที่จะต้องเสี่ยงกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน
เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังเกิดการสูญเสียทางสังคม วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์
ต่างๆ ในลุ่มน้ำสาละวิน รวมทั้งความสูญเสียทางสิ่งแวดล้อมและแหล่ง
ประวัติศาสตร์ซึ่งจะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป ต้นทุนเหล่านี้เป็นสิ่งที่ยังไม่ถูก
นำมาพิจารณา

ต้นทุนอีกประการที่ดูเหมือนว่า กฟผ. ไม่ต้องจ่ายก็คือ
การอพยพผู้คน เนื่องจากป่าสาละวินชายแดนเป็นที่อยู่อาศัยของชาวไทย
เชื้อสายกะเหรี่ยงซึ่งตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยมานาน ชาวบ้านเหล่านี้
อยู่ในพื้นที่ป่ามาก่อนการประกาศเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตอุทยาน
แห่งชาติ หากมีการสร้างเขื่อนก็ต้องถูกอพยพโยกย้ายโดยไม่ได้รับค่าชดเชย
ใดๆ เพราะไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน ยิ่งไปกว่านั้นชาวบ้านจำนวนมากกว่าครึ่ง
ยังไม่ได้สัญชาติไทย แม้ว่าเกิดและเติบโตบนผืนแผ่นดินไทยก็ตาม

๒. สูญเสียแหล่งกำเนิดไม้สักของโลก

นักนิเวศวิทยาจัดให้ลุ่มน้ำสาละวินเป็นศูนย์กลางของการกระจาย
พันธุ์ไม้สักของโลก ดังจะเห็นได้จากผืนป่าสักในลุ่มน้ำสาละวินเป็นผืนป่าสัก

ที่ใหญ่และต่อเนื่องกันต่างจากผืนป่าสักในประเทศอื่นๆ

การสร้างเขื่อนเวย์จี จะทำให้เกิดน้ำท่วมป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน ขณะที่เขื่อนตากวิน/ท่าตาฝั่ง จะทำให้เกิดน้ำท่วมป่าเขตอุทยานแห่งชาติสาละวินทางฝั่งไทย ทั้งสองเขื่อนยังทำให้เกิดน้ำท่วมผืนป่าฝั่งรัฐกะเหรี่ยงและคะยาซึ่งอุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าสักเช่นกัน

ผืนป่าทั้งสองฝั่งน้ำสาละวิน เคยถูกคุกคามจากการสัมปทานทำไม้ทั้งถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมายมานาน ปัจจุบันป่าทางฝั่งไทยกำลังได้รับการคุ้มครอง แต่ผืนป่านี้จะถูกทำลายอย่างถาวรหากมีการสร้างเขื่อนสาละวินทั้งสองเขื่อนทั้งจากการกักน้ำท่วมและกิจกรรมอื่นๆ ที่จะตามมาเป็นลูกโซ่

๓. สูญเสียแหล่งความหลากหลายทางชีวภาพของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เขื่อนท่าซางและเขื่อนบริเวณพรมแดนไทย-พม่าทั้งสองแห่ง จะทำให้น้ำท่วมพื้นที่ป่าที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของคนท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งป่าบริเวณสองฝั่งแม่น้ำนั้นนับว่าเป็นหัวใจของผืนป่าในเขตลุ่มน้ำสาละวินซึ่งในทางนิเวศวิทยา พื้นที่เหล่านี้มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทแรก

ไม่เพียงแต่ป่าที่มีความหลากหลายทางชีวภาพเท่านั้นที่จะถูกทำลาย แต่การสร้างเขื่อนบนลุ่มน้ำสาละวินยังจะทำลายความอุดมสมบูรณ์ของแม่น้ำสาละวินที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง ซึ่งเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetland) ที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ โดยเฉพาะบริเวณพรมแดนไทย-พม่า ซึ่งรัฐบาลไทยได้มีมติคณะรัฐมนตรีประกาศให้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๓

๔. สูญเสียถิ่นอาศัยของสัตว์ป่าหายาก

การสร้างเขื่อนสาละวินจะทำให้สัตว์ป่าหายากสูญพันธุ์เร็วขึ้น ถึงแม้ว่าจะมีแม่น้ำสาละวินกั้นพรมแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศสหภาพพม่า แต่ก็หาได้ตัดขาดการเคลื่อนย้ายไปมาของสัตว์ป่าระหว่าง

สองพื้นที่ สัตว์ป่าจำพวกนกสามารถบินข้ามไปมาได้สะดวก สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมหลายชนิดสามารถว่ายน้ำข้ามลำน้ำสาละวินได้อย่างไม่ยากเย็นนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลากลางคืนซึ่งปลอดภัยจากการสัญจรไปมาของเรือ สัตว์ป่าบางชนิดไม่สามารถข้ามลำน้ำได้ เนื่องจากเป็นสัตว์ที่อาศัยบนยอดไม้สูง และไม่ยอมลงพื้นดิน เช่น ชะมิมือขาว (White-handed gibbon) ค่างแว่นถิ่นเหนือ (Phayes langur) รวมไปถึง ชะนีคิ้วขาว (Hylabatas hoolock) ซึ่งพบอาศัยอยู่ตามยอดไม้ริมแม่น้ำสาละวินเฉพาะในฝั่งพม่าเท่านั้น สัตว์ป่าเหล่านี้จะข้ามไปมาได้โดยอาศัยเรือนยอดไม้ที่ใกล้กัน โดยการโหนและกระโดดจากยอดไม้หนึ่งไปยังอีกยอดไม้หนึ่ง

๕. เชื้อนสาละวิน ประวัติศาสตร์มนุษยชาติจะจมอยู่ใต้น้ำ

๑๓๙

การสร้างเชื้อนสาละวินไม่เพียงแต่ทำลายอยู่อารยธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในลุ่มน้ำมาตั้งแต่บรรพบุรุษ แต่ยังจะทำลายแหล่งประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติที่สำคัญในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะหลักฐานของพัฒนาการทางสังคมตั้งแต่ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่อธิบายความเป็นมาของสังคมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในบทแรก

๖. การเพิ่มขึ้นของผู้ลี้ภัยและการอพยพแบบถาวร

ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ผ่านมามีได้นำไปสู่การเพิ่มขึ้นของผู้ลี้ภัยในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง หากมีการสร้างเชื้อนในเขตประเทศพม่า จะก่อให้เกิดน้ำท่วมที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของผู้ลี้ภัยเหล่านี้จนทำให้ผู้ลี้ภัยไม่สามารถกลับไปใช้ชีวิตในแผ่นดินเกิดของตนได้อีกต่อไป ผู้ลี้ภัยเหล่านี้จะต้องอาศัยอยู่ในประเทศไทยต่อไปแบบถาวร หรือหาทางอพยพไปยังประเทศที่สาม ซึ่งไม่สามารถทำได้ทุกคน ประเทศไทยจึงต้องแบบรับภาระนี้ต่อไป จึงนับเป็นผลกระทบที่ประเมินค่ามิได้ ทั้งในแง่สังคมและจิตใจของผู้ลี้ภัย

ข้อกังวลต่อสุขภาพ

สาธารณสุข :
ภัยที่คาดไม่ถึงจากโครงการ
ขนาดยักษ์ในพม่า

นางเอชา ป่วยเป็นไข้และ
ขาข้างขวามีอาการบวมเป็นเวลา
สามวันแล้ว จนที่สุด เธอไม่สามารถ
ที่จะเดินได้อย่างปกติและไม่สามารถ
ทำงานได้ เธอต้องลาออกจากงาน
พนักงานทำความสะอาดในตัวเมือง
เชียงใหม่ เธอไปพบแพทย์ที่คลินิก
ในเชียงใหม่แห่งหนึ่ง แพทย์ได้
สอบประวัติของเธอ เนื่องจาก
อาการบวมตรงขาข้างขวาและ
อาการไข้ของเธอ เธอบอกกับหมอ
ว่าเธอมาจากรัฐฉาน ประเทศพม่า
ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการระบาดของ
โรคมาลาเรีย จากนั้นแพทย์จึงได้
ทำการตรวจเลือดเพื่อวิเคราะห์หา
สาเหตุในห้องปฏิบัติการ

เจ้าหน้าที่ได้ตรวจพบสิ่งผิด
ปกติบางอย่างในตัวอย่างเลือดของ
นางเอชา มีรูปร่างเป็นคลื่น ซึ่งเขา
ก็ไม่แน่ใจว่ามันคืออะไร จึงส่งต่อไป

ผู้พลัดถิ่นภายในชาวกะเหรี่ยงที่หลบหนีทหารพม่าในป่าแถบริมน้ำสาละวินรับการรักษา
จากหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ ภาพโดย อาทิตย์ ธาราคำ

ให้หัวหน้าที่มีประสบการณ์ผ่านการอบรมเกี่ยวกับพยาธิวิทยามากกว่า ๓๐ ปี ช่วยตรวจสอบอีกครั้ง แต่สิ่งที่เห็นทำให้ผู้เชี่ยวชาญท่านนี้ตกใจมาก เพราะนี่เป็นครั้งแรกในรอบ ๓๐ ปีที่เขาเผชิญหน้ากับเชื้อโรคเก่าที่เชื่อว่าหมดไปจากเขตเมืองใหญ่ของประเทศไทยแล้ว นั่นคือเชื้อ *Wuchereria bancrofti* สาเหตุที่ทำให้เกิดโรคเท้าช้าง ซึ่งจะทำให้ผู้ที่ติดเชื้อมีอาการบวมตามแขนและขา จนถึงขั้นทำให้พิการได้

เชื้อ *Wuchereria bancrofti* ติดต่อกันได้โดยมียุงเป็นพาหะนำโรค เมื่อถูกยุงที่มีเชื้อดังกล่าวกัด เชื้อโรคจะเข้าไปในร่างกายมนุษย์ และอาศัยอยู่ในระบบต่อมน้ำเหลือง จากนั้นเชื้อโรคจะให้กำเนิดตัวอ่อนซึ่งจะเข้าสู่กระแสเลือดในภายหลัง และเมื่อยุงกัดคนที่ติดเชื้อ มันก็จะนำเชื้อไปแพร่สู่คนอื่น หมุนเวียนเป็นวัฏจักรเช่นนี้ต่อไป [ภาพที่ ๑] เมื่อเวลาผ่านไป เชื้อโรคที่อาศัยอยู่ในระบบต่อมน้ำเหลืองจะไปอุดตันท่อน้ำเหลือง ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดอาการบวมตามแขนขา

ไม่ใช่ทุกคนที่ติดเชื้อจะมีอาการปวด บวมและมีไข้ เหมือนนางเอชา เพราะผู้ติดเชื้อส่วนใหญ่จะยังไม่แสดงอาการ แต่ในระยะแรกมักจะแสดงในช่วงระยะสุดท้าย อย่างไรก็ตาม ผู้ติดเชื้อที่ไม่แสดงอาการเหล่านี้นับว่ามีบทบาทสำคัญในการแพร่เชื้อเป็นอย่างมาก ยุงจะเป็นพาหะนำโรคและส่งผ่านเชื้อโรคไปยังคนอื่นๆ และแพร่กระจายไปในชุมชนได้อย่างรวดเร็ว

แม้ว่าโรคเท้าช้างจะดูน่ากลัว แต่เชื้อโรคดังกล่าวก็ไม่ได้เป็นสาเหตุที่ทำให้เสียชีวิตทันที โดยมักเสียชีวิตในการติดเชื้อระยะที่สอง ซึ่งในช่วงดังกล่าวการเยียวยาบาดแผลบริเวณที่บวมจะช้า และทำความสะอาดยาก อย่างไรก็ตาม โรคเท้าช้างเป็นหนึ่งในสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดความพิการ โดยประมาณการว่า ประชาชน ๔๐ ล้านคนจากจำนวนผู้ติดเชื้อทั้งหมดทั่วโลก ๑๒๐ คน มีความพิการและมีแขนขาผิดปกติ (WHO 2006; Molyneux 2003) ในประเทศอินเดีย มีรายงานว่าผู้ป่วยโรคเท้าช้างถึงร้อยละ ๔๐ ของผู้ป่วยทั่วโลก ต้องสูญเสียงบประมาณในการรักษาและสูญเสียกำลังการผลิตเนื่องจากไม่สามารถทำงานได้เป็นมูลค่ากว่า ๑ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยเฉลี่ยแล้วจำนวนผู้ติดเชื้อมากกว่าทำให้เกิดความสูญเสียการผลิตได้ถึงร้อยละ ๒๐ (Global Alliance 2006)

เช่นเดียวกับโรคชนิดอื่นๆ โรคเท้าช้างเป็นโรคที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กับโลกที่กำลังพัฒนา ซึ่งสิ่งที่ส่งผลกระทบทำให้เศรษฐกิจต้องล่มสลายได้คือ

โรคภัยที่กำลังคุกคามประเทศที่ยากจนที่สุด (Molyneux 2003; Global Alliance 2006; Sunish 2003)

ถึงแม้ว่าการรักษาจะสามารถทำลายได้เพียงเชื้อโรค แต่ความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่เกิดขึ้น อย่างเช่นการบวมของแขนขา นั้นโดยทั่วไปแล้วจะไม่สามารถกลับสู่สภาพเดิมได้อีก อย่างไรก็ตาม ทุกวันนี้การรักษายังคงดำเนินต่อไปเพื่อลดจำนวนผู้ติดเชื้อซึ่งจะทำให้จำนวนยุง

๑๔๓

ครอบครัวชาวกะเหรี่ยงต้องเผชิญกับโรคภัยต่างๆ เมื่อต้องหลบหนีซ่อนตัวอยู่ในป่า โดยเฉพาะโรคมาลาเรีย ภาพโดย อาทิตย์ ธาราคำ

ที่ติดเชื้อน้อยลง เป็นการรบกวนวงจรการแพร่กระจายเชื้อ หัวใจสำคัญในการกำจัดโรคเท้าช้างให้หมดไปคือวิธี Mass Drug Administration (MDA) เป็นการแจกจ่ายยาให้แก่ผู้ที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงให้มากที่สุด ซึ่งวิธีนี้พบว่ามีประสิทธิผลและราคาถูก โดยค่าใช้จ่ายอยู่ที่ประมาณ ๑ ดอลลาร์สหรัฐต่อคนต่อปี

วิธีการดังกล่าวสามารถกำจัดโรคเท้าช้างให้หมดไปจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศไทยอย่างได้ผลมาแล้ว ปัจจุบันพบการระบาดของโรคเท้าช้างเฉพาะบริเวณจังหวัดชายแดนไทย - พม่า ได้แก่ ตาก แม่ฮ่องสอนและกาญจนบุรี (Triteeraphaphab 2001; Tritraperaphab 2000; Division of

Communicable Disease Control 2002) โดยพบว่าผู้ป่วยส่วนใหญ่อพยพมาจากประเทศพม่า [ภาพที่ ๒]

ประเทศไทยประสบผลสำเร็จในการควบคุมโรคเท้าช้าง ซึ่งแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับประเทศพม่า ประเทศที่องค์การสหประชาชาติจัดว่ามีการพัฒนาน้อยที่สุดและยากจนที่สุดภายใต้การปกครองของรัฐบาลทหารพม่า โดยแต่ละปีรัฐบาลทหารพม่าได้ใช้งบประมาณแผ่นดินกว่าร้อยละ ๔๐ ในกิจการของกองทัพ ซึ่งนับว่าใหญ่ที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเมื่อไม่นานมานี้ยังซื้อเครื่องบินรบลำใหม่จากรัสเซียมูลค่าถึง ๑๓๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในขณะที่ประเทศพม่าไม่ได้มีศัตรูภายนอกแต่อย่างใด

ที่ผ่านมา รัฐบาลทหารมักจะมีโครงการที่คาดไม่ถึงและหาเหตุผลไม่ได้อยู่เสมอ อย่างเช่น การย้ายเมืองหลวงจากกรุงย่างกุ้งไปยังเมืองเนย์ปีดอร์ แบบกะทันหันในปี พ.ศ.๒๕๔๘ เป็นต้น กองทุน IMF ชี้ว่า การย้ายเมืองหลวงดังกล่าว ต้องใช้มูลค่าเงินกว่า ๑๒๒ – ๑๒๔ ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี ซึ่งเท่ากับร้อยละ ๑ – ๒ ของมูลค่า GDP ของประเทศพม่าเลยทีเดียว (McDonald-Gibson, 2007) ในขณะที่ได้จัดสรรงบประมาณด้านสาธารณสุขในประเทศเพียงร้อยละ ๓ เท่านั้น ซึ่งเฉลี่ยแล้ว ประชาชนในพม่าจะได้รับงบประมาณสนับสนุนด้านสาธารณสุขเพียงคนละ ๐.๔ ดอลลาร์สหรัฐต่อปี (ในประเทศไทยได้รับคนละ ๖๑ ดอลลาร์ต่อปี) และใน พ.ศ.๒๕๔๓ องค์การอนามัยโลกได้จัดอันดับให้พม่าเป็นประเทศที่มีระบบสาธารณสุขแย่ที่สุดในโลกเป็นอันดับรองสุดท้าย โดยมีประเทศเซียร์ราลีโอน ในทวีปแอฟริกาอยู่ในอันดับท้ายสุดของตาราง (Huanok 2005, WHO 2000, WHO 2006a, WHO 2006b) ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้วัณโรค โรคมาลาเรีย โรคขาดสารอาหาร และโรคอหิวาห์ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นโรคที่สามารถป้องกันและรักษาให้หายขาดได้ยังคงคุกคามประชาชนพม่าจนถึงทุกวันนี้

ขณะที่ในประเทศไทย สาเหตุของการเสียชีวิตส่วนใหญ่มาจากอุบัติเหตุ โรคมะเร็ง (โดยเฉพาะมะเร็งตับ) โรคหัวใจและโรคหลอดเลือด แต่สิ่งที่คร่าชีวิตประชาชนทั้งสองประเทศเหมือนกัน คือเอชไอวี/เอดส์ โดยสภาพพัฒนาและสันติภาพแห่งรัฐของรัฐบาลทหารพม่า หรือ SPDC เปิดเผยว่า มีประชาชนที่ป่วยเป็นโรคเท้าช้างเพียง ๒ ล้านคนต่อปี โดยไม่สามารถระบุสถานการณ์ตามชายแดน รวมไปถึงพื้นที่ที่โครงการรักษาแบบ MDA ยังเข้าไม่ถึง [ภาพที่ ๓] (WHO/SEARO 2004; National Programme to Eliminate Lymphatic Filariasis, Ministry of Health, Myanmar 2004)

แม้ว่าสถานการณ์โรคเท้าช้างจะเป็นปัญหาที่สำคัญมาก เช่นเดียวกับโรคติดต่อชนิดอื่นๆ แต่รัฐบาลทหารกลับตัดงบประมาณในโครงการควบคุมโรคเหลือเพียง ๖,๐๐๐ ดอลลาร์สหรัฐใน พ.ศ.๒๕๔๗ (National Programme to Eliminate Lymphatic Filariasis, Ministry of Health, Myanmar 2004) ขณะที่ประเทศไทยมีงบประมาณในการควบคุมโรคเท้าช้างอยู่ที่ ๒๐ ล้านบาท (๕๐๐,๐๐๐ ดอลลาร์) โดยไม่มีรายงานการระบาดทั่วทุกพื้นที่ ใน พ.ศ.๒๕๔๕ รัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุขของไทยเปิดเผยว่ามีผู้ป่วยใหม่เพียง ๑๘๕ คน (Division of Communicable Disease Control 2002; National Programme to Eliminate Lymphatic Filariasis, Ministry of Public Health, Thailand 2005) ขณะที่สถานการณ์ด้านสุขภาพของประชาชนที่อาศัยอยู่ตามชายแดนกลับพบว่าการเสียชีวิตมากโดยประชาชนส่วนใหญ่เป็นชนกลุ่มน้อยชนชาติต่างๆ ได้แก่ ชาวกระเหรี่ยง ชาวคะเรนยี ชาวมอญ ชาวอาข่า ชาวปะหล่อง ลีซอลาหู่และไทใหญ่ (อย่างนางเอซา) ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวต้องเผชิญกับภาวะสงครามกลางเมืองระหว่างกองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่เรียกร่องเอกราชกับรัฐบาลพม่ามานานหลายทศวรรษ แต่กองทัพมาได้ใช้นโยบายตัดสี่ (Four Cuts Policy) เป็นการตอบโต้เพื่อตัดเสบียงอาหาร ตัดงบประมาณ ตัดกำลังพล และตัดการติดต่อข้อมูลข่าวสารระหว่างชาวบ้านกับกองกำลังชนกลุ่มน้อย (ICG 2003, Risser 2004)

ภาพโดย อาทิตย์ ธาราคำ

สิ่งสำคัญของนโยบายดังกล่าวคือ การบังคับชาวบ้านโยกย้ายถิ่นฐานออกจากพื้นที่ของตนไปยังเขตการควบคุมของรัฐบาลพม่า และสิ่งเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นวงกว้างต่อประชาชนในพื้นที่ ทั้งการบังคับใช้แรงงาน การขูดรีด การยึดทรัพย์และทำลายทรัพย์สินของชาวบ้าน การข่มขืน การทรมานและสังหารประชาชนตามใจชอบ (ICG 2003, Risser 2004) นโยบายดังกล่าวของทหารพม่าถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางในรัฐฉานและรัฐกะเหรี่ยง รวมถึงบริเวณชายแดนที่ใกล้กับประเทศไทยนับตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๓๙ เป็นต้นมา มีหมู่บ้านที่ถูกทำลายและถูกทิ้งร้าง มากกว่า ๓,๐๐๐ แห่ง ซึ่งถือเป็นหายนะอย่างใหญ่หลวงต่อมนุษยชาติ (TBBC 2005)

การคุกคามต่างๆ เหล่านี้และความยากจนขั้นแค้นที่เกิดขึ้นได้ผลักดันให้ประชาชนกว่า ๖๐๐,๐๐๐-๑ ล้านคนต้องกลายเป็นผู้พลัดถิ่นภายในในพื้นที่ทางทิศตะวันออกของประเทศ ขณะที่ประชาชนอีกหลายล้านคนต้องหนีข้ามชายแดนไปยังประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะประเทศไทย ซึ่งในปัจจุบันมีผู้ที่อพยพจากประเทศพม่ากว่า ๒ ล้านคน ส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารแสดงตน ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงบริการด้านต่างๆ นอกจากนี้ยังเสี่ยงต่อการถูกจับกุมและส่งกลับประเทศ (Caouette & Pack 2002; MAP 2006; Leiter 2007) ในช่วงระหว่าง พ.ศ.๒๕๔๐-๒๕๔๕ เฉพาะในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่เพียงแห่งเดียว มีชาวไทยใหญ่อพยพเข้ามาในพื้นที่ประมาณ ๘,๐๐๐ - ๑๕,๐๐๐ คนต่อปี ซึ่งทั้งหมดหนีภัยจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนของทหารพม่าทางภาคใต้และทางภาคกลางของรัฐฉาน เช่นเดียวกับนางเฮฮา ที่อพยพมาจากเมืองนายในรัฐฉานบ้านเกิดของเธอ

แม้ว่าจะมีหลักฐานต่างๆ ที่บ่งชี้ว่าสถานการณ์ในชายแดนจะส่งผลให้เกิดวิกฤติโรคติดต่อ ไม่ว่าจะเป็น วัณโรค มาลาเรีย โรคเอดส์และโรคเท้าช้าง แต่รัฐบาลพม่ากลับปฏิเสธต่อหลักฐานเหล่านั้น นอกจากนี้ยังทำการขัดขวางการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อโครงการสาธารณสุขต่างๆ รวมถึงการเข้มงวดต่อองค์กรต่างๆ ที่ต้องการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากพม่า (GAO 2007) ด้วยเหตุนี้ ทำให้หลายองค์กรต้องถอนโครงการช่วยเหลือต่างๆ ออกจากพม่าซึ่งรวมไปถึงโครงการ the Global Fund to Fight AIDS, TB, and Malaria ของกองทุนโลก หรือ The Global Fund องค์กรแพทย์ไร้พรมแดน หรือ Médecins Sans Frontières (MSF) และ องค์กรกาชาดสากล หรือ International Committee of the Red Cross (ICRC) โดยนาย Hervé Isambert ผู้จัดการและดูแลโครงการ MSF ได้ชี้ไว้ว่า “การเข้มงวดของรัฐบาลพม่าทำให้บทบาทการทำงานของเราลดลงเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ทางการเมืองของรัฐบาลทหาร แต่ในความเป็นจริงก็คือ รัฐบาลพม่าไม่ต้องการให้ใครเห็นการกระทำที่รุนแรงของพวกเขาคือต่อประชาชน... และเจ้าหน้าที่ไม่ต้องการให้ใครเห็นการบังคับย้ายถิ่นฐานประชาชน การเผาหมู่บ้านหรือการบังคับเกณฑ์ทหาร” (MSF 2007) คำพูดดังกล่าว เหมือนเป็นลางบอกเหตุ เพราะหลังจากที่ทาง MSF ถอนตัวออกไปไม่นานนัก รัฐบาลพม่าก็ได้ส่งกำลังทหารเป็นจำนวนมากเข้าโจมตีชาวกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ทางตอนเหนือของรัฐกะเหรี่ยง ซึ่งเป็นครั้งที่รุนแรงที่สุดในรอบ ๑๐ ปี โดยคาดว่าจะมีผู้พลัดถิ่นภายในเพิ่มขึ้นอีก

๒๗,๐๐๐ คน (TBBC 2005) ผลที่ตามมา คือ องค์กรชุมชนที่คอยให้ความช่วยเหลือประชาชนจะทำงานยากมากยิ่งขึ้น เพราะเป็นที่ทราบกันดีว่า กองทัพพม่ามักจะทำการข่มเหง คุมขัง การทรมานและการสังหารเจ้าหน้าที่ ให้ความช่วยเหลือในพื้นที่ที่พบว่า มีอุปกรณ์การแพทย์ในครอบครองและผู้ที่ให้ความช่วยเหลือผู้พลัดถิ่นภายใน

ผลจากการบริหารประเทศที่ไร้ประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการตัดงบประมาณด้านสาธารณสุขและนโยบายที่ผิดๆ ของรัฐบาลทหารพม่า ทำให้ประเทศเพื่อนบ้านรวมทั้งไทยต้องแบกรับภาระปัญหาโรคติดต่อต่างๆ ทั้งโรคเอดส์ วัณโรคและมาลาเรีย ซึ่งสถานการณ์วัณโรคและมาลาเรีย พบอัตราการดื้อยาที่สูงขึ้นมากทำให้ยากต่อการรักษา (Stover 2007, Beyrer 2006, Sai Silp 2006) นอกจากนี้พบว่า ในเขต ๕ อำเภอของจังหวัดตาก ซึ่งมีชายแดนติดพม่า มีผู้ติดเชื้อมาลาเรียกว่าร้อยละ ๓๐ ของจำนวนผู้ป่วยทั้งหมดในประเทศไทย นอกจากนี้ ในแต่ละปียังตรวจพบการติดเชื้อวัณโรค ในแรงงานอพยพจากประเทศพม่าจำนวนหลายพันคน โดยเฉพาะใน พ.ศ.๒๕๕๐ มีอัตราการดื้อยารักษาวัณโรคจำนวนมากและไม่ได้รับการรักษา (The Nation, June 26, 2006; Bangkok Post, July 6, 2006; Griffiths-Jones 2007) ด้านโรงพยาบาลตามชายแดนอย่างเช่นโรงพยาบาลแม่สอด ต้องแบกรับภาระเพิ่มขึ้น โดยในแต่ละปีโรงพยาบาลต้องนำเงินภาษีจำนวนหลายล้านบาทมาช่วยเหลือ ซึ่งเป็นเงินจำนวนมหาศาลที่เพิ่มขึ้น โดยเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากโรงพยาบาลไทยก็กำลังประสบปัญหาการค้างชำระหนี้

ปัญหาไม่ได้หยุดเพียงเท่านั้น เมื่อพบหลักฐานบางอย่างที่แสดงให้เห็นว่า โรคที่เกือบจะไม่พบแล้วได้กลับมาอีกครั้ง เพราะมีการรายงานว่าได้เกิดการระบาดของโรคต่างๆ อีก สาเหตุหนึ่งที่เด่นชัดน่าจะมาจากการขาดแคลนสถานพยาบาลรักษาโรคติดต่อเฉพาะ เหมือนเช่นโรคเท้าช้างเป็นต้น การสำรวจโดยภาควิชาพยาธิวิทยา จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในกลุ่มแรงงานพม่า ที่ทำงานในโรงงาน อำเภอแม่สอดพบว่า มีผู้ติดเชื้อโรคเท้าช้างกว่าร้อยละ ๑๐ ขณะที่อีกกว่าร้อยละ ๔๐ มีประสบการณ์ในการสัมผัสกับเชื้อ โดยแรงงานเกือบทั้งหมดไม่ได้รับการรักษาขณะที่อยู่ในฝั่งพม่า (Triteerapraphab 2001; Trit eerapraphab 1999) ขณะที่ผู้ที่ติดเชื้อทั้งหมดยังไม่แสดงอาการ ซึ่งสามารถตรวจหาการติดเชื้อได้โดยการตรวจเลือดเท่านั้น บางคงอาจมีข้อสงสัยว่า ยุงสายพันธุ์ในประเทศไทยจะเป็นพาหะแพร่เชื้อโรคเท้าช้างสายพันธุ์ที่พบในแรงงานพม่าได้หรือไม่ ซึ่งจากการทดลอง โดยทีมวิจัยชุดดังกล่าวพบว่า ยุง

ในประเทศไทยสามารถแพร่เชือดังกล่าวได้ (Tritee rapraphab 2000; Tritetraphab 2001; Pumidonming 2005) ดังนั้น จึงมีการทำนายว่า การระบาดของโรคเท้าช้างอาจกลับมาอีกครั้งในเขตชนบทของประเทศไทย หลังจากที่พบกรณีของนางเอซาที่ออกมาได้รับการรักษา (Huanok 2005) ซึ่งการพบผู้ป่วยแม่เพียงรายเดียวในเขตเมืองเชียงใหม่ นับเป็นสิ่งที่น่าสะพรึงกลัวมาก เนื่องจากผู้ติดเชื้อส่วนใหญ่จะไม่แสดงอาการ ส่วนคนที่แสดงอาการนั้นไม่ได้รับการรักษา นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ยังไม่ได้รับการตรวจอีกจำนวนมากซึ่งอาจจะติดเชื้อได้ นั่นหมายถึง โรคเท้าช้างกำลังแพร่ระบาดอยู่อย่างเงียบๆ

การแก้ปัญหาที่ซับซ้อนดังกล่าวโดยรัฐยังไม่เพียงพอ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับสูงของไทยจะกล่าวหาว่า แรงงานพม่าเป็น “พาหะนำโรคร้ายแรง” มาแพร่เชื้อในประเทศไทย และปิดกั้นไม่ให้แรงงานพม่าเข้าถึงการบริการที่จำเป็น ซึ่งยิ่งทำให้การแพร่ระบาดของเชื้อโรคเพิ่มมากขึ้น (The Nation, June 2005; Leiter 2004) ประจวบเหมาะๆกับที่ประเทศไทยกำลังเข้าไปลงทุนในโครงการขนาดใหญ่ในพม่า เช่น การสร้างเขื่อนบนแม่น้ำสาละวินในรัฐกะเหรี่ยงและรัฐฉาน ซึ่งเมืองนาย บ้านเกิดของนางเอซา ก็อยู่ใกล้กับพื้นที่การก่อสร้างโครงการดังกล่าว ด้านนายวิเศษ จูภิบาล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงานของไทยแสดงความคิดเห็นว่า “เขื่อนจะช่วยลดการอาศัยเชื้อเพลิงที่มีราคาแพงและสามารถผลิตไฟฟ้าในราคาที่ถูกลง” โดยเจ้าหน้าที่กฟผ. ที่มีส่วนร่วมในโครงการดังกล่าวเสริมว่า “เชื้อเพลิงจาก

พลังงานน้ำมีราคาถูกกว่าน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ หลังจากการก่อสร้างเขื่อนแล้วเสร็จ ก็ไม่จำเป็นต้องเสียเงินค่าเชื้อเพลิง เพราะน้ำได้มาฟรีๆ” (AFP 2006)

การร่วมสร้างโครงการดังกล่าวของรัฐบาลไทยในพม่า ซึ่งที่ผ่านมา รัฐบาลทหารพม่าได้บังคับให้ชาวบ้านโยกย้ายถิ่นฐานและบังคับใช้แรงงานในพื้นที่ที่มีการก่อสร้างโครงการขนาดใหญ่หลายโครงการ ซึ่งเป็นการผลักดันให้มีการอพยพข้ามชายแดนมากขึ้น ในขณะที่ผู้อพยพมาก่อนแล้วยังคงถูกปิดกั้นการเข้าถึงการบริการทางการแพทย์ สิ่งเหล่านี้ทำให้สถานการณ์ด้านสาธารณสุขที่เลวร้ายอยู่แล้วกลับแย่ลงไปอีก

โครงการขนาดใหญ่สามารถทำให้การแพร่เชื้อโรครุนแรงขึ้น อย่างเช่น ในกรณีของโรคมาลาเรีย ซึ่งการสร้างเขื่อนได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการไหลของแม่น้ำ ทำให้วงจรชีวิตของยุงมีการเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้มีการติดต่อของโรคมาลาเรียเพิ่มมากขึ้นหรือทำให้ชนิดของเชื้อมีการเปลี่ยนแปลง ตัวอย่างเช่น เปลี่ยนจากสายพันธุ์ vivax เป็น falciparum malaria ที่รุนแรงกว่า ซึ่งเป็นสายพันธุ์ที่พบการติดเชื้อในพื้นที่ชายแดนไทย-พม่าถึงร้อยละ ๘๐ (MTC 2005) [Figure 4] และการเพิ่มขึ้นของโรคมาลาเรียเชื้อสาย falciparum เกิดขึ้นในพื้นที่โครงการสร้างท่อก๊าซยัตตะนา ซึ่งเป็นโครงการขนาดใหญ่ที่ไทยเข้าไปลงทุนในพม่า นอกจากนี้ยังทำให้ระบบนิเวศเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่สามารถคาดเดาได้ (Htay-Aung 1999) ขณะเดียวกัน มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพื้นที่วางท่อส่งก๊าซ ซึ่งได้แก่ การบังคับใช้แรงงานสร้างท่อส่งก๊าซดังกล่าว การละเมิดสิทธิมนุษยชนดังกล่าวผลักดันให้ประชาชนในฝั่งพม่าอพยพเข้าไปยังฝั่งไทย

ใน พ.ศ.๒๕๔๘ ภาคใต้ของประเทศไทยต้องประสบกับการระบาดของโรคมาลาเรียครั้งประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะจังหวัดระนอง สุราษฎร์ธานี และชุมพร ไม่ไกลจากแนวท่อส่งก๊าซ (The Nation, June 8, 2005) นอกจากแรงงานอพยพจากพม่าซึ่งติดเชื้อมาเลียมามากแล้ว พบว่า มีคนไทยมากกว่า ๙,๐๐๐ คน ติดเชื้อมาเลียมในปีที่ผ่านมา (The Nation, June 9, 2005a; The Nation, June 9, 2005b) จากนั้นไม่นาน ไทยได้ตกลงร่วมลงทุนกับพม่าในโครงการสร้างเขื่อนอัสจีในรัฐกะเหรี่ยง ซึ่งเป็นหนึ่งในห้าเขื่อนบนแม่น้ำสาละวิน ที่เป็นโครงการร่วมระหว่างรัฐบาลไทยและพม่า (The Nation,

December 10, 2005) ขณะที่รายละเอียดของโครงการดังกล่าวกลับถูกปิดเป็นความลับ และกพผ. ปฏิเสธที่จะเปิดเผยรายละเอียดในสัญญาแม่แต่กับกรรมการของวุฒิสภา ทั้งๆ ที่โครงการดังกล่าวมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและความมั่นคงของชาติเป็นอย่างมาก (Wongruang 2006) มีรายงานว่ารัฐบาลพม่าบังคับชาวกะเหรี่ยงอพยพโยกย้ายและเป็นแรงงานในการก่อสร้างเขื่อนฮัตจี ส่งผลให้ชาวกะเหรี่ยงหลายร้อยคนต้องอพยพหนีเข้ามายังฝั่งไทย (Gray 2006; Khaikharnfha 2006)

โซคร้ายที่วิกฤติด้านสุขภาพได้เกิดขึ้นเป็นผลเนื่องมาจากโครงการต่างๆ เหล่านี้ ซึ่งสายเกินกว่าจะเปลี่ยนแปลงอะไรได้ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือกรณีของโครงการสร้างเขื่อน Aswan ในประเทศอียิปต์ ผลจากการสร้างเขื่อนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกระแสน้ำ ทำให้น้ำที่เคยไหลกลับกลายเป็นน้ำนิ่ง เอื้อต่อการขยายพันธุ์ของปรสิตและพยาธิทำให้เกิดโรคพยาธิใบไม้ในตับ

ทางการได้ทำการกวาดล้างการแพร่ขยายของเชื้อ แต่กลับทำให้มีการแพร่ระบาดของโรคตับอักเสบชนิดซีเพิ่มขึ้น ปัจจุบันประเทศอียิปต์มีอัตราการติดเชื้อตับอักเสบชนิดซีมากที่สุดในโลก ประชาชนจำนวนมากล้มป่วยและเสียชีวิตด้วยโรคตับแข็ง โรคตับวาย และมะเร็งตับ แม้ว่าการสร้างเขื่อนบนแม่น้ำสาละวิน จะไม่เกิดปัญหาด้านสุขภาพอย่างกะทันหันเช่นนั้น แต่การอพยพข้ามชายแดนก็จะต้องเพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีความเป็นไปได้ที่จะทำให้โรคต่างๆ ที่เคยควบคุมได้หรือหายไปจากพื้นที่ดังกล่าวกลับมาระบาดอีกครั้ง ทำให้ความล้มเหลวในการให้บริการด้านสุขภาพแก่ประชาชนของรัฐบาลพม่ายังคงประสบปัญหาเช่นนี้ต่อไป

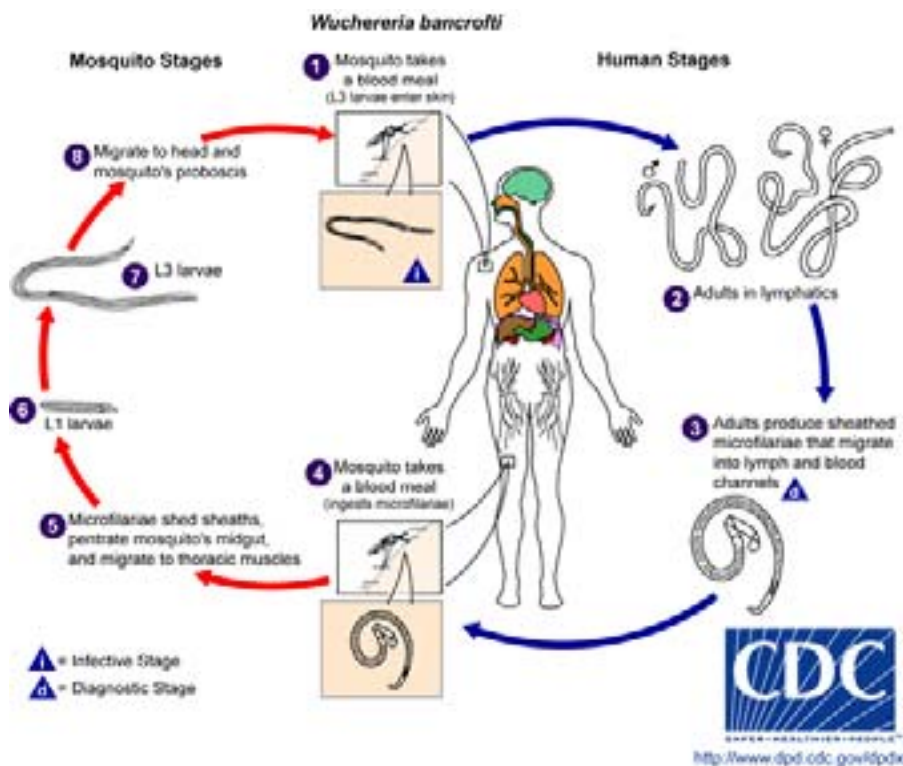
การคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพชุมชนควรจะเป็นส่วนหนึ่งในการวางแผนโครงการขนาดใหญ่ที่อาจกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของประชากร

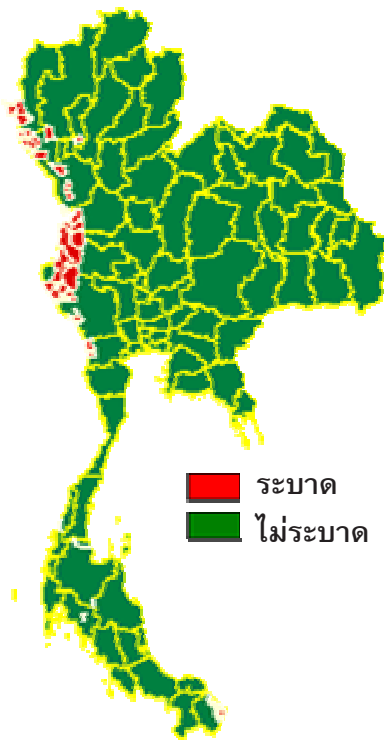
จริงๆ แล้ว งบประมาณที่ใช้ในการป้องกันโรคจะต่ำกว่างบประมาณสำหรับการควบคุมโรคหลังการระบาดอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งหากเมื่อประเมินแล้วผลกระทบต่อสุขภาพที่เกิดขึ้นอาจมากกว่าผลประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการเสียด้วยซ้ำ นำเสียดายที่เจ้าหน้าที่ไม่เปิดเผยรายละเอียดข้อมูลโครงการสร้างเขื่อนสาละวินมากเพียงพอ เจ้าหน้าที่จากบริษัท MDX บริษัทของไทยที่ร่วมสร้างเขื่อนท่าซางในรัฐฉานกล่าวว่า “เราทำอะไรเสียหายหรือ?

เรากำลังทำสิ่งที่ดีที่สุดที่สุด พม่าต้องการไฟฟ้า และเราก็กำลังร่วมมือกัน”
(AFP 2006)

การเฟิกเฉยจากรัฐดังกล่าว โดยเฉพาะเมื่อโครงการขาดความโปร่งใส และการขาดการประเมินอย่างอิสระ สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นลางบอกเหตุถึงสถานการณ์ด้านสุขภาพที่ย่ำแย่กำลังมาถึง มูลค่าที่ไทยจะต้องสูญเสียในการสร้างเขื่อนสาละวินอาจจะมากกว่าผลกำไรที่คาดว่าจะได้รับหลายเท่าตัว

วงจรการแพร่เชื้อของโรคเท้าช้าง *Wuchereria bancrofti* (Division of Parasitic Diseases, Centers for Disease Control and Prevention 2006)

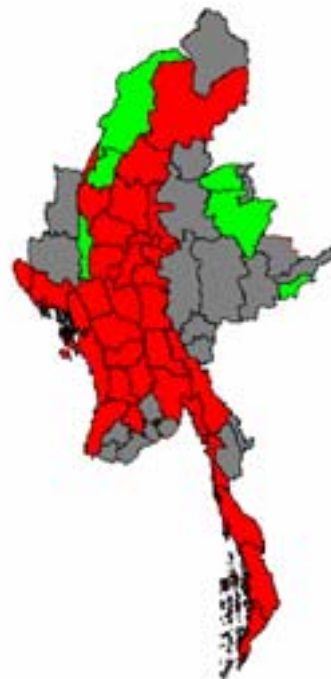

สีแดง ระบาด
สีเขียว ไม่ระบาด

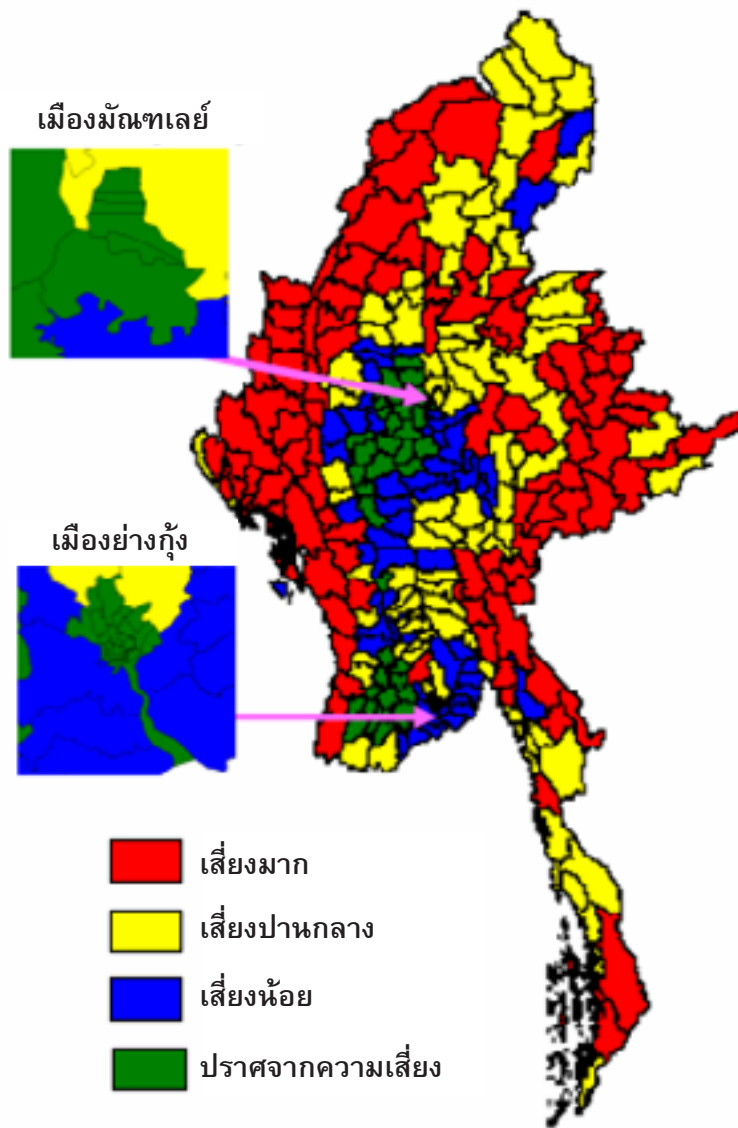
การระบาดของโรคเท้าช้างในประเทศไทย
โดยมีการระบาดในพื้นที่ที่ติดชายแดนพม่า
พบโรคเท้าช้างในผู้สืบทอดจากพม่า
(WHO, Annual Report 2004)

การระบาดของโรคเท้าช้างในแผนที่ประเทศพม่า
โดยพื้นที่สีเทาหมายถึง พื้นที่ที่ไม่สามารถ
ระบุได้ว่ามีการระบาดของโรคเท้าช้างหรือไม่
ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่นี้พบเป็น
ชนกลุ่มน้อย โดยเฉพาะในเขตตามชายแดน
(National Programme to Eliminate
Lymphatic Filariasis, Ministry of Health,
Myanmar 2004)

สีแดง พื้นที่ระบาด
สีเขียว พื้นที่ไม่ระบาด
สีเทา พื้นที่

พื้นที่ที่เสี่ยงต่อการระบาดของโรคมาลาเรีย โดยพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการเป็นโรคมาลาเรียสูงนั้นอยู่ในเขตชายแดน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการสู้รบ และมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นวงกว้าง เพื่อโจมตีชนกลุ่มน้อย (WHO Regional Office for South-east Asia 2006)

เอกสารอ้างอิง

- Agence France Presse (AFP). 2006. Thai Hunger for Cheap Electricity Throws Lifeline to Myanmar. July 2, 2006. Available at: <http://www.todayonline.com/articles/128096print.asp> (Accessed July 3, 2006)
- Back Pack Health Worker Team. (2006). Chronic Emergency: Health and Human Rights in Eastern Burma. (April 4, 2007); <http://www.bphwt.org>.
- Bangkok Post. Tuberculosis Tops Disease List. *Bangkok Post* July 6, 2006
- Caouette, Therese M, and Pack, Mary E. 2002. *Pushing Past Definitions: Migration from Burma to Thailand*. http://www.refugeesinternational.org/files/3074_file_burma.pdf.
- Division of Communicable Disease Control, Ministry of Public Health. Annual Report, Filariasis Unit, 2002. Nonthaburi, Thailand: Ministry of Public Health.
- Division of Parasitic Diseases, Centers for Disease Control and Prevention. Available at: http://www.dpd.cdc.gov/dpdx/HTML/ImageLibrary/Filariasis_il.asp?body=A-F/Filariasis/body_Filariasis_il17.htm (Accessed July 6, 2006)
- Free Burma Ranger Executed by Burmese Troops. (2007, May 2). *Democratic Voice of Burma*. (May 3, 2007); <http://english.dvb.no/news.php?id=78>.
- Global Alliance to Eliminate Lymphatic Filariasis. <http://www.filariasis.org> (Accessed January 26, 2006)
- Gray, Denis D. 2006. Burma Dam Plan Causes Flood of Concern. *Washington Times*. Available at: <http://washingtontimes.com/world/20060609-101503-5895r.htm> (Accessed June 10, 2006)
- Griffiths-Jones G. June 11, 2007. First "XDR" TB Cases Found in Myanmar Migrants. *Reuters*. Available at: <http://www.burmanet.org/news/2007/06/11/reuters-first-xdr-tb-cases-found-in-myanmar-migrants-gill-griffith-jones/>
- Huanok, Withaya. Thailand Under Threat: How Burma's Dams Project Could Spread Disease. *The Irrawaddy* June 2005; 13(6): 15-16.
- Htay-Aung, Minn S, Thauang S, Mya MM, Than SM, Hlaing T, Soe-Soe, Druilhe P, Queuche F. Well-Breeding Anopheles dirus and Their Role in Malaria Transmission in Myanmar. *Southeast Asian J Trop Med Public Health* 1999; 30(3): 447-453.

- Karen Human Rights Group (KHRG). (2007). *Development by Decree: The politics of poverty and control in Karen State*. (May 26, 2007); <http://www.khrg.org/khrg2007/khrg0701.html>.
- Khaikharnfha, Amtai. 2006. Salween Dams force Hundreds of Karen to Leave Homes. Shan Herald Agency for News (SHAN). Available at:<http://www.shanland.org/articles/environment/2006/News-17200306> (Accessed March 21, 2006).
- Leiter K, Tamm I, Beyrer C, Moh Wit, Iacopino V. No Status: Migration, Trafficking and Exploitation of Women in Thailand. 2004. Boston, MA: Physicians for Human Rights.
- Mae Tao Clinic (MTC). 2006. *Annual Report 2005*. Mae Sot, Tak: Mae Tao Clinic.
- Medecins Sans Frontieres (MSF). 2006. Why the French Section of MSF Has Ended Its Activities in Myanmar. Available at: http://www.msf.org/msfinternational/invoke.cfm?objectid=4613E1EB-0D4F-C582-2770E8597606F085&component=toolkit_article&method=full_html (Accessed March 31, 2006)
- Migrant Assistance Project (MAP) Foundation. Migrant Health Rights. Presented at National Health and Education Committee Health System Development Seminar, Mae Sot, Thailand: January 17, 2006.
- Molyneux, David. Lymphatic Filariasis (Elephantiasis) Elimination: A Public Health Success and Development Opportunity. *Filaria Journal* 2003; 2: 13. Available from <http://www.filariajournal.com/content/2/1/13>
- The Nation. Aliens Targeted for Disease Prevention. *The Nation* June 16, 2005.
- The Nation. Malaria Rife in Border Provinces. *The Nation* June 8, 2005.
- The Nation. Malaria Sweeps Through South. *The Nation* June 9, 2005a.
- The Nation. Green Group Pans Salween Dam Plan. *The Nation* December 10, 2005.
- The Nation. Malaria Alert: Trekkers Warned, Take Precautions. *The Nation* June 9, 2005b.
- The Nation. Dengue on the Upsurge. *The Nation* June 26, 2006.
- National Programme to Eliminate Lymphatic Filariasis, Ministry of Health. Annual Report for the National Programme to Eliminate Lymphatic Filariasis (PELF), Myanmar. December 2004, Yangon, Myanmar. http://w3.whosea.org/LinkFiles/New_Lymphatic_Filariasis_Annual_Report_Myanmar_2004.pdf (Accessed January 10, 2006)

- National Programme to Eliminate Lymphatic Filariasis, Ministry of Public Health. Annual Report for the National Programme to Eliminate Lymphatic Filariasis, Thailand. February 2005, Bangkok, Thailand. http://w3.whosea.org/LinkFiles/New_Lymphatic_Filariasis_Annual_Report_Thailand_2004.pdf (Accessed January 10, 2006)
- Pumidonming W, Polseela P, Maleewong W, Pipitgool V, Poodendaen C. *Culex quinquefasciatus* in Phitsanulok as a Possible Vector of Nocturnally Periodic *Wuchereria bancrofti* Transmission in Myanmar Migrants. *Southeast Asian J Trop Med Public Health* 2005; 36 (suppl 4): 176-9.
- Sai Silp. 2006. Malaria Warning on the Thai-Burmese Border. *The Irrawaddy*. Available at: <http://www.irrawaddy.org/aviewer.asp?a=5906&z=154> (Accessed June 27, 2006).
- Shah Paung. 2006. More IDPs in Karen State. *The Irrawaddy*. Available at: <http://www.irrawaddy.org/aviewer.asp?a=5863&z=154> (Accessed June 12, 2006)
- Shan Human Rights Foundation (SHRF). 2003. *Charting the Exodus from Shan State: Patterns of Shan Refugee Flow into Northern Chiang Mai Province of Thailand, 1997-2002*. Chiangmai, Thailand: Shan Human Rights Foundation.
- Stover E, Suwanvanichkij V, Moss A, Tuller D, Lee TJ, Whichard E, Shigekane R, Beyrer C, Mathieson DS. *That Gathering Storm: Infectious Diseases and Human Rights in Burma*, July 2007. Available at <http://www.jhsph.edu/humanrights>
- Sunish IP, Rajendran R, Mani TR, Gajanana A, Reuben R, Satyanarayana K. Long-term Population Migration: An Important Aspect to be Considered During Mass Drug Administration for the Elimination of Lymphatic Filariasis. *Tropical Medicine and International Health* 2003; 8(4): 316-321.
- Thailand Burma Border Consortium (TBBC), *Internal Displacement and Protection in Eastern Burma*, Bangkok: Wanida Press, 2005. <http://www.tbbsc.org/resources/2005-IDP.pdf>.
- Triteerapraphab S, Nuchprayoon I, Porksakom C, Poovoravan Y. High Prevalence of *Wuchereria bancrofti* Infection Among Myanmar Migrants in Thailand. *Annals of Tropical Medicine and Parasitology* 2001; 95(5): 535-538.

- Triteeraprab S, Kanjanopas K, Suwannadabba S, Sangprakarn S, Poovorawan Y, Scott AL. Transmission of the Nocturnal Periodic Strain of *Wuchereria bancrofti* by *Culex quinquefasciatus*: Establishing the Potential for Urban Filariasis in Thailand. *Epidemiol Infect* 2000; 125: 207-212.
- Triteerapraphab, Surang and Songtrus, Jiraporn. High Prevalence of Bancroftian Filariasis in Myanmar Migrant Workers: A Study in Mae Sot District, Tak Province, Thailand. *J Med Assoc Thai* 1999; 82(7): 734-739.
- United States Government Accountability Office (GAO). (2007). *Assistance Programs Constrained in Burma. Report to the Committee on Foreign Affairs, House of Representatives*. GAO-07-457.
- Wongruang, Piyaorn. EGAT Can't Reveal Data on Salween Projects. *The Bangkok Post* March 1, 2006.
- World Health Organization. (2006a). WHO estimates for country National Health Accounts data (1996-2005) Myanmar. (May 6, 2007); <http://www.who.int/nha/country/MMR.pdf>.
- World Health Organization. (2006b). WHO estimates for country National Health Accounts data (1996-2005) Thailand. (May 6, 2007); <http://www.who.int/nha/country/THA.pdf>.
- World Health Organization (WHO). World Health Report 2000: Health Systems-Improving Performance. 2000.
- World Health Organization (WHO). Lymphatic Filariasis: The Disease and Its Epidemiology. http://www.who.int/lymphatic_filariasis/epidemiology/en/ (Accessed January 24, 2006)
- World Health Organization, Regional Office for Southeast Asia. Current Situation in South-east Asian Countries: Thailand: Annual Report 2004. http://w3.whosea.org/EN/Section10/Section2096_10619.htm (accessed January 10, 2006)
- World Health Organization, Regional Office for Southeast Asia. Malaria Situation in SEAR Countries- Myanmar. http://w3.whosea.org/LinkFiles/Malaria_in_the_SEAR_Malaria_Risk_Areas_in_Myanmar.pdf (accessed February 1, 2006)

ข้อกังวลด้านแผ่นดินไหว^๙

ที่ตั้งของเขื่อนสาละวินทั้งหมด ยังคงตั้งอยู่ในเขตที่เกิดแผ่นดินไหวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญมากประการหนึ่งในการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ที่มีความจุของอ่างเก็บน้ำมากกว่า ๑,๐๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตรขึ้นไป ทั้งนี้เนื่องจากอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่อาจเป็นต้นเหตุให้เกิดแผ่นดินไหวได้ดังเช่น กรณีการเกิดแผ่นดินไหวที่อ่างเก็บน้ำเขื่อนเขาแหลมและเขื่อนศรีนครินทร์^{๑๐}

รอยเลื่อนที่ยังมีพลังและอยู่ในบริเวณที่มีอิทธิพลต่อโครงการเขื่อนสาละวินปรากฏอยู่หลายแนวทั้งในประเทศไทยและพม่า ในที่นี้จะได้สรุปรวบรวมการเกิดแผ่นดินไหวในอดีต รอยเลื่อนที่ยังคงมีพลัง และข้อคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านธรณีวิทยาที่เกี่ยวข้องกับโครงการเขื่อนสาละวิน

๑. การเกิดแผ่นดินไหวในไทยและพม่า

จากข้อมูลสถิติแผ่นดินไหวย้อนหลัง พบว่าแผ่นดินไหวที่มีขนาด ๗ ริกเตอร์หรือมากกว่ามักจะเกิดอยู่นอกประเทศไทย ส่วนใหญ่เกิดอยู่ในเขตพรมแดนจีน-พม่า ประเทศพม่า ประเทศจีนตอนใต้ ในทะเลอันดามันและหมู่เกาะสุมาตราตอนเหนือ ซึ่งก็คือส่วนหนึ่งของแนวเกิดแผ่นดินไหวภูเขาแอลป์-หิมาลัย (Alpine-Himalayan Belt) ประเทศไทยตั้งอยู่ในพื้นที่ที่อาจเรียกว่าค่อนข้างสงบ ไม่มีแผ่นดินไหวรุนแรงนัก น่าจะอยู่อันดับเขตเสี่ยงต่อแผ่นดินไหวต่ำ (low seismic risk zone) ถึงเขตเสี่ยงต่อแผ่นดินไหวปานกลาง (intermediate seismic risk zone)

การเกิดแผ่นดินไหวเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดจากการเคลื่อนตัวของรอยเลื่อน (Faults) หรือรอยแตกในเปลือกโลก การเคลื่อนตัวของรอยเลื่อนเป็นกระบวนการทางธรรมชาติ เพื่อปลดปล่อยพลังงานที่สะสมอยู่ในบริเวณรอยเลื่อนดังกล่าว ซึ่งทำให้เกิดปรากฏการณ์แผ่นดินไหวอย่างไรก็ตามกว่าที่รอยเลื่อนจะถึงจุดวิกฤติหรือจุดสะสมพลังงานสูงสุด และ

^๙ รวบรวมโดย มนตรี จันทวงศ์ มูลนิธิฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ จากการบรรยายของ ดร.ปริญญา นุตาลัย ในการประชุม คุณค่าสาละวิน วันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ.๒๕๔๙ ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน และเอกสารประกอบการประชุมคุณค่าสาละวิน วันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ.๒๕๔๙ ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

^{๑๐} การศึกษาวิจัยเรื่องแผ่นดินไหวในบริเวณอ่างเก็บน้ำเขื่อนศรีนครินทร์และเขื่อนเขาแหลม, พ.ศ.๒๕๓๘

๑๕๙

ปลดปล่อยพลังงานออกมาก็อาจต้องใช้เวลานานนับพันปี วงรอบของระยะเวลาที่หินหรือรอยเลื่อนใช้ในการสะสมพลังงาน จนถึงจุดแตกหักดังกล่าว เรียกว่า คาบอุบัติซ้ำ (Recurrence period or return period)

๒. การเกิดแผ่นดินไหวในอดีต

การเกิดแผ่นดินไหวในเขตภาคเหนือของประเทศไทย ถึงเขตประเทศพม่าในปัจจุบันเกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งได้ถูกบันทึกไว้ในตำนานมาอย่างยาวนานย้อนหลังกลับไปไม่ต่ำกว่า ๒,๐๐๐ ปี ตั้งแต่สมัยโยนกนคร

หรือเมืองนาคนครใน “พงศาวดารเมืองเงินยางเชียงแสน” บันทึกไว้ว่า วันพฤหัสบดี เดือน ๘ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ครั้งที่ ๒ ปีมะเส็ง เวลารุ่งอรุณ พ.ศ.๔๘๐ (มหาศักราช ๖๗ ตัวปีเมืองมาได้เดือน ๑๐ ฤดีเพ็ญ วันพฤหัสบดี ยามรุ่งแจ้ง) เกิดแผ่นดินไหวหวั่นฟ้าร้องตอยคางนักปุนอัศจรรย์ขึ้นคิงลูกสูคนแล^{๑๑} จวบจนกระทั่งเช้า พ.ศ.๑๕๕๘ วันเสาร์แรม ๗ ค่ำ เดือน ๕ (เดือน ๗ แรม ๗ ค่ำ วันเสาร์) เมืองโยนกนครก็ต้องประสบกับภัยพิบัติล่มสลายจากแผ่นดินไหวในวันนั้น

จวบจน พ.ศ.๒๐๘๘ เกิดแผ่นดินไหวใหญ่ที่นครเชียงใหม่จนยอดเจดีย์หลวงสูง ๘๖ เมตร หักพังลงมาเหลือ ๖๐ เมตร^{๑๒}

ในประเทศพม่าก็เกิดแผ่นดินไหว ส่งผลให้เจดีย์หักหรือทะลายลงมา เช่น พงศาวดารมอญพม่า บันทึกไว้ว่า “...วันอังคาร เดือน ๗ ขึ้น ๙ ค่ำ พ.ศ.๒๑๑๑ (จุลศักราช ๙๓๐ ปี) ที่เมืองร่างกุ้ง บังเกิดแผ่นดินไหว พระเจดีย์เมืองร่างกุ้งทะลายลงมาเพียงชั้นกลาง พระเจ้าหงสาวดีจึงตรัสสั่งให้ขุนนางผู้ใหญ่เป็นนายการกะเกณฑ์กันทำให้ปกติตั้งเก่า...”^{๑๓}

การเกิดแผ่นดินไหวยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องแม้ในระยะเวลาในช่วง ๒๐๐ ปีที่ผ่านมา ครั้งที่มีความรุนแรงและสร้างความตื่นตระหนกให้กับผู้คน เช่น วันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ.๒๓๘๒ (จุลศักราช ๑๒๐๑ ปีกุน) ในกรุงเทพฯ เกิดแผ่นดินไหว ๓ ครั้ง ถึงน้ำในแม่น้ำคลองกระฉอก ต้นเดิมไหวในเมืองพม่า^{๑๔} และเมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๕๕ ต้นสมัยรัชกาลที่ ๖ เกิดแผ่นดินไหวแรงสั่นสะเทือนตามมาตราโรชีพอเรล ขนาด ๘ ริคเตอร์ รู้สึกได้ถึงจังหวัดนครศรีธรรมราชของไทย คนในกรุงเทพฯ ตกใจกันมาก^{๑๕}

^{๑๑} “พงศาวดารเมืองเงินยางเชียงแสน” และประชุมพงศาวดารภาคที่ ๖๑ ประชุมพงศาวดารเล่ม ๓๓ องค์การค้า

ของคุรุสภา:พระนคร ๒๕๑๒ หน้า ๒๘๔

^{๑๒} บทความเรื่องแผ่นดินไหวในประเทศไทย จาก <http://www.dmr.go.th/geohazard/earthquake/HomePage/Thaifelt.htm> เข้าถึงวันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๙

^{๑๓} “พงศาวดารมอญพม่า” ประชุมพงศาวดารพระนคร, ๒๕๐๖ หน้า ๔๔

^{๑๔} “จดหมายเหตุของหมอบรัดเล” ประชุมองค์การค้าของคุรุสภา, “พงศาวดารเมืองน่าน” ประชุมพงศาวดารเล่ม ๑๐ พระนคร: องค์การค้าของคุรุสภา, ๒๕๐๗ หน้า ๒๙๖

^{๑๕} คำบรรยายของ ดร.ปริญญา นุตาลัย ในการประชุม “คุณค่าสละวิน” ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน วันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ.๒๕๔๙

๓. แผ่นดินไหวในปัจจุบัน

แผ่นดินไหวที่เกิดขึ้นในเขตนี้ ยังไม่มีความรุนแรงเทียบเท่าในอดีต หากนับตั้งแต่ประเทศไทยได้ติดตั้งเครื่องวัดแรงสั่นสะเทือนแผ่นดินไหวที่เชิงดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ ใน พ.ศ.๒๕๐๖ แต่ก็เกิดแผ่นดินไหวมาอย่างต่อเนื่องที่สำคัญๆ เช่น

- วันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๑๘ มีศูนย์กลางอยู่ที่อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ซึ่งอยู่ใกล้แนวรอยเลื่อนเมย-วังเจ้า มีขนาดความรุนแรง ๕.๖ ริคเตอร์ และขนาดความรุนแรง ๕.๙ ริคเตอร์ โดยมีศูนย์กลางแผ่นดินไหวใกล้อ่างเก็บน้ำเขื่อนศรีนครินทร์ อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งอยู่ใกล้แนวรอยเลื่อนศรีสวัสดิ์^{๑๖}
- วันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๔๒ เกิดแผ่นดินไหวมีศูนย์กลางอยู่ที่รัฐฉาน ประเทศพม่า รู้สึกได้ถึง จังหวัดเชียงใหม่ วัดขนาดได้ ๕.๖ ริคเตอร์^{๑๗}
- วันที่ ๒๖ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๗ เกิดแผ่นดินไหวมีศูนย์กลางอยู่ในประเทศพม่า รู้สึกสั่นสะเทือนในหลายจังหวัดของภาคเหนือ ได้แก่จังหวัดลำปาง เชียงใหม่ และเชียงราย วัดขนาดได้ ๖.๔ ริคเตอร์^{๑๘}
- วันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๙ เกิดแผ่นดินไหวมีศูนย์กลางอยู่ที่รัฐฉาน ประเทศพม่า รู้สึกได้ในจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย วัดขนาดได้ ๕.๗ ริคเตอร์^{๑๙}

ล่าสุดเมื่อวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๑ เกิดแผ่นดินไหวครั้งใหญ่ขึ้น มีศูนย์กลางที่เมืองเจิงตู ในมณฑลเสฉวน ประเทศจีน วัดขนาดความรุนแรงสูงสุดถึง ๗.๙ ริคเตอร์ ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตกว่า ๗๐,๐๐๐ คน มีผู้บาดเจ็บมากกว่า ๓.๕ แสนคน และต้องไร้ที่อยู่อาศัยราว ๕.๔๗ ล้านคน และเกิดอาฟเตอร์ช็อกตามมาอีกถึง ๑๕๐ ครั้ง โดยอาฟเตอร์ช็อกที่รุนแรงที่สุดเกิดในวันที่ ๒๕ พฤษภาคม มีศูนย์กลางที่อำเภอชิงฉวน ห่างเมืองเจิงตูไปทาง

^{๑๖} บทความเรื่องแผ่นดินไหวในประเทศไทย จาก <http://www.dmr.go.th/geohazard/earthquake/Homeep/Thaifelt.htm> เข้าถึงวันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๔

^{๑๗} Asian Economic News August 23, 1999

^{๑๘} สถิติแผ่นดินไหวที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย โครงการลดภัยพิบัติจากแผ่นดินไหวในประเทศไทย สำนักแผ่นดินไหว กรมอุตุนิยมวิทยา

^{๑๙} ผู้จัดการออนไลน์ ๒๕ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๙ ๑๐:๔๕ น.

ตะวันออกเฉียงใต้ ๒๕๐ กม. แรงสั่นสะเทือนรู้สึกได้ไกลถึงกรุงปักกิ่ง
ทางการจีนระบุว่าอาฟเตอร์ช็อกครั้งนี้วัดแรงสั่นสะเทือนได้ถึง ๖.๔ ริกเตอร์
แต่สำนักงานสำรวจธรณีวิทยาสหรัฐ (ยูเอสจีเอส) ระบุว่าความรุนแรงอยู่ที่
๕.๘ ริกเตอร์ สถานีโทรทัศน์ซีซีทีวีของจีนรายงานว่า “อาฟเตอร์ช็อก” ที่
เสฉวนครั้งล่าสุด ทำให้มีผู้เสียชีวิตอย่างน้อย ๑ คน บาดเจ็บ ๒๖๒ คน
อาคารบ้านเรือนพังทลายอีกกว่า ๗๐,๐๐๐ หลัง

กระทรวงชลประทานจีนได้ออกมาเตือนถึงผลกระทบจากเหตุแผ่นดินไหว
ต่อความมั่นคงแข็งแรงของเขื่อนในมณฑลเสฉวนว่า ในปัจจุบันมีเขื่อนมากถึง
๖๙ แห่ง อาจพังทลายลงมาได้ทุกเมื่อ มีเขื่อนอีกหรืออ่างเก็บน้ำอื่นๆ อีก
๓๑๐ แห่งอยู่ในสภาวะ “อันตรายอย่างสูง” และอีก ๑,๔๒๔ แห่ง อยู่ในสภาวะ
“อันตรายปานกลาง” ซึ่งทำให้ต้องเร่งระบายน้ำออกจากเขื่อนเพื่อลดความเสี่ยง
ให้มากที่สุด

๔. เขตรอยเลื่อนที่อยู่ใกล้เคียงโครงการเขื่อนสาละวิน

รอยเลื่อนที่อยู่ในพื้นที่โครงการเขื่อนสาละวิน น่าจะมีการกระจายตัว
หลายกลุ่ม ได้แก่

๑. กลุ่มที่กระจายอยู่ในประเทศสหภาพพม่า การกระจายตัว
ของรอยเลื่อนในเขตรัฐฉานนั้น มีลักษณะเป็นวงกว้าง แต่ค่อนข้างจะเป็นวงรี
ตามแนวร่องเขาระหว่างที่ราบสูงของรัฐฉานกับที่ราบลุ่มอิระวดี แผ่นดินไหว
ที่เกิดจะมีขนาดค่อนข้างใหญ่ เพราะว่ามีแผ่นดินไหวขนาดใหญ่มากกว่า ๗
ริกเตอร์ เกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้งในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา อย่างไรก็ตามส่วนใหญ่
จะมีขนาด ๕-๖ ริกเตอร์ ดร.ปริญญา นุตาลัย ได้แสดงให้เห็นถึงรอยเลื่อน
ขนาดใหญ่ที่มีความยาวมากกว่า ๑๐๐ กิโลเมตร ในประเทศพม่าที่อยู่ใกล้เคียง
กับแม่น้ำสาละวินและเขื่อนสาละวิน ได้แก่ รอยเลื่อนผาปูน และรอยเลื่อน
สะแกง (Sakaing) หรือในภาษาพม่าอ่านว่า “สกาย” เป็นรอยเลื่อนที่ใหญ่
ที่สุด^{๒๐}

๒. กลุ่มที่กระจายในจังหวัดแม่ฮ่องสอน คือ กลุ่มรอยเลื่อน
แม่ฮ่องสอน มีการกระจายตัวตามร่องเขาที่เชื่อมระหว่างอำเภอท่าสองยาง

^{๒๐} คำบรรยายของ ดร.ปริญญา นุตาลัย ในการประชุม “คุณค่าสาละวิน” ที่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน วันที่ ๓ มีนาคม

จังหวัดตาก กับจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีลักษณะเป็นแนวแคบและค่อนข้างจะเป็นเส้นตรงในแนวเหนือ-ใต้

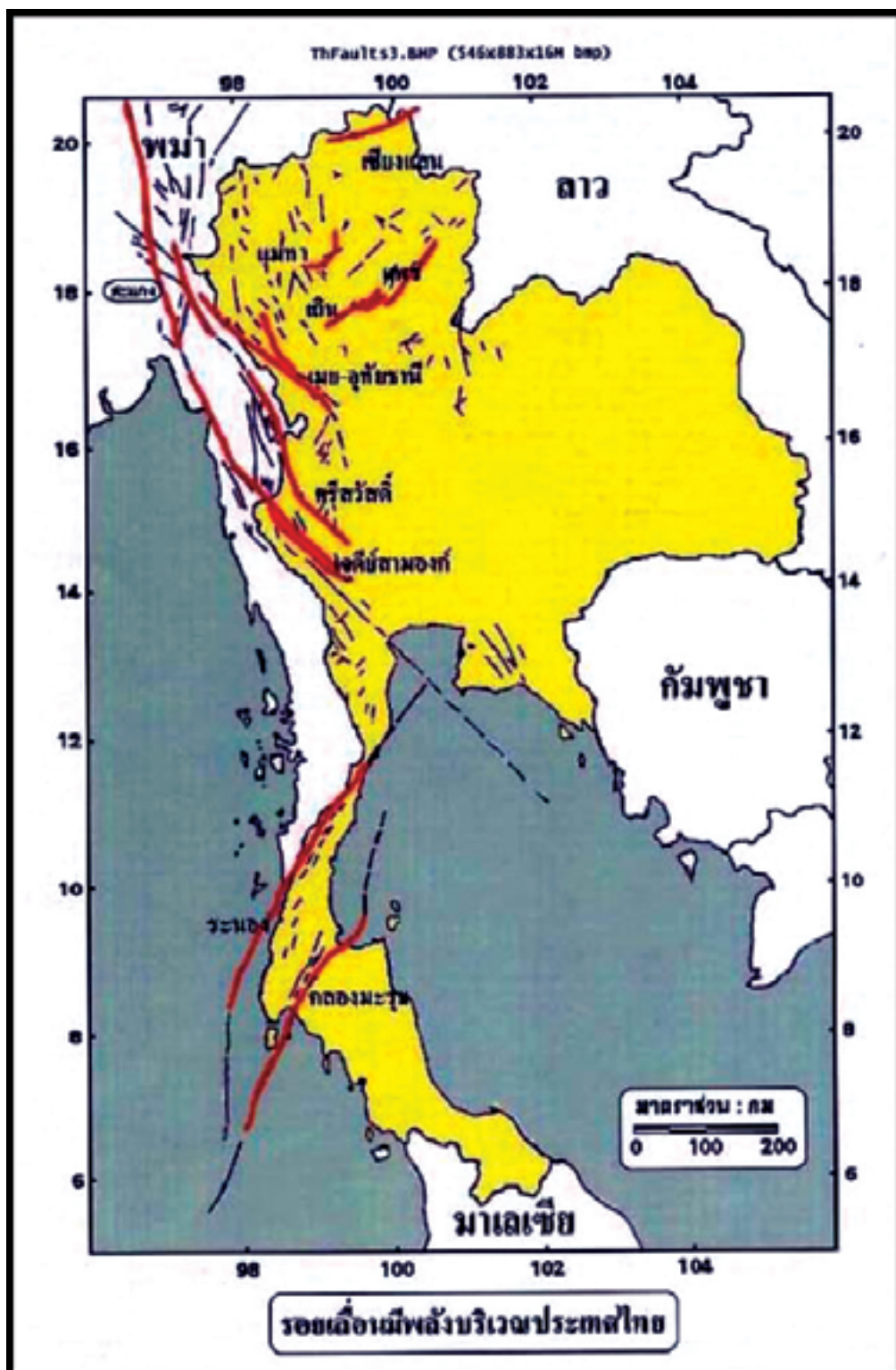
๓. กลุ่มที่เกิดเป็นแนวขนานกับลำน้ำเมย มีความยาวทั้งหมด ๒๓๐ กิโลเมตร คือ กลุ่มรอยเลื่อนเมย-วังเจ้า หรือรอยเลื่อนเมย-อุทัยธานี ขนาดของแผ่นดินไหว สำหรับกลุ่มที่เกิดอยู่ตามแนวร่องเขาเชื่อมอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก กับจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น เป็นกลุ่มแผ่นดินไหวที่มีขนาดไม่เกิน ๔ ริกเตอร์หรือใหญ่กว่าเล็กน้อย เว้นแต่ครั้งที่เกิดขึ้นที่ชายแดน บริเวณรอยต่อเขตอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก กับอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน (บริเวณตะเข็บลำน้ำเมย) ซึ่งมีขนาด ๕.๖ ริกเตอร์ ในเชิงความรุนแรง ในพื้นที่ลุ่มน้ำเมย น่าจะรุนแรงสูงสุดได้ถึงระดับ ๕ หรือ ๖ ตามมาตราเมอร์คัลลี (Mercalli)

๑๖๓

๔. กลุ่มที่กระจายตัวในจังหวัดกาญจนบุรี^{๒๑} ตามแนวรอยเลื่อนเจดีย์สามองค์ รอยเลื่อนศรีสวัสดิ์ รอยเลื่อนปานหลวง รอยเลื่อนตองจี

- รอยเลื่อนเจดีย์สามองค์ รอยเลื่อนนี้อยู่ในลำน้ำแควน้อยตลอดสาย และต่อไปจนถึงรอยเลื่อนสะแกง (Sakaing Fault) ในประเทศพม่า ความยาวของรอยเลื่อนช่วงที่อยู่ในประเทศไทยยาวกว่า ๒๕๐ กิโลเมตร มีรายงานแผ่นดินไหวขนาดเล็กจากรอยเลื่อนนี้มากมายหลายพันครั้งในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา แต่แผ่นดินไหวที่มีขนาดใหญ่ที่สุดที่วัดได้บนรอยเลื่อนนี้มีขนาด ๗.๖ ริกเตอร์ เกิดเมื่อวันที่ ๗ มกราคม พ.ศ.๒๔๘๐ และเมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๐๓ มีแผ่นดินไหวขนาด ๕.๘ ริกเตอร์ เกิดบนรอยเลื่อนนี้เช่นกัน
- รอยเลื่อนศรีสวัสดิ์ รอยเลื่อนนี้อยู่ทางด้านตะวันตกของรอยเลื่อนเมย-อุทัยธานี โดยมีทิศทางเกือบขนานกัน แนวของรอยเลื่อนอยู่ในร่องน้ำแม่กลองและแควใหญ่ตลอดขึ้นไปจนถึงเขตแดนพม่า รวมความยาวทั้งหมดกว่า ๕๐๐ กิโลเมตร ในช่วงระยะเวลา ๑๐ ปีที่ผ่านมา มีรายงาน

^{๒๑} สัมภาษณ์ ดร.ปริญญา นุตาลัย ในบทความสำรวจ "รอยเลื่อน" แผ่นดินเมืองไทย "เขื่อนแตก" ไม่ใช่ แค่นั้น!!! ใน มติชน ๒๔ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๔ โดย ชมพูนุช นาคา

แผ่นดินไหวขนาดเล็กหลายร้อยครั้งตามแนวรอยเลื่อนนี้
แผ่นดินไหวขนาดใหญ่ที่สุดที่วัดได้ในระหว่างนี้ เกิดเมื่อ
วันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ.๒๕๒๖ มีขนาด ๕.๙ ริกเตอร์

- รอยเลื่อนตองจี ทำให้เกิดแผ่นดินไหวขนาด ๘ ริกเตอร์
เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๕ ต้นสมัยรัชกาลที่ ๖
รู้สึกได้ถึงจังหวัดนครศรีธรรมราชของไทย^{๒๒}

๕. ข้อคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านธรณีวิทยากับโครงการ เขื่อนสาละวิน

นักวิชาการด้านธรณีวิทยาท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นในเรื่องนี้ว่า
ตำแหน่งที่สร้างเขื่อนอาจวางอยู่บนหรือใกล้รอยเลื่อนที่ยังคงมีพลัง เช่น
รอยเลื่อนแม่ฮ่องสอน รอยเลื่อนแม่สะเรียง ดังนั้น การศึกษาต้องค้นให้ได้ว่า
ครั้งสุดท้ายที่เคยเกิดแผ่นดินไหว มันเกิดขึ้นมานานกี่ปีแล้ว ในขณะที่ในพื้นที่
มีร่องรอยของการเกิดแผ่นดินไหวขนาด ๗ ริกเตอร์ ซึ่งยังไม่มีการศึกษา
ที่ชัดเจนว่า รอยเลื่อนที่ไหวขนาด ๗ ริกเตอร์เกิดขึ้นเมื่อกี่ปีมาแล้ว อาจจะเมื่อ
ล้านปีสองล้านปี หรือพันปีที่แล้ว เพราะผลจากภาพถ่ายทางอากาศและ
ภาพถ่ายดาวเทียม พบว่ามีรอยเลื่อนหลายแนวเป็นรอยเลื่อนใหม่

สำหรับ ดร.ปริญญา นุตาลัย ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านธรณีวิทยา
ของประเทศไทยอีกท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นในการบรรยาย แผ่นดินไหวกับ
โครงการเขื่อนสาละวิน ในการประชุมคุณค่าสาละวินที่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน
เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ.๒๕๔๙ ไว้ว่า การศึกษารอยเลื่อนต้องทำให้จริงจัง
(ทั้งที่มีอยู่ในประเทศไทยและพม่า) ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระดับ SIA หรือ
EIA โดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ควรตั้งงบประมาณ
ร้อยละ ๑ ของงบลงทุนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องไปทำการ
ศึกษาให้ถี่ถ้วนมากที่สุด ไม่ว่าเขื่อนจะสร้างได้หรือไม่ก็ตาม แต่จะทำให้
ประเทศได้พัฒนาองค์ความรู้ด้านนี้ขึ้นมา และจำเป็นต้องมีการประยุกต์
องค์ความรู้จากชาวบ้าน ซึ่งมีมากมายมหาศาลเข้ามาอยู่ในการศึกษา
เช่นกัน

^{๒๒} คำบรรยายของ ดร.ปริญญา นุตาลัย ในการประชุม “คุณค่าสาละวิน” ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน วันที่ ๓ มีนาคม

สรุป

ที่ผ่านมาการเกิดแผ่นดินไหวซึ่งได้สร้างความเสียหายอย่างรุนแรงต่อเขื่อน ได้เกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง เช่น กรณีของเขื่อน Hebgen ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี พ.ศ.๒๕๐๒ โดยเกิดแผ่นดินไหวขนาด ๗.๘ ริกเตอร์ ทำให้เกิดคลื่นน้ำหลายระลอกเข้ากระแทกและล้นสันเขื่อนก่อให้เกิดความเสียหายต่อตัวเขื่อน, กรณีเขื่อน Sheffield ซึ่งเป็นเขื่อนดินคาน้ำคอนกรีต ในปี พ.ศ.๒๕๖๘ เกิดแผ่นดินไหวที่เมือง Santa Barbara ขนาดความรุนแรง 9 Rossi-Forsell แสกล ทำให้เขื่อนเกิดการพิบัติอย่างสมบูรณ์ ทั้งๆ ที่เขื่อนดังกล่าวเพิ่งเปิดใช้งานในปี พ.ศ.๒๕๖๑ , กรณีเขื่อน Lower San Fernando ปีพ.ศ.๒๕๑๔ ได้เกิดแผ่นดินไหวที่รัฐแคลิฟอร์เนีย ขนาดความรุนแรง ๖.๖ ริกเตอร์ แสกล แผ่นดินไหวทำให้ดินลาดเขื่อนไถลลงไปทางด้านเหนือหน้าหรือไถลลงในอ่างเก็บน้ำ ส่งผลให้ระดับสันเขื่อนลดต่ำลงเหลืออีกเพียง ๑ เมตร น้ำจะสามารถข้ามสันเขื่อนได้ และล่าสุดกรณีเขื่อน Shi-Kong ในประเทศไต้หวันในครั้งที่เกิดแผ่นดินไหวขนาดใหญ่ ขนาด ๗.๖ ริกเตอร์ แสกล ในปี พ.ศ.๒๕๔๒ (CHI CHI Earthquake) ทำให้เกิดการเคลื่อนตัวในแนวดิ่งผ่านกลางเขื่อนโดยมีความแตกต่างของการเคลื่อนตัวถึง ๖ เมตร อย่างไรก็ตามไม่ได้เกิดการพิบัติเป็นช่องเปิดแต่อย่างใด

นับตั้งแต่การเกิดแผ่นดินไหวใต้ทะเลเหนือเกาะสุมาตราในมหาสมุทรอินเดียเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๗ และทำให้เกิดคลื่นสึนามิ ทำลายชายฝั่งของประเทศต่างๆ จำนวนมาก และการเกิดแผ่นดินไหวหลังจากเหตุการณ์ครั้งนั้น เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งในประเทศพม่าและประเทศไทย และล่าสุดการเกิดแผ่นดินไหวในมณฑลเสฉวน ประเทศจีน ซึ่งมีความรุนแรงมากถึง ๗.๙ ริกเตอร์ได้สร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของชาวจีนอย่างมากมายมหาศาล รวมทั้งส่งผลต่อเขื่อนและอ่างเก็บน้ำในมณฑลเสฉวนอยู่ในระดับที่อันตรายมากในขณะนี้ถึง ๓๗๙ แห่ง และยังไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าเขื่อนอื่นๆ ที่เขตภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีนได้รับความเสียหายมากน้อยเพียงใด การเกิดแผ่นดินไหวดูจะเป็นเรื่องที่พยากรณ์ได้ยากขึ้นในภูมิภาคแถบนี้ ซึ่งแม้ว่าโครงการเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำขนาดใหญ่ทุกแห่งต่างรับรองความปลอดภัยมั่นคงแข็งแรงจากการเกิดแผ่นดินไหวดูจะเป็นเรื่องที่พยากรณ์ได้ยากขึ้นในภูมิภาคแถบนี้ ซึ่งแม้ว่า

โครงการเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำขนาดใหญ่ทุกแห่งต่างรับรองความปลอดภัยมั่นคงแข็งแรงจากการเกิดแผ่นดินไหว แต่เรายังไม่สามารถชี้ให้เห็นถึงความเสี่ยงอย่างถึงที่สุด จากภัยพิบัติของการเกิดแผ่นดินไหวต่อโครงการเขื่อนสาละวินในภาพรวมได้

หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการเขื่อนสาละวินในทุกระดับ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างกระบวนการศึกษาด้านธรณีวิทยา ให้เกิดการศึกษาที่มีองค์ประกอบจากฝ่ายต่างๆ ที่หลากหลาย มีความโปร่งใส และมีความเป็นอิสระ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง ไม่ว่าเขื่อนนั้นจะสร้างในไทยหรือพม่า ก็มีความจำเป็นต้องใช้มาตรฐานเดียวกัน เพราะรอยเลื่อนและการเกิดแผ่นดินไหวนั้น มิได้จำกัดอยู่เฉพาะขอบเขตของประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น

๑๖๗

ภาพความเสียหายของเขื่อน Shi-Kong ประเทศไต้หวัน (R.S.Olsen, 1999)

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงาน ๒๕๔๘ การศึกษาความเหมาะสม การศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม การประชาสัมพันธ์และประชาสัมพันธ์โครงการเพิ่มปริมาณ น้ำต้นทุนให้เขื่อนภูมิพล เล่มที่ ๑/๔ รายงานการศึกษผลกระทบสิ่งแวดล้อม แนวส่งน้ำ น้ำรวมตอนล่าง-อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล โดย บริษัทปัญญา คอนซัลแตนท์จำกัด บริษัท เช่าอัสท์ เอเชียเทคโนโลยี จำกัด บริษัท โพเทนเชียล เอ็นจิเนียริง คอนซัลแตนท์ จำกัด กันยายน พ.ศ.๒๕๔๘ หน้า ๓-๙๑

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย การศึกษาวิจัยเรื่องแผ่นดินไหวในบริเวณอ่างเก็บน้ำเขื่อน ศรีนครินทร์และเขื่อนเขาแหลม ในหนังสือโยธาสาร ปี ๒๕๓๘ โดย ศุภวรรณ คล้ายพงษ์พันธุ์ ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการผลกระทบจากแผ่นดินไหวและแรงลม และพงษ์ดิษฐ พงนา คณะอนุกรรมการผลกระทบจากแผ่นดินไหวและแรงลม จาก http://www.thaiengineering.com/portal/forum/forum_posts.asp?TID=115&PN=1 ค้นเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๔๙

กลุ่มงานวิเคราะห์วิจัยและพัฒนา สำนักควบคุมการก่อสร้างกรมโยธาธิการและผังเมือง. ๒๕๔๗. เอกสาร ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเรื่องแผ่นดินไหวและการออกแบบโครงสร้างเพื่อป้องกันแผ่นดินไหว ภูมิภาพันท์ ๒๕๔๗

แผ่นดินไหวกับประเทศไทย จาก <http://www.rittiya.com/katoo/papa1.htm> ค้นเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๔๙ สุวิทย์ โคสุวรรณ ปรีชา สายทอง และวีระพงษ์ ดันสุวรรณ กรมทรัพยากรธรณี. ๒๕๔๗. กลุ่มรอยเลื่อนเมย จังหวัดตาก <http://www.dmr.go.th/geohazard/earthquake/MoeiFault.htm> ค้นเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๔๙

สุทธิพันธ์ ขุทรานนท์. บันทึกข้อมูลแผ่นดินไหวในประวัติศาสตร์ไทย. หอสมุดแห่งชาติ. สนับสนุนโดย สำนักงาน กองทุนสนับสนุนการวิจัย (RSA/๐๖/๒๕๓๙) จาก <http://www.dmr.go.th/geohazard/earthquake/Homep/Thaifelt.htm> ค้นเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๔๙

ผศ.ดร.สุทธิศักดิ์ ศรีลัมพ์ “แผ่นดินไหวกับเขื่อน” ตีพิมพ์ในวารสารวิศวกรรมสาร ปีที่ ๖๐ ฉบับที่ ๒ เดือนมีนาคม-เมษายน ๒๕๕๐

สำนักแผ่นดินไหว. สถิติแผ่นดินไหวที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย. โครงการลดภัยพิบัติจากแผ่นดินไหว ในประเทศไทย กรมอุตุนิยมวิทยา. สนับสนุนโดยกองทุนสนับสนุนการวิจัย จาก http://www.earthquake.tmd.go.th/stat_eq_th.php ค้นเมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙

รอยเลื่อนมีพลังของกลุ่มรอยเลื่อนแม่ฮ่องสอน จาก www.dmr.go.th/geohazard/earthquake/MaehongsonFault.htm ค้นเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๔๙

อดิสร พึ่งขจร การตรวจสอบรอยเลื่อนมีพลังในประเทศไทย จาก <http://www.thai.to/universe/fault1.html> ค้นเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๔๙

หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๑

เว็บไซต์ http://groups.google.tl/group/amerilao/browse_thread/thread/1fbaf4b3eb7d987 ค้นเมื่อ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๑

ชาวบ้านแถบฮัตจีไ้เรือเป็นพาหนะหลักในการเดินทาง ภาพโดย โครงการแม่น้ำเพื่อชีวิต

การขุดเจาะสำรวจแม่น้ำสาละวิน เพื่อสร้างเขื่อนลิ่วคู้ ภาพโดย TERRA

जनरल प्रो. प्रो. प्रो. कोरनर प्रो. प्रो. प्रो.

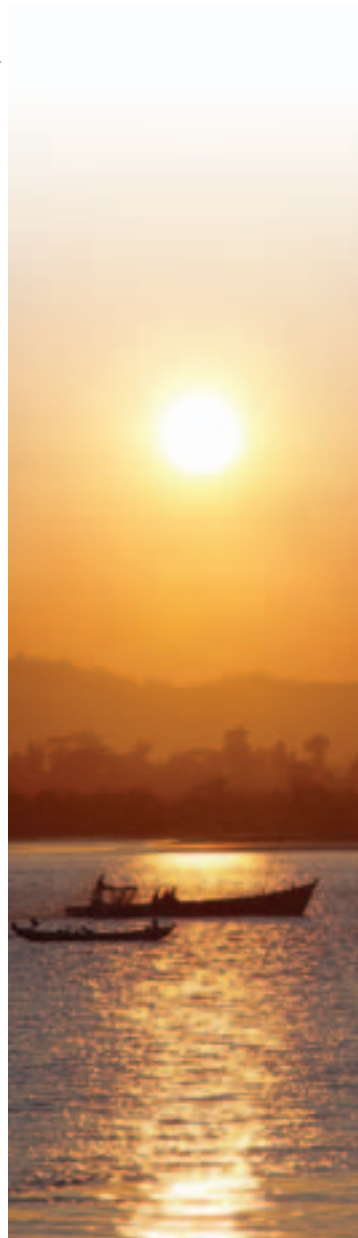
กองบรรณาธิการ

ยี่สิบปีบนเส้นทางสานฝันของนักสร้างเขื่อน

โครงการสร้างเขื่อนชลประทานแม่ น้ำสาละวินเริ่มปรากฏชื่ออยู่ในแผนงานสร้างเขื่อนของรัฐบาลไทยมาเป็นเวลาเกือบ ๒๐ ปีแล้ว แต่เพิ่งถูกหยิบขึ้นมาปิดฝุ่นใหม่และเดินหน้าอย่างจริงจังนับตั้งแต่ยุครัฐบาลทักษิณเป็นต้นมา ปัจจุบันบางโครงการได้เริ่มดำเนินการก่อสร้าง บางโครงการอยู่ระหว่างการศึกษาคืบหน้าไปได้แต่หยุดเดินหน้าโครงการชั่วคราวและเบนเข็มความสนใจไปยังโครงการอื่นบนแม่น้ำสายเดียวกันแทน

แนวคิดสร้างเขื่อนชลประทานแม่ น้ำสาละวินเริ่มในยุครัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณเป็นนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีได้มีมติแต่งตั้งคณะทำงานร่วมเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาโครงการไฟฟ้าพลังน้ำในแนวชายแดนไทย-พม่าเมื่อปี พ.ศ.๒๕๓๒ โดยมีผู้แทนจากการไฟฟ้าพม่า, สำนักงานพลังงานแห่งชาติ และ กฟผ. ร่วมเป็นคณะทำงาน ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๓๔ คณะทำงานร่วมฯ เห็นชอบรับความช่วยเหลือด้านการเงินจากบริษัทพัฒนาพลังงานไฟฟ้า (Electricity Power Development Company) หรือ อีพีดีซี ของญี่ปุ่น โดยให้อีพีดีซีเป็นผู้จัดทำการศึกษาเบื้องต้นของโครงการ ซึ่งแล้วเสร็จในปี พ.ศ.๒๕๓๕

ผลการศึกษาเบื้องต้นออกมาว่า อีพีดีซี เสนอโครงการไฟฟ้าพลังน้ำ ๘ โครงการ กำลังผลิตติดตั้งรวม ๖,๓๙๗.๕ เมกะวัตต์ ใช้เงินลงทุนประมาณ ๕,๑๒๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ (หรืออาจสูงถึง ๗,๐๐๐-๘,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามรายงานสรุปของธนาคารพัฒนาเอเชีย หรือเอทีบี และนอร์คอนซัล) ได้แก่

- โครงการเชื่อมสายลวดวินชายแดนตอนบน (เว่ยจี)
- โครงการเชื่อมสายลวดวินชายแดนตอนล่าง (ดา-กวิน)
- โครงการเชื่อมน้ำเมย ๑, ๒, ๓
- โครงการเชื่อมน้ำกก
- โครงการเชื่อมน้ำแม่สาย
- โครงการเชื่อมคลองกระ

ในบรรดาโครงการทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น โครงการเชื่อมสายลวดวินชายแดนตอนบนและล่างนับว่าเป็นโครงการขนาดใหญ่ที่สุดเมื่อเทียบกับโครงการอื่นๆ และเป็นโครงการสร้างเชื่อมกันแม่น้ำระหว่างสองประเทศ ซึ่งต้องการอาศัยความร่วมมือจากประเทศพม่า โดยในยุคของพลเอกชาติชาย ยังไม่ได้ดำเนินการติดต่อกับรัฐบาลพม่าแต่อย่างใด

จนกระทั่งเข้าสู่ศักราชพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ โครงการเชื่อมสายลวดวินจึงถูกหยิบขึ้นมาสานต่อบนโต๊ะเจรจาร่วมระหว่างสองรัฐบาลไทย-พม่า โดย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในขณะนั้นได้เดินทางไปเยือนพม่าในเดือนมกราคม ๒๕๓๘ และกลับมาแถลงข่าวว่า นายพลชิน ยุ้นต์ เห็นด้วยกับรายงานการศึกษาความเหมาะสม และพร้อมสนับสนุนให้มีการก่อสร้างเชื่อมสายลวดวินในพื้นที่ที่ไม่มีความขัดแย้ง ซึ่งได้นำไปสู่การลงนามบันทึกความเข้าใจในการรับซื้อไฟฟ้าจากพม่า (MoU) ในเดือนกรกฎาคม ๒๕๓๙ ซึ่งยังคงอยู่ในช่วงที่ พ.ต.ท.ทักษิณ ดำรงตำแหน่ง เป็น รมต. ต่างประเทศ โดยตกลงรับซื้อไฟฟ้าจำนวน ๑,๕๐๐ เมกะวัตต์ (ไม่ระบุแหล่งที่มาของไฟฟ้า) ภายในปี ๒๕๕๓ (2010)

ทว่า หลังจากการลงนามครั้งนี้ ข้าราชการของการสร้างเชื่อมสายลวดวินก็เงียบหายไปนานถึง ๗ ปี จนกระทั่ง กฟผ. หยิบโครงการนี้ขึ้นมาปัดฝุ่นอีกครั้งในปี ๒๕๔๖ โดยได้บรรจุไว้ในแผนพัฒนาพลังงานไฟฟ้า ๒๕๔๖-๒๕๕๙ (PDP 2003) ซึ่งจะเริ่มจ่ายไฟเข้าระบบในเดือนมีนาคม ๒๕๕๖ รวมกำลังผลิตถึง ๕,๓๙๐ เมกะวัตต์^๑ โดย กฟผ. เสนอรูปแบบการลงทุนร่วมกับพม่าในโครงการนี้ คือ กฟผ. ถือหุ้น ๕๐% และรัฐบาลพม่าโดยบริษัท Myanmar Electric Power Enterprise ถือหุ้น ๕๐% มีมูลค่าการลงทุนประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ ล้านบาท

^๑ ในส่วนของแผนทางเลือกระบุว่า เชื่อมสายลวดวินชายแดนตอนบนและเชื่อมสายลวดวินชายแดนตอนล่าง จะสามารถจ่ายไฟฟ้าเข้าระบบได้ในเดือนมีนาคมของ ปี พ.ศ. ๒๕๕๖, ๒๕๕๗, ๒๕๕๘ และ ๒๕๕๙ จำนวน ๑,๔๐๐, ๑,๔๐๐, ๑,๔๐๐ และ ๑,๔๐๐ เมกะวัตต์ ตามลำดับ

“จุดขาย” ของนักสร้างเขื่อนสาละวิน

บุคคลสำคัญที่ออกมาผลักดันให้มีการสร้างเขื่อนสาละวินชายแดนอย่างชัดเจน คือ นายสิทธิพร รัตนภาส ผู้ว่าการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยในขณะนั้น โดยหยิบยก ๕ ประเด็นมาเป็นจุดขาย คือ หนึ่ง ไฟฟ้าจะราคาถูก เพียง ๙๐ สตางค์ต่อหน่วย สอง มีพื้นที่น้ำท่วมในประเทศไทยน้อยมากและไม่มีประชาชนอาศัยอยู่ สาม สนับสนุนบทบาทของการไฟฟ้าในการพัฒนาระบบไฟฟ้าแบบอาเซียนกริด (ASEAN Grid) ในอนาคต สี่ สามารถสร้างรายได้จากการขายไฟฟ้าได้ปีละ ๓๐,๐๐๐ ล้านบาท และห้า สามารถประหยัดค่าไฟฟ้าได้ ๓๐,๐๐๐ ล้านบาทต่อปีเป็นเวลา ๕๐ ปี ในขณะที่ประเทศพม่าจะมีรายได้เข้าประเทศอย่างน้อย ๔,๐๐๐ ล้านบาทต่อปีโดยไม่ต้องลงทุน โดย กฟผ. จะเป็นผู้ลงทุนในโครงการนี้อย่างน้อย ๒๗๗,๐๐๐ ล้านบาท

ประเด็น “ไฟฟ้าที่ถูกเหลือเชื่อเพียง ๙๐ สตางค์ต่อหน่วย” ซึ่งเป็นตัวดึงดูดความสนใจอย่างดี มีข้อสังเกต คือ ราคาค่าไฟฟ้า ๙๐ สตางค์ต่อหน่วยที่จะได้จากเขื่อนสาละวินนั้น เป็นตัวเลขที่ได้มาจาก “ปริมาณพลังงานไฟฟ้าที่ผลิตได้ต่อปี” ซึ่งเป็นตัวเลขที่สูงกว่า “ปริมาณพลังงานไฟฟ้าที่พึงพึงได้” ซึ่งใกล้เคียงกับกำลังผลิตจริงมากกว่า

หากใช้ตัวเลขพลังงานไฟฟ้าที่พึงพึงได้จริงต่อปีจากเขื่อนสาละวินบนที่ประมาณ ๑๘,๗๔๔.๑๕ ล้านหน่วย แทนที่จะใช้ตัวเลขพลังงานไฟฟ้าที่ได้ต่อปีเต็มที่ ๒๙,๒๗๑.๐๔ ล้านหน่วย ราคาค่าไฟฟ้าจะยังคงที่ ๙๐ สตางค์ต่อหน่วยหรือไม่ และเขื่อนจะสามารถสร้างรายได้จากการขายไฟฟ้าได้ถึง ๓๐,๐๐๐ ล้านบาทจริงหรือไม่ และจะสามารถประหยัดค่าไฟฟ้าได้ ๓๐,๐๐๐ ล้านบาทต่อปีเป็นเวลา ๕๐ ปี จริงหรือ

รวมไปถึงคำถามที่ว่า ส่วนแบ่งที่รัฐบาลพม่าได้คือ ๔,๐๐๐ ล้านบาทต่อปี ตามที่ กฟผ. กล่าวอ้าง เป็นการคิดผลตอบแทนจากพลังงานไฟฟ้าที่พึงพึงได้หรือพลังงานไฟฟ้าที่ผลิตได้ต่อปี ถ้าคำนวณโดยใช้ฐานในประการหลังนั้น ภาระส่วนต่างที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะอยู่ในรูป ค่าไม่ใช้ก็ต้องจ่าย (Take or Pay) กฟผ. จะเป็นผู้รับผิดชอบ หรือผลักให้ประชาชนเป็นผู้แบกรับเหมือนกับกรณีทอก๊าซไทย-พม่าหรือไม่

ส่วนประเด็นผลกระทบน้ำท่วม มีข้อสังเกตว่า ข้ออ้างที่ว่าพื้นที่น้ำท่วมในประเทศไทยน้อยมากเพียง ๒๐,๐๐๐ ไร่ ซึ่งบริเวณดังกล่าวไม่มี

ประชาชนอาศัยอยู่เลย แต่ในความเป็นจริงพบว่า ระดับน้ำท่วมที่ ๒๒๐ ม.รทก. ของเขื่อนสาละวินบนนั้น ไม่ได้ท่วมเฉพาะเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า สาละวินเท่านั้น แต่จะท่วมเอ่อเข้าไปตามลำน้ำสาขาของแม่น้ำสาละวิน ซึ่งรวมถึงแม่น้ำปาย พื้นที่อ่างเก็บน้ำจะท่วมพื้นที่ลุ่มน้ำปายขึ้นไปตามลำน้ำ จนถึงเขตอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประมาณ ๓๐,๐๐๐ ไร่ จะมีชุมชน ได้รับผลกระทบในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนประมาณ ๑๘ หมู่บ้าน ดังนั้น ตัวเลขพื้นที่อ่างเก็บน้ำเขื่อนสาละวินบนเฉพาะในเขตไทย ๕๑,๗๐๐ ไร่ จึงเป็นตัวเลขที่ใกล้เคียงความจริงมากที่สุด

ข้อเท็จจริงในเรื่องนี้ กฟผ. ไม่ได้ชี้แจงให้ชัดเจนตั้งแต่แรก แต่มายอมรับ ในเรื่องนี้เมื่อ กฟผ. ต้องมาชี้แจงต่อคณะกรรมการการมีส่วนร่วม วุฒิสภา เมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๔๖ และยอมรับว่าจะมีอ่างเก็บน้ำเกิดขึ้นจริง ในเขต อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนประมาณ ๖,๐๐๐ ไร่ และได้ปรับตัวเลขพื้นที่ อ่างเก็บน้ำเฉพาะในเขตประเทศไทยใหม่เป็น ๒๕,๐๐๐ ไร่ นอกจากนี้ยัง เปิดเผยว่าเขื่อนสาละวินบนจะมีพื้นที่อ่างเก็บน้ำทั้งหมดถึง ๕๙๐,๐๐๐ ไร่ กฟผ. ได้ชี้แจงถึงวิธีง่าย ๆ ในการแก้ปัญหาน้ำท่วมในเขตอำเภอเมือง แม่ฮ่องสอน นั่นคือ สร้างเขื่อนกั้นน้ำปายและทำการผันน้ำปายไปลงน้ำแม่แตง และน้ำแม่แจ่ม นั่นหมายความว่า ต้นทุนของเขื่อนสาละวินจะต้องเพิ่มสูงขึ้นด้วย

นอกจากนี้ เขื่อนสาละวินยังเคยถูกใช้เป็นข้ออ้างเพื่อไม่ให้มีการ แปรรูป กฟผ. โดยอ้างว่า การสร้างเขื่อนต้องใช้เงินลงทุนสูงมาก การแปรรูป จะทำให้ กฟผ. เลิกกลไม่สามารถลงทุนในโครงการขนาดใหญ่ได้

แม้ว่านายสิทธิพร รัตโนภาส จะจุดประกายขายฝันให้กับนักสร้างเขื่อน ในปี ๒๕๔๖ แต่ผู้ว่า กฟผ. คนถัดมา นายไกรสิทธิ์ วรรณสูตร กลับไม่ได้นำมา สานต่อเพราะในแผนพัฒนาพลังงานไฟฟ้า ๒๕๔๗-๒๕๕๘ (PDP 2004) ไม่มีชื่อโครงการเขื่อนสาละวินอยู่ในแผนพัฒนาหลัก มีเพียงกำหนดปริมาณ การจ่ายไฟฟ้าเข้าระบบระหว่างปี พ.ศ.๒๕๕๔-๒๕๕๘ ปีละกว่า ๒,๐๐๐ เมกะวัตต์ รวมกำลังการผลิตทั้งหมด ๑๓,๒๓๐ เมกะวัตต์^๒ โดยยังไม่ระบุ แหล่งที่มาของไฟฟ้าแต่อย่างใด

ทว่า ชื่อของเขื่อนสาละวินขายแดนบนและล่างกลับมาปรากฏอยู่ใน การลงนามบันทึกความเข้าใจ (MoU) กับรัฐบาลพม่า เมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๔๘ (ซึ่งได้เตรียมการมาตั้งแต่เดือนสิงหาคม ๒๕๔๗) โดยรัฐบาล

^๒ กำลังการผลิตไฟฟ้าตั้งแต่ปี ๒๕๕๔, ๒๕๕๕, ๒๕๕๖, ๒๕๕๗ และ ๒๕๕๘ จำนวน ๒,๙๔๐ เมกะวัตต์, ๒,๒๐๕ เมกะวัตต์, ๒,๒๐๕ เมกะวัตต์, ๒,๙๔๐ เมกะวัตต์ และ ๒,๙๔๐ เมกะวัตต์ ตามลำดับ

พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งมีนายแพทย์พรหมมินทร์ เลิศสุริยเดช เป็นรัฐมนตรีกระทรวงพลังงาน ได้ร่วมลงนามการพัฒนาโครงการไฟฟ้าพลังน้ำ ๕ โครงการ คือ โครงการเขื่อนท่าซาง ๗,๐๐๐ เมกะวัตต์ โครงการเขื่อนสาละวิน ขายแดนตอนบน ๕,๖๐๐ เมกะวัตต์ โครงการเขื่อนสาละวินขายแดน ตอนล่าง ๙๐๐ เมกะวัตต์ โครงการเขื่อนฮัตจี ๖๐๐ เมกะวัตต์ และโครงการ เขื่อนตะนาวศรี ๖๐๐ เมกะวัตต์

โดยก่อนหน้านี้โครงการเขื่อนท่าซาง เขื่อนฮัตจี และเขื่อนตะนาวศรี ซึ่งกั้นแม่น้ำสาละวินในเขตประเทศพม่าได้ถูกบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาด้าน พลังงานของประเทศพม่าอยู่แล้ว และเพิ่งถูกหยิบยกมาพูดถึงในแผนพัฒนา พลังน้ำร่วมไทย-พม่าเป็นครั้งแรกในยุคของรัฐบาลทักษิณ ซึ่งเป็นที่น่า สงเกตว่า ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ รัฐบาลทักษิณได้แสดงออกถึงความเป็นมิตร กับรัฐบาลพม่าค่อนข้างชัดเจน เห็นได้จากการให้รัฐบาลพม่ากู้ผ่าน EXIM Bank ในวงเงิน ๔,๐๐๐ ล้านบาท การขยายธุรกิจโทรคมนาคมของกลุ่ม ชินคอร์ปกับผู้นำระดับสูงของพม่า รวมทั้งการเดินทางเยือนพม่าด้วยตนเอง และต้อนรับการมาเยือนของผู้นำระดับสูงพม่าด้วยเช่นกัน

แรงผลักดันจากรัฐบาลพม่า

สิ่งที่น่าสังเกตก็คือ รัฐบาลไทยและรัฐบาลพม่าต่างมีความสนใจ สร้างเขื่อนสาละวินทั้ง ๕ โครงการในระดับที่แตกต่างกัน โดยในช่วงแรก รัฐบาลไทยสนใจสร้างเขื่อนสาละวินขายแดนบนและล่าง ขณะที่รัฐบาลพม่า สนใจสร้างเขื่อนในประเทศของตนเองมากกว่า

รัฐบาลพม่าได้เริ่มการศึกษาเขื่อนท่าซางมาตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๓๖ โดย ความช่วยเหลือจากบริษัทนิปปอน โคเออิ และในปี ๒๕๔๑ บริษัทเลมเยอร์ อินเตอร์เนชั่นแนล จากเยอรมัน ได้เข้ามาศึกษาความเป็นไปได้เบื้องต้นของ โครงการท่าซาง เสนอต่อ เมียนมาร์ อีโคโนมิก คออร์ปอเรชัน(MEC) ซึ่งมี กำลังผลิต ๓,๕๐๐ เมกะวัตต์ มีสายส่งไฟฟ้าไปยังเมืองปินมะนา เมืองหลวงใหม่ ของพม่า และจังหวัดเชียงใหม่ ของประเทศไทย^๓

^๓ Hydropower potential and water diversion from The Salween Basin โดย Mr.Choolit Vatcharasinthu and Dr. M. S. Babel ในเอกสารประกอบการประชุม Workshop on Transboundary Waters: The Salween Basin, Chiang Mai, Thailand 13-16 September, 1999

สำหรับโครงการเขื่อนฮัตจี การไฟฟ้าพลังน้ำของพม่า (MEPE) ได้ศึกษาแล้วเสร็จในเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๕๔๑ เขื่อนฮัตจีจะติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้าขนาด ๓๐๐ เมกะวัตต์ และมีสายส่งไฟฟ้าไปยังเมืองท่าตอนในพม่าและมายังสถานีไฟฟ้าแรงสูงตาก ๒ ในประเทศไทย^๔

ดังนั้นโครงการเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำในส่วนของรัฐบาลพม่าแล้ว เขื่อนที่มีความสำคัญและถูกระบุไว้ในแผนผัง Major Hydroelectric Projects Under Implementation & Planning ซึ่งปรากฏอยู่บนเว็บไซต์^๕ ของ Ministry of Electric Power มีหลายโครงการ^๖ โดยเขื่อนท่าซาง เขื่อนฮัตจี และเขื่อนตะนาวศรี อยู่ในกลุ่มโครงการเขื่อนที่พม่าจะขายไฟฟ้าให้ไทย

ในปี ๒๕๔๘ รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เดินทางแปรรูป กฟผ. และเตรียมเข้าซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ในช่วงปลายปี ๒๕๔๘ ในส่วนของ กฟผ. ได้จัดทำแผนการลงทุนก่อนการเข้าซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ แผนการลงทุนดังกล่าวมีระยะเวลาไปจนถึงปี ๒๕๖๔ และได้กำหนดให้รับซื้อไฟฟ้าพลังน้ำจากพม่า ๓ โครงการ คือ โครงการเขื่อนฮัตจี^๗ โครงการเขื่อนท่าซาง^๘ และโครงการเขื่อนตะนาวศรี^๙

นอกจากนั้นการจดทะเบียนเป็นบริษัท กฟผ.จำกัดมหาชนและเข้าซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ กฟผ.ยังคงได้สิทธิพิเศษจากมติ ครม. ๓๐ สิงหาคม ๒๕๔๘ ที่กำหนดให้การก่อสร้างโรงไฟฟ้าใหม่ที่จะจ่ายไฟฟ้าเข้าระบบระหว่างปี ๒๕๔๔ – ๒๕๕๘ นั้น กฟผ.มีสิทธิในการก่อสร้าง ๕๐%

ปลายปี ๒๕๔๘ ตรงกับวันที่ ๙ ธันวาคม บมจ. กฟผ. ลงนามข้อตกลงบันทึกข้อตกลง (MOA) กับการไฟฟ้าพม่าเพื่อร่วมมือในโครงการสร้างเขื่อนบนแม่น้ำสาละวิน ๔ เขื่อน และแม่น้ำตะนาวศรีอีก ๑ เขื่อน โดยจะเริ่มที่เขื่อนฮัตจี ๑,๒๐๐ เมกะวัตต์ก่อน ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า

^๔ เพิ่งอ้าง

^๕ http://www.energy.gov.mm/MEP_1.htm ค้นเมื่อ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๐

^๖ ได้แก่ โครงการเมย ๑, ๒, ๓, โครงการน้ำกก โครงการน้ำแม่สาย และโครงการในพม่าที่จะขายไฟฟ้าให้ไทย มีเขื่อนท่าซาง เขื่อนฮัตจี เขื่อนยวดีดี เขื่อนตะนาวศรี และเขื่อนคลองกะ

^๗ โดยจะรับซื้อไฟฟ้าจากเขื่อนฮัตจีได้ในปี ๒๕๕๗ จำนวน ๑,๒๐๐ เมกะวัตต์

^๘ โดยจะรับซื้อไฟฟ้าจากเขื่อนท่าซางในปี ๒๕๕๔-๒๕๖๒ จำนวน ๑,๕๐๐, ๑,๕๐๐, ๑,๕๐๐ และ ๖๐๐ เมกะวัตต์ตามลำดับปี รวมทั้งหมด ๖,๗๒๐ เมกะวัตต์

^๙ เป็นโครงการที่สร้างขึ้นเพื่อรองรับโรงถลุงเหล็กและผลิตเหล็กกล้าของบริษัทสหวิริยา ที่อำเภอปางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และอำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ดังนั้นการสร้างเขื่อนตะนาวศรี จึงขึ้นกับการสร้างโรงถลุงเหล็กเป็นสำคัญ ตามแผนการลงทุนนั้น กฟผ.จะต้องเตรียมไฟฟ้าไว้ ๓๕๑ เมกะวัตต์ ในปี ๒๕๕๐ และเพิ่มเป็น ๙๔๔ เมกะวัตต์ ในปี ๒๕๕๓ และเพิ่มขึ้นเป็น ๑,๑๕๔ เมกะวัตต์ ในปี ๒๕๕๖ และเพิ่มขึ้นเป็น ๑,๙๖๖ เมกะวัตต์ ในปี ๒๕๖๒ เป็นต้นไป

ก่อนหน้านี้ เชื้อฮัตจีไม่เคยได้รับการพูดถึงอย่างจริงจังมาก่อนเลย ขณะที่เชื้อนสาละวินชายแดนบนและล่างกลับไม่ได้รับการพูดถึงอีกต่อไป

อย่างไรก็ตามในเดือนมีนาคม ๒๕๔๙ ศาลปกครองมีคำพิพากษาให้ระงับการแปรรูป กฟผ. เป็นบริษัทมหาชนและระงับกระจายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ ทำให้ กฟผ. กลับมามีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจดังเดิม แต่บันทึกความตกลงสร้างเชื้อฮัตจียังคงมีผลต่อเนื่องต่อไป

กฟผ. ยังคงเดินหน้านำผลักดันให้สร้างเชื้อฮัตจี โดยลงนาม MoU กับบริษัท Sino Hydro ของจีน เพื่อการร่วมลงทุนเชื้อฮัตจี เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๔๙ มีการกำหนดสัดส่วนการถือหุ้นของ กฟผ., บริษัท Sino Hydro และการไฟฟ้าพม่า ร้อยละ ๔๕, ๔๐ และ ๑๕ ตามลำดับ ใช้จ่ายเงินลงทุนประมาณ ๑,๐๐๐ ล้านดอลลาร์

นอกจากนี้ในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๔๙ กฟผ. ได้ลงนามว่าจ้างสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อมจุฬาลงกรณ์ ให้เป็นผู้ทำการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการเชื้อฮัตจี ในระยะเวลา ๑๕ เดือน มีกำหนดแล้วเสร็จในเดือนมกราคม ๒๕๕๑

โดยภาพรวมแล้ว ช่วงเวลาระหว่างปี ๒๕๔๖-๒๕๔๙ โครงการเชื้อนสาละวินซึ่งเกิดจากการผลักดันของ กฟผ. ในระยะแรก ที่ต้องการสร้างเชื้อนสาละวินชายแดนก่อนนั้น ไม่สามารถฝ่าด่านผลประโยชน์ที่มองไม่เห็นได้ ต้องเปลี่ยนแผนการลงทุนใหม่ไปลงทุนในโครงการเชื้อฮัตจีและต้องพิจารณา รับซื้อไฟฟ้าจากเชื้อนท่าซาง (ซึ่งรัฐบาลพม่าได้ให้สัมปทานแก่บริษัท เอ็มดีเอ็กซ์จากประเทศไทย) เป็นอันดับแรก อันแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของรัฐบาลพม่า ในการควบคุมโครงการเชื้อนสาละวินได้อย่างสมบูรณ์

นอกจากนี้เชื้อนสาละวินชายแดนตอนบนและล่างที่ กฟผ. เคยผลักดันอย่างเต็มที่ในช่วงปี ๒๕๔๖-๒๕๔๗ นั้น ต้องชะลอแผนออกไปไม่มีกำหนด ในขณะนี้ (เชื้อนทั้งสองแห่งนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต้องหลังจากพ.ศ. ๒๕๖๔ ไปแล้วเท่านั้น เพราะไม่ได้อยู่ใน PDP 2007) แต่เชื้อนสาละวินที่จะได้สร้างก่อน คือ เชื้อนท่าซางและเชื้อฮัตจี อันเป็นเชื้อนที่ก่อสร้างในประเทศพม่า ทั้งสองเชื้อน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การเจรจาต่อรองลำดับความสำคัญของการก่อสร้างเชื้อนนั้น ฝ่าย กฟผ. หรือฝ่ายไทย ไม่มีอำนาจต่อรองให้สร้างเชื้อนบนเขตแดนไทย-พม่าก่อน (ทั้งๆ ที่ กฟผ. ได้พยายามผลักดันให้สร้างเชื้อนสาละวินชายแดนและให้โรงไฟฟ้าอยู่ฝั่งไทยอย่างเต็มที่ เนื่องจากกังวลเรื่องความไม่แน่นอนทางการเมืองและความปลอดภัยในเขตพม่ารวมทั้งอาจมี

เหตุผลเรื่องความขัดแย้งของผลประโยชน์อื่นๆ ที่ไม่เปิดเผยต่อสังคมภายนอก)

ในที่สุด ความวิตกกังวลของ กฟผ. ได้กลายเป็นความจริง เมื่อชุดสำรวจของ กฟผ. ซึ่งกำลังดำเนินการสำรวจห้วงงานเขื่อนฮั๊ดจีในพม่าและยังคงเป็นเขตพื้นที่สู้รบนั้น กฟผ. ต้องสูญเสียพนักงานไปแล้ว ๒ คน ในเดือนเมษายน ๒๕๔๙ และเดือนกันยายน ๒๕๕๐ ซึ่งยังไม่มีใครรู้ว่ากว่าจะถึงปี ๒๕๖๑ กฟผ. จะสูญเสียพนักงานของตนเองไปอีกจำนวนกี่คน

นับตั้งแต่ กฟผ. เริ่มพัฒนาโครงการสร้างเขื่อนฮั๊ดจี ซึ่งอยู่ในพื้นที่สู้รบในเขตรัฐกะเหรี่ยง สถานการณ์การขยายอิทธิพลของกองทัพพม่าได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในบริเวณห้วงงานเขื่อนฮั๊ดจี อาทิ การเพิ่มกำลังทหารพม่าเพื่อควบคุมพื้นที่ การทำไม้ขนาดใหญ่และจำนวนหนึ่งถูกชักลากมารอที่ชายแดนเพื่อนำเข้าประเทศไทย การปรับปรุงถนนในประเทศไปยังบริเวณชายแดนไทย-พม่า ที่ใกล้จัดสร้างเขื่อน

อาจกล่าวได้ว่า ผู้ได้รับประโยชน์จากการสร้างโครงการเขื่อนมากที่สุดเห็นจะเป็นรัฐบาลพม่า เพราะการเจรจาต่อรองการสร้างเขื่อนบนแม่น้ำสาละวิน ในช่วง ๕-๖ ปีที่ผ่านมา ปรากฏว่ารัฐบาลพม่าสามารถกดดันให้ กฟผ. ต้องมาสร้างเขื่อนในพม่าก่อนเป็นผลสำเร็จ การที่พม่าสามารถผลักดันให้สร้างเขื่อนสาละวินในพม่าได้ก่อนหน้านี้ นอกจากจะได้ประโยชน์ในแง่ความสามารถควบคุมโครงการได้ทั้งหมดแล้ว ยังได้ประโยชน์ทางอ้อมในการรุกและช่วงชิงพื้นที่การสู้รบกับชนกลุ่มน้อยต่างๆ ทั้งในรัฐฉานและรัฐกะเหรี่ยงได้อีกด้วยเช่นกัน

เขื่อนยุครัฐประหาร

หลังการรัฐประหารในเดือนกันยายน ๒๕๔๙ โดยคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ ในเดือนตุลาคม ๒๕๔๙ คมช. ได้ตั้งรัฐบาลใหม่ มีพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี และนายปิยสวัสดิ์ อัมระนันท์ เป็นรัฐมนตรีกระทรวงพลังงาน และในส่วนของคณะกรรมการ กฟผ. มีการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งประธานและกรรมการบางคน ซึ่งเป็นผลมาจาก รมต. พลังงานคนใหม่

ในช่วงเริ่มต้นของรัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ สถานการณ์โดยรวมดูเหมือนว่ารัฐบาลไทยจะพยายามรักษาระยะห่างมากกับรัฐบาลสิงคโปร์และรัฐบาลทหารพม่า อันเป็นผลจากอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณได้สร้างผลประโยชน์ทับซ้อนในเชิงนโยบายของรัฐกับธุรกิจของครอบครัวกับสองประเทศนี้ นอกจากนี้ยังมีสัญญาณในช่วงเริ่มต้นว่า รัฐบาลไทยอาจจะระงับความร่วมมือกับรัฐบาลทหารพม่าในเรื่องเขื่อนสาละวินจาก ๓ เหตุการณ์ต่อเนื่องกัน

เหตุการณ์แรก ในช่วงต้นเดือนตุลาคม ๒๕๔๙ นายปิยสวัสดิ์ อัมระนันท์ รมต. กระทรวงพลังงานคนใหม่ ได้ให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชนต่างประเทศ^{๑๐} ในส่วนของนโยบายพลังงานที่เกี่ยวข้องกับเขื่อนสาละวินว่า กระทรวงพลังงานจะเลื่อนแผนความร่วมมือกับทางการพม่าออกไปก่อน แต่จะไปเน้นความร่วมมือในด้านพลังงานไฟฟ้าพลังน้ำกับประเทศลาวแทน อย่างไรก็ตามความเห็นของ รมต.คนใหม่ไม่ได้ปรากฏอย่างเป็นทางการในนโยบายของรัฐบาลที่เสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

เหตุการณ์ที่สอง คณะกรรมการ กฟผ. ชุดใหม่ ได้รับการตั้งบริษัท EGAT International จำกัด (มหาชน) ในการประชุมวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๔๙ บริษัทฯ จะเข้าไปทำหน้าที่เป็นตัวแทน กฟผ. ในการเข้าไปลงทุนผลิตและส่งกระแสไฟฟ้าและธุรกิจที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ ประกอบด้วย ๔ โครงการหลัก^{๑๑} หนึ่งในนั้น คือ โครงการผลิตไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนฮัตจีในประเทศพม่ามูลค่า ๔.๔ หมื่นล้านบาท^{๑๒}

เหตุการณ์สุดท้าย คือ รมต. กระทรวงพลังงานได้กล่าวกับตัวแทนเครือข่ายชุมชนลุ่มน้ำสาละวิน เมื่อวันที่ ๒๘ เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ ในโอกาสที่ตัวแทนเครือข่ายลุ่มน้ำสาละวินได้ยื่นจดหมายให้กระทรวงพลังงานทบทวนการดำเนินการโครงการเขื่อนสาละวินว่ารัฐบาลไทยชุดปัจจุบันไม่มีนโยบายสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำในพม่า ถึงแม้จะมีการเซ็น MOU ในกรณีเขื่อนฮัตจีไปแล้วก็ตาม

^{๑๐} วันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๔๙ ให้สัมภาษณ์กับ Shawn L Nance และปรากฏใน Asia Times Online วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๙

^{๑๑} ทั้ง ๔ โครงการประกอบด้วย ๑.โครงการพัฒนาระบบสายส่ง อำเภอบ้านนาบง ประเทศลาวมายังชายแดนไทย มูลค่าโครงการ ๒,๘๔๐ ล้านบาท ๒.โครงการผลิตไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนฮัตจี ในประเทศพม่ามูลค่า ๔.๔ หมื่นล้านบาท ๓.โครงการผลิตไฟฟ้าถ่านหิน เชียงตุง ประเทศพม่า ๔.โครงการผลิตไฟฟ้าพลังน้ำในลาว (น้ำเจียบ ๑)

^{๑๒} กรุงเทพธุรกิจ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๔๙, แนวหน้า ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๙

นอกจากนี้ เมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคมปี ๒๕๔๙ หรือหนึ่งเดือนก่อนดำรงตำแหน่ง รมต. กระทรวงพลังงาน นายปิยสวัสดิ์ อัมระนันท์ ได้สัมภาษณ์เรื่อง “พลังงานนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้านและความมั่นคงของประเทศ” โดยเชิญคุณจำตอง ตัวแทนนักต่อสู้สิทธิชนจากกลุ่มไทใหญ่มาร่วมบรรยายเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่า และได้สรุปในงานสัมมนาครั้งนี้ว่า

“ผมคิดว่าประเทศไทยน่าจะต้องทบทวนนโยบายในการรับซื้อไฟฟ้าจากประเทศเพื่อนบ้านอย่างจริงจังเสียที ปัญหาสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องที่เราไม่ควรนิ่งนอนใจ หรือคนไทยต้องการใช้ไฟฟ้าที่มาจากหยดน้ำตาของพ่อแม่พี่น้อง หรือหยดเลือดของประชาชนในประเทศพม่าอย่างที่คุณจำตองสรุป”

อย่างไรก็ตาม ในเวลาต่อมา การผลักดันโครงการทั้งสองนี้กลับฟื้นขึ้นมาอย่างรวดเร็ว ซึ่งสะท้อนผ่านปรากฏการณ์ต่อไปนี้

ปรากฏการณ์แรก เกิดการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนผู้ลงทุนในโครงการเขื่อนท่าซาง โดยบริษัทเอ็มดีเอ็กซ์ ได้ขายหุ้นให้ผู้ร่วมลงทุนจากจีน เมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ส่งผลให้สัดส่วนการร่วมทุนของโครงการเขื่อนท่าซางเปลี่ยนแปลงไปคือ MDX ๒๔%, China Gezhouba Water and Power Group Co.,Ltd. ๕๑% และ Myanmar ๒๕%^{๑๓} อันเป็นสัญญาณว่าการก่อสร้างเขื่อนท่าซางจะดำเนินรุดหน้าต่อไป^{๑๔}

ปรากฏการณ์ที่สอง การประชุมคณะกรรมการ กฟผ. เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๙ อนุมัติให้จัดตั้งบริษัท กฟผ. อินเตอร์เนชั่นแนล (มหาชน) จำกัด ด้วยทุนจดทะเบียน ๕๐ ล้านบาท ซึ่งก่อนหน้านี้ คณะกรรมการได้ระงับการจัดตั้งบริษัทไว้ก่อน ในการประชุมวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๔๙ แสดงให้เห็นว่า กฟผ. พร้อมขยายการลงทุนในพม่าภายใต้โครงการเขื่อนฮัตจีอย่างเต็มตัว

ปรากฏการณ์ที่สาม เดือนกรกฎาคม ปี ๒๕๕๐ กฟผ. เสนอแผน PDP 2007 (๒๕๕๐-๒๕๖๔) ยังคงไม่ปรากฏชื่อเขื่อนสาละวินในรายละเอียด

^{๑๓} Kyaw Thu, Myanmar Times, 19/11/07. <http://www.mmtimes.com/no393/b004.htm>

^{๑๔} ก่อนหน้านั้นรัฐบาลทหารพม่าได้ให้สัมปทานแก่บริษัทเอ็มดีเอ็กซ์ จำกัด ของประเทศไทยเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๔๕ ในการสร้างเขื่อนท่าซาง ขนาดกำลังการผลิต ๔,๖๐๐ เมกะวัตต์ มูลค่าการลงทุนประมาณ ๔,๐๐๐ ล้านบาท และมีแผนขายไฟฟ้าให้แก่ประเทศไทย บริษัทเอ็มดีเอ็กซ์ จำกัด ได้ดำเนินการสำรวจและร่วมกับรัฐบาลทหารพม่า ทำพิธีเปิดโครงการเขื่อนท่าซาง ภายใต้ชื่องาน Ground Breaking Ceremony of Tasang Hydropower Project บริเวณห้วยเขื่อนท่าซาง ที่เมืองไตน์ ในรัฐฉาน ในวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๐ ต่อมาบริษัทเอ็มดีเอ็กซ์ พันสภาพการฟื้นฟูกิจการและเปิดให้มีการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์อีกครั้งในวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๐

โครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าใหม่ แต่ปรากฏชื่อของเขื่อนฮัตจีและเขื่อนท่าซาง ในฐานะที่เป็นกลุ่มรายชื่อโครงการใหม่ๆ ที่กฟผ. จะรับซื้อไฟฟ้าจากประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ จีน ลาวและพม่า ต่อมาในเดือนมกราคม ๒๕๕๑^๕ กฟผ. กำลังพิจารณาทบทวนแผน PDP 2007 โดยนายสุทธิพงษ์ เทพพิทักษ์ รองผู้อำนวยการและแผน กฟผ. เปิดเผยว่า กฟผ. จะรับซื้อไฟฟ้าจากเขื่อนฮัตจี จำนวน ๑,๒๐๐ เมกะวัตต์ ในปี ๒๕๖๑-๒๕๖๑ และรับซื้อไฟฟ้าจากเขื่อนท่าซาง จำนวน ๒,๘๐๐ เมกะวัตต์ ในปี ๒๕๖๒-๒๕๖๓

ในเดือนตุลาคม ๒๕๕๐ รองปลัดกระทรวงพลังงาน ให้สัมภาษณ์ว่า ไทยต้องเดินหน้าสร้างเขื่อนฮัตจีในพม่าต่อไป ถึงแม้ว่าจะเกิดกรณีเจ้าหน้าที่ กฟผ. เสียชีวิต ๑ คนในเดือนกันยายน และเกิดการปราบปรามประชาชน โดยรัฐบาลทหารพม่าก็ตาม

เป็นที่น่าสังเกตว่า นายปิยสวัสดิ์ อัมระนันท์ รัฐมนตรีกระทรวงพลังงาน ซึ่งเคยระบุว่านโยบายของรัฐบาลชุดนี้ไม่มีนโยบายสร้างเขื่อนในพม่าในช่วงต้นนั้น กลับไม่ได้ออกมาแสดงความเห็นต่อหน่วยงานในบังคับบัญชาและเนื้อหาที่ปรากฏตรงข้ามกับนโยบายที่เคยกล่าวถึงไว้แต่อย่างใด

๑๘๑

การขุดเจาะสำรวจแม่น้ำสาละวิน เพื่อสร้างเขื่อนลิ่วคู้ ภาพโดย TERRA

^๕ หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ ๗ มกราคม ๒๕๕๑

รัฐบาลหลังการเลือกตั้ง รับช่วงต่อ “เขื่อนสาละวิน”

ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๐ ประเทศไทย ได้รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง โดยมีนายสมัคร สุนทรเวชเป็นนายกรัฐมนตรีในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ และภายหลังการเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว นายสมัคร สุนทรเวชได้เดินทางไปเยือนประเทศพม่า และได้ชี้แจงผลการเดินทางไปเยือนประเทศพม่า ผ่านในรายการสนทนาปราสาสมัครในวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๑ ซึ่งประเด็นสำคัญที่มีการหารือคือเรื่องพลังงาน ได้แก่ การลงทุนขุดเจาะแหล่งก๊าซธรรมชาติใหม่ และการยืนยันความร่วมมือในการสร้างเขื่อนสาละวินคือ เขื่อนฮัตจี และเขื่อนท่าช้าง นอกจากนี้ยังมีเรื่องการหารือเพื่อสร้างถนนจากเมืองทวายของพม่า เชื่อมต่อกับถนนในประเทศไทย ไปสู่ท่าเรือแหลมฉบังในลักษณะที่เป็นแลนด์บริดจ์ นับเป็นท่าที่ที่ชัดเจนของรัฐบาลไทย ในการส่งสัญญาณให้เดิหน้าโครงการเขื่อนฮัตจีและเขื่อนท่าช้าง

การผลักดันสร้างเขื่อนฮัตจี ซึ่งมีความต่อเนื่องในรัฐบาลชุดนี้ ได้สะท้อนให้เห็นผ่านปรากฏการณ์บางประการ เช่น

- การเดินทางไปลงนามบันทึกความเข้าใจเพิ่มเติมเกี่ยวกับโครงการเขื่อนฮัตจี ของผู้ว่าการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ที่บริษัท Sinohydro ในเดือน มีนาคม ๒๕๕๑
- กฟผ. เริ่มงานประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องในพื้นที่อำเภอแม่สะเรียง และอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เช่น การนำสิ่งของไปแจกจ่ายแก่ชุมชนริมฝั่งแม่น้ำสาละวินทั้งในเขตไทยและพม่า และการขอเข้าชี้แจงในการประชุมระดับอำเภอแม่สะเรียงและการประชุมกำหนดผู้ใหญ่บ้านระดับอำเภอแม่สะเรียงและอำเภอสบเมย เมื่อเดือนมีนาคมและเดือนมิถุนายน ๒๕๕๑ ตามลำดับ รวมทั้งได้เผยแพร่แผ่นพับโครงการเขื่อนฮัตจีด้วยเช่นกัน
- การประชุมคณะกรรมการประสานงานชายแดนไทย-พม่า ระดับภูมิภาค ที่เมืองมะละแหม่งและกรุงเนปีตอ ประเทศพม่า โดยฝ่ายไทยมี พล.ท.จิรเดช ชุรัตน์ แม่ทัพภาคที่ ๓ เป็นประธานและฝ่ายพม่ามี พล.ต.เติกหน่ายวิน แม่ทัพภาคตะวันออกเฉียงใต้เป็นประธาน ที่ประชุมได้เห็น

ร่วมกันในการตั้งคณะทำงานร่วมปราบปรามยาเสพติด, การส่งเสริมการค้า-เปิดน่านน้ำประมงชายแดน และเห็นชอบร่วมในโครงการเชื่อมอัสดี เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๕๑

- นายสมบัติ ศานติจารี ผู้ว่าการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเปิดเผยว่า ขณะนี้ต้นทุน โครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำอัสดี ในประเทศพม่า กำลังการผลิต ๒,๓๐๐ เมกะวัตต์ มูลค่าเดิม ๓,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ขณะนี้ต้นทุนปรับขึ้นมาเป็น ๔,๓๐๐ ล้านดอลลาร์ฯ ซึ่งโครงการนี้จะเข้าระบบไฟฟ้าของ กฟผ.ในปี ๒๕๖๒ ถึงแม้ว่าต้นทุนจะสูงขึ้นแต่กฟผ.จะยังคงเดินหน้าโครงการต่อไป โดยมีแผนเจรจากับฝ่ายพม่าในเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๑ ในเรื่องค่าไฟฟ้า

เชื่อบุณผลประโยชน์ร่วมของ 3 ชาติ : พม่า ไทยและจีน

การลงทุนสร้างเขื่อนสาละวินในประเทศพม่าขณะนี้ ไม่เพียงแต่มีเฉพาะรัฐวิสาหกิจและบริษัทจากไทยไปร่วมลงทุนเท่านั้น หากมีรัฐวิสาหกิจด้านไฟฟ้าจากประเทศจีน ได้รุกเข้ามาร่วมทุนในโครงการเขื่อนสาละวินทั้งสองแห่งนี้ ได้แก่ บริษัท Sinohydro ซึ่งเข้ามาร่วมทุนในโครงการเชื่อมอัสดี และ China Gezhouba Water and Power Group Co. Ltd. เข้ามาร่วมทุนในโครงการเขื่อนท่าซาง การก้าวเข้ามาในธุรกิจลงทุนสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำของบริษัทจากประเทศจีน ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในแม่น้ำสาละวินเท่านั้น หากได้เกิดขึ้นในอีกหลายโครงการในแม่น้ำสายต่างๆ ในประเทศพม่า อาทิเช่น^{๑๖}

- Yunnan Machinery and Equipment Import and Export Corporation ลงทุนสร้างเขื่อน Upper Paung Laung dam ขนาด ๑๔๐ เมกะวัตต์ ในเดือนกรกฎาคม ๒๕๔๘

- บริษัท Yunnan Joint Power Development Company ได้ลงนามในสัญญาแบบ BOT สร้างเขื่อน The Shweli River I Hydropower project อยู่ห่างจากชายแดนจีนประมาณ ๙๐ กม.มีแผนจ่ายไฟฟ้าให้กับพม่าและจีน^{๑๗}

^{๑๖} The Associated Press/YANGON, Myanmar, July 2005

^{๑๗} Xinhua Net (Yunnan Channel) 30 Dec 2006

- บริษัท China Power Investment Corporation ได้ลงนาม MoU กับกระทรวงไฟฟ้าพม่า ในการสร้างเขื่อน Myitsone Hydropower บนแม่น้ำอิรวดี ในรัฐคะฉิ่น ห่างจากชายแดนจีนประมาณ ๑๐๐ กม.^{๑๘๔}
- บริษัท Guangdong New Technology Import and Export Corporation เซ็นสัญญากับทางการพม่า ในการสร้างเขื่อน Kyeewon Kyeewa Hydropower บนแม่น้ำ Mon River สาขาแม่น้ำอิรวดี มีกำลังผลิตติดตั้ง ๘๐ เมกะวัตต์ มูลค่า ๑๓.๘ ล้านยูโร

การที่ กฟผ. และบริษัท MDX ได้เปิดการร่วมทุนกับบริษัทจากจีนนั้น นับว่าเล็งผลประโยชน์ได้ถึง ๒ ประการได้แก่ นอกจากจีนเป็นประเทศที่พมามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดมากที่สุดในขณะนี้แล้ว การลงทุนจากประเทศจีน ก็ไม่ต้องเข้าสู่ระบบการตรวจสอบตามมาตรฐานสากลดังเช่นทุนที่มาจากองค์การระหว่างประเทศต่างๆ เช่น ธนาคารโลก หรือธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย หรือมาตรการแข่งขันของสหรัฐอเมริกา ในขณะที่ประเทศพม่าเองก็ไม่ต้องลงทุนใดๆ รอรับเพียงผลประโยชน์ด้านรายได้จากการขายไฟฟ้าเท่านั้น

ดังนั้น “เขื่อนสาละวิน” จึงเป็นเสมือนจุดร่วมของการแสวงหาผลประโยชน์ของการลงทุนสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ จะทิ้งไว้ก็เพียงแต่หายนะของชีวิตผู้คนและระบบนิเวศในลุ่มน้ำสาละวิน

^{๑๘๔} CPI website 29 Dec 2006

แม่น้ำสาละวินยามฤดูน้ำหลากพัดพาแร่ธาตุและตะกอนอันอุดมสมบูรณ์มาสู่พื้นที่ปากน้ำที่เมืองพะอัน ภาพโดย โครงการแม่น้ำเพื่อชีวิต

สัมภาษณ์ ‘เชนชม สง่าราตรี กริเซ่น’ : ท่าทะเลโครงสร้างไฟฟ้าไทย จากแผนประเทศ กึ่งบิลค่าไฟ

(ตัดตอนมาจากบทสัมภาษณ์ทาง www.prachathai.com)

ปัญหาของแผนพัฒนากำลังการผลิตไฟฟ้า (พีดีพี) ซึ่งเป็น
ตัวกำหนดการจัดการไฟฟ้าทั้งระบบคืออะไร?

ภาพรวมของไฟฟ้าแบ่งเป็นภาคธุรกิจย่อยหลายส่วน คือ การจัดหา
เชื้อเพลิง ซึ่งตอนนี้ใช้ก๊าซเป็นส่วนใหญ่ร้อยละ ๗๐ จากนั้นเอาเชื้อเพลิง
มาปั่นไฟเรียกว่า ภาคการผลิตจากนั้นส่งยัง ระบบสายส่ง และมายัง ระบบสาย
จำหน่ายตามบ้าน แล้วมาจนถึงบิลค่าไฟของผู้ใช้ไฟ

ณ พ.ศ.๒๕๕๙ เงินที่เราจ่ายค่าไฟ ๑๐๐ บาท จะไปตกตามรายการ
ต่างๆ ดังนี้ คือ

- ๗ บาท เป็นค่าต้นทุนสายส่ง
- ๑๕ บาท เป็นต้นทุนระบบจำหน่าย
- ๑๘ บาท เป็นของภาคการผลิตคือ โรงไฟฟ้าของ กฟผ. และบริษัทลูก
- ๖ บาท เป็นของโรงไฟฟ้าของเอกชนอื่น และการนำเข้าจาก
ต่างประเทศ
- ๕๐ บาท เป็นต้นทุนก๊าซในการผลิตไฟฟ้า คือ ปตท. เป็นก้อนใหญ่
ที่สุดเพราะผูกขาดการซื้อขาย
- ๔ บาท เป็นต้นทุนลิแกนด์และอื่นๆ

การผูกขาดโครงสร้างต่าง ๆ ดูเหมือนจะเป็นปัญหาใหญ่

ใช้ และไม่เฉพาะก๊าซที่ผูกขาด โดย ปตท. ซึ่งผูกขาดท่อก๊าซสามารถผ่านต้นทุนโยนให้ผู้บริโภคแบกรับได้ง่าย ยังมีการผูกขาดในภาคการผลิตด้วย เพราะไฟฟ้าทั้งหมดจะต้องมาผ่านสายส่งซึ่งเป็นการผูกขาดโดยธรรมชาติอยู่แล้ว กฟผ. (การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย) จึงเอาการผูกขาดสายส่งมาผูกขาดการผลิตด้วย ดังนั้น ระบบปัจจุบันใครจะขายไฟต้องผ่าน กฟผ. เขาเป็นผู้ซื้อรายเดียว (single buyer) ส่วนในเขตกรุงเทพฯ นนทบุรี สมุทรปราการ ก็แบ่งเค้กให้ กฟน. (การไฟฟ้านครหลวง) ส่วนในเขตอื่นๆ ที่เหลือเป็นของ กฟภ. (การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค) ซึ่งก็เป็นสัดส่วนที่ไม่มาก เพราะสัดส่วนการใช้ไฟฟ้านั้นแตกต่างกันสูง

สัดส่วนการใช้ไฟเป็นยังไงบ้าง ?

โครงสร้างปัจจุบันมีความกระจายตัวที่ไม่เท่าเทียมของการใช้ไฟ มีภาคกลางรวม กรุงเทพฯ ใช้ไฟเป็นส่วนใหญ่ ขณะที่พื้นที่อื่นรวมกันทั้งหมดใช้ไฟไม่ถึง ๑ ใน ๔ ถ้าเราคิดเป็นจำนวนรายย่อยคนใช้ไฟส่วนใหญ่ของประเทศร้อยละ ๗๓ ใช้ไฟแค่ร้อยละ ๘ แต่ผู้ที่ใช้ไฟมากคือ อุตสาหกรรม และธุรกิจรายใหญ่ ดังนั้น ความต้องการที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่มาจากพวกอุตสาหกรรมขนาดใหญ่

เปรียบเทียบปริมาณการใช้ไฟฟ้าของห้างใหญ่ ๓ ห้าง ใช้ไฟฟ้ามากกว่าหรือเท่ากับ ๑๖ จังหวัด

ที่มา : การไฟฟ้านครหลวง ๒๕๔๙

	ล้านหน่วย
แม่อิงสออน	๖๕
อำนาจเจริญ	๑๑๐
มุกดาหาร	๑๒๘
หนองบัวลำภู	๑๔๘
น่าน	๑๗๕
ยโสธร	๑๘๘
อุทัยธานี	๑๙๓
พะเยา	๒๑๑
มุกดาหาร	๒๑๙
สตูล	๒๓๐
สมุทรสงคราม	๒๓๗
เลย	๒๔๖
แพร่	๒๕๔
พัทลุง	๒๕๕
นราธิวาส	๒๗๘
ระนอง	๒๗๘

ที่มา : พท. รายงานการใช้ไฟฟ้า ปี ๒๕๔๙

กราฟนี้จะเห็นได้ชัดว่า ห้างมาบุญครองใช้ไฟมากกว่าแม่ฮ่องสอน ทั้งจังหวัด สยามพารากอนห้างเดียวใช้ไฟจากเขื่อนปากมูลทั้งเขื่อน ดังนั้น ความรุนแรงของรัฐที่มีต่อประชาชนเหล่านั้น การทำลายฐานทรัพยากรของ พวกเขาก็เพื่อมาให้ธุรกิจเหล่านี้เพียงหยิบมือ

แล้วต้นทุนทางสังคม สิ่งแวดล้อม ชีวิตของชาวบ้านเหล่านี้ ได้สะท้อนเข้ามาค่าไฟหรือเปล่า ?

ที่ผ่านมาเรามองกันแบบแยกส่วน ไม่มีความเอื้ออาทร ไม่เคยมีการ เชื่อมโยงกันเลย คนใช้ไฟแค่เปิดสวิตช์แล้วจ่ายสตางค์ โครงสร้างค่าไฟ ตอนนี้ผู้ใช้ไฟรายใหญ่ใช้ไฟถูกกว่า ส่วนหนึ่งเพราะต้นทุนของการส่งถูกกว่า ทั้งที่จริง ๆ แล้ว ต้นทุนสายส่งจำหน่ายไปนั้นมันเป็นแค่ร้อยละ 15 ของการ จ่ายไฟทั้งหมด ขณะที่ต้นทุนการผลิตคือส่วนใหญ่ของระบบไฟฟ้า

๑๘๙

เราไม่ได้มองว่าคนได้รับผลกระทบกำลังอุดหนุนผู้ใช้ไฟรายใหญ่ที่ไม่ ต้องมาแบกรับต้นทุนอะไรเลย แล้วผู้ใช้ไฟรายย่อยก็กำลังช่วยอุดหนุน ผู้ใช้ไฟรายใหญ่ด้วย

ผู้ใช้ไฟรายย่อยไปอุดหนุนให้คนใช้ไฟรายใหญ่ให้จ่ายถูก ๆ ได้ยังไง ?

ขออธิบายก่อนว่า ค่าไฟประกอบด้วย ๓ ส่วน คือ ค่าไฟฟ้าฐาน ค่าไฟ เอฟที่ และภาษีมูลค่าเพิ่ม ค่าไฟฟ้าฐานพยายามคิดมาดี ใครใช้มากใช้น้อย พยายามสะท้อนต้นทุนที่แท้จริงแม้จะมีปัญหาอยู่บ้าง แต่ปัญหาที่มากคือ เอฟที่ ซึ่งส่งผ่านต้นทุนหลายอย่างมาแบบอัตโนมัติ ทุกคนต้องจ่ายเท่ากันหมด และเอฟที่มันโปะเป็นก้อนใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ

เอฟที่คืออะไร อะไรบ้างที่มันถูกส่งผ่านอัตโนมัติมาในค่าเอฟที่ ?

พูดง่าย ๆ ก็คือ ทุกอย่างสามารถโปะในค่าเอฟที่ให้ทุกคนช่วยกันจ่ายได้ ทั้งที่ปกติมันควรจะเป็นต้นทุนเชื้อเพลิงอย่างเดียวที่อยู่ในค่าเอฟที่ แต่ทำไป ทำมามันโปะมาเรื่อย ๆ เช่น ค่าสร้างโรงไฟฟ้าของโรงไฟฟ้าเอกชนรายใหญ่ (ไอพีพี) ทั้งหลาย ค่าเชื้อเพลิง ค่าประกันกำไร ค่าความเสี่ยงต่าง ๆ ถ้าทำนาย ความต้องการใช้ไฟฟ้าไว้สูงเกินไป เขาก็จะเอาส่วนที่คำนวณเกินมารวมไว้ ในนี้

โครงสร้างทั้งหมดของการคิดค่าไฟมีการประกันกำไรของโรงไฟฟ้า ผู้ลงทุนด้านไฟฟ้ามีความเสี่ยงน้อยมาก ส่วนใหญ่จะสามารถส่งผ่านให้ผู้บริโภคได้เกือบทั้งหมด

ที่สำคัญ โครงสร้างของค่าไฟเอากำไรเป็นตัวตั้ง รัฐประกันกำไรให้ กฟผ. โดยใช้เกณฑ์ผลตอบแทนจากเงินลงทุน (กำไรหารด้วยเงินลงทุน) คงที่ ที่ร้อยละ ๘.๔ ซึ่งแปลว่า ยิ่งเงินลงทุนมาก ยิ่งกำไรมาก นี่คือการสร้างค่าไฟปัจจุบันซึ่งมันผิด

ROIC และประสิทธิภาพการลงทุน

- การใช้ ผลตอบแทนจากเงินลงทุน (Return on Invested Capital) เป็น เกณฑ์หลักในการกำหนดค่าไฟฟ้า จะต้องมีการกำกับดูแลแผนการลงทุนที่เข้มงวด มิฉะนั้นจะนำมาซึ่งการลงทุนเกินความเป็นจริง เพราะยิ่งลงทุนมาก ยิ่งกำไรมาก
- คณะกรรมการกำกับดูแลและขาดข้อมูล ความรู้ และบุคลากรที่เพียงพอในการ ตรวจสอบถ่วงดุล และยังขาดอำนาจ พิจารณานอญุมัติ (อำนาจ กฟช.)

$$\text{ROIC} = \frac{\text{กำไรสุทธิหลังหักภาษี}}{\text{เงินลงทุน}}$$

กฟผ. ๘.๔%
กฟน. } ๔.๘%
กฟภ. }

ผล : การพยากรณ์ความต้องการไฟฟ้ามักสูงเกินจริง การวางแผนเน้นทางเลือกที่ใช้การลงทุนสูง

มันเป็นระบบการกำกับที่ล้าสมัยมาก จริงๆ เดิมทีเรายกเลิกระบบแบบนี้ไปแล้วตั้ง ๑๐ กว่าปีแล้ว แต่กลับมาใช้อีกตอนที่รัฐบาลพยายามจะผลักดัน กฟผ. เข้าสู่ตลาดหุ้น ก็เลยเปลี่ยนเป็นระบบประกันกำไร คล้ายๆ จะแต่งตั้ง กฟผ. ให้มีกำไรดี เป็นที่ดึงดูดนักลงทุน และตอนนี้ก็ยังไม่มีการเปลี่ยนระบบ กลับ

พีดีพีสำคัญยังงัย ?

พีดีพีฉบับล่าสุดได้รับการอนุมัติเมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๕๐ เอกสาร ร้อยกว่าหน้านี้จะกำหนดว่า โรงไฟฟ้าประเภทใดจะถูกสร้าง สร้างเมื่อไร สร้างโดยใคร มีจำนวนกี่โรง มันจึงเกี่ยวข้องกับคนในวงกว้างมาก แต่ว่า คนไม่ค่อยรู้จัก ไม่ค่อยมีส่วนร่วม กระบวนการมีปัญหา แล้วตามแผนที่อนุมัติ ความต้องการใช้ไฟจะโตขึ้น ๑๓๒% ภายใน ๑๕ ปี ระบบจะขยาย ๑๑๕% ในเวลา ๑๕ ปีงบประมาณลงทุนกว่า ๒ ล้านล้านบาท มันเป็นเมกะโปรเจกต์ จริงๆ เทียบกับจีดีพีทั้งปียังเพียง ๒.๑ ล้านล้านบาท

ผลที่ออกมาคือ จะมีนิวเคลียร์ ๔ โรง ถ่านหิน ๔ โรง ก๊าซ ๒๖ โรง รวมแล้ว ๓๒ โรง ไม่รวมการนำเข้าจากต่างประเทศ ทั้งหมดทั้งปวงมันมาจากการพยากรณ์ความต้องการใช้ไฟในพีดีพี ตามมาด้วยแผนการลงทุน แผนระบบผลิต ระบบส่ง ระบบจำหน่าย ตามมาด้วยแผนขยายท่อก๊าซ การจัดหาถ่านหิน

๑๔๑

นักวิชาการมีข้อวิจารณ์ตลอดเวลาว่า ตัวเลขการพยากรณ์ ความต้องการใช้ไฟฟ้าสูงเกินจริง เรื่องนี้เท็จจริงยังงัย และมันนำไปสู่ อะไร

มันมีปัญหาเยอะมากในแผน เริ่มตั้งแต่ว่าอนุกรรมการพยากรณ์ ความต้องการใช้ไฟมาจากไหน คนทำตัวหลักคือ กฟผ. แล้วก็ มีหน่วยงาน ราชการนั่งพิจารณาด้วยไม่ว่าจะเป็นสำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (สนพ.) สภาพัฒนา กรมพัฒนาพลังงานทดแทน ที่ดีอาร์ไอ เพื่อดูว่าเศรษฐกิจ จะโตเท่าไร ตัวแทนผู้ใช้ไฟก็มีแต่สภาอุตสาหกรรม หอการค้า ดังนั้น ผลที่ ผ่านมาจะเห็นว่าตัวเลขการพยากรณ์มันจะเกินจริง เผื่อไว้ตลอด

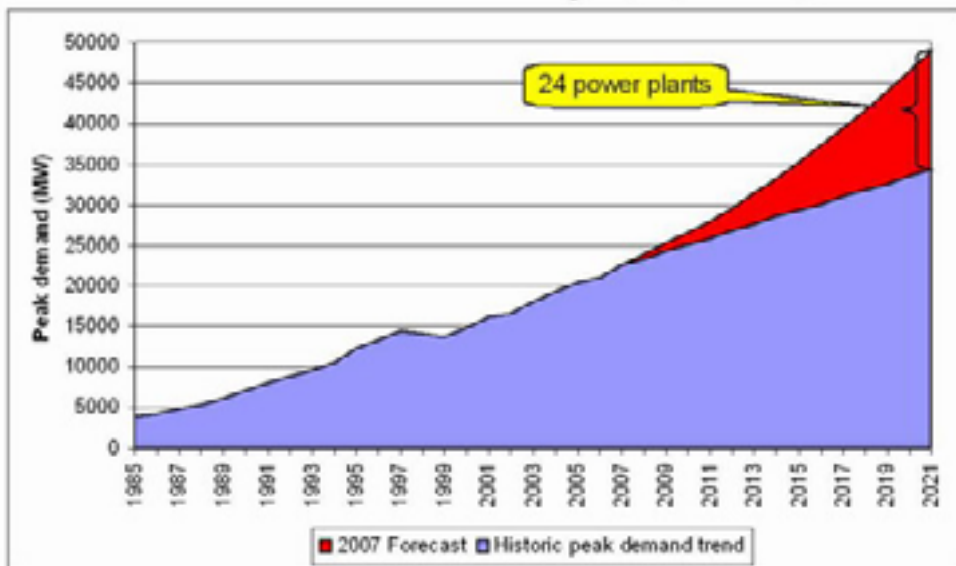
เผื่อไว้เยอะๆ น่าจะดี เพราะไฟเกินดีกว่าขาด เผื่อไว้ ๓๐ ปี ข้างหน้าจะเป็นอะไร ?

ปัญหาคือทั้งหมดนั้นคือการระแวงเกินที่เราต้องจ่ายทั้งนั้น ถ้าวางแผน ไว้พอดีแล้วเราไม่ต้องจ่ายตรงนั้นจะดีกว่าไหม ตอนนี้มันไม่เหมือนเดิม แต่ก่อนอาจจะมีความมั่นใจ แต่ตอนนี้พลังงานคือเงิน トラบใจ ที่มีเงินคุณหาพลังงานได้อยู่แล้ว ไม่ต้องห่วง มันเป็นระบบตลาด แต่การดูน ต่างหากที่เป็นต้นทุนที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์

การลงทุนไฟฟ้าเผื่อไว้เยอะๆ คือต้นทุน...แปลว่า ?

ถ้าเราลงทุนสร้างโรงไฟฟ้าไปเยอะๆ แล้วเดินเครื่องครั้งเดียว ที่เหลือไม่ได้ใช้หรือไม่จำเป็น ถ้ามีใครจ่ายเงินลงทุนมันก็เงินภาษีทั้งนั้นแล้วท้ายสุดมันก็มาลงที่ค่าไฟ ประชาชนต้องแบกรับภาระทั้งที่ไม่จำเป็นต้องแบกขนาดนั้น

การพยากรณ์ของรัฐตั้งอยู่บนสมมติฐานว่า
การใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นอย่างทวีคูณ (exponential)

ในอนาคตถ้าจะเป็นแบบนี้ อาจลากเส้นตรงเติบโตปกติก็ได้ (เส้นล่าง) หรือว่าเส้นที่เติบโตสูงมากก็ได้ แนนอนรัฐเลือกเส้นบนตรงนี้ ไม่มีการถกกันเลยว่าเอาเส้นไหน ทั้งที่ความต่างกันมันสูงเท่ากับโรงไฟฟ้า ๒๔ แห่ง

การคำนวณความต้องการใช้ไฟฟ้า คำนวณยังไง ?

คำนวณจาก peak demand คือความต้องการสูงสุด แปลว่าในหนึ่งปี จะมีวันที่ใช้ไฟกันสูงที่สุด ๑ วัน เขาเอาตรงนั้นมาเป็นฐานแล้วบวกขึ้นไปอีก ร้อยละ ๑๕ ดังนั้นยังพยากรณ์สูงมันก็จะทวีคูณขึ้นไป

แล้วโรงไฟฟ้าที่เขาเอามาให้พิจารณาเป็นทางเลือกมีอะไรบ้าง
ทุกทางเลือกมีนิวเคลียร์ ถามว่าพลังงานหมุนเวียนอยู่ไหน การประหยัด
พลังงานอยู่ไหน ระบบโคเจนเนอร์ชันอยู่ไหน

ระบบโคเจนเนอร์ชัน หรือเรียกสั้นๆ ว่า โคเจน ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของโรงไฟฟ้า
ขนาดเล็ก หรือเอสพีพี ขายไฟเข้าระบบไม่เกิน ๕๐ เมกะวัตต์ ซึ่งเขามอบบอกว่าระบบโคเจนเป็น
ระบบผลิตไฟฟ้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยปกติถ้าเราผลิตไฟฟ้าแบบรวมศูนย์ จะได้ไฟ
มาใช้ประมาณ $\frac{1}{3}$ หรือ $\frac{1}{3}$ ของพลังงานที่เอามาผลิต เพราะมันสูญเสียไปในรูป
ของความร้อนที่ทิ้งเปล่า ต้องใช้น้ำในเมื่อน้ำมาหล่อเย็นในกระบวนการผลิตซึ่งส่งผลกระทบต่อ
แต่ถ้าขนาดเล็กลงมันจะมีประโยชน์ตรงที่ความร้อน หรือไอน้ำเหล่านั้นสามารถเอาไปใช้ใน
เครื่องทำความเย็นของโรงแรม หรืออุตสาหกรรมที่ต้องใช้ไอน้ำในการผลิตได้ เช่น โรงกลั่น
พอมีการผลิตไฟฟ้าก็สามารถใช้พลังงานร่วมได้ คือ ใช้ทั้งไฟฟ้าและความร้อนไปใน
คราวเดียวกัน จะมีประสิทธิภาพถึงร้อยละ ๘๐

ขณะที่เอสพีพีอีกแบบหนึ่งคือ renewable หรือการใช้พลังงานหมุนเวียนในการ
ผลิตไฟฟ้า

ส่วนไอพีพี คือ ผู้ผลิตไฟฟ้าขนาดใหญ่ ดำเนินการโดยเอกชนและ กฟผ. ผลิตไฟ
เข้าระบบ ๓๐๐ เมกะวัตต์ขึ้นไป และสุดท้าย วีเอสพีพี คือ ผู้ผลิตไฟฟ้ารายเล็กมาก
จะขายไฟเข้าระบบไม่เกิน ๑๐ เมกะวัตต์ ซึ่งเพิ่งขยายเพิ่มจากเดิมที่กำหนดไว้ที่ ๑ เมกะวัตต์

อีกอันหนึ่งคือ DSM หมายถึง การจัดการด้านการใช้ไฟฟ้า การส่งเสริมการใช้ไฟฟ้า
อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีมากมายหลากหลายทาง หลากหลายการรณรงค์

ทั้งโคเจน เอสพีพี วีเอสพีพี ก็มีอยู่แล้วในแผนพีดีพี ?

มี แต่ว่าเขาไม่ได้พิจารณาเป็นทางเลือก แต่จับยัดใส่ไปในแผนเลยว่า
ควรจะมีเท่าไร ซึ่งเป็นสัดส่วนน้อยมาก และไม่มีหลักวิชาการข้อมูลรองรับว่า
ควรจะเป็นเท่าไร ไม่มีการคำนวณต้นทุนดูว่าควรจะมีเท่าไรมากน้อยแค่ไหน
โดยพิจารณาด้านต้นทุนหรือความเสี่ยงด้วย

ตอนมีกฎหมาย พ.ศ.๒๕๕๐ เราเลือกแผนทางเลือกคือ B2 คือก๊าซเป็นส่วนใหญ่ มีนิวเคลียร์และนำเข้า บอกตามตรงโมเดลแบบนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นเทคโนโลยีแรกมาทำ ใครก็ทำได้หลอกเด็กมากเลย

ที่สำคัญ เขาอ้างว่านิวเคลียร์ถูก ก๊าซถูก ถ่านหินถูก อย่างอื่นแพง แต่เอาเข้าจริงต้นทุนที่เขาบอกไม่ได้ถูกแบบนั้น เพราะมันมีทั้งระบบผลิต ระบบส่ง ระบบจำหน่าย ถ้ามองให้ครบยังมีต้นทุน CO2 ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมอีก แต่เรามองต้นทุนแบบแคบมากดูแต่ต้นทุนการผลิตอย่างเดียว ไม่ได้มองทั้งระบบ นี่ยังไม่เห็นว่าเราก็มักถามกับตัวเลขของเขาแม้ว่าจะดูแค่ต้นทุนการผลิตก็ตาม ถามว่าทำไมไม่ใส่เรื่อง DSM หรือทางเลือกอื่นๆ ให้เยอะกว่านี้ในแผนเพื่อให้ประหยัดต้นทุนโดยรวม

การวางแผนมันมีคำถามเยอะมาก ความจริงก็คือ ต้องรู้

ถ้าผลิตแบบกระจายศูนย์หรือโคเจน มันจะลดต้นทุนการส่งซึ่งก็เป็นสัดส่วนที่สูงเหมือนกัน ไม่ต้องผลิตแล้วส่งข้ามจังหวัด แต่ถ้าผลิตแบบแม่เหาะราชบุรี มันต้องลงทุนสายส่งมหาศาลที่จะดึงไฟข้ามจังหวัด ข้ามภูมิภาค ตรงนี้เขาไม่ได้บอกและไม่คำนวณเปรียบเทียบ

แผนพีดีพีกำหนดเรื่องเอสพีพี เรื่องพลังงานหมุนเวียนไว้ไม่ตรงกับความจริงยังงัย ?

พลังงานหมุนเวียนมันมีมากกว่าที่คิด ณ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๐ เขากำหนดไว้ที่ ๑,๗๐๐ เมกะวัตต์ในเวลา ๑๕ ปี (๒๕๕๐-๒๕๖๔) แต่เอาเข้าจริงแค่ปีเดียวมันก็ขอเข้าสู่ระบบเยอะมากแค่ปีเดียว ๒,๔๐๐ เมกะวัตต์ ทั้งที่เอสพีพีมันหยุดไปนานมากตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๔๐ รัฐไม่รับเข้าระบบเลยมาประกาศรับอีกที พ.ศ.๒๕๕๐ ที่ผ่านมามีไม่รับโดยอ้างว่าเศรษฐกิจฟองสบู่มีไฟฟ้าเกินในระบบมากเลยไม่รับ แต่ขณะเดียวกันตัวเองก็สร้างโรงไฟฟ้าใหม่เรื่อยๆ

Renewable ไม่มีที่ทางในแผนเลย ส่วนวีเอสพีพี ยื่นขอเยอะกว่าที่เขาให้ไว้ ตอนนี้ได้ข่าวว่า ๘๐๐ เมกะวัตต์แล้ว เป็นพลังงานแสงอาทิตย์ตั้ง ๑๐๐ เมกะวัตต์

หลายๆ อย่างที่เขาพูดมา ที่เป็นสมมติฐานในการวางแผนมันก็ผิดแล้ว

กำลังบอกว่าที่เข้าใจกันว่าพลังงานทางเลือกแพง เป็นไปได้ยาก เป็นเรื่องไม่ถูกต้อง?

มันไม่เลวร้ายอย่างที่คิด ประเด็นก็คือ แผนพีดีพีมันมือคดти ก่อนข้าง กิดกันพลังงานทางเลือก แล้วคำถามคือเขาขอเข้ามาเยอะๆ อย่างนี้ ยอมให้เขา เข้ามาไหม รัฐส่งเสริมเขาจริงไหม ปรากฏว่ามีการออกมติคณะกรรมการ นโยบายพลังงานแห่งชาติ (กพช.) เมื่อ ๒๗ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๐ ว่า เนื่องจากเห็นว่ามีความเสี่ยงของส่งไฟเข้าระบบมาก จึงขอให้ กพผ. ยุติการ รับซื้อ ให้รับซื้อแค่ 760 เมกะวัตต์ ทั้งที่มีคนขอยื่นตั้ง ๒,๔๐๐ เมกะวัตต์ ในขณะที่พวกโรงไฟฟ้าเอกชนรายใหญ่ หรือไอพีพี ที่ต้องสร้างโรงไฟฟ้าใหม่ ทั้งโรง ตอนแรกประกาศรับซื้อ ๓,๒๐๐ เมกะวัตต์ แต่รับซื้อจริง ๔,๔๐๐ เมกะวัตต์

คำถามคือทำไมเป็นเช่นนั้น? ทั้งที่เอสพีพีน่าจะทำให้การสนับสนุนกว่า ด้วยซ้ำ เพราะประสิทธิภาพการใช้พลังงานดีกว่าเยอะมาก และต้นทุนโดยรวม ถูกกว่า แต่รัฐกลับไม่ให้ความสำคัญ แสดงให้เห็นว่าไม่ได้มีความจริงจัง สนับสนุน แต่ไปให้น้ำหนักกับถ่านหิน นิวเคลียร์

ที่น่ากลัวยิ่งกว่านั้น คือ มีการปรับปรุงทั้งทวนแผนพีดีพี เมื่อเดือน มกราคม เดิมที่วางกำลังไฟฟ้าสำรองไว้ราวๆ ร้อยละ ๑๕ พอมาดูแผนที่ ปรับไฟฟ้าสำรองสูงขึ้นไปอีก นั่นเป็นเพราะรับซื้อไฟเกินจากไอพีพี และ ขยายการซื้อไฟจากต่างประเทศ ทำให้ต้องเอาไฟที่เกินไปยัดไว้ในส่วนของ ไฟฟ้าสำรอง ตัวเลขไฟฟ้าสำรองในแผนจึงเพิ่มขึ้นมา ถามว่าใครจ่าย ตรงนี้ เป็นเงินทั้งนั้น

การวางแผนมันไร้หลักการ และเป็นแบบนี้มาตลอดแต่ที่ผ่านมา ไม่ค่อยมีคนพูดถึง ไม่มีคนสนใจ

แล้วที่วิพากษ์มานี้ มีทางออกที่ดีกว่าไหม ?

เราอาจลองเริ่มจากการปรับสมมติฐานที่เวอร์แบนนั้นให้เป็นจริง มากขึ้น ความต้องการไม่ใช้จะไม่เพิ่มเลย แต่กำหนดดังนี้

- ให้ความต้องการใช้ไฟฟ้าเพิ่มอย่างต่อเนื่อง ๑,๐๐๐ เมกะวัตต์ต่อปี
- เพิ่มสัดส่วนโคเจนจาก ๑,๗๐๐ เป็น ๒,๐๐๐ เมกะวัตต์
- DSM ศักยภาพเยอะมาก แต่เรากำหนดไว้ที่ ๑,๕๐๐ เมกะวัตต์
- พลังงานหมุนเวียนก็ศักยภาพเยอะแต่เราให้เพิ่มอีกแค่ ๕๐๐ เมกะวัตต์

ไฟฟ้าพอใช้ไปอีก ๑๕ ปี โดยไม่ต้องเร่งสร้างโรงไฟฟ้าใหม่?

- ณ พฤษภาคม ๒๕๕๐ กำลังผลิตติดตั้งอยู่ที่ **๒๗,๗๘๘ MW**
(กำลังผลิตสำรอง ๒๒%)
- มีกำลังการผลิตที่จะเพิ่มเข้ามาในระบบภายในปี ๒๕๖๔
(ไม่รวมโรงถ่านหินนิวเคลียร์ IPP ทุกประเภท
ไฟฟ้านำเข้าที่ยังไม่เซ็นสัญญา) = **๑๔,๘๗๖ MW**
- หักโรงไฟฟ้าที่จะถูกปลดออก = **-๘,๔๖๒ MW**
- หากเปิดให้ CHP/cogen เข้ามาได้อีกอย่างเต็มที่ = **๒,๐๐๐ MW**
- หากสนับสนุน DSM เต็มที่ ประหยัดได้อีก = **๑,๕๐๐ MW**
- หากสนับสนุน RE เต็มที่ เข้ามาได้อีก = **๕๐๐ MW**
- รวมกำลังผลิตติดตั้ง ณ ปี ๒๕๖๔ = **๓๘,๒๐๒ MW**
- ประเมินการความต้องการสูงสุด ณ ปี ๒๕๖๔ = **๓๒,๕๖๘ MW**
หากอัตราการเพิ่ม = ๑,๐๐๐ MW/ปี
- กำลังผลิตสำรองปี ๒๕๖๔* (มาตรฐานต่ำสุด = ๑๕%) = **๑๗%**

ระบบไฟฟ้ามีความมั่นคงเพียงพอจนถึงปี ๒๕๖๔ โดยไม่จำเป็นต้องเร่งสร้างโรงไฟฟ้าใหม่ (Green-field) ทั้งนิวเคลียร์/ถ่านหิน/ก๊าซ/ไฟฟ้านำเข้า

จะเห็นว่าเราไม่จำเป็นต้องมีถ่านหิน นิวเคลียร์ และโอพีพีใหม่ เราก็มีไฟฟ้าเพียงพอ และมีกำลังสำรองอีกตั้งร้อยละ ๑๗ นี่คือตัวเลขแบบ conservative สุดๆ แล้ว ที่จริงตัวเลขความต้องการใช้ไฟฟ้าสามารถจัดการให้ต่ำกว่านั้นได้มาก และศักยภาพของโคเจนและ DSM ก็สูงกว่าที่กำหนดไว้ได้อีกมาก ฉะนั้น ที่บอกว่าเราต้องเพิ่มถ่านหิน นิวเคลียร์ และเขื่อนจากประเทศเพื่อนบ้านมันไม่เป็นความจริงเลย เราสามารถจัดการได้ดีกว่านั้นแล้ว ยังมีความมั่นคงได้โดยไม่กระทบเลย ขอให้รัฐบาลอย่ากีดกันพวกนี้แล้วกัน

ถ้าให้มองภาพรวมแล้วไม่คิดถึงข้อจำกัดเลย เรื่องโครงสร้างทั้งหมดในการวางแผนพลังงานของประเทศควรปรับปรุงอะไรบ้าง?

ต้องปฏิรูป ๒ อย่างคือ โครงสร้างและกลไกการวางแผน

การปฏิรูปในเชิงโครงสร้าง กฟผ.ต้องไม่ผูกขาด โอเค ทำระบบส่งไป แต่ต้องไม่ผูกขาดการรับซื้อ ตอนนี้ใครจะมาขาย กฟผ. ต้องเห็นชอบ กลายเป็น กฟผ. มีอำนาจในการผูกขาดการรับซื้อ ถ้าจะให้ดีใครใคร่ผลิต

ต้องผลิตได้ เอสพีพีเขาอยากผลิตเอง และผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย ส่วนเกินก็ควรขายเข้าระบบได้

อย่างนั้น ถ้ามีอุตสาหกรรมใหญ่ ๆ ตรงไหนแล้วสร้างโรงไฟฟ้า ใกล้ ๆ ก็ถูกต้องแล้ว ?

ตามหลักการแล้วควรจะเป็นแบบนี้ อุตสาหกรรมควรรับผิดชอบ ต่อความต้องการของเขาเอง แล้วรับความเสี่ยงเอง และดังนั้น จึงควรมีสหวิขายไฟเข้าระบบด้วย ระบบควรจะเป็นของทุกคน ไม่ใช่รวมศูนย์ที่ กฟผ.

แปลว่าอุตสาหกรรมใหญ่ต้องสร้างโรงไฟฟ้าเองด้วย ?

สร้างเองหรือไม่ก็ได้ แต่ต้องจัดหาเอง อาจจะทำสัญญากับ กฟผ. หรือ เอสพีพี หรือไอพีพี เพื่อให้ความเสี่ยงไม่ถูกโยนเข้ากองกลางอีกต่อไป ถ้าใช้จริงก็ไปทำสัญญาแบบนั้น ถ้าเลื่อนการลงทุนก็ต้องรีบไปเลื่อนการจัดหาไฟฟ้า เป็นการปฏิรูปการรับผิดชอบมีเจ้าภาพ จะได้ไม่มีการเผื่อแล้วเผื่ออีก

ประการต่อมา ควรปฏิรูปการวางแผนบนการพิจารณาทางเลือกที่รอบด้านจริง ๆ รวมทั้งมีการกำหนดเป้าหมายการวางแผนว่าต้องการนำไปสู่อะไร ความยั่งยืนจะเป็นเป้าหมายอันหนึ่งในการพิจารณาใหม่ ต้นทุนต่ำสุดของระบบโดยรวมจะถูกพิจารณาจริง ๆ หรือเปล่า เชื่อได้เลยว่า การสร้างโรงไฟฟ้าที่มีผลกระทบมากมาย จะไม่เยอะขนาดนี้ เพราะต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมจะถูกนำมารวมในการพิจารณาด้วย และจะได้เห็นต้นทุนต่างๆ ที่ถูกกว่าอย่างรอบด้าน มีการมองแบบเชื่อมโยงมากขึ้น

ที่สำคัญ ตรงนี้จะต้องถูกมองเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโดยรวมด้วย ไม่สามารถมองแบบแยกส่วนอีกต่อไป เดิมที่อุตสาหกรรมจะขยายก็ขยายไป รัฐบาลก็หลับหูหลับตาให้ปีโอไอหมด ขณะที่กระทรวงพลังงานก็จัดหา มาประเมินให้ไม่มีการมองเชื่อมโยงว่าบางอุตสาหกรรมมีต้นทุนการใช้พลังงานสูงมากขณะที่มูลค่าทางเศรษฐกิจต่ำ จึงไม่ควรต้องอุดหนุน อุตสาหกรรมแบบนี้

ขอกลับไปเรื่อง ‘ภาระ’ ของผู้บริโภครวม จะให้เห็นภาพรวมได้ใหม่ว่าทั้งหมดแล้วมันเป็นเท่าไร ถ้าเอาแผนพีดีพีฉบับล่าสุดนี้เป็นฐาน

คำนวณคร่าวๆ จากแผนพีดีพีล่าสุดที่เราทำมาปริมาณไฟฟ้าสำรองมันอยู่ที่ร้อยละ ๒๐-๒๕ เราเลยลองดูว่า ถ้าคิดแค่ร้อยละ ๑๕ มันจะมีกำลังการผลิตเกินเป็นภาระเท่ากับเท่าไร คิดแค่ระบบผลิตกับระบบส่งเท่านั้น ไม่รวมระบบจำหน่าย พบว่าปริมาณไฟฟ้าสำรองที่เกินมาจากร้อยละ ๑๕ คิดเป็นเงินกว่า ๑๓๐,๐๐๐ ล้านบาท ภาระแค่ตรงนี้เฉยๆ นะ แต่จริงๆ มันไม่ได้เกินแค่นี้ เพราะความต้องการเกินความจำเป็นมาก จากที่เรากำหนดไว้ว่าจะเพิ่มปีละ ๑,๙๐๐ เมกะวัตต์ ปรับให้เหลือเพิ่มแค่ปีละ ๑,๐๐๐ เมกะวัตต์ เราก็จะพบว่ามันเกินมากถึง ๔๐๐,๐๐๐ ล้านบาท นี่คือการะจากการลงทุนแบบฟองสบู่ นี่เฉพาะการะจากการลงทุนด้านการสร้าง ยังไม่รวมการะการเรื่อง take-or-pay

การะ take-or-pay มีหลายอย่าง ทั้งจากก๊าซ จากการจัดหาเชื้อเพลิงอื่น สัญญาซื้อขายไฟฟ้าจากเอกชน เหล่านี้จะมีการประกันความเสี่ยง เป็นการะ take-or-pay

ถ้าดูเฉพาะก๊าซธรรมชาติเหลว หรือ LNG ตอนนี้ ปตท.วางแผนตามพีดีพีที่ได้รับการอนุมัติเดือนมิถุนายน ๒๕๕๐ พบว่าการใช้ก๊าซจะเพิ่มมากเลยนำมาสู่เรื่องการจัดหา ปัจจุบันที่มีไม่พอ ต้องนำเข้า LNG เข้ามาอีกโดยขนส่งทางเรือมาจากต่างประเทศ ขนมาแล้วต้องสร้างท่าเรือรองรับและโรงแยกก๊าซ มูลค่าลงทุนตรงนี้แสนล้าน แต่ปรากฏว่าพอปรับปรุงแผนอีกที่เดือนมกราคม ๒๕๕๑ ปรับเปลี่ยนใหม่หมดเลย กลายเป็นว่าก๊าซจะใช้เท่าเดิม แต่เพิ่มในส่วนถ่านหินและไฟฟ้านำเข้าแทน (ไฟฟ้านำเข้าจากเดิม ๕,๐๙๐ เมกะวัตต์ เพิ่มเป็น ๑๔,๐๐๐ กว่าเมกะวัตต์) ดังนั้น ตอนนี้ไม่มีความจำเป็นแล้วที่จะต้องนำเข้า LNG ถ้าทำไปตรงนี้เป็นการะ take-or-pay

สิ่งที่น่าคิด คือ เมื่อปรับแผนพีดีพีเดือนมกราคมลดการใช้ก๊าซเหลือใช้คงที่แล้ว แต่กลับไม่มีการปรับแผนการลงทุนจัดหาก๊าซ แผนนำเข้า LNG ยังคงอยู่เหมือนเดิม

ดังนั้น ถ้าไม่มีการทบทวนแผนการลงทุน ลองคำนวณการะคร่าวๆ ที่จะเกิดขึ้นเฉพาะในส่วนของการะก๊าซที่ ปตท.ไปเซ็นกับการ์ดนั้นจะเกิดการะอีก ๙๐๐,๐๐๐ ล้านบาท ยังไม่รวมโครงสร้างพื้นฐานที่ต้องสร้าง

เหล่านี้คือภาระส่วนเกินต่อระบบเศรษฐกิจ รวมแล้วเกือบ ๒ ล้านล้านบาท เป็นการลงทุนที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ตามเป้าหมาย นอกจากนี้ยังมีเรื่องกองทุนพัฒนาชุมชนรอบโรงไฟฟ้า ตอนนี้มีการเก็บจากค่าใช้ไฟไปแล้วโดยไม่มีกฎหมายรองรับ นับจนถึงปลายปีที่แล้ว รวบรวม ๘๐๐ ล้านบาท ผู้บริโภคจ่ายไปแล้วโดยไม่รู้ตัวเข้ากองทุนนี้

ชื่นชม สง่าราศรี กริเช่น เป็นนักวิชาการอิสระด้านพลังงานทำการวิจัย และวิเคราะห์นโยบายสาธารณะด้านพลังงานโดยเน้นภาคไฟฟ้าเป็นหลัก

ประเด็นที่ศึกษาและติดตามได้แก่ นโยบายและปรับปรุงและปรับโครงสร้างกิจการพลังงาน ธรรมชาติ การกำกับดูแล การวางแผน การสนับสนุนพลังงานทางเลือก การคุ้มครองผู้บริโภค การกระจายศูนย์พลังงาน การมีส่วนร่วมโดยชุมชน และการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในช่วง พ.ศ.๒๕๕๒-๒๕๕๖ เคยรับราชการที่สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน รับผิดชอบงานด้านนโยบายการปรับโครงสร้างกิจการไฟฟ้าเป็นหลัก

จบการศึกษาปริญญาโทด้านพลังงานและทรัพยากร จากมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ที่เบิร์กลีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา และปริญญาตรีด้านวิศวกรรมศาสตรสาขาสังแวดล้อม จากวิทยาลัยดาร์มัทธ (Dartmouth College) ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยได้รับทุนเล่าเรียนหลวง

ปัจจุบัน ร่วมกับ คริส กริเช่น และคณะจัดตั้งกลุ่มพลังไท (www.palangthai.com) ทำงานด้านข้อมูลสนับสนุนการใช้พลังงานหมุนเวียนที่สะอาดกับชุมชนตั้งแต่ระดับรากหญ้า เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีส่วนร่วมในกิจการไฟฟ้าอย่างเป็นประชาธิปไตย

ความรู้ท้องถิ่นเรื่อง **พันธุ์ปลาแม่น้ำสาละวิน** ชายแดนไทย-พม่า งานวิจัยภาคชุมชน

Local Knowledge on Fish of the Salween River along Thai-Burma border Thai Baan Research by Thai-Karen Communities

จัดทำโดย

- เครือข่ายองค์กรชุมชนจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำ เสาะ นม ตาวัน
- เครือข่ายองค์กรชุมชนจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำ จ.แม่ฮ่องสอน
- โครงการแม่สะป๊อก

Produced by

Maehongson Community Network on River Basin Management
Living River Slam-SEARIN
www.searin.org

Supported by

ภาคผนวก

คำฉันทนศุภกรณโครงการเขื่อนสาละวิน

พ.ศ.๒๕๒๒

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ประกาศที่จะศึกษาโครงการผันน้ำจากลำน้ำสาขาของแม่น้ำโขงและแม่น้ำสาละวิน จำนวน ๑๔ โครงการ

พ.ศ.๒๕๒๔

กฟผ. เสนอรายงานการศึกษาโครงการไฟฟ้าพลังน้ำสาละวินชายแดนไทย-พม่า ประกอบด้วยเขื่อนสาละวินตอนบน และเขื่อนสาละวินตอนล่าง กำลังการผลิต ๔,๕๔๐ เมกะวัตต์ และ ๗๙๒ เมกะวัตต์ ตามลำดับ

พ.ศ.๒๕๓๒

คณะรัฐมนตรีมีมติแต่งตั้งคณะทำงานร่วมเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาโครงการไฟฟ้าพลังน้ำในแนวชายแดนไทย-พม่า โดยมีผู้แทนจากการไฟฟ้าพม่า สำนักงานพลังงานแห่งชาติ และ กฟผ. ร่วมเป็นคณะทำงาน

พ.ศ.๒๕๓๔

คณะทำงานร่วมเห็นชอบรับความช่วยเหลือด้านการเงิน จากบริษัทพัฒนาพลังงานไฟฟ้า (Electricity Power Development Company) หรือ อีพีดีซี ของญี่ปุ่น โดยอีพีดีซีเป็นผู้จัดทำการศึกษาเบื้องต้นของโครงการ

พ.ศ.๒๕๓๔

คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบแผนการผันน้ำจากกลุ่มน้ำสาละวินลงสู่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา โดยบรรจุโครงการเขื่อนสาละวินไว้ในแผนงานดังกล่าวด้วย

พ.ศ.๒๕๓๕

รายงานการศึกษาความเป็นไปได้เบื้องต้นแล้วเสร็จ โดย อีพีดีซี เสนอโครงการไฟฟ้าพลังน้ำ ๘ โครงการ กำลังผลิตติดตั้งรวม ๖,๓๙๗.๕ เมกะวัตต์ ใช้เงินลงทุนประมาณ ๕,๑๒๐ ล้านดอลลาร์ (ประมาณ ๒๑๕,๐๔๐ ล้านบาท) หรืออาจสูงถึง ๗,๐๐๐ - ๘,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามรายงานสรุปของธนาคารพัฒนาเอเชีย หรือ เอดีบี และนอร์คอนซัล ทั้งนี้โครงการเขื่อนสาละวินตอนบน และเขื่อนสาละวินตอนล่าง อยู่ในข้อเสนอด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กฟผ. ใน พ.ศ. ๒๕๒๔

มิถุนายน ๒๕๕๕

นอร์คอนซัลเสนอรายงาน “การส่งเสริมความร่วมมือในอนุภูมิภาคระหว่างกัมพูชา ลาว ไทย เวียดนาม และมณฑลยูนนาน ประเทศจีน” ต่อเอดีบี โดยเสนอให้ศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการสร้างเขื่อนในกลุ่มน้ำสาละวินทั้งหมด รวมถึงโครงการเขื่อนสาละวินตอนบน และเขื่อนสาละวินตอนล่าง

เมษายน ๒๕๕๘

พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ) ระบุภายหลังเดินทางไปเยือนประเทศพม่าว่า นายพลชิน อุ่นต์ เห็นด้วยกับรายงานการศึกษาความเหมาะสม และพร้อมที่จะสนับสนุนให้มีการก่อสร้างเขื่อนสาละวินในพื้นที่ที่ไม่มีความขัดแย้ง

พฤษภาคม ๒๕๕๘

บริษัท ปัญญา คอนซัลแตนท์ จำกัด จัดทำการศึกษาความเหมาะสมเบื้องต้นของโครงการผันน้ำสาละวิน-เมย-เขื่อนภูมิพล เสนอต่อกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน และต่อมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เห็นชอบให้ดำเนินโครงการผันน้ำสาละวิน-เมย-เขื่อนภูมิพลต่อไป

กรกฎาคม ๒๕๕๐

รัฐบาลไทยลงนามบันทึกความเข้าใจ (MOU) กับรัฐบาลพม่า เพื่อขอซื้อไฟฟ้าจากพม่าจำนวน ๑,๕๐๐ เมกะวัตต์ ภายในปี ๒๕๕๓ และกล่าวว่า จะลงนามบันทึกความเข้าใจเพื่อสร้างเขื่อนกับรัฐบาลพม่าในอนาคต

ธันวาคม ๒๕๕๕

นายสิทธิพร รัตนภาส ผู้ว่าการ กฟผ. เดินทางไปเจรจากับรัฐบาลพม่าเกี่ยวกับการสร้างเขื่อนสาละวินตอนบน และเขื่อนสาละวินตอนล่าง และกล่าวภายหลังว่า กฟผ. พร้อมจะเป็นผู้ลงทุนในโครงการเพียงแต่จะต้องไม่แปรรูป กฟผ. พร้อมกล่าวว่าเขื่อนทั้งสองจะทำให้ค่าไฟฟ้าถูกลง ๑๕ สตางค์ต่อหน่วย และเริ่มผลักดันโครงการอย่างจริงจังอีกครั้ง

กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

กฟผ. เข้าชี้แจงต่อคณะกรรมการการต่างประเทศ วุฒิสภา ว่า จะทำความตกลงกับรัฐบาลพม่าในเรื่อง การศึกษาความเหมาะสมของโครงการ และศึกษา ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสังคมภายในปี ๒๕๕๖ นี้

เมษายน ๒๕๕๖

นายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ ประธาน คณะกรรมการการต่างประเทศ วุฒิสภา พร้อมด้วยคณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และ สมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ลงพื้นที่อำเภอ แม่สะเรียง และเยื่อนหมู่บ้านท่าตาฝั่ง พบว่าชาวบ้านในพื้นที่ที่จะได้รับ ผลกระทบจากเขื่อนยังไม่ได้รับรู้ ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ

มีนาคม ๒๕๕๖

ประธานบริษัทไชน่า แมชชีนเอร์รี่ อีคิวปีเมนต์-บริษัทรับเหมาสร้างเขื่อนของจีน แสดงความ สนใจที่จะร่วมลงทุนในโครงการสร้างเขื่อนสาละวิน ในวงเงิน ๒๐๐,๐๐๐ ล้านบาท ขณะที่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ระบุว่า รัฐบาลไทยสนับสนุนโครงการนี้ เนื่องจาก จะช่วยลดต้นทุนการผลิตกระแสไฟฟ้า เพราะไฟฟ้าพลังน้ำไม่มีต้นทุนด้านเชื้อเพลิง ด้านนาย สิทธิพร รัตนภาส ผู้ว่าการ กฟผ. กล่าวว่า เขื่อนสาละวินจะมีมูลค่าการลงทุนรวมดอกเบี้ย ทั้งหมด ๓.๗ แสนล้านบาท จะมีโรงไฟฟ้าทั้งหมด ๕ โรง แบ่งเป็น ๒ แห่ง จะตั้งในพื้นที่ รอยต่อของแม่น้ำสาละวินระหว่างไทย-พม่า โดยที่ฝ่ายไทยจะลงทุนเอง และตั้งเป็นกองทุน ร่วมทุนกับพม่า สัดส่วน ๕๐ ต่อ ๕๐ สำหรับโรงไฟฟ้าอีก ๓ แห่ง จะตั้งอยู่ในพม่า

มิถุนายน ๒๕๕๖

แผนพัฒนากำลังการผลิตไฟฟ้า พ.ศ.๒๕๕๖-๒๕๕๙ ของ กฟผ. ได้บรรจุโครงการเขื่อนสาละวินไว้ในแผน ซึ่งระบุว่าจะเริ่มผลิตไฟฟ้าได้ภายใน พ.ศ.๒๕๕๖ ในขณะเดียวกันรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงานกล่าวว่า โครงการเขื่อนสาละวินถือเป็นโครงการสำคัญทางด้านพลังงานของประเทศ และจะเดินหน้าโครงการอย่างจริงจังหากต้นทุนไฟฟ้าถูกเพียง ๙๐ สตางค์จริง

ด้านสมาชิกรัฐสภา น.พ.นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ ตั้งข้อสังเกตว่า ต้นทุนการสร้างเขื่อนอาจจะสูงกว่าที่ระบุไว้ เนื่องจากพื้นที่ที่ตั้งกล่าวตั้งอยู่บนรอยเลื่อนของโลกที่ยังมีการเคลื่อนตัวอยู่ และเกิดแผ่นดินไหวบ่อยครั้ง ฉะนั้นจะต้องใช้ต้นทุนมหาศาลในการรับมือกับปัญหาแผ่นดินไหว และเป็นไปไม่ได้เลยที่ค่าไฟจะมีราคาเพียง ๙๐ สตางค์ตามที่ กฟผ. อ้าง ในขณะที่ นายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ กล่าวว่า กฟผ. ยังปิดบังต้นทุนหลายๆ อย่าง เช่น ยังไม่มีการพูดถึงพื้นที่น้ำท่วม ๑๘ หมู่บ้าน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ขณะเดียวกัน บริษัทฯ ใหญ่ด้านพลังงานของจีนได้รวมตัวกันก่อตั้งบริษัทร่วมทุน ชื่อว่า “ยูนนาน หัวเตียน นู ริเวอร์ ไฮโดรพาวเวอร์ ดีเวลลอปเม้นท์” เพื่อร่วมกันผลักดันการก่อสร้างเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้า ๑๓ เขื่อนบนลำน้ำนู่ หรือสาละวินตอนบนในประเทศจีน โดยมีการผลิตรวมทั้งสิ้น ๒๑,๓๒๐ เมกะวัตต์

สิงหาคม ๒๕๕๖

กรมทหารพรานอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอนได้สำรวจผลกระทบของโครงการเขื่อนสาละวินตอนบนและสาละวินตอนล่าง และระบุในเบื้องต้นว่า ประชาชนจำนวน ๑,๐๐๐ คน ของทั้งฝั่งไทยและพม่าจะได้รับผลกระทบ และฐานกำลังของทหารพม่า ๕ ฐาน และกองกำลังกู้ชาติกะเหรี่ยง หรือเคเอ็นยู อีก ๒ ฐานจะได้รับผลกระทบ

ตุลาคม ๒๕๕๖

ในการประชุมความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก หรือเอเปค ธนาคารนำเข้าและส่งออกแห่งประเทศไทยจีนได้แสดงความสนใจที่จะลงทุนในโครงการเชื่อมสาละวิน กฟผ. กล่าวว่า โครงการเชื่อมสาละวินเป็นส่วนหนึ่งของโครงการโครงข่ายไฟฟ้าอาเซียน หรือ ASEAN Power Grid ที่จะเชื่อมต่อระบบสายส่งไฟฟ้าไปในประเทศสมาชิกของอาเซียน

กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

นายเหวิน เจียป่าว นายกรัฐมนตรีจีน มีคำสั่งระงับการก่อสร้างโครงการเชื่อม ๑๓ เชื่อมบนลำน้ำโขง โดยระบุว่า ควรต้องพิจารณาอย่างรอบคอบและตัดสินใจโดยใช้หลักทางวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้ มีรายงานข่าวว่าโครงการเชื่อมทั้ง ๑๓ เชื่อมจะทำให้ประชาชน ๕๐,๐๐๐ คน ต้องอพยพออกจากพื้นที่

สิงหาคม ๒๕๕๗

ประเทศไทยและพม่าตกลงที่จะร่วมมือในโครงการก่อสร้างเขื่อนบนแม่น้ำสาละวินและแม่น้ำตะนาวศรี ๕ เขื่อน คือ เขื่อนท่าช้าง ๗,๐๐๐ เมกะวัตต์, เขื่อนฮัตจี ๖๐๐ เมกะวัตต์, เขื่อนสาละวินบน ๕,๖๐๐ เมกะวัตต์, เขื่อนสาละวินล่าง ๘๐๐ เมกะวัตต์ และเขื่อนตะนาวศรี ๖๐๐ เมกะวัตต์ ทั้งนี้ นายกรัฐมนตรี ทักษิณ ชินวัตร ได้กล่าวว่า อาจเชิญชวนประเทศจีนเข้าร่วมลงทุน เนื่องจากพม่าไม่อยู่ในฐานะที่จะลงทุนได้ตามลำพัง

กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้ดำเนินการ “โครงการสำรวจทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า: การจัดทำข้อมูลเชิงพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติสาละวิน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน อุทยานแห่งชาติน้ำตกแม่สุรินทร์ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำปาย ในโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำสาละวิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน” โดยว่าจ้าง ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ดำเนินการศึกษาแล้วเสร็จในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๘ การศึกษาดังกล่าวเป็นที่ชัดเจนว่า “โครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำสาละวิน” ในประเทศไทยประกอบด้วยเขื่อนจำนวน ๔ เขื่อน คือ

- ๑) เขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำสาละวินตอนล่าง ชายแดนไทย-พม่า อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ๒) เขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำสาละวินตอนบน ชายแดนไทย-พม่า อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ๓) เขื่อนปายชายแดน ที่บ้านน้ำเพียงดิน อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ๔) เขื่อนปาย ๖ ที่บ้านปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

โดย ๒ เขื่อนหลังจะทำหน้าที่ควบคุมระดับน้ำและผันน้ำ เพื่อไม่ให้น้ำท่วมในเขตตำบลผาบ่อง และตำบลปางหมู จำนวน ๑๘ หมู่บ้าน

มีนาคม ๒๕๔๘

ผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอน นายสุพจน์ เลาว์ณย์ศิริ ออกมาเร่งผลักดันโครงการเขื่อนสาละวิน และโครงการผันน้ำสาละวิน เพื่อแก้ปัญหาภัยแล้ง นำกระแสไฟฟ้ามาใช้ และเพื่อเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางด้าน นายหวาง ซูเจง รัฐมนตรีกระทรวงทรัพยากรน้ำของจีน ประกาศจะเดินหน้าโครงการเขื่อนแม่น้ำนู่ โดยขั้นแรกจะสร้างเขื่อน ๔ เขื่อนก่อน คือ เขื่อนลั่วคุ เขื่อนหม่าจี เขื่อนหย่าปี้หลัว และเขื่อนซือเก้อ รวมกำลังการผลิต ๗,๑๘๐ เมกะวัตต์ แม้ว่ายังไม่มีการอนุมัติโครงการเขื่อนดังกล่าวอย่างเป็นทางการ แต่มีรายงานว่า มีการแผ้วถางทาง ขุดอุโมงค์ และเจาะพื้นแม่น้ำในบริเวณที่ตั้งของเขื่อนลั่วคุ (๑๘๐ เมกะวัตต์) แล้ว

๓๐ พฤษภาคม ๒๕๔๘

ประเทศไทยและพม่าตกลงที่จะทำการศึกษาร่วมกัน ในรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ตั้งของเขื่อนต่างๆ บนลำน้ำสาละวิน และตะนาวศรี รวมถึงกำลังการผลิตไฟฟ้าที่เหมาะสมของแต่ละเขื่อน โดยระบุว่าโครงการเขื่อนสาละวินจะใช้เวลาก่อสร้าง ๗-๘ ปี

มิถุนายน ๒๕๔๘

กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงาน จัดสัมมนาเกี่ยวกับโครงการผันน้ำสาละวินเพื่อเติมน้ำให้กับเขื่อนภูมิพลในลุ่มเจ้าพระยาที่มีความต้องการน้ำสูง โดยระบุว่า จะสร้างอุโมงค์ผันน้ำความยาวประมาณ ๖๒ กิโลเมตร เพื่อผันน้ำจากแม่น้ำเมย สาขาของแม่น้ำสาละวิน จากบ้านสบเงา อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอนไปสิ้นสุดที่ห้วยแม่งุด บ้านห้วยหินคำ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเข้าสู่อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล

กฟผ. เปิดเผยแพร่แผนการก้าวสู่ธุรกิจด้านพลังงานอย่างเต็มรูปแบบ ภายใน ๕ ปีหลังจากจดทะเบียนเป็นบริษัทมหาชน และจะรื้อฟื้นโครงการขนาดใหญ่นอกประเทศ อย่างเช่น โครงการเขื่อนสาละวิน

๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๘

เครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมและบุคคลในประเทศไทย ได้ส่งจดหมายถึงรัฐบาลจีน เรียกร้องให้เปิดเผยข้อมูลรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการสร้างเขื่อนบนแม่น้ำน่าน เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมของจีน ซึ่งโครงการขนาดใหญ่จะต้องเปิดเผยผลการศึกษาต่อสาธารณะ

กันยายน ๒๕๕๘

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ นายกันตธีร์ ศุภมงคล เยือนพม่าและเข้าพบ นายพล ตาน ฉ่วย เพื่อเจรจาแผนการสร้างเขื่อนในลุ่มน้ำสาละวิน โดยข่าวระบุว่า การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการจะเริ่มขึ้นในเดือนนี้ และจะเสร็จสิ้นเพื่อส่งให้กับรัฐบาลไทยและพม่าภายในสิ้นปี ๒๕๕๘ โดย กฟผ. จะเป็นหนึ่งในผู้ร่วมลงทุน

๒๒ กันยายน ๒๕๕๘

บริษัท ซิโนไฮโดร คอร์ปอเรชั่น จำกัด จากประเทศจีน จะลงนามบันทึกความเข้าใจกับบริษัท ปตท. สผ. จำกัด (มหาชน) เพื่อร่วมลงทุนพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำในประเทศพม่าขนาด ๗,๐๐๐ เมกะวัตต์, ลาว ๓,๐๐๐ เมกะวัตต์ และกัมพูชา ๒๐๐ เมกะวัตต์

ธันวาคม ๒๕๕๘

บมจ. กฟผ. ลงนามข้อตกลงบันทึกข้อตกลง (MOA) กับการไฟฟ้าพม่า เพื่อร่วมมือในโครงการสร้างเขื่อนบนแม่น้ำสาละวิน ๔ เขื่อน และแม่น้ำตะนาวศรีอีก ๑ เขื่อน โดยจะเริ่มที่เขื่อนฮั๊ดจี ๑,๒๐๐ เมกะวัตต์ก่อน พร้อมทั้งพูดคุยถึงโครงการโครงข่ายไฟฟ้าอาเซียนด้วย ขณะที่เครือข่ายเฝ้าระวังแม่น้ำสาละวิน และเครือข่ายผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการเขื่อน ออกแถลงการณ์คัดค้านการลงนามข้อตกลงในครั้งนี้ โดยแสดงความกังวลต่อการดำเนินงานที่ไม่โปร่งใส ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ และเรียกร้องให้เปิดเผยข้อมูลของโครงการและผลกระทบที่มีต่อประชาชนทั้งในฝั่งไทยและพม่า

๒๙ กันยายน ๒๕๕๘

เครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมในประเทศไทยและพม่าจำนวน ๙๐ องค์กร ร่วมกันออกจดหมายถึงเปิดผนึกถึงรัฐบาลจีน เรียกร้องให้เปิดเผยข้อมูลการศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของโครงการสร้างเขื่อน ๑๓ เขื่อนบนแม่น้ำสาละวินในประเทศไทย ซึ่งเป็นการสนับสนุนเครือข่ายภาคประชาชนในประเทศจีนที่ได้มีจดหมายเรียกร้องไปยังรัฐบาลของตนให้เปิดเผยข้อมูลเมื่อเดือนสิงหาคมที่ผ่านมา

พฤศจิกายน ๒๕๕๘

ชาวกะเหรี่ยง ๔๕,๐๐๐ คนที่อาศัยอยู่ในรัฐกะเหรี่ยง และที่อยู่ตามชายแดนไทย-พม่าลงชื่อต่อต้านโครงการเขื่อนสาละวิน และร้องขอให้ประชาคมนานาชาติ และองค์กรพัฒนาเอกชนไทยช่วยเป็นกระบอกเสียงให้พวกเขาด้วย

มกราคม ๒๕๔๙

กระทรวงทรัพยากรน้ำของจีนกล่าวว่า แม่น้ำสาละวิน หรือแม่น้ำนู่เป็นแม่น้ำระหว่างประเทศ เพราะฉะนั้นรายงานผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับโครงการเขื่อนบนแม่น้ำนู่จึงถือเป็นความลับของชาติ ไม่สามารถเปิดเผยได้ ขณะที่ทางโฆษกของกระทรวงการต่างประเทศของจีนออกมากล่าวว่า ประเทศอื่นๆ ควรให้ความไว้วางใจประเทศจีนในการดำเนินการสร้างเขื่อน เพราะจีนมีนโยบายที่รัดกุมและดำเนินการอย่างมีความรับผิดชอบ

กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙

สำนักข่าว Mizzama รายงานว่า ถนนภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน ซึ่งเป็นเส้นทางลำเลียงไม้ในอดีตได้รับการปรับปรุงเพื่อขนส่งวัสดุก่อสร้างไปยังที่ตั้งเขื่อน และรายงานถึงความถี่ของแผ่นดินไหวในประเทศพม่าว่า ใน พ.ศ.๒๕๔๗ เกิดแผ่นดินไหว ๒๐๐ ครั้ง ในปี ๒๕๔๘ เกิดแผ่นดินไหว ๓๐๐ ครั้ง และในเดือนมกราคม พ.ศ.๒๕๔๙ เกิดแผ่นดินไหว ๒๘ ครั้ง และในรัฐฉาน เคยเกิดแผ่นดินไหววัดได้ ๘ ริกเตอร์ เมื่อ พ.ศ.๒๕๔๕

มีนาคม ๒๕๔๙

กฟผ. ปฏิเสธที่จะเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับโครงการเขื่อนสาละวินแก่วุฒิสภา และกลุ่มนักสิ่งแวดล้อม โดยระบุว่าต้องได้รับความเห็นชอบจากพม่าก่อน เนื่องจากเป็นข้อตกลงที่ได้ทำไว้กับพม่า ในขณะที่ทางคณะอนุกรรมการความมั่นคงของฐานทรัพยากร วุฒิสภา กล่าวว่า การปิดบังข้อมูลเป็นอุปสรรคต่อการบูรณาการความร่วมมือ ด้านคณะกรรมการการต่างประเทศ วุฒิสภา กล่าวว่า โครงการเขื่อนสาละวินต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เนื่องจากเป็นโครงการที่สร้างอยู่บนแม่น้ำสาละวินซึ่งเป็นพรมแดนไทย-พม่า

กลุ่มวิจัยด้านการพัฒนาของคะเรนนี่ เปิดเผยข้อมูลงานวิจัยว่า จะมีประชาชนอย่างน้อย ๓๐,๐๐๐ คน ที่จะได้รับผลกระทบจากโครงการเขื่อนสาละวินตอนบน และกลุ่มชนเผ่ายีนดาเลที่มีอยู่ประมาณ ๑,๐๐๐ คนจะต้องอพยพออกจากพื้นที่น้ำท่วมและสูญเสียที่ดินทำกินไปอย่างถาวร และเรียกร้องให้ประชาคมโลกหยุดการสนับสนุนเขื่อนสาละวิน เพราะเท่ากับเป็นการสนับสนุนรัฐบาลทหารพม่าให้มีรายได้นำไปเสริมสร้างอำนาจ และทำการละเมิดสิทธิมนุษยชน ต่อไป

เมษายน ๒๕๕๙

บริษัทเอกชนไทย-เอ็มดีเอ็กซ์ ได้เซ็นข้อตกลงกับพม่าเพื่อลงทุนในโครงการเชื่อมท่าทาง ทางตอนใต้ของรัฐบาล ซึ่งจะมีกำลังการผลิต ๗,๑๑๐ เมกะวัตต์ ใช้เงินลงทุนประมาณ ๒.๔ แสนล้านบาท และจะใช้เวลาก่อสร้างนาน ๑๕ ปี

กระทรวงพลังงานของไทยประกาศเดินทางร่วมทุนสร้างเขื่อนสาละวินกับพม่าแม้ กฟผ. จะถูกศาลปกครองพิพากษาให้ระงับการระดมทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเสนอทางออกว่าจะตั้งบริษัทลูกเข้าไปดำเนินการแทน

พฤษภาคม ๒๕๕๙

เจ้าหน้าที่ทีมสำรวจของ กฟผ. เหยียบกับระเบิดขณะทำการสำรวจพื้นที่โครงการเขื่อนฮัตจี และเสียชีวิตในเวลาต่อมา กฟผ. ยกเลิกการสำรวจพื้นที่อย่างเต็มรูปแบบ โดยคาดว่าจะเริ่มใหม่อีกครั้งใน พ.ศ.๒๕๕๐

๕ มิถุนายน ๒๕๕๙

มีรายงานจากกลุ่มสิทธิมนุษยชนกะเหรี่ยงว่ามีการปะทะกันระหว่างทหารพม่ากับกลุ่มกะเหรี่ยง ซึ่งเชื่อว่าอาจโยงใยกับโครงการก่อสร้างเขื่อน

๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๙

ผู้อำนวยการฝ่ายวิศวกรรมพลังน้ำของ กฟผ. กล่าวกับสำนักข่าวรอยเตอร์ว่า การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการเขื่อนฮัตจีถือเป็นความลับที่อยู่ในข้อตกลงกับทางพม่า และกล่าวถึงกำลังการผลิตของเขื่อนสาละวินตอนบนว่าอาจจะสูงกว่า ๕,๐๐๐ เมกะวัตต์ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อแม่น้ำปายในอำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน และยังกล่าวว่า แม้กฟผ. จะมีความสามารถอพยพคนออกจากพื้นที่ได้ แต่คงเป็นไปด้วยความยากลำบาก

๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๙

กฟผ. ลงนามในโครงการร่วมทุนสร้างเขื่อนฮัตจีกับบริษัท ซิโนไฮโดร คอร์ปอเรชั่น จากประเทศจีน และรัฐบาลพม่า โดยถือหุ้นร้อยละ ๕๕, ๔๐ และ ๑๕ ตามลำดับ ใช้เงินลงทุนประมาณ ๕๔,๑๐๐ ล้านบาท สามารถผลิตไฟฟ้า ๑,๐๐๐ เมกะวัตต์ ราคาต้นทุนการไฟฟ้าเฉลี่ย ๑.๖๐ บาทต่อกิโลวัตต์-ชั่วโมง ให้ผลตอบแทนการลงทุน ๑๙% และต้นทุนการผลิตไฟฟ้าที่ ๑.๔๐ บาทต่อกิโลวัตต์-ชั่วโมง โดยจะใช้เงินกู้ดอกเบี่ยต่ำจากจีน ซึ่งจะทำให้ค่าไฟฟ้าของไทยถูกลง

๓ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เครือข่ายเฝ้าระวังสาละวินออกแถลงการณ์เรียกร้องให้ยุติแผนการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่บนแม่น้ำสาละวิน เพราะเงินทุนจะไปสนับสนุนรัฐบาลทหารพม่าให้กดขี่ชนกลุ่มน้อย อีกทั้งโครงการยังขาดความโปร่งใสและละเลยการมีส่วนร่วม และชี้ว่าการวางแผนด้านพลังงานของไทยมักคลาดเคลื่อนเกินจริง ซึ่งนำไปสู่การลงทุนโครงการขนาดใหญ่ที่ไม่จำเป็น และผลกระทบไปสู่ผู้ใช้ไฟฟ้าในประเทศไทยในที่สุด

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๙

ทางการพม่ากล่าวว่าได้ทำการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการทั้งหมดเรียบร้อยแล้วตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ในขณะที่ กฟผ. กล่าวว่า มีข้อมูลเพียงพอสำหรับรายงานการศึกษาความเป็นไปได้ แม้ว่าจะไม่สมบูรณ์แบบตามที่ กฟผ. ต้องการก็ตาม ทั้งนี้ การสำรวจเต็มรูปแบบต้องหยุดชะงักหลังเจ้าหน้าที่ กฟผ. เหยียบกับระเบิดขณะทำการสำรวจพื้นที่สร้างเขื่อนฮัตจีในขณะที่ กฟผ. กล่าวว่า การสำรวจอย่างเต็มรูปแบบจะทำได้อีกครั้งใน พ.ศ.๒๕๕๐ ทางการพม่ากลับกล่าวว่า การก่อสร้างเขื่อนฮัตจีจะเริ่มขึ้นราวเดือนธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๙ หรือ มกราคมพ.ศ.๒๕๕๐

๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๙

องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก มีความกังวลเกี่ยวกับการสร้างเขื่อนในมณฑลยูนนานว่า จะกระทบต่อพื้นที่มรดกโลกสามแม่น้ำไหลเคียง (Three Parallel Rivers) แม้ทางการจีนจะรับประกันว่าไม่มีผลกระทบใดๆ แต่ทางยูเนสโกกลับไม่ได้รับรายงานผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมเป็นการยืนยัน

สิงหาคม ๒๕๕๙

นายปิยะสวัสดิ์ อัมระนันท์ ประธานมูลนิธิพลังงานเพื่อสิ่งแวดล้อม (มพล.) กล่าวในงานสัมมนาเรื่อง ‘การนำเข้าพลังงานจากประเทศเพื่อนบ้านและความมั่นคง’ ว่าประเทศไทยควรต้องทบทวนนโยบายการรับซื้อไฟฟ้าจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะกับประเทศที่มีปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างประเทศพม่า และถึงเวลาแล้วที่รัฐบาลต้องให้ความสำคัญกับพลังงานหมุนเวียนอย่างจริงจัง

๑๕ กันยายน ๒๕๕๙

องค์กรสภาวะ หรือ Shan Sapawa Environmental Organisation ได้จัดทำรายงานเกี่ยวกับการเตรียมการสร้างเขื่อนท่าซาง กำลังการผลิต ๗,๑๑๐ เมกะวัตต์ สูง ๒๒๘ เมตร ซึ่งเป็นเขื่อนที่สูงที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยระบุว่า สิบปีที่ผ่านมามีทหารพม่าได้เพิ่มกำลังในพื้นที่สร้างเขื่อนเป็นสามเท่า และมีประชาชน ๖๐,๐๐๐ คนถูกบังคับให้อพยพออกจากพื้นที่สร้างเขื่อน ชาวบ้านจำนวนมากถูกทรมาน ข่มขืน และฆ่า และจำนวนมากลักลอบเข้ามาในประเทศไทย

๙ ตุลาคม ๒๕๕๙

นายปิยะสวัสดิ์ อัมระนันท์ รมต. พลังงานคนใหม่ และปรากฏใน Asia Times Online วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ โดย Shawn L Nance ได้กล่าวถึงนโยบายพลังงาน โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเขื่อนสาละวินว่า กระทรวงพลังงานจะเลื่อนแผนความร่วมมือกับทางการพม่าออกไปก่อน แต่จะไปเน้นความร่วมมือในด้านพลังงานไฟฟ้าพลังน้ำกับประเทศลาวแทน การจีนจะรับประกันว่าไม่มีผลกระทบใดๆ แต่ทางยูเนสโกกลับไม่ได้รับรายงานผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมเป็นการยืนยัน

พฤศจิกายน ๒๕๕๙

กฟผ.ได้ลงนามว่าจ้างสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ให้เป็นผู้ทำการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมในระยะเวลา ๑๕ เดือน และในบริเวณห้วยงานเขื่อนฮั๊ดจีในประเทศพม่า มีรายงานอย่างต่อเนื่องในเรื่องการเพิ่มกำลังทหารพม่าเพื่อควบคุมพื้นที่การทำไม้ขนาดใหญ่และจำนวนหนึ่งถูกชักลากมารอที่ชายแดนเพื่อนำเข้าประเทศไทย การปรับปรุงถนนในประเทศไปยังบริเวณชายแดนไทย-พม่า ที่ใกล้จุดสร้างเขื่อน

๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๙

การประชุมคณะกรรมการ กฟผ. อนุมัติให้จัดตั้งบริษัท กฟผ. อินเตอร์เนชั่นแนล (มหาชน) จำกัด ด้วยทุนจดทะเบียน ๕๐ ล้านบาท บริษัทดังกล่าวนี้จะทำหน้าที่ บริษัทฯ จะเข้าไปทำหน้าที่เป็นตัวแทน กฟผ. ในการเข้าไปลงทุนผลิตและส่งกระแสไฟฟ้าและธุรกิจที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ ประกอบด้วย ๔ โครงการหลัก คือ ๑. โครงการพัฒนาระบบสายส่ง อำเภอ บ้านนาบง ประเทศลาวมายังชายแดนไทย มูลค่าโครงการ ๒,๘๕๐ ล้านบาท ๒. โครงการผลิตไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนฮัตจี ในประเทศพม่ามูลค่า ๔.๔ หมื่นล้านบาท ๓. โครงการผลิตไฟฟ้าถ่านหิน เชียงตุง ประเทศพม่า ๔. โครงการผลิตไฟฟ้าพลังน้ำในลาว (น้ำเจียบ ๑) แสดงให้เห็นว่า กฟผ. สามารถขยายการลงทุนในพม่า ภายใต้โครงการเขื่อนฮัตจีอย่างเต็มตัว

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐

นายณรงค์ สีสุนทรธกร กรรมการผู้จัดการ บริษัท ผลิตไฟฟ้าราชบุรีโฮลดิ้ง จำกัด (มหาชน) เปิดเผยถึงแผนการลงทุนในประเทศพม่าว่า ขณะนี้บริษัทฯ กำลังศึกษาความเป็นไปได้ในการร่วมทุนโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำหลายโครงการที่ประเทศพม่า ซึ่งอยู่ระหว่างการเจรจากับพันธมิตรไทยเรื่องสัดส่วนการถือหุ้น โดยเฉพาะโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนฮัตจี ขนาดกำลังผลิต ๑,๒๐๐ เมกะวัตต์ บริษัทฯ พร้อมที่จะเข้าไปลงทุนร่วมหากกฟผ.ต้องการให้บริษัทเข้าไปร่วมลงทุนด้วย

(ข่าวจาก ผู้จัดการออนไลน์ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ ๐๙:๕๕ น.)

www.manager.co.th/StockMarket/ViewNews.aspx?NewsID=9500000020987& Keyword=%c3%d2%ac%b)

๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐

ตัวแทนเครือข่ายชาวบ้านลุ่มน้ำสาละวินจำนวน ๒๕ คน กรุงเทพฯ พร้อมด้วยรายชื่อแนบจดหมายของเครือข่ายชาวบ้านฯ จำนวน ๘๓๖ คน และตัวแทนคณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาชนบท (ภาคเหนือ) จำนวน ๕ คน พร้อมด้วยรายชื่อรับรองจดหมายของ กป.อพช. (เหนือ) ๒๓๒ องค์กร และ ๑,๗๐๐ รายชื่อจากทั่วโลก เข้ายื่นจดหมายให้รัฐบาล ทบพวนโครงการเขื่อนสาละวิน ผ่านรัฐมนตรีกระทรวงพลังงาน ที่กระทรวงพลังงาน รัฐมนตรีกระทรวงพลังงาน ได้กล่าวแก่ตัวแทนองค์กรที่เข้าพบว่า รัฐบาลชุดปัจจุบันไม่มีนโยบายสร้างเขื่อนสาละวินในประเทศพม่า

ในวันเดียวกันนี้ ตัวแทนผู้เข้าร่วมลงชื่อรับรองในจดหมายของ กป.อพช. (เหนือ) ได้จัดกิจกรรมรณรงค์ให้รัฐบาลไทยทบพวนโครงการเขื่อนสาละวิน และยื่นสำเนาจดหมาย กป.อพช. (เหนือ) ต่อเจ้าหน้าที่สถานทูตไทยหรือสถานกงสุลไทย ในเมืองต่างๆ ทั่วโลก ได้แก่ วอชิงตัน ดีซี, นิวเดลี ชิดนีเย์ เอสเซน (เยอรมัน) ปารีส จากาตาร์ โอคแลนด์ มะนิลา

๒๑๓

๒๙ มีนาคม ๒๕๕๐

รัฐบาลทหารพม่ากับบริษัท เอ็มดีเอ็กซ์ ร่วมกันเปิดโครงการเขื่อนท่าซาง ภายใต้ชื่องาน Ground Breaking Ceremony of Tasang Hydropower Project ที่บริเวณหัวงานเขื่อนท่าซาง ที่เมืองโตน ในรัฐฉาน

๒๙ มีนาคม ๒๕๕๐

องค์กรสภาวะเพื่อสิ่งแวดล้อมแห่งฉาน (สภาวะ) ออกแถลงการณ์เรียกร้องให้ บริษัท MDX ของไทย ซึ่งเป็นเจ้าภาพในการจัดพิธีเปิดงาน Ground Breaking Ceremony of Tasang Hydropower Project ให้ถอนตัวออกจากโครงการเขื่อนท่าซาง และยังชี้ว่าการจัดงานในวันนี้ ทหารพม่าเกณฑ์ราษฎรในรัฐฉานกว่า ๔๐๐ คน ให้ไปร่วมงานพิธีเปิดโครงการก่อสร้างเขื่อนท่าซาง

๒๐ เมษายน ๒๕๕๐

อนุกรรมการสิทธิในทรัพยากรน้ำและแร่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ลงพื้นที่บ้านสบเมย ตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อตรวจสอบผลกระทบต่อชุมชนจากการสร้างเขื่อนฮัตจีในประเทศพม่า

บริษัทจากจีนคือ Farsighted Investment Group และ Gold Water Resource แถลงว่ามีความพร้อมที่จะสนับสนุนด้านการเงินในการสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำสาละวิน บริเวณใกล้พรมแดนพม่า-จีน ใกล้เมืองกุนหลง ในรัฐฉาน แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ใดๆ เพิ่มเติม

กรกฎาคม ๒๕๕๐

กรม. อนุมัติแผนพัฒนาพลังงานไฟฟ้า ๒๕๕๐-๒๕๖๔ (PDP 2007) แผนดังกล่าวระบุซื้อเขื่อนท่าซาง และเขื่อนฮัตจี เป็นทางเลือกหนึ่งของการซื้อไฟฟ้าจากประเทศเพื่อนบ้าน ประกอบด้วยจีน พม่าและลาว แต่ยังไม่ระบุในรายชื่อโรงไฟฟ้าในแผนหลักหรือแผนทางเลือก

๒ กันยายน ๒๕๕๐

ค่ายพักของเจ้าหน้าที่ กฟผ. เพื่อสำรวจเขื่อนฮัตจี ถูกโจมตีด้วยอาวุธหนัก ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ กฟผ. เสียชีวิตหนึ่งคน

7 ตุลาคม 2550

เครือข่ายแม่น้ำพม่า (Burma Rivers Network) ออกแถลงการณ์ เรียกร้องให้ประเทศไทย จีน อินเดีย มาเลเซีย บังคลาเทศ และประเทศอื่นๆ พิจารณาทอนตัวจากข้อตกลงทางธุรกิจกับรัฐบาลทหารพม่า โดยเฉพาะในด้านธุรกิจเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำและก๊าซธรรมชาติ ภายหลังสถานการณ์ที่รัฐบาลทหารพม่าเข้าสลายการชุมนุมประท้วงโดยสันติและปราศจากอาวุธ ของประชาชนและพระสงฆ์ในพม่า

2 สิงหาคม 2550

ได้มีการลงนามในบันทึก the construction-operation- transaction (the BOT) way to develop the Myanmar Ta Sang Project ระหว่าง Sinohydro Corporation, การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และบริษัท เอ็มดีเอ็กซ์ จำกัด (มหาชน) ที่โรงแรมดิเอ็มเมอรอล กรุงเทพฯ โครงการเขื่อนท่าซางจะใช้เงินลงทุนราว ๙,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ มีระยะเวลาก่อสร้าง ๑๕ ปี โดยมี The International Company of the Group Corporation ถือหุ้นในสัดส่วน ๔๕% จะทำหน้าที่ประสานงานโครงการ

(จาก <http://www.sinohydro.com/servlet/Report?node=56713&language=1>)

๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๐

อนุกรรมการสิทธิในทรัพยากรน้ำและแร่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จัดการสัมมนาเรื่องเงื่อนไขฮัตจีกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และได้เสนอรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรณีโครงการก่อสร้างเขื่อนในแม่น้ำสาละวิน ในการสัมมนาดังกล่าว สรุปประเด็นสำคัญคือ

๑. พื้นที่โครงการเขื่อนฮัตจีเป็นพื้นที่ที่อยู่ในสถานการณ์ความขัดแย้ง การสร้างเขื่อนฮัตจีจะส่งผลกระทบต่อประชาชนกะเหรี่ยง ต้องอพยพหนีการกวาดล้างเข้ามาสู่ประเทศไทย ดังนั้นการสร้างเขื่อนฮัตจี จึงเป็นการส่งเสริมให้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อประชาชนกะเหรี่ยง

๒. การสร้างเขื่อนฮัตจี จะส่งผลกระทบเข้ามายังเขตประเทศไทย ที่บ้านสบเมย ตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จะเกิดน้ำท่วมถาวรท่วมพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยบางส่วน ที่อยู่ริมแม่น้ำสาละวินและแม่น้ำเมย และจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศแม่น้ำสาละวินในเขตประเทศไทยด้วยเช่นกัน

รายงานดังกล่าว ได้เสนอให้ กฟผ. ระวังการก่อสร้างเขื่อนฮัตจีในแม่น้ำสาละวิน

๒๑๕

๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

บริษัท เอ็มดีเอ็กซ์ จำกัด (มหาชน) ได้ขายหุ้นให้ผู้ร่วมลงทุนจากจีน ส่งผลให้สัดส่วนการร่วมทุนของโครงการเขื่อนท่าซางเป็น บริษัท เอ็มดีเอ็กซ์ ถือหุ้นร้อยละ ๒๔ Chinese power company ถือหุ้นร้อยละ ๕๑ และ Myanmar ถือหุ้นร้อยละ ๒๕

มกราคม ๒๕๕๑

นายสุทธิพงษ์ เทพพิทักษ์ รองผู้อำนวยการนโยบายและแผน กฟผ. เปิดเผยว่า กฟผ. ได้ปรับปรุงแผน PDP 2007 ใหม่ และระบุว่า กฟผ. จะรับซื้อไฟฟ้าจากเขื่อนฮัตจีจำนวน ๑,๒๐๐ เมกะวัตต์ ใน พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๑ และรับซื้อไฟฟ้าจากเขื่อนท่าซางจำนวน ๒,๘๐๐ เมกะวัตต์ ใน พ.ศ.๒๕๖๒-๒๕๖๓

๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

พะโต่ หม่านฉ่า เลขาธิการ KNU ถูกลอบสังหาร เสียชีวิตที่บ้านพักใน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก สาเหตุของเหตุการณ์ดังกล่าวยังไม่เป็นที่แน่ชัด แต่ก่อนหน้านี้ พะโต่ หม่านฉ่า แสดงจุดยืนและออกแถลงการณ์ในนาม KNU คัดค้านการสร้างเขื่อนฮัตจี

๑๑ มีนาคม ๒๕๕๑

ผู้ว่าการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เดินทางไปเยือนบริษัท Sinohydro ในการเดินทางครั้งนี้ ได้มีการลงนามบันทึกความเข้าใจเพิ่มเติมเกี่ยวกับโครงการเขื่อนฮัตจี ซึ่งยังไม่เป็นที่เปิดเผยต่อสาธารณะว่าบันทึกเพิ่มเติมนี้ มีเนื้อหอย่างไร

๙ มีนาคม ๒๕๕๑

กฟผ. ได้จัดประชุมชี้แจงโครงการเขื่อนฮัตจี ณ ห้องประชุมของอำเภอแม่สะเรียง โดยมีนายอำเภอแม่สะเรียงเป็นประธาน โดย กฟผ.ได้ชี้แจงว่าเป็นประธาน โดย กฟผ.ได้ชี้แจงว่าเขื่อนฮัตจีจะไม่ส่งผลกระทบต่อรวมทั้งที่บ้านสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอนเช่นกัน ในการประชุมกฟผ.ได้แจกแผ่นพับโครงการ (ได้ระบุว่า “เป็นเอกสารประกอบการรับรู้ของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐”) และภาพเคลื่อนไหวแสดงตำแหน่งที่ตั้งและขอบเขตอ่างเก็บน้ำเขื่อนฮัตจี ซึ่งในภาพเคลื่อนไหวได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ขอบเขตอ่างเก็บน้ำเขื่อนฮัตจี ได้เลยเข้ามาในเขตแดนไทยทั้งในแม่น้ำสาละวินและแม่น้ำเมย

๑๔ มีนาคม ๒๕๕๑

ชาวบ้านกว่า ๓๐๐ คน จากหมู่บ้าน ๒๑ แห่งในเขตรัฐกะเหรี่ยงที่จะได้รับผลกระทบโดยตรงจากเขื่อนฮัตจี ร่วมกันทำพิธีสืบชะตาแม่น้ำสาละวิน ในวันหยุดเขื่อนโลก ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๑

๑๖ มีนาคม ๒๕๕๑

นายสมัคร สุนทรเวช นายกรัฐมนตรี กล่าวในรายการ สันทนาประสาสมัคร หลังการเยือนประเทศพม่า ว่า ประเทศไทยและพม่าพร้อมหาผู้ร่วมลงทุน ในการสร้างเขื่อนฮัตจีและเขื่อนท่าซาง โดยไฟฟ้าส่วนใหญ่ จะส่งมายังประเทศไทย

๑๐-๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๑

มีการประชุมคณะกรรมการประสานงานชายแดนไทย-พม่า หรือ RBC ระดับภูมิภาค ที่เมืองมะละแหม่ง และกรุงเนปีตอ ประเทศพม่า โดยฝ่ายไทยมีพล.ท. จิรเดช ศรียาต์ แม่ทัพภาคที่ 3 เป็นประธานและฝ่ายพม่ามีพล.ต.เต็กหน่วยวิน แม่ทัพภาคตะวันออก ฉียงไตเป็นประธาน ที่ประชุมได้เห็นร่วมกันในการตั้ง คณะทำงานร่วมปราบปรามยาเสพติด, การส่งเสริมการค้า-เปิดน่านน้ำประมงชายแดน และเห็นชอบร่วมในโครงการเขื่อนฮัตจี

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๑

นางสรวงศรี กัลยาณมิตร กรรมการผู้จัดการ บริษัท เอ็มดีเอ็กซ์ จำกัด (มหาชน) เผยว่า ในปี ๒๕๕๑ บริษัทฯ จะยังไม่สามารถก่อสร้างโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำท่าซาง ประเทศพม่าได้ภายในปีนี้ ถึงแม้ว่าก่อนหน้านี้ได้มีการเซ็นสัญญาบันทึกความเข้าใจไปแล้วก็ตาม รวมถึงยังไม่ได้เจรจากับผู้ร่วมทุนรายใด ปัจจุบันได้ตั้งบริษัท เอ็มดีเอ็กซ์ กรุป จำกัด ขึ้นมา เพื่อดูแลโครงการนี้โดยถือหุ้นจำนวน ๙๙%

(จาก www.thaihoon.com/hoon2

modules.php?name=News&file=article&sid=6530 - 31k -)

๗-๘ พฤษภาคม ๒๕๕๑

เครือข่ายชุมชนลุ่มน้ำสาละวิน และองค์กรจากภายนอก ได้ร่วมกันจัดพิธีบวชป่าสาละวินเฉลิมพระเกียรติ การบวชป่าเป็นการจัดตามความเชื่อดั้งเดิม, ศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ โดยใช้สถานที่ที่บ้านท่าตาฝั่ง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และแก่งเวียงจี เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีตัวแทนชุมชนเข้าร่วมพิธีบวชป่าประมาณ 500 คน

๒ มิถุนายน ๒๕๕๑

กฟผ.ได้ใช้เวลาสั้นๆ ในระหว่างการประชุมกำหนด ผู้ใหญ่บ้านประจำเดือนมิถุนายน ที่อำเภอแม่สะเรียงและอำเภอสบเมย เพื่อชี้แจงโครงการเขื่อนฮัตจี และแจกแผ่นพับโครงการเขื่อนฮัตจีชุดที่สอง ซึ่งไม่ปรากฏข้อความ “เป็นเอกสารประกอบการรับรู้ของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๕๐” ในแผ่นพับฉบับใหม่นี้

๙ มิถุนายน ๒๕๕๑

การประชุมคณะกรรมการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและการชลประทาน มีนายสมิคร สุนทรวช นายกรัชมณตรี เป็นประธาน ที่ประชุมได้เห็นชอบโครงการผันน้ำ จากน้ำยมตอนล่าง-เขื่อนภูมิพล ใช้เงินลงทุน ๔๓,๘๙๘ ล้านบาท

๑๗ มิถุนายน ๒๕๕๑

คณะกรรมการองค์กรพัฒนาเอกชนภาคเหนือ ได้จัดการเสวนา “ความโปร่งใส และธรรมาภิบาล ในโครงการขนาดใหญ่ภาคเหนือ” ประกอบด้วยโครงการเขื่อนฮัตจี, โครงการผันน้ำยมตอนล่าง-เขื่อนภูมิพล และโครงการเขื่อนแก่งเสือเต้น และได้ออกแถลงการณ์ในวันเดียวกัน เรียกร้องให้รัฐบาลปฏิบัติในเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารโครงการ และกระบวนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในโครงการขนาดใหญ่ ดังที่ระบุไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๕๐ มาตรา ๕๗, ๖๖, ๖๗ และ ๘๕ และต้องมีการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติรักษาและส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมปี ๒๕๓๕ และการศึกษาผลกระทบด้านสุขภาพ ตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๐ ด้วยเช่นกัน

๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๑

นายสมบัติ ศานติจารี ผู้ว่า กฟผ. เปิดเผยว่า ขณะนี้ ต้นทุนการก่อสร้างโรงไฟฟ้าใหม่ปรับตัวสูงขึ้นมาก จากปัญหาราคาเหล็ก ปูนซีเมนต์ ทองแดง ที่ทยอยปรับราคาขึ้นตลอดเวลา ส่งผลให้ต้นทุนการก่อสร้างโรงไฟฟ้าแห่งใหม่จะต้องปรับขึ้นอย่างน้อย ร้อยละ ๓๐ ของราคาปกติ จึงส่งผลให้โครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าที่ กฟผ. เตรียมไปเซ็นสัญญาซื้อขายไฟกับโรงไฟฟ้าในประเทศลาวและพม่า ต้องเลื่อนเวลาการทำสัญญาซื้อขายไฟใหม่ทั้งหมด ๔ โครงการ โดยหนึ่งในสี่โครงการที่ต้องเจรจาใหม่คือ โครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำฮัตจี ในประเทศพม่า กำลังการผลิต ๒,๓๐๐ เมกะวัตต์ มูลค่าเดิม ๓,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ขณะนี้ต้นทุนปรับขึ้นมาเป็น ๔,๓๐๐ ล้านดอลลาร์ฯ ซึ่งโครงการนี้จะเข้าระบบไฟฟ้าของ กฟผ. ในปี ๒๕๖๒ โดย กฟผ. จะเจรจากับพม่าในเดือนกรกฎาคมนี้ ในเรื่องค่าไฟฟ้าที่ กฟผ. ต้องเป็นผู้รับซื้อ

(จาก <http://thairath.co.th/news.php?section=economic&content=94968>)

๑๕ กรกฎาคม

๒๕๕๑

บริษัทยักษ์ใหญ่ด้านธุรกิจพลังงาน ๓ บริษัท ได้แก่ China Southern Power Grid Company, Sinohydro Corporation และ China Three Gorges Project Corporation ได้บรรลุความตกลงร่วมกัน ๓ ฝ่ายภายใต้ “กรอบความร่วมมือทางยุทธศาสตร์สำหรับการพัฒนาโครงการไฟฟ้าพลังน้ำ บนแม่น้ำสาละวินในประเทศพม่า” โดยโครงการแรกที่จะเริ่มทำงานร่วมกันคือโครงการเขื่อนท่าซาง ซึ่งเป็นดำเนินการร่วมกับรัฐบาลพม่าและบริษัท เอ็มดีเอ็กซ์ จำกัด (มหาชน) ของไทย

(ข่าวจาก http://www.sp.com.cn/dlyw/gndlyw/200807/t20080715_109473.htm)

•• รวบรวมเพิ่มเติม ••

www.livingriversiam.org

www.salweennews.org

www.terrafer.org

www.salweenwatch.org